

DOKTORI (PhD) ÉRTEKEZÉS

dr. Szendrői Anna

Debrecen
2022

**DEBRECENI EGYETEM
MARTON GÉZA ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI
DOKTORI ISKOLA**

A személyiségi jogok védelme a családi jogban

Készítette:

dr. Szendrői Anna

Témavezető:

Dr. Varga Nelli
egyetemi adjunktus

A doktori program címe: Az állam és a jog változásai Közép- és Kelet-Európában

A doktori iskola vezetője: Dr. Szabadfalvi József egyetemi tanár

A kézirat lezárva: 2022. június 12.

**DEBRECEN
2022**

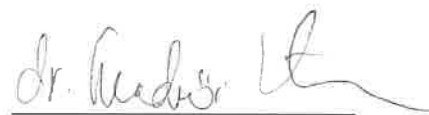
NYILATKOZAT

Alulírott, dr. Szendrői Anna Mária büntetőjogi felelősségem tudatában kijelentem, hogy a Debreceni Egyetem Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskolában a doktori fokozat megszerzése céljából benyújtott, „*A személyiségi jogok védelme a családi jogban*” című értekezésem saját önálló munkám, a benne található, másoktól származó gondolatok és adatok eredeti lelőhelyét a hivatkozásokban (lábjegyzetekben), az irodalomjegyzékben, illetve a felhasznált források között hiánytalanul feltüntettem.

Kijelentem, hogy a benyújtott értekezéssel azonos tartalmú értekezést más egyetemen nem nyújtottam be tudományos fokozat megszerzése céljából.

Tudomásul veszem, hogy amennyiben részben vagy egészben sajátomként mutatom be más szellemi alkotását, vagy az értekezésben hamis, esetleg hamisított adatokat használlok, és ezzel a doktori ügyben eljáró testületet vagy személyt megtévesztem vagy tévedésben tartom, a megítélt doktori fokozat visszavonható, a jogerős visszavonó határozatot az egyetem nyilvánosságra hozza.

Debrecen, 2022. június 10.

aláírás

TÉMAVEZETŐI AJÁNLÁS

dr. Szendrői Anna „A személyiségi jogok védelme a családi jogban”

című PhD értekezéséhez

A szerző témaválasztása hiánypótló és újszerű, miután a magyar polgári jogban a mai napig nem született átfogó, komplex tanulmány a személyiségi jog és a családi jog kapcsolódási pontjainak feltárása, a személyiségi jogok családi jogi jogviszonyrendszerben való létjogosultsága és védelmének sajátosságai tárgyában. A szerző dolgozatában arra keresi a választ, hogy van-e helye a személyiségi jogok védelmének a legitimebb magánjogunkhoz tartozó családi kapcsolatok rendszerében, létjogosultsággal bírhat-e a családjogi személyiségvédelem, amennyiben igen, úgy a klasszikus személyiségvédelmi szabályokhoz képest milyen *differentia specifica*-k mentén.

A disszertáció két fő szerkezeti egységből tevődik össze. Az általános rész a téma elméleti megalapozását szolgálja, ennek keretében a relatív személyiségi jogokra fókuszáló dogmatikai és jogtörténeti megalapozást követően a szerző feltárja a személyiségi jogi és alapjogi védelem kapcsolódási pontjait, valamint a családjogban megvalósuló személyiségvédelem sajátosságait.

A dolgozat második szerkezeti egysége kizárólag a családi kapcsolatban élők belső relációjában vizsgálja és elemzi a klasszikus és a bírói gyakorlat által kidolgozott egyes személyiségi jogokat. A szerző külön fejezetben taglalja a házastársak, élettársak, párkapcsolatban élők, valamint a szülő-gyermek relációjában megvalósuló egyes személyiségi jogi jogsértéseket. Ezekben a fejezetekben a dolgozat írója nem elégszik meg a magyar bírói gyakorlat szintetizáló és elemző feldolgozásával, hanem ott ahol szükségét érzi, támaszkodik külföldi bírósági döntésekre, megoldási modellekre.

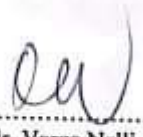
A szerző dolgozata zárt koherens egységet képez, logikus felépítésű, minden fejezete a hipotézisben megfogalmazott kérdésre keresi a választ. Az egyes fejezetek végén tett következtetések, összegzések a szerző saját álláspontját, kritikai észrevételeit, javaslatait tartalmazzák.

A nagyszámú magyar és külföldi jogirodalmi forrás, bírói döntés a hivatkozások révén szervesen beépült a dolgozatba, és egyben bizonyítja, hogy a szerző alapos kutatómunka eredményeként készítette el dolgozatát.

A dolgozat végén a szerző összegző megállapításokat, következtetéseket, *de lege ferenda* javaslatait fogalmazza meg. A dolgozat hozzájárulhat a magyar jogirodalomban és jogalkalmazásban a személyiségvédelem családi jogi jogviszonyokban betöltött szerepének újragondolásához, a felmerülő kritikai problémák tisztázásához.

A disszertáció a szerző egyéni munkája, az mind alaki mind tartalmi szempontból megfelel a PhD dolgozatokkal szemben támasztott követelményeknek, így a fokozat odaítélését javaslom.

Debrecen, 2022. június 10.

.....
dr. Varga Nelli
egyetemi adjunktus

Tartalomjegyzék

Alapvetés.....	10
I. A családi jogban releváns személyiségvédelem dogmatikai alapjai, különös tekintettel a relatív személyiségi jogok kategóriájára.....	15
I. 1. A személyiség jogi jelentősége, a családi jogi jogviszonyokban realizálódó személyiségvédelem létjogosultsága.....	17
I. 2. A családi jogi jogviszonyokban érvényesülő személyiségvédelem dogmatikai alapjai, különös tekintettel a relatív személyiségi jogok kategóriájára.....	23
I. 3. A családi jogi jogviszonyokból eredő jogosultságok megítélése a relatív személyiségi jogok körében.....	30
I. 4. Következtetések.....	33
II. A személyiségvédelem fejlődéstörténete, különös tekintettel a családi jogi jogviszonyokban jellemző személyiségi jogsértésekre	35
II. 1. A modern személyiségvédelem kezdetei, kiemelt figyelemmel a kodifikációs folyamatokra (1900-1928)	36
II. 2. A személyiségvédelem szerepe a szocializmusban (1959-1989).....	42
II. 3. A személyiségvédelem alakulása a 2013-as Polgári Törvénykönyv kodifikációja során	45
II. 4. Következtetések.....	49
III. A személyiségvédelem és az alkotmányos jogvédelem kapcsolata	51
III. 1. Fogalmi alapvetés, a magánjogi és közjogi határok relativizálódása.....	53
III. 2. Az alapjogok horizontális hatályának érvényesülése nemzetközi kontextusban	56
III. 3. Az alapjogok horizontális hatályának érvényesülése a hazai jogrendszerben	59
III. 4. Az alapjogok és személyiségi jogok közötti közvetlen kapcsolat.....	62
III. 5. Következtetések	65
IV. A személyiségvédelem sajátosságai a családi jogi jogviszonyokban.....	67
IV. 1. A jogviszony szerkezete	68
IV. 2. A jogviszony alanya.....	73
IV. 3. Az igényérvényesítés módja	75
IV. 4. A családi jogi személyiségvédelem fejlődése napjainkban	77
IV. 5. A bírói gyakorlat által kimunkált személyiségi jogok	82
IV. 6. Következtetések	85
A családi jogi jogviszonyokban kitüntetett relevanciával bíró személyiségi jogok vizsgálata	86
A házastársak relációjában érvényesülő személyiségi jogok.....	87
V. A magánélethez fűződő jog érvényesülése a családi kapcsolatrendszerben.....	87
V. 1. A magánélethez fűződő jog kialakulása, koncepciója a kontinentális és az angolszász jogrendszerben	89
V. 2. A magánélethez fűződő jog védelme a kontinentális jogrendszerben.....	92
V. 3. A magánélethez fűződő jog védelme az angolszász jogrendszerben	95

V. 4. A magánélethez fűződő jog védelme a hazai jogrendszerben.....	97
V. 4. 1. A magánélethez fűződő jog, mint alapjog.....	98
V. 4. 2. A magánélethez fűződő jog, mint személyiségi jog.....	100
V. 5. A magánélethez fűződő jog a családi kapcsolatrendszerben.....	101
VI. A magánlakáshoz fűződő jog.....	103
VI. 1. A magánlakáshoz fűződő jog tartalmi elemei, helye a jogrendszerben	104
VI. 2. A magánlakáshoz fűződő jog a bírói gyakorlatban.....	107
VI. 3. Következtetések	112
VII. A becsülethez és jóhírnévhez fűződő jog.....	113
VII. 1. A becsülethez és a jóhírnévhez fűződő jog fogalma, tartalmi elemei	114
VII. 2. A becsülethez és a jóhírnévhez fűződő jog a bírói gyakorlatban	117
VII. 2. 1. A becsülethez fűződő jog megsértése.....	117
VII. 2. 2. A jóhírnévhez való jog megsértése.....	121
VII. 3. Következtetések.....	131
VIII. A magántitokhoz és a kapcsolattartás tiszteletben tartásához fűződő jog	133
VIII. 1. A magántitokhoz fűződő jog tartalma	134
VIII. 2. A magántitokhoz fűződő jog a bírói gyakorlatban.....	136
VIII. 3. A kommunikáció védelme, a kapcsolattartás tiszteletben tartásához fűződő jog.....	139
VIII. 4. Következtetések	145
IX. A képmáshoz és hangfelvételhez fűződő jog a jogsértő bizonyítási eszközök felhasználásával összefüggésben	147
IX. 1. A titkos kép- és hangfelvételek felhasználhatóságát övező aggályok	148
IX. 2. A jogsértő módon előállított és felhasznált kép- és hangfelvételek megítélése	150
IX. 3. A jogsértő módon megszerzett és felhasznált kép- és hangfelvételek megítélése	155
IX. 4. A jogsértő módon továbbított és nyilvánosságra hozott kép- és hangfelvételek megítélése.....	157
IX. 5. Következtetések	159
A szülő-gyermek relációjában érvényesülő személyiségi jogok	161
X. A gyermek vérségi származásának megismeréséhez fűződő joga.....	161
X. 1. A vérségi származás megismeréséhez fűződő jog a gyermeki jogok égiszén.....	163
X. 2. A vérségi származás megismeréséhez fűződő jog érvényesülése a kontinentális jogrendszerben	164
X. 3. A vérségi származás megismeréséhez fűződő jog érvényesülése az angolszász jogrendszerben	169
X. 4. A vérségi származás megismeréséhez fűződő jog a hazai jogrendszerben	175
X. 5. A vérségi származás megismeréséhez fűződő jog alkotmányos alapjai	176
X. 6. A vérségi származás megismeréséhez fűződő jog a rendes bíróságok gyakorlatában	178

X. 6. 1. A vérségi származás megismerésének joga a gyermeki jogok kontextusában.....	178
X. 6. 2. A vérségi származás megismerésének joga, mint személyiségi jog?	180
X. 6. 3. A vérségi származás megismeréséhez fűződő jog kapcsolata más személyiségi jogokkal.....	182
X. 7. A vérségi származás megismeréséhez fűződő jog hazai fejlődése, jogi és bioetikai dilemmák.....	191
X. 8. Következtetések	195
XI. A szülő és a gyermek közötti kapcsolattartási jog	197
XI. 1. A kapcsolattartási jog közjogi természete.....	199
XI. 2. A kapcsolattartási jog, mint személyiségi jog a kontinentális jogrendszerben	201
XI. 3. A kapcsolattartási jog, mint személyiségi jog az angolszász jogrendszerben.....	204
XI. 4. A kapcsolattartási jog, mint személyiségi jog a hazai jogrendszerben	206
XI. 5. Következtetések	213
XII. A kiskorút megillető egészségügyi önrendelkezési jog problematikája, különös tekintettel a védőoltások beadatására	215
XII. 1. A kiskorú egészségügyi önrendelkezési jogának érvényesülése nemzetközi kontextusban, különös tekintettel a common law gyakorlatra	217
XII. 2. A kiskorú egészségügyi önrendelkezési jogára vonatkozó hazai szabályozás	223
XII. 2. 1. A kiskorú egészségügyi önrendelkezési joga gyakorlásának alapvető szabályai	223
XII. 2. 2. A kiskorú jognyilatkozattételi képessége, különös tekintettel az egészségügyi ellátás igénybevétele kapcsán	225
XII. 2. 3. A helyette történő joggyakorlás korlátai, különös tekintettel a kiskorú véleményének figyelembevételére a döntések meghozatala során	227
XII. 3. Következtetések.....	235
XIII. A gyermek magánélethez fűződő joga	237
XIII. 1. A gyermek magánélethez fűződő joga a gyermeki jogok égiszén	238
XIV. 2. A gyermek magánélethez fűződő joga és a szülői felügyeleti jog kapcsolata	240
XIII. 3. A „sharenting” jelensége – a gyermek magánélethez fűződő joga és a szülő önkifejezéshez fűződő jogának kapcsolata	244
XIII. 4. Következtetések	249
XIV. Záró következtetések, de lege ferenda javaslatok	251
Bibilográfia	264

Rövidítések jegyzéke

AB	Alkotmánybíróság
Alaptörvény	Magyarország Alaptörvénye
Áptk.	A magyar általános polgári törvénykönyv tervezetének első szövege (1900)
BGB	Bürgerliches Gesetzbuch (Németország Polgári Törvénykönyve)
Csjk.	A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény Családjogi Könyve
Csjt.	A házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény
EJEE	Emberi Jogok Európai Egyezménye
EJEB	Emberi Jogok Európai Bírósága
EU	Európai Unió
Eütv.	Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény
GG	Grundgesetz (Németország Alaptörvénye)
Gyermekjogi Egyezmény	A Gyermekek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény
Gyvt.	A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény
Ht.	A házassági jogról szóló 1894. évi XXXI. törvénycikk
Mavé. tv.	A magánélet védelméről szóló 2018. évi LIII. törvény
Mjt.	Magyarország Magánjogi Törvénykönyvének 1928. évi magánjogi törvényjavaslata
Ptk.	A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. év törvény
1959-es Ptk.	A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény

Alapvetés

Mind a személyiségvédelem, mind pedig a családi jog *örökvényű*, a társadalmi hatásoknak köszönhetően egyúttal *folyamatosan változó* terepuma a jognak. Jelen disszertáció a két jogterület közötti *közvetlen kapcsolódási pontok* feltárására és bemutatására vállalkozik. A témaválasztás indokának alapja a kutatás tárgyának *hiánypótló* jellegében rejlik: habár a személyiségi jogok védelmének tárgyköre a tudományos életben már számos aspektusból feldolgozásra került, a családi jogi jogviszonyokban – a családi relációk rendszerében – megvalósuló személyiségvédelem átfogó, komplex vizsgálatára még nem került sor.

A személyiségi jogról, mint jogfilozófiai kategóriáról alig két évszázada, a felvilágosodás társadalomfilozófiai tanítása alapján beszélhetünk, a téma magánjogi megközelítése pedig még ennél is fiatalabb.¹ Az, hogy ebbe a néhány évszázados múltra visszatekintő, a társadalmi, gazdasági és technológiai fejlődési tendenciák tükrében folyamatosan változó és dinamikus bővülő rendszerbe *hogyan illeszthető be* a családi jogban realizálódó személyiségvédelem, a mai napig nem képezi egyetértés tárgyát. Sőt, bátran kijelenthetjük, hogy a családi jogi személyiségvédelem kapcsán a *megválaszolatlan kérdések* többségben vannak a *vitathatatlan megállapításokhoz* képest.

A család a társadalom „*alapvető sejtje*”, a jog előtt is létező konstrukció és érték. Habár a házassághoz és a családhoz a jogiság elválaszthatatlanul hozzátartozik, azonban a külső hatalmi, normatív törvényi rendelkezéseket megelőzik a *család* és a házasság belső, *természetjogi törvényei*, és e törvényeken alapuló rendező elvei.² Mind a házastársak, mind pedig a szülők és gyermekeik közötti kötelezettségek elsősorban *morális és társadalmi normákon*, nem pedig jogi előírásokon alapszanak.³ Megállapítható, hogy a családi relációkat szabályozó jogi normaanyag mögött már előzetesen létező erkölcsi kötelezettségek húzódnak meg.⁴

---

¹ BARZÓ Tímea: *Személyiségvédelem. A személyiségvédelem általános kérdései.* (Harmadik rész, I. fejezet) In: BARZÓ Tímea – PAPP Tekla (szerk.): *Civilisztika I. Általános tanok, Személyek joga, Szellemi alkotások joga.* Dialóg Campus, Budapest, 2018, 173. [a továbbiakban: BARZÓ (2018a)]

² LÁBADY Tamás: *A házasság és a család jogi környezete.* In: LÁBADY Tamás: *Megtartott szó: válogatott jogi tanulmányok.* Wolters Kluwer, Budapest, 2018, 95-96.

³ Gillian DOUGLAS: *Obligation and Commitment in Family Law.* Hart Publishing, Oxford, 2018, 229.

⁴ John EEKELAAR: *Are Parents Morally Obligated to Care for Their Children?* Oxford Journal of Legal Studies, 1991/3, 340.

Az alanyi jogok ebben a szférában, bár a személyek jogaiként fejeződnek ki, alapvető *szociális és participációs dimenzióval* bírnak, hiszen a család az, ahol a valakihez, valakikhez tartozás meghatározó emberi alapigénye kielégülhet. Ezért a családi élet sajátos atmoszférájába beavatkozó jognak figyelemmel kell lennie mindazokra a kulturális, etikai, szociális, szellemi és vallási értékekre, amelyek a családok alakításához, jólétéhez és fejlődéséhez szükségesek. A családi jog alapintézménye, a *házasság* pedig még összetettebb pszichikai, emocionális, erkölcsi, egzisztenciális és jogi vonatkozásokat mutat fel. A Genézis évezredek óta ismétlődő bibliai pillanata: „*és a kettő egy lesz*” – nemcsak Szent Pálnál nagy misztérium, de a jog számára is az...⁵

Mindezek alapján joggal merülhet fel bennünk a kérdés, hogy *hogyan* is értelmezhetők a klasszikus személyiségvédelem szabályai – az elsősorban erkölcsi és morális elveken nyugvó – családi kötelek szövevényes rendszerében? *Hogyan* érvényesíthetők a személyiségvédelmi szabályok a családi viszonyok sajátos atmoszférájában? A kutatás egyrészt – a feltett kérdések mentén – arra keresi a választ, hogy a Ptk. klasszikus személyiségi jogi katalógusában rögzített jogok milyen *differentia specifica-k* mentén realizálódnak a családi jogban, azaz – Körös András szavaival élve – a „*legintimebb*” *magánjog*⁶ dimenziójában.

A családi jogi személyiségvédelem speciális jellegének feltárása mellett a kutatás a családi jogban realizálódó személyiségvédelem klasszikus személyiségvédelemhez képest fennálló *többletelemeinek* vizsgálatát kísérel meg. Kétséget kizáróan deklarálható, hogy a családi jog – szabályozási tárgyára tekintettel – az egyik *leggyorsabban változó* jogterület.⁷ A társadalmi, gazdasági és kulturális folyamatok kölcsönhatása a *családról alkotott hagyományos felfogást új alapokra* helyezi, aláásva ezáltal a nukleáris csalásideál dominanciáját. A legalizált élettársi kapcsolatok, az egyedülálló szülők, a gyermektelen párok, vagy épp a mozaikcsaládok mind-mind szélesebb körben elfogadottabbá és elterjedtebbé válnak.⁸

A tradicionális családmódel átalakulása mellett további szignifikáns változást jelent a *gyermeki jogok* előtérbe kerülése, mely kapcsán a gyermekek autonóm egyénekként

---

⁵ LÁBADY Tamás: *A magyar magánjog (polgári jog) általános része*. Dialóg Campus, Budapest–Pécs, 2000, 37. [a továbbiakban: LÁBADY (2000a)]

⁶ <https://ptk2013.hu/interjuk/az-uj-ptk-csaladjogi-konyve-interju-koros-andras-kuriai-biroval/1669> (2021. 04. 02.)

⁷ Marshall W. WALLER – Ryan C. WALLER: *California Family Law*. Wolters Kluwer Law & Business, New York, 2021, 2.

⁸ Meg LUXTON: *Changing Families, New Understandings*. Contemporary Family Trends, 2011/6, 4.

történő kezelését, valamint a jogi értelemben vett érdekeik önállóságának és elkülönültségének elismerését tapasztalhatjuk.⁹ Mindezeket túl a változások sorában megemlítendő a napjainkban rohamosan zajló *technológiai forradalom* is, mely alapjaiban alakítja át az élet keletkezéséről alkotott teóriánkat – gondoljunk csak az alkalmazott reprodukciós technológiák növekvő számára –, és a magánélet fogalmának újradefiniálását is szükségessé teszi. Ezen komplex fejlődés eredményeképp a családi jog napjainkban számos olyan, a személyiségi jog dimenziójában értelmezhető és – sokszor sürgetően – megválaszolandó kérdéssel találja szembe magát, mely néhány évtizeddel ezelőtt még *elképzelhetetlennek* tűnt.

Milyen személyiségi jogi aggályokat vet fel a gyermek vonatkozásában a „*sharenting*” szülői gyakorlata? Hogyan értelmezhető a gyermek *vérségi származásának megismeréséhez fűződő joga* az új humán reprodukciós eljárások tükrében? Hogyan biztosítható a gyermek és a különélő szülő relációjában fennálló *kapcsolattartási jog* pandémiás körülmények között? A dolgozat többek között ezekre az újonnan – néhány évtizede, sőt, bizonyos esetekben csupán néhány éve – felmerült, a személyiségvédelem tárgykörét alapjaiban érintő családi jogi vonatkozású kérdésekre keresi a választ.

A dolgozat elsődlegesen a családi jogi jogviszonyokban előforduló személyiségi jogsértésekre koncentrál, azonban a személyiségi jog és a családi jog kapcsolódási pontjait tágabb kontextusban is vizsgálat tárgyává teszi.

A disszertáció két fő tartalmi egységből áll: az első rész a kutatási téma *elméleti megalapozására* fókuszál, melynek keretében kifejezetten családi jogi aspektusból kerül bemutatásra a személyiségvédelem dogmatikai és történeti fejlődése – különös hangsúlyt fektetve a *relatív személyiségi jogok* kategóriájára –, majd a személyiségi jogi és alapjogi védelem kapcsolódási pontjainak ismertetését követően a családi jogban megvalósuló személyiségvédelem sajátosságainak elemzésére kerül sor.

Az elméleti alapvetést követően a dolgozat második fő tartalmi egységében a *családi jogi jogviszonyok vonatkozásában kitüntetett relevanciával bíró* – a Ptk. klasszikus személyiségi jogi katalógusában rögzített, valamint a bírói gyakorlat által kimunkált – *személyiségi jogok* részletes bemutatása és elemzése következik. A disszertáció terjedelmi korlátaira tekintettel az elemzés kizárólag a családi relációkban érvényesülő személyiségi jogokra koncentrál, míg a harmadik személyekkel szemben fennálló,

---

⁹ Victoria MI MATHER: *Evolution and Revolution in Family Law*. St. Mary's Law Journal, 1993/25, 406.

illetve harmadik személyek által érvényesített jogok nem képezik a vizsgálat tárgyát. A dolgozat külön vizsgálja a házastársak, élettársak, egyéb párkapcsolati formákban élők relációjában, valamint a szülő-gyermek viszonylatában megvalósuló személyiségi jogi jogsértéseket. A lehatárolás alapja, hogy a legtipikusabb jogsértések ezen alanyi kör vonatkozásában valósulnak meg.

A családtagok és a velük rokoni kapcsolatban álló elhunyt személyek vonatkozásában értelmezhető jogok – kegyeleti jog, hozzátartozói igények – nem kerülnek részletes bemutatásra, figyelemmel arra, hogy a dolgozat az élők közötti személyiségi jogok bemutatását kísérel meg.

A disszertáció a családi kapcsolatrendszerben realizálódó személyiségi jogi jogsértések szanckióit külön nem teszi vizsgálat tárgyává, tekintettel arra, hogy azok – az általános személyiségi jogi jogsértések esetében alkalmazható jogkövetkezményekhez képest – speciális jelleget nem mutatnak.

A kutatás elsősorban a szakirodalom *kvalitatív* feldolgozásán alapszik. A hazai és külföldi jogszabályi anyag mellett törekszik továbbá a magyar és idegen nyelvű – túlnyomórészt angol és francia, kisebb részt német és olasz – szakirodalom és bírói gyakorlat minél teljesebb körű feldolgozására és elemzésére is.

A kutatás *történeti, elméleti és empirikus* elemzéssel a téma teljes mélységű feltárását kísérel meg. Alkalmazott módszer a *könyvtárkutatás*, a jogszabályi anyagok *nemzetközi összehasonlító elemzése*, a magyar jogszabályi anyagok nemzetközi kontextusban történő vizsgálata. A téma sajátosságából fakadóan a kutatás nélkülözhetetlen módszere a bírósági, alkotmánybírósági joggyakorlat feldolgozása és szintetizáló elemzése. Álláspontom szerint ugyanis a személyiségi jogok természete és tartalma, más személyiségi jogokkal fennálló kapcsolata, illetve e jogokba történő beavatkozás és annak korlátja a bírósági esetjog megismerésén és feldolgozásán keresztül válik értelmezhetővé.

A *dogmatikai módszer* a személyiségi jogra vonatkozó jogfilozófiai felfogások bemutatása, a *történeti módszer* leginkább a személyiségvédelem fejlődéstörténetének áttekintése során kap szerepet. A *jogösszehasonlító módszer* legfőképp a disszertáció második részében, az egyes jogok elemzése kapcsán kerül alkalmazásra, vizsgálat tárgyává téve az adott személyiségi jogra vonatkozó külföldi és hazai szabályozást, rávilágítva azok hasonlóságaira és különbségeire.

A dolgozat *interdiszciplináris* megközelítést alkalmaz, mely jelenti egyrészt a magánjogin túli – elsősorban alkotmányjogi –, illetve a jogon kívüli társadalomtudományi nézőpontok figyelembe vételét is.

I. A családi jogban releváns személyiségvédelem dogmatikai alapjai, különös tekintettel a relatív személyiségi jogok kategóriájára

*"Nemo potest personam diu ferre fictam."*¹⁰ – fogalmazta meg Seneca.¹¹

Az emberi személyiség a modern jogrendszerek egyik *alapvető értéke*.¹² Jelentőségét mutatja az is, hogy a jogi szabályozások elsődleges célja az ember, az eszmei értelemben vett egyre gazdagabb emberi személyiség *önmegvalósítása*.¹³

A személyiségi jog viszonylag *fiatal* jogterület: a személyt ért sérelmek elbírálásának polgári jog körében történő megjelenése csak a XIX. század társadalmi változásainak köszönhetően következett be.¹⁴ Mindezek ellenére kétségtől eltekintve deklarálnak, hogy napjainkra a személyiségi jog világszerte a *legmagasabb rendű és rangú jogszabályokban* biztosított és garantált, *elsődleges alapjogok* egyikévé vált.¹⁵

A személyiség magába foglalja az egyes emberi lény teljes szellemi struktúráját, fejlődése bármely fokán. Felöleli az emberi jellem minden összetevőjét: az *intellektust*, a *temperamentumot*, a *készséget*, az *erkölcsiséget* és minden olyan attitűdöt, mely benne élete során kiépült. A személyiség a személy szóból származik, s köztudott, hogy a latin *persona* szó eredetileg *maszkot*¹⁶ jelentett.¹⁷

Alappal merülhet fel bennünk a kérdés, hogy ebbe a néhány évszázados múlttal rendelkező joganyagba hogyan illeszthető be a családi jogi jogviszonyokban realizálódó személyiségvédelem. A családi jog *dinamikus, néha ellentmondásos, folytonos fejlődésben* lévő, a jogi szabályozás mellett tipikusan *morális-erkölcsi rendezőelveken*

---

¹⁰ „Senki sem viselhet sokáig álarcot.”

¹¹ Jon R. STONE: *The Routledge Dictionary of Latin Quotations: The Illiterate's Guide to Latin Maxims, Mottoes, Proverbs and Sayings*. Routledge, New York–London, 2005, 69.

¹² FÉZER Tamás: *A nem vagyoni (erkölcsi) sérelmek megítélése a polgári jogban*. HVG-ORAC, Budapest, 2011, 9.

¹³ LENKOVICS Barnabás – SZÉKELY László: *A személyi jog vázlata*. Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 2001, 12.

¹⁴ FÉZER (2011): i. m. 37.

¹⁵ GÖRÖG Márta: *Egyetemes eszmei kártérítési alapok*. Jogtudományi Közlöny, 2004/5, 191.

¹⁶ A 'személy' eredeti ókori értelmében – az egyik jól ismert etimológiai hipotézis szerint – a *színházi maszkon keresztüli beszélést* jelentette a közönség felé, ezáltal alkalmassá tett szerepjátszással megjelenítve egy személyiséget. Lásd: FRIVALDSZKY János: *Az emberi személy és annak méltósága jogfilozófiai megközelítésben. Tanulmányok a jog erkölcsi alapjairól*. Pázmány Press, Budapest, 2015, 39.

¹⁷ PETRIK Ferenc: *A személyiség jogi védelme. A sajtó-helyreigazítás*. HVG-ORAC, Budapest, 2001, 40.

nyugvó terrénuma a jogrendszernek, mely jellemzőire tekintettel joggal feltételezhető, hogy a személyiségvédelem területén is speciális vonásokat mutat.

Mindezek alapján a jelen fejezet keretében megvalósuló vizsgálódás fókuszában azon jogfilozófiai felfogások állnak, melyek a családi jogban releváns személyiségi jogi jogviszonyok speciális jellemvonásait hangsúlyozzák. Elöljáróban is megállapítható, hogy a családi jogban releváns személyiségvédelem dogmatikai jellemzőinek feltárásához elengedhetetlen az ún. *relatív személyiségi jogok* kategóriájának ismerete, mely szintén e fejezetben kerül részletes bemutatásra.

I. 1. A személyiség jogi jelentősége, a családi jogi jogviszonyokban realizálódó személyiségvédelem létjogosultsága

Az, hogy mi rejlik a *maszk mögött*, számos tudomány vizsgálódásának központi kérdését jelenti, hiszen az emberi személyiség az az *érték*, amelynek kiteljesedése valamennyi társadalom célja.

A személy semlegességéhez képest a személyiség, az egyéniség *árnyalatokban gazdag, értéktartalommal* bíró fogalom.¹⁸ A személyiség *bonyolult* fogalom. *Bonyolultságát* nem csupán *meghatározhatatlanságában* kereshetjük, hanem abban is, hogy egyénenként más és más tartalommal telítődik meg.¹⁹ Másként törekszik meghatározni az emberi személyiséget az orvostudomány, a filozófia, a pszichológia, a hittudomány vagy a jogtudomány.²⁰ Sőt, az is megállapítható, hogy az emberi személyiség meghatározása nemcsak tudományáganként, hanem világnézetenként és történelmi korszakokként is változik.²¹

A jogászai gondolkodás aspektusából megközelítve a személyiség – az emberi lényre jellemző sajátos, konkrét minőség – nem más, mint a személyiségi jogok által védett, jogiasított, elvont „*emberi lényeg*”, speciális jogtárgy.²² A személyiség „egyedi volta” *pókhálót fon* az absztrakciós igénnyel megjelenő személyiségfogalmak köré, s jogi fogalmának *megragadása* szinte *lehetetlen* kihívás elé állítja a jogászokat.²³

Az autonóm emberi személyiség megvalósítása kivételes teljesítmény, és egyben a legszemélyesebb is: „*kívülről*” – hát még *jogilag!* – nem biztosítható, de meg sem határozható; a körülményektől viszonylag független, mert mértéke maga az egyén. A jog itt olyasmit ígér, amit nem adhat, és maga a személyiségi jog természetesen nem is úgy funkcionál, mintha ezt akarná nyújtani. A személyiségi jogvédelem legjobb formájában is csak arra szolgálhat, hogy egy közelebből meg nem határozott, de az

---

¹⁸ LENKOVICS Barnabás: *Személy, személyiség, alkotó ember*. In: GRAD-GYENGE Anikó – KABAI Eszter – MENYHÁRD Attila (szerk.): *Liber Amicorum – Studia G. Faludi Dedicata*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2018, 257.

¹⁹ FÉZER (2011): i. m. 9.

²⁰ *Személyi Kálmán* meglátása szerint a személy és a személyiség fogalma tulajdonképpen jogon kívüli fogalmak. Úgy véli, hogy a személy fogalmát – mely filozófiailag magasabb rendű létezési alanyt jelöl – a jogtudomány készen kapta és a maga használatára alakította. Lásd: SZEMÉLYI Kálmán: *A névjog. Tanulmány a személyiségi jogok köréből*. Franklin, Budapest, 1915, 3.

²¹ JOBBÁGYI Gábor: *Magyar Polgári Jog I.* Szent István Társulat, Budapest, 2013, 119.

²² LENKOVICS Barnabás – SZÉKELY László: *A személyi jog vázlat*. Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 2008, 93.

²³ GÖRÖG Márta: *Gondolatok a személyiség magánjogi védelme körében*. In: MENYHÁRD Attila – GÁRDOS-OROSZ Fruzsina (szerk.): *Személy és személyiség a jogban*. Wolters Kluwer, Budapest, 2016, 99.

„emberhez méltó lét” mindenkori közfelfogásához igazodó, tehát leszállított igényű és átlagosított tömegkövetelésnek megfelelően, annak külső előfeltételeit garantálja, és ily módon védelmet nyújtson. Úgy lép fel, mintha az egyéni, legszemélyesebb és egyben valóban kivételes autonómiát valósítaná meg.²⁴

A személyiségi jogok néven ismeretes jogvédte érdekek a régi jogokban is védelemre találtak, de az elméleti megalapozás és a személyiségi jog, mint önálló kategória felállítása a XIX. század jogi íróinak és a joggyakorlati művelőinek, bíróinak és ügyvédeknek érdeme.²⁵ A modern kori személyiségi jogi felfogások az emberi személyiséget az autonómiával, az önmegvalósítással, az értékek kibontakoztatásával összefüggésben értelmezik – ez a szemlélet azonban gyökeresen eltér a régebbi társadalmi és jogi felfogásoktól. A régi társadalmi rendszerekben ugyanis a személyiség mint *vagyoni*, tulajdoni viszonyoktól elkülönült érték ismeretlennek bizonyult.²⁶

Ennek megfelelően a tradicionális személyiségi jogvédelmet voltaképpen a kártérítési szankció kapcsolta a polgári joghoz. Volt azonban a személyiségi jognak – már a klasszikus természetjogban is – egy másik értelme: a személy „*elidegeníthetetlen szabadságát*”, önrendelkezését jelentette. Ez a személyiségi jog a polgári jogrend kiépülésekor egyrészt klasszikus alkotmányos szabadságjogként intézményesült, másrészt pedig az általános, mindenkit megillető polgári jogi jogalanyiság vált belőle. A modern polgári jogi személyiségvédelem kezdetei a XIX. század végén a liberális elképzelés csődjével függtek össze. Az autonómia garantálásának szerepét – a gyakorlatban egyszerűen: a fennmaradás biztosítását az áru- és munkaerőpiacon – az erre képtelen elvont tulajdontól a személyiségi jog kezdte átvenni. A régi *iniuria*-k mellett megjelenő általános személyiségi jog ekkor még megmaradt a *vagyoni autonómia* klasszikus fogalomkörén belül.²⁷ A második világháborút követően – s jellemzően a szovjet jogi felfogás térhódításának eredményeképp – a személyiségi jogok vagyoni viszonyokkal fennálló, megbonthatatlannak tűnő köteléke egyre inkább megkérdőjeleződött.²⁸

---

²⁴ SÓLYOM László: *A személyiségi jogok elmélete*. Közgazdasági és Jogi Kiadó, Budapest, 1983, 313-314.

²⁵ SZIGETI László ifj.: *Becsületvédelem és sajtószabadság*. Polgári Jog: a hazai és külföldi magánjog és hiteljog szemléje, 1935/9, 525.

²⁶ SZIGETI László ifj.: *A nem vagyoni érdekek védelme*. Polgári Jog: a hazai és külföldi magánjog és hiteljog szemléje, 1930/10, 522. [a továbbiakban: SZIGETI (1930a)]

²⁷ SÓLYOM László: *Polgárjog és polgári jog*. Jogtudományi Közlöny, 1984/12, 666.

²⁸ SÓLYOM (1983): i. m. 18-19.

Az *ideológiai alapok megváltozásával* a személyiségi jogok védelmében új szakasz kezdődött, melynek legfőbb jellemzője a személyiségi jogvédelem óriási *kiterjedése*, a személyiségi jogok általánosodása – az általános személyiségi jog, vagy legalább a magánszféra sérthetlenségének generálklauzulája ott is, ahol addig csak egyes személyiségi jogokat ismertek el – és politizálódása, valamint a vagyoni összefüggés lényegtelené válása volt.²⁹

A személyiség jogi védelmének tárgya a modern felfogás szerint tehát nem más, mint az *ellentmondásos* – a természeti, biológiai valóságra épülő, de elvont eszmei értékeket kifejező, a társadalomtól elválaszthatatlan és attól viszonylagosan elkülönülő, a szükségszerűségben szabadságot és ebből fakadó felelősséget kifejező, az állandóan változó, önmagával mégis mindig azonos, a rendkívül sokrétű, önálló értéket jelentő elemekből összetett, de lényegében széttagolhatatlan, egységes és egyetlen – *személyiség*.³⁰

Nem kétséges, hogy a személyiségvédelem gyakorlati megvalósítása közel sem zökkenőmentes feladat. Joggal merülhet fel bennünk a kérdés, hogy mi indokolja valójában a személyiségi jogok megjelenését és azok védelmét. Miért van egyáltalán szükség személyiségvédelemre? A válasz magától értetődő: a személyiség a maga alkotó szabadságával a közösség szempontjából olyan értékes javakat – kultúrértékeket – tud létrehozni, melyekre a társadalomnak szüksége van.³¹

A személyiségi jognak tehát konkrét társadalmi rendeltetése van az ember vonatkozásában, nevezetesen az, hogy a vélelmezett értékteremtő képesség kibontakozásához szükséges autonóm, valós és imaginárius mozgástér külső határait meghatározza a szükségtelen mértékű illetéktelen beavatkozásoktól. Az egyén szempontjából a személyiségi jogok nyújtotta oltalom végső soron azt hivatott szolgálni, hogy az illető be tudja tölteni ezen hivatását, mint a társadalom tagja.³²

Mínthogy pedig minden embernek lehet képessége ilyen érték létrehozására, és senkitől sem lehet az ellenkezőt – legalább *pro futuro* – kimutatni, ezért a jognak vélelmeznie kell minden ember személyiségét és értékalkotásra való képességét. Ebben az irányban a jognak az a feladata, hogy megóvja a személyiséget minden olyan háborítástól, mely a

---

²⁹ SÓLYOM (1983): i.m. 33.

³⁰ TÖRŐ Károly: *Személyiségvédelem a polgári jogban*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1979, 29.

³¹ JOBBÁGYI Gábor: *Személyi és családi jog*. Szent István Társulat, Budapest, 2012, 62.

³² LENKOVICS – SZÉKELY (2008): i. m. 99.

társadalom szempontjából szükségtelen.³³

A személyiségi jog *hatóköre* azonban *véges*. A személyiség *tartalmi meghatározása* fogalmilag *lehetetlen*, ugyanis a személyiség alkotóelemeiről elképzelhetetlen kimerítő felsorolást adni.³⁴ A jog tehát sosem lesz képes arra, hogy az emberi személyiség valamennyi aspektusát előre, egyenként, kodifikált alanyi jogok formájában szabályozza.³⁵ A jogalkotó dönthet úgy, hogy a személyiség egyes részlet-megnyilvánulásait külön kiemeli és oltalomban részesíti, de ezek a kiemelt megnyilvánulások sosem fogják reprezentálni az egész személyiséget.³⁶

Joggal merülhet fel bennünk a kérdés, hogy a személyiségi jogok a *családi jogi jogviszonyokban* létjogosultsággal bírnak-e. *Beszélhetünk-e egyáltalán családi jogi személyiségvédelemről?*

A felvetés indoka az, hogy a jogi hagyomány alapvető *ellentmondást* tapasztalt a család és az egyén között, így a családra mint egységre, nem pedig mint autonóm, elkülönült egyének közösségére tekintett.³⁷ A házasságkötés révén a férj és a feleség a jogi szabályozás szempontjából egy személyt jelentett, a felek egyesülése teremtette meg mind a vagyoni, mind pedig a személyi viszonyokat rendező jogokat és kötelezettségeket.³⁸

A XIX. századtól kezdődően, a XX. században pedig még inkább gyorsuló ütemben lehettünk szemtanúi a korábbi tradicionális felfogás megkérdőjeleződésének, ezzel párhuzamosan az apai hatalom szélsőséges formái is éles kiritkák tárgyává váltak, és jogi korlátozás alá kerültek.³⁹ Az elmúlt ötven évben pedig – *Sanford Katz* meglátása szerint – a legalapvetőbb változást, ami a családi jogot és a családi kapcsolatokat érintette, az az individuális jogok elismerése és védelme jelentette.⁴⁰

---

³³ JOBBÁGYI (2012): i. m. 62.

³⁴ I. Könyv: *A személyek. III. rész: A személyhez fűződő jogok*. Polgári Jogi Kodifikáció, 2005/3, 3. [a továbbiakban: I. Könyv (2005)]

³⁵ KOLTAY András: *Az „általános személyiségi jog” azonosítása felé*. In: KOLTAY András – TÖRÖK Bernát (szerk.): *Sajtószabadság és médiajog a 21. század elején* 4. Wolters Kluwer, Budapest, 2018, 267.

³⁶ GÖRÖG (2016): i. m. 100.

³⁷ Elizabeth FOX-GENOVESE: *The legal status of families as institutions*. Cornell Law Review, 1992/5, 992.

³⁸ William BLACKSTONE: *Commentaries on the laws of England*...The twentieth edition, incorporating the alterations down to the present time (ed.: James STEWART). I. Kötet, S. Sweet, London, 1844, 442.

³⁹ FOX-GENOVESE: i. m. 994.

⁴⁰ Sanford KATZ: *Individual Rights and Family Relationships*. In: Sanford N. KATZ – John EEKELAAR – Mavis MACLEAN: *Cross Currents: Family Law and Policy in the United States and England*. Oxford University Press, Oxford, 2000, 621.

Ez a folyamat jelentős mértékben hozzájárult ahhoz, hogy manapság a családtagok, mint egyéni jogok hordozói vesznek részt a jogi és társadalmi diskurzusban. A családi jog efféle „privatizációja” növekvő hangsúlyt fektet az egyéni autonómiára és önmegvalósításra, s ezzel párhuzamosan gyengíti a családi kötelek szerepét. Az individuális jogok családi jogba, családi kapcsolatrendszerbe történő beillesztése egyúttal aláássa a családi kötelek fejlesztésére irányuló törekvéseket is.⁴¹

A modern felfogás értelmében a család többé már nem egy szerves egységet jelent, hanem egymással szoros kapcsolatban álló egyének, *individuumok közösségét*, melyek mindegyike olyan egyéni jogokkal bír, amelyek a családi dimenzió túl is értelmet nyernek. Sőt, magától értetődő, hogy az egyéni jogok olykor egymással ellentétes érdekeket képviselhetnek, így akár egymásnak is feszülhetnek.⁴²

Mindezek mellett megjegyzendő, hogy a családi jogi esetekben az egyének jogai gyakran *összefonódnak*, s maga a család is kollektív személyiséggel – s így magához a családi léthez fűződő jogokkal – bír. Szükséges megemlíteni azt is, hogy az *individualizmus felé történő radikális elmozdulás* alapvetően az amerikai megközelítés jellemzője, az európai jogrendszerek az egyén autonómiája és szabadsága mellett a közösséghez való tartozását is meghatározó attribútumnak tekintik.⁴³

Az autonómia klasszikus, liberális felfogására adott válaszként került a figyelem homlokterébe a *kapcsolati autonómia koncepciója*, mely megközelítés kiindulópontja szerint jellemünket és önmegértésünket a másokkal fennálló kapcsolataink⁴⁴ határozzák meg.⁴⁵ Ennek megfelelően a családi élet sem a különállásról szól, hanem a képességek és erőforrások megosztásáról a családi jólét elérése érdekében.⁴⁶ A függetlenség helyett a *bizalom, a gondoskodás és az intimitás* képezik a legfőbb értékeket a család vonatkozásában.⁴⁷ A családi élet nem jár azzal, hogy a felek individuális jogaikat és érdekeiket feladnák;⁴⁸ csupán arról van szó, hogy az individuum önmegvalósítása,

---

⁴¹ David D. MEYER: *The Constitutionalization of Family Law*. Family Law Quarterly, 2008/3, 555-556.

⁴² *Developments in the Law: The Constitution and the Family*. Harvard Law Review, 1980/6, 1160.

⁴³ Bruce C. HAFEN: *Individualism and Autonomy in Family Law—The Waning of Belonging*. Brigham Young University Law Review, 1991/1, 6.

⁴⁴ Egyes gondolkodók ennél is merészebben fogalmazznak, miszerint az egyén csak a kapcsolatain keresztül létezik. Lásd: Kenneth J. GERGEN: *Relational Being: Beyond Self and Community*. Oxford University Press, Oxford, 2009, 12.

⁴⁵ Jonathan HERRING: *Relational Autonomy and Family Law*. Springer, New York, 2014, 11.

⁴⁶ HERRING (2014): i. m. 12.

⁴⁷ Marian A. VERKERK: *The care perspective and autonomy*. Medicine, Health Care and Philosophy, 2001/4, 291.

⁴⁸ HERRING (2014): i. m. 20.

identitásának kialakítása társas kapcsolatain keresztül valósul meg. Az egyén számára az autonómiát nem az elszigeteltség, hanem a – szüleivel, barátaival, szeretteivel fennálló – kapcsolatai jelentik, melyek az *önfejlesztéshez* segítséget és iránymutatást nyújtanak.⁴⁹

Mindezek alapján megállapítható, hogy a jog eszménye, és különösen a családi jog emberképe nem lehet csupán az önmegvalósító individuum; nem ezt jelenti a személyiség szabad kibontakoztatása, *az emberi méltóság tiszteletben tartása nem értelmezhető az egyén szintjén*. Az élet ennél komplexebb, a *személyiség kibontakozása* nem magányosan, elszigetelődve valósul meg, hanem *kapcsolatainkban*.⁵⁰

A magánjogi kodifikáció kapcsán elméletileg kiindulópont volt a családi kapcsolatok védelmének elve, ami az Alaptörvényben rögzített család védelméből következik, és a „családot, mint közösséget” – azaz az egyes családtagok közötti kapcsolatokat – védi.⁵¹ E szemlélet figyelembe veszi az egyén kapcsolatokba való beágyazottságát, eszménye nem az önellátás és a függetlenség.⁵²

Egyetértve a fentiekkel, úgy vélem, hogy az egyéni és a kapcsolati autonómia nem oltják ki egymást, sőt, egymás éltető és támogató közegei. *Az egyén önmegvalósítása alapvetően a családban és a társadalomban lehetséges*, a magánjog alapvető elvei, úgymint az egyenjogúság és mellérendeltség, az érdekegyensúly és az értékegyensúly mentén, ezek feltétlen tiszteletben tartásával. *Lenkovics Barnabás* szavaival fogalmazva: az ember szabadsága *a családban és a társadalomban való szabadságot jelenti*, nem pedig a családtól és a társadalomtól való szabadságot.

Álláspontom szerint e koncepció is előrevetíti azt, hogy a személyiségi jogok védelmének megvalósulását a családi jogban is érdemes vizsgálat alá vonni. A dolgozat a továbbiakban a családi jogi jogviszonyokban értelmezhető személyiségvédelem dogmatikai alapjainak, jellemzőinek feltárására vállalkozik.

---

⁴⁹ Jennifer NEDELSKY: *Reconceiving Autonomy: Sources, Thoughts and Possibilities*. Yale Journal of Law and Feminism, 1989/7, 12.

⁵⁰ MOLNÁR Sarolta Judit: *A házasság intézményének perspektívái. A köteleket, a tartalmat és az alanyi kört érő kihívások tükrében*. PhD értekezés, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Budapest, 2018, 15.

⁵¹ KÖRÖS András: A családjog jövője – I. rész. Családi Jog, 2013/3, 2.

⁵² MOLNÁR: i. m. 16.

I. 2. A családi jogi jogviszonyokban érvényesülő személyiségvédelem dogmatikai alapjai, különös tekintettel a relatív személyiségi jogok kategóriájára

A személyiség, a személyiségi jogok modern felfogása a hazai magánjogban a századfordulón megjelent jogirodalmi munkákban lelhető fel. Ezen munkák előképeinek tekinthetők a XIX. század közepén és végén megjelent tanulmányok, amelyek már említést tettek a személyiség fogalmáról, azonban mind a személyt, mind pedig a személyiséget a jogképességgel összefüggésben értelmezték.⁵³

A kodifikációs törekvésekkel párhuzamosan a századfordulón, valamint a XX. század első évtizedeiben a személyiségvédelem dogmatikai megalapozása is intenzívebbé vált. A jogtudomány művelői körében egyre inkább megszilárdult az a nézet, hogy azon gyakorlat, mely a társadalmat alkotó embereknek többre értékeli a vagyont, antiszociális, s így kétséget kizáróan az ember nagyobb megbecsülésére van szükség.⁵⁴

Ekkor került sor a *személyiség* és a *személyiségi jog* fogalmi körülhatárolására, tartalmi elemeinek kibontására. Általánosságban vett magánjogi védelemről még nem beszélhetünk, azonban előrelépésként értékelhető, hogy a személyiségi jogok – úgynevezett immateriális javak – egyre inkább elkülönültek a vagyoni érdekektől.

Már ebben az időszakban kezdett kibontakozni és megszilárdulni az a nézet, mely szerint a *személyiségvédelem* tipikusan *abszolút szerkezetű* jogviszonyok keretében realizálódik. Ezzel párhuzamosan felvetődött azon gondolat, miszerint az abszolút szerkezetű – tehát mindenkit kötelező – személyiségi jogok mellett⁵⁵ érdemes és szükséges vizsgálni az úgynevezett *relatív, meghatározott személyek között érvényesülést kívánó*, adott esetben személyiségi jogi rangra emelhető *jogosítványokat*

---

⁵³ Lásd például: WENCZEL Tivadar: *Magyar magánjog*. A magyar királyi udvar egyetemi könyvnyomdája, Buda, 1868; SUHAYDA János: *A magyar polgári anyagi magánjog rendszere az országbírói értekezlet által megállapított szabályokhoz és az azóta legújabb időig hozott törvényekhez alkalmazva*. Hatodik átnézett és bővített kiadás, Magyar Királyi Egyetemi Könyvnyomda, Buda, 1874; KNORR Alajos: *A magyar magánjog, különös tekintettel a gyakorlati élet igényeire is*. Eggenberg-féle akadémiai könyvkereskedés, Pest, 1873; ZLINSZKY Imre: *A magyar magánjog mai érvényében, különös tekintettel a gyakorlat igényeire*. Franklin, Budapest, 1899.

⁵⁴ BALÁS P. Elemér: *A nem-vagyoni kár megtérítése*. Jogtudományi Közlöny, 1913/12, 100.

⁵⁵ A jogtudomány számos képviselője mindössze a személyiségi jogok abszolút jellegét hangsúlyozta. Almási Antal felfogása szerint „...az általános, mint a személyiségi külön jog magánjogi védelme is az abszolút vagyoni jogokéhoz simul...” Lásd: ALMÁSI Antal: *A személyiségi jog elhatárolása és tartalma*. Jogtudományi Közlöny, 1927/15, 134-135. Szladits Károly ezzel párhuzamban a személyiségi jogot – az ember személyéhez kapcsolódó személyi érdekeit és javait védő jogot – az abszolút kizárólagossági jogok egyik válfajaként értelmezte. Lásd: SZLADITS Károly: *A magyar magánjog vázlata. I. rész*. Grill, Budapest, 1933, 35-361. Vadász Lajos mindezekkel párhuzamban a személyiségi jogok nem vagyoni természetét és abszolút jellegét hangsúlyozta. Lásd: VADÁSZ Lajos: *Magánjogunk főbb elvei és az új jogfejlődés. Első kötet*. Endrényi Lajos Nyomda és Hírlapkiadó Vállalat Rt., Szeged, 1926, 72-73.

is. A korszak jogtudósai is felismerték, hogy a családi jogi jogviszonyokból eredő jogosultságok is ezen esetkörben értelmezhetők. Az azonban, hogy a családi kapcsolatból eredő jogok és kötelezettségek *személyiségi jogi rangra emelhetők-e*, közel sem képezte – és a mai napig sem képezi – egyetértés tárgyát.

Reiner János kifejezetten hangsúlyozta, hogy *a családi kapcsolatból folyó jogok* nem képeznek személyiségi jogokat, mert a házasság – s általában a családi kapcsolat –, amelyen az objektív jog által meghatározott családi jogosítványok alapulnak, különös állandó állapotot és életviszonyt képeznek. Maguk a jogosítványok a házastársak, s az egyes családtagok részére egymás irányában, valamint vagyoni viszonyaikra vonatkozóan állapítanak meg jogi uralmat és hatalmat. E tartalom – mind a családi kapcsolatban álló személyeknek egymás közötti, mind pedig a vagyoni jogviszonyokra vonatkozó jogosítványait tekintve – olyan magasabb és összetettebb természetű jogviszonyokat ölel fel, melyek szükségképpen feltételezik a dologi és kötelmi jog alapintézményeinek ismeretét.⁵⁶

Meszlény Artur a személyiségi jog kifejezést mellőzve a *nem vagyoni érdek* meghatározását és csoportosítását kísérelte meg. Az első, azaz az elmélet és a törvényhozás által kifejezetten személyiségi jogként értékelhető, abszolút, feltétlen és kikényszeríthető jogok csoportja mellett⁵⁷ szót ejtett azon nem vagyoni érdekekről, melyek – az előző csoporthoz hasonló – kategorikus védelemben nem részesülnek ugyan, mégis jogoknak tekinthetők, hiszen *bizonyos személyeknek más személyekkel szemben meghatározott, jogilag is elismert hatalomkört* biztosítanak. E „relatív személyjogok” elnevezésű csoportba sorolhatók többek között a családi kapcsolatrendszerben érvényesülő jogosultságok is.⁵⁸

Relatív, hiszen a jogosultság nem fordul minden harmadik személy ellen a jogtalan ingerentia abbahagyására, hanem bizonyos személyek ellen, meghatározott magatartás tanúsítására irányul. Ahogyan az abszolút személyiségi jogok a dologi jogban találják

---

⁵⁶ REINER János: *A jogok. A magánjogok különböző nemei és azok osztályozása*. Jogtudományi Közlöny, 1898/38, 262-263.

⁵⁷ Magától értetődően ide tartozott például a szabadsághoz, testi épséghez és egészséghez, a becsülethez, a névhez, valamint a képmáshoz való jog. Annál meglepőbb, hogy *Meszlény* a törvényes leszármazás jogát is az abszolút jogok közé sorolta, valamint a szülő azon jogosultságát is, hogy gyermekét visszakövetelheti attól, aki őt jogtalanul tartja magánál. Lásd: MESZLÉNY Artur: *Magánjog-politikai tanulmányok. Különös tekintettel a magyar általános polgári törvénykönyv tervezetére*. Pátria, Budapest, 1901, 38-39.

⁵⁸ MESZLÉNY (1901): i. m. 36-37.

meg analógiájukat, úgy a relatív személyjogok a *kötelmi joghoz*⁵⁹ hasonlíthatók. E relatív mivoltukból következik, hogy ezek a jogok a másik fél személyében *kötelezettségként* jelentkeznek.⁶⁰

Meszlény a relatív személyjogokra vonatkozó elméletének főbb téziseit gyakorlati példákkal illusztrálta.⁶¹ A házastársak relációjában érvényesülő jogok közül kiemelhető a házastársi jog, valamint annak részjogosítványai. A *házastársi jog* esetében a házastársaknak egyszersmind *joguk és kötelezettségük* a házasság, vagyis az egymással való életközösség fenntartása.⁶² Ennek részeként a férj dönt mindazokban az ügyekben, melyek a házi körre vonatkoznak, így többek között ő határoz az együttes lakóhely és a lakás tárgyában. Köteles azonban a döntések során a feleség véleményét figyelembe venni. Ezzel szemben a feleség dolga – tehát *joga és egyben kötelezettsége* – az előbb említett korlátok közt a házvitel, melynek körében a férjét kell képviselnie.⁶³ Házastársi *jog és kötelezettség* emellett az is, hogy a túlélő házastárs elhalt házastársát illendően eltemettesse.⁶⁴

A relatív személyjogok fent vázolt természetében osztozik a gyermek személyére vonatkozó szülői jog. Ennek megfelelően a szülő *nevelési jogának* keretei között *jogosult és egyben kötelezett* is társadalmi és vagyoni viszonyainak megfelelő módon kiskorú gyermekének gondját viselni és őt nevelni.⁶⁵ A gyermek egyidejűleg köteles engedelmeskedni a szülőnek: a nevelés jogánál fogva a szülő megfelelő, de csak az egészségre ártalmatlan módon gyakorolható házi fegyelem alkalmazásával szoríthatja a gyermeket engedelmességre.⁶⁶

A relatív személyjogok Meszlény által bevezetett kategóriájáról *Bozóky Alajos* is szót ejtett. Bozóky meglátása szerint – annak ellenére, hogy a családi életet leginkább az *erkölcs* és a *szokás* szabályozzák – a családi viszonyokat a jognak is *oltalmába kell vennie*. A jogi védelem abban nyilvánul meg, hogy a tételes jogrend nemcsak a családtagoknak, hanem általános jelleggel mindenkinek megtiltja, hogy a család békéjét

---

⁵⁹ Ezzel szemben az abszolút, mindenkivel szemben hatályos személyiségi jogok a dologi jogokkal mutatnak rokonságot. Lásd: TREBITS Herbert: *A személyiségi jogok dologi jogi mivolta*. Polgári Jog: a hazai és külföldi magánjog és hiteljog szemléje, 1935/3, 185-187.

⁶⁰ MESZLÉNY (1901): i. m. 39.

⁶¹ MESZLÉNY (1901): i. m. 39-40.

⁶² A magyar általános polgári törvénykönyv tervezete: első szöveg. Grill, Budapest, 1900, 94. § [a továbbiakban: Áptk.]

⁶³ Áptk. 98. §

⁶⁴ Áptk. 104. §

⁶⁵ Áptk. 271. §

⁶⁶ Áptk. 273. §

és rendjét megzavarja. A jogi oltalom által nyer továbbá a férj a felesége, a szülők a gyermekek fölött jogi hatalmat, mely valóságos alanyi magánjog. Ezen jog tartalma és terjedelme miatt hatalomnak is nevezhető.⁶⁷

A családi jogok külsőleg hasonlítanak a *kötelmi jogokhoz*, hiszen mindkét kategória más személy cselekményeire vonatkozik, belsőleg azonban igen lényegesen különböznek egymástól: míg a családi jogi hatalom arra jogosítja fel az illetőt, hogy a családtagok cselekményeit általános jelleggel irányítsa, a kötelmi jog mindig csak bizonyos cselekményekre vonatkozik. További különbség, hogy míg a családi jogi hatalom bizonyos határig a jogosítottat önhatalmú végrehajtási joggal ruházza fel – házfegyelmi jog –, addig ehhez hasonló jogosítvány a kötelmi jognál teljesen kizárt, hiszen a hitelező nem követelhet az adóstól engedelmességet, mint ahogyan azt az atya a gyermekeitől. További jellegzetessége a családi jogi hatalomnak, hogy nem csak a sértett fél panaszára, hanem hivatalból is oltalom alá esik, sőt, a jogosított hatalmával köteles is élni, hiszen azt az érdekelt családtagok közmegegyezéssel, önhatalmúlag nem szüntethetik meg.⁶⁸

A kötelmi jogoktól való eltérés ellenére is egyértelműen megállapítható, hogy a családi jogok magánjogoknak tekinthetők: a jogrend a célból teremtette őket, hogy a jogosított a háztartás és gyermeknevelés érdekében, saját hatáskörében érvényesítse azokat.⁶⁹

Raffay Ferencz is szót ejtett az abszolút szerkezetű személyiségi jogok mellett a *családi jogokról*.⁷⁰ A relatív jog – például a hitvestársi jogok – alapján támadó igény meglátása szerint azt az eltérést mutatja, hogy rendszerint ki nem kényszeríthető, és nem kerülhet forgalomba.⁷¹

Szászy István a személyi jogok körében szintén szólt a családi jogokról: a személyi jogokat személyiségi, valamint *tiszta – személyi – családi jogokra*⁷² bontotta. A személyiségi jog egységes alanyi jog, melynél fogva a jogalany mindenkitől

---

⁶⁷ BOZÓKY Alajos: *A személyjogokról*. In: FODOR Ármin (szerk.): *Magyar Magánjog Általános rész, Személyjog*. Singer és Wolfner, Budapest, 1899-1905, 541.

⁶⁸ BOZÓKY (1899-1905); i. m. 541-542.

⁶⁹ BOZÓKY (1899-1905); i. m. 542.

⁷⁰ RAFFAY Ferencz: *A magyar magánjog kézikönyve*. Pannonia Könyvnyomda és Könyvkiadóhivatal, Győr, 1909, 172

⁷¹ RAFFAY: i. m. 92.

⁷² E kategória a jogirodalomban már korábban is megjelent: *Kolosváry Bálint* tiszta családi jog alatt értette a házasság személyi részeit, valamint a szülő és a gyermek közti viszonyokat tárgyaló szabályokat. Lásd: KOLOSVÁRY Bálint: *A magyar magánjog tankönyve. II. Kötet*. Politzer-féle Könyvkiadóvállalat, Budapest, 1907, 348.

követelheti, hogy személyiségét a törvény és mások jogainak korlátai között háborítatlanul, szabadon érvényesíthesse. A tiszta családi jogok a családi kapcsolathoz fűződő nem vagyoni érdekeket védik, melyek részben a házassághoz, részben pedig a vérrokonsághoz kapcsolódnak. Ide sorolhatók a házasságból eredő személyi jogok és kötelezettségek, a törvényes házasságból származó gyermek szüleivel szemben fennálló személyi jogai és kötelezettségei, valamint az örökbefogadásból és a gyámságból eredő személyi jogok és kötelezettségek. E tiszta családi jogok egy része idegenek ellen is kihat, más részük azonban csak befelé, a kapcsolatban álló személyek között érvényesül, mint például a házassági kötelezettség teljesítésére irányuló jogok. A személyi jogok tehát lehetnek *nempolarizáltak* – abszolút személyiségi jogok –, valamint *polarizáltak*, így például a házastársak egymás közötti kötelezettségei,⁷³ vagy az atya követelési joga gyermekével szemben az engedelmességre. Polarizált személyi jogok a családi jogon kívül is vannak, így a bérlő és a bérbeadó, valamint a munkáltató és a munkavállaló között.⁷⁴

Az eddig megismertekkel párhuzamban *Törő Károly* – kibontva és részletezve a családi jogban érvényesülő személyiségvédelem speciális jellemzőit – is hangsúlyozta, hogy a személyiségi jogviszony nem kizárólag abszolút szerkezetű, az általánosságban mindenkit mindenkivel szemben kötelező személyiségi jogi jogviszony mellett vannak ugyanis *relatív szerkezetű személyiségi jogviszonyok*. Ezek a társadalom meghatározott tagjai között értelmezhetők. Az embernek ugyanis vannak olyan kapcsolatai, melyek közvetlenül befolyásolják a személyiség megvalósulását, érvényesülését, ezért relatív szerkezetű személyiségi jogviszonyt keletkeztetnek egyedileg pontosan meghatározott két vagy több személy között. Ilyen személyiségi jogviszony jön létre például a beteg és az orvos, a nevelő és a tanítvány, a dolgozó és a munkáltató, valamint a házastársak, továbbá a szülő és a gyermek között.⁷⁵ Ezen jogviszonyoknál a *kölcsönösség* a jogviszony tartalmának közvetlen meghatározója: a jogviszonyban részt vevő feleket elsődlegesen illetik, illetve terhelik kölcsönös jogok és kötelezettségek, részben pozitív, részben pedig negatív tartalommal. Természetesen az általános jellegű, abszolút szerkezetű személyiségi jogviszonyból eredő kötelezettség ilyenkor is fennáll, az eltérés

---

⁷³ Lásd: Mjt. 111-120. §

⁷⁴ SZÁSZY István: *A magyar magánjog általános része, különös tekintettel a külföldi magánjogi rendszerekre. I. Kötet.* Egyetemi Nyomda, Budapest, 1947, 169-170.

⁷⁵ TÖRŐ (1979): i. m. 44.

csupán annyi, hogy a kölcsönösség, a bizalmas kapcsolat ezt meghaladó jogokat és kötelezettségeket hoz létre.⁷⁶

Ennek megfelelően a *házastársak* között minden kivétel nélkül érvényesülnek az abszolút szerkezetű személyiségi jogok, tehát kötelesek egymás személyiségi jogait tiszteletben tartani, mint bárki más. A bizalmas kapcsolat egyik felet sem jogosítja fel például a másik levelének engedély nélküli felbontására. Az *általános személyiségi jogviszonyból* fakadó kötelezettségek betartása azonban a családi kapcsolatok vonatkozásában *nem elegendő*. A *házasfelek* nem lehetnek közömbösek egymás személyiségi értékeinek érvényesítése iránt. A házasságkötés során vállalt kölcsönösség és sorsközösség nemcsak azt követeli meg, hogy az egyik fél tartózkodjon a másik fél személyiségét sértő magatartástól, hanem azt is, hogy a felek *pozitív módon elősegítsék* egymás személyiségének megvalósítását és védelmét. Ez nem kivételesen, hanem általánosságban érvényesülő kötelezettség. A relatív személyiségi jogok családon belüli másik fő érvényesülési terepe a *szülő-gyermek* közötti kapcsolat. A személyiség fontos tartalmi eleme a változás, a fejlődés. A személyiség kibontakoztatásának jelentős eszköze a *nevelés*. Ezért a szülőknek az is alapvető kötelezettségük, hogy tevőlegesen elősegítsék a rájuk bízott, gondozásuk alatt álló személyiség helyes irányú fejlődését, az egyéni hajlamoknak és képességeknek, valamint a társadalmi igényeknek megfelelő minél teljesebb kibontakoztatását.⁷⁷

A kortárs jogelmélet képviselői is hangsúlyozzák a családi jogi jogviszonyokban érvényesülő személyiségvédelem speciális jellegét.⁷⁸

Székelly László személyiségvédelemről írt monográfiájában – Meszlény elméletét részletesen elemezve – hangsúlyozza, hogy a relatív személyiségi jogok szerkezete a kötelmi jogi viszonyokkal hozható rokonságba. Ezek sajátossága a reciprocitás, azaz olyan jogokról beszélhetünk, amelyek egyúttal a jogosult iránti „adósok” kötelezettségeként értelmezhetők.⁷⁹

Lábady Tamás szintén a családi kapcsolatrendszeren belül realizálódó személyiségvédelem speciális voltát emeli ki. A házastársi, továbbá az élet

---

⁷⁶ TÖRÖ (1979): i. m. 43-44.

⁷⁷ TÖRÖ (1979): i. m. 44.

⁷⁸ Lásd még: PÁL Szilvia: *A kapcsolattartási jog a személyiségi jogok egén – csillag vagy fecske?* Családi jog, 2014/2, 13. [a továbbiakban: PÁL (2014a)]

⁷⁹ SZÉKELY László: *A személyiségi jogok hazai elmélete. A forrásvidék*. ELTE–Eötvös Kiadó, Budapest, 2011, 109.

újratermelésével közvetlenül összefüggő családi, személyi viszonyok általában kétalanyúak, így inkább a *relatív* jogviszonyok képét mutatják, szemben az egyéb személyiségi jogviszonyokkal, amelyek abszolút szerkezetűek. A családi jogon belül tehát a személyiségi jogok sajátos megközelítése érhető tetten, s többek között ez a sajátosság biztosítja a családi jogi szabályok magánjogi jogszabályok körén belüli viszonylagos önállóságát.⁸⁰

Görög Márta – Meszlény elméletére visszautalva – a nem vagyoni érdekek körében szól a relatív személyiségi jogok kategóriájáról.⁸¹

Úgy vélem, hogy a bemutatott dogmatikai felfogások kellőképpen demonstrálják azt, hogy a személyiségvédelem a családi jogi viszonyrendszer vonatkozásában többletelemelet hordoz. A családi kapcsolatokból számos olyan jog és kötelezettség fakad, mely – az általános személyiségvédelmen túl – *további jogi oltalmat igényel*. Nem áll fenn a jogirodalomban sem egyöntetű álláspont azonban arra vonatkozóan, hogy ennek a jogtudomány szintjén is megfogalmazott „elvárásnak” a *személyiségvédelemi szabályok útján is eleget kell-e tenni*. Reiner például kategorikusan elzárkózott attól, hogy a családi kapcsolatból eredő jogokat a személyiségi jogok körébe sorolja. Meszlény – habár a *relatív személyjogok* kifejezés bevezetése az ő nevéhez fűződik – elkülönítette az abszolút szerkezetű, klasszikus értelemben vett személyiségi jogoktól a meghatározott személyek – így például a családtagok – között érvényesülést kívánó, jogilag elismert *hatalomköröket*. Szintén *családi jogi hatalomról* ejtett szót Bozóky Alajos, aki e kategóriát ugyan oltalomra jogosultnak ismerte el, azonban nem azonosította közvetlenül a személyiségi jogokkal. Törő Károly ezzel szemben a kölcsönösségen és a bizalmon alapuló kapcsolatból eredő jogokat és kötelezettségeket a *relatív szerkezetű személyiségi jogviszony* fogalma alá vonta.

Álláspontom szerint ezen ellentmondások is megfelelően példázzák azt, hogy a *családi jogalanyokat megillető személyi jogok* – mint például a Meszlény által említett, házastársak közötti hűség, együttműködés, vagy a gyermek engedelmeskedési kötelezettsége a szülő irányába – *nem azonosíthatók a személyiségi jogokkal*, a fogalmi tisztánlátás pedig további vizsgálódást tesz szükségessé.

---

⁸⁰ LÁBADY Tamás: *A magánjog általános tana*. Szent István Társulat, Budapest, 2016, 31.

⁸¹ GÖRÖG Márta: *A nem vagyoni kártérítés kiterjesztése az általános személyiségi jog megsértésének eseteire*. Acta Universitatis Szegediensis, Acta Juridica et Politica. Tomus LXVI, Fasc. 7, 2004, 6-7.

I. 3. A családi jogi jogviszonyokból eredő jogosultságok megítélése a relatív személyiségi jogok körében

Ahogy az az előző alfejezetben bemutatásra került, a *relatív személyiségi jogok kategóriája* – habár az írott joganyag szintjén nem kerül külön nevesítésre – *legitim helyet foglal el* a személyiségi jogok rendszerében.

Kiemelendő, hogy a relatív személyiségi jog fogalma nem csupán a családi jog sajátja: a fogalom alapvető eleme a *kölcsönösség*, a jogosultság – és egyben kötelezettség – *bizonyos személyek ellen, meghatározott magatartás tanúsítására irányul*. Ez pedig magától értetődően nemcsak a családi jogalanyok körében értelmezhető; ilyen személyiségi jogviszony jön létre a *munkáltató és a munkavállaló*, az *ügyvéd és ügyfele*, vagy például az *orvos és a páciens* között is. Mindezen személyi kör vonatkozásában megállapítható, hogy a felek között az esetleges jogsértést megelőzően is bizalmi elemen nyugvó jogviszony áll fenn, mely a fenti példákat illetően hol szerződéses, hol családi jogi jogviszonyt feltételez.

Úgy vélem – leglább az elmélet szintjén – indokolt elkülöníteni a családi jogi jogviszonyokban releváns személyiségvédelmet a relatív személyiségi jogok körén belül is. Magától értetődő, hogy az alapvetően erkölcsi normákkal átítatott,⁸² tartós családi jogi kapcsolatban eltérő módon érvényesülnek a fenti szabályok, mint kizárólag a „*pacta sunt servanda*” elvén nyugvó orvos-beteg vagy munkavállaló-munkáltató relációban.

Vitathatatlan tény ugyanis, hogy a házasság és a család intézményére más jogintézményeknél erősebben jellemző, hogy elsődlegesen nem jogi, hanem *erkölcsi normákkal* rendezettek.⁸³ Az erkölcs kifinomultabb, árnyaltabb, szelídebb eszköz, mint a jog; az ember belső normarendjét alkotja, belülről készletet vagy visszatart.⁸⁴

Mindezen sajátosságra tekintettel úgy vélem, hogy a családi jogi jogalanyok között érvényesülő személyiségvédelem önálló vizsgálata indokolt, tekintettel arra, hogy – fentebb említett sajátosságainál fogva – semmiképp sem vonható egy megítélés alá a

---

⁸² A családi viszonyok jogi szabályozásának sajátosságairól lásd bővebben: WEISS Emília: *A törvény célja* (1.§). In: PETRIK Ferenc: *A családjogi törvény magyarázata. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1988*, 17-33.

⁸³ BARZÓ Tímea: *A családi jog rendje*. Patrocinium, Budapest, 2017, 21. [a továbbiakban: BARZÓ (2017a)]

⁸⁴ LENKOVICS Barnabás: *Opponensi vélemény*. In: LENKOVICS Barnabás: *Ember és jog*. Dialóg Campus, Budapest, 2018, 512.

tisztán kötelmi viszonyon alapuló, egyéb relatív személyiségi jogi jogviszonyokkal. E gondolatmenetet támasztja alá többek között Lábady Tamás is, aki a családi jog magánjogi normaanyagban belüli viszonylagos elkülönültségét a személyiségi jogok speciális megközelítésével indokolta.⁸⁵

Az előző alfejezetben bemutatott fogalmi ellentmondásokra tekintettel különösen fontos annak tisztázása, hogy mely családi jogi jogviszonyokból eredő jogok vonhatók a relatív személyiségi jogok fogalma alá. Ebben segítséget nyújthat a hatályos jogirodalmi és jogalkalmazói álláspont, mely alapján a személyiségi jogi védelem elismerésének lényegi eleme az, hogy *a védendő érték a személyiség megnyilvánulásaként legyen meghatározható, közvetlenül az ember személyiségéből fakadjon*.⁸⁶ Erre tekintettel a disszertáció a családi jogban érvényesülő *relatív személyiségi jogok* fogalma alatt a családi jogi jogviszony *konkrétan meghatározott* alanyai között *kölcsönösen* fennálló, elsődlegesen *erkölcsi-morális* kötelezettségekből fakadó olyan jogokat érti, melyek közvetlenül az individuum – azaz a családi jogi jogalany – *személyiségének meghatározói*. Véleményem szerint a házastársi életközösségből fakadó személyi jogok, vagy a szülői felügyeleti jogból eredő erkölcsi természetű követelmények önmagukban nem vonhatók be a személyiségvédelem körébe.

Ez alapján nem tartom értelmezhetőnek a relatív személyiségi jogok körében például a házastársak személyi viszonyait jelentő *hitvestársi hűséget, kölcsönös tiszteletet, együttműködési és támogatási kötelezettséget*, vagy a gyermek *engedelmeskedési kötelezettségét*. Véleményem szerint más megítélés alá esik például a *gyermek vérségi származás megismeréséhez fűződő joga*, tekintettel arra, hogy a genetikai származás tudata az *önazonosság* szempontjából kardinális jelentőséggel bír; ez esetben a védendő érték egyértelműen a gyermek személyiségéből fakad. Hasonlóan vélekedek a kapcsolattartási jogról is, hiszen mind a gyermek, mind pedig a szülő személyiségfejlődésének esszenciális eleme a másikkal való rendszeres kapcsolattartás.

E határok kijelölése és a fenti kritérium érvényre juttatása – tekintettel arra, hogy a személyiségi jogok íratlan katalógusáról esik szó – alapvetően a jogalkalmazó szervek feladata és felelőssége. Előjáróban is kijelenthető, hogy a személyiségi jogi minőség

---

⁸⁵ LÁBADY (2000a): i. m. 36.

⁸⁶ Lásd: BDT2015. 3337.

elismerését illetően mind az ellentétes érdekű felek, mind a jogalkalmazó szervek között olykor messzemenően eltérő, egymással versengő álláspontok tapasztalhatók.

I. 4. Következtetések

Úgy vélem, a *családi jogi jogviszonyokban realizálódó személyiségvédelem speciális, egyedi volta* a dogmatikai áttekintés alapján megerősítést nyert, melyet leginkább a családi jogban tipikusan előforduló, *relatív személyiségi jogok kategóriája* tanúsít.

Főszabály szerint a személyiségvédelem *általános* szerkezetű, tehát mindenfajta személyiségi jogsérelemmel szemben oltalmat nyújt; a személyiségi jogok pedig *abszolút*, mindenkivel szemben érvényesülést kívánó jogosultságok. Magától értetődő, hogy a *klasszikus személyiségi jogi katalógusban* rögzített jogosultságok – mint például a testi épséghez, egészséghez, magántitokhoz, becsülethez, jóhírnévhez, névviseléshez fűződő jogok – a *családi jogi jogviszonyokban is létjogosultsággal bírnak*.

Meglátásom alapján azonban a családi jogi jogalanyok között érvényesülő személyiségvédelem *nem szűkíthető le az abszolút szerkezetű személyiségi jogok* megsértéséből eredő igényekre. Osztva Törő álláspontját, véleményem szerint az általános személyiségi jogviszonyból fakadó kötelezettségek, a *klasszikus személyiségvédelmi szabályok betartása* a családi jogi jogviszonyok vonatkozásában feltétlenül *szükséges, azonban semmiképp sem elegendő*.

A felek közötti tartós, bizalmi köteléken alapuló házastársi, valamint szülő-gyermek közötti kapcsolatból eredően ugyanis a felek olyan *további, erkölcsi-morális természetű elvárásokat* támaszthatnak egymás irányába, melyet a jog dimenziójában is értékelni szükséges. E törekvések példáinak egyike a jogtudomány által kidolgozott *relatív személyiségi jogok kategóriája*.

Kiemelendő, hogy e kategória, azaz a konkrétan meghatározott személyek között érvényre jutó, s így többek között a családi kapcsolatok rendszerében realizálódó személyiségi jogok dogmatikai elismerése *nem egyöntetű*, a jogirodalom számos képviselője meg sem kísérli a személyiségi jogok abszolút kategóriáján kívüli eseteinek értelmezését. Mindezek ellenére indokoltnak tartom a relatív személyiségi jogi jogviszonyok kategóriájának legitim elismerését, különös tekintettel arra, hogy a joggyakorlatban is számos, megoldásra váró konfliktust produkál, s nem csupán családi jogi vonatkozásban.

A családi jogban érvényesülő relatív személyiségi jogok kapcsán – a dogmatikai áttekintés során tapasztaltakra tekintettel – hangsúlyozni szükséges azt, hogy a családi jogi kapcsolatból eredő személyi jogok – ahogyan azt például Bozóky és Szászy is

érzékelte – semmiképp sem azonosíthatók a relatív személyiségi jogokkal. A személyiségi jogi rangra emeléshez egy további kritérium teljesülése szükséges, mégpedig, hogy a védendő érték közvetlenül az ember személyiségéből fakadjon. A személyiségi jogok íratlan katalógusának bővítésénél tehát erre a szigorú feltételre kell figyelemmel lenni, máskülönben a személyiségi jogvédelem olyan *roppant nagyságú gyűjtőmedencévé* válna, amelyben minden emberi sérelemre orvoslást lehetne keresni.⁸⁷

---

⁸⁷ PETRIK (2001): i.m. 35.

II. A személyiségvédelem fejlődéstörténete, különös tekintettel a családi jogi jogviszonyokban jellemző személyiségi jogsértésekre

A családi jogban realizálódó személyiségvédelem részletes bemutatását megelőzően indokoltnak tartom a családi jogi jogviszonyokban releváns személyiségi jogok *történeti fejlődésének* áttekintését. Ennek keretében az előző fejezetben vázolt dogmatikai fejlődés eredményeinek a tételes joganyag szintjén történő megjelenését veszem górcső alá.

Elöljáróban is megállapítható, hogy a személyiség jogi védelme – a mai értelemben – *viszonylag újkeletű* jogintézmény, a hazai szabályozás pedig egyáltalán nem tekint vissza⁸⁸ hosszú múltra.⁸⁹ A magyar magánjogban a személyiségi jog fejlődése – más európai államhoz képest – sokkal bátortalanabban ment végbe, és a polgári jogi irodalomban is csak az 1960-as évek kezdetétől jelent meg a személyiségi jog korszerű felfogása. *Igazi fejlődés* azonban csak az 1959-es Ptk. 1977-es módosítását követően kezdődött, a nem vagyoni kártérítés jogintézményének bevezetésével. Innen alakította ki a jogirodalom a bírói gyakorlatra alapozva az „*élő személyiségi jogot*”, amely a rendszerváltást követően lelte meg tényleges helyét, és lépett elő elsődleges értékke.⁹⁰

E fejezet a modern kori személyiségvédelem történeti fejlődésének – kifejezetten *családi jogi aspektusból* történő – bemutatására vállalkozik, különös figyelemmel arra, hogy az előző fejezetben tett dogmatikai megállapítások milyen módon és mértékben manifesztálódnak a tételes joganyag és bírói gyakorlat szintjén.

---

⁸⁸ A régi magyar jogban a magánjogi sérelem szinte kizárólag a vagyoni érdekek biztosítására korlátozódott, így a személy erkölcsi kára nem került megtérítésre. Lásd: BÍRÓ Vilmos: *Jegyzetek a magyar polgári magánjog tervezetéhez. Befejező közlemény.* Jogtudományi Közlöny, 1903/20, 169. Az egyén legfontosabb ethikai érdekei „*bírságos bántalmak*” – vagy más néven magánjogi vétségek – rendszerével került oltalom alá. Lásd: MESZLÉNY Artur: *A személyiség védelme a polgári törvénykönyv tervezetében. Magyar Jogászegyleti Értekezések, XXVI. kötet/7. füzet.* Franklin, Budapest, 1903, 5.

⁸⁹ BUSCH Béla: *A személyiség büntetőjogi védelme, különös tekintettel a fegyveres testületek keretében megvalósuló deliktumokra. I. rész.* Rendészet és emberi jogok, 2011/1, 11.

⁹⁰ BARZÓ (2018a): i. m. 173.

II. 1. A modern személyiségvédelem kezdetei, kiemelt figyelemmel a kodifikációs folyamatokra (1900-1928)

A XIX. századtól a modern magánjog és forráshelyek a mai értelemben vett személyiségi jogokat és azok hordozóját, az ember személyét, mint a kár tárgyát egyre jobban kezdték el értékelni. Anyagi jogilag a személyiség túlsúlya abban nyilvánult meg, hogy a személyiség alkotóelemeinek megsértése vagy korlátozása – meghatározott esetekben – a *nem vagyoni kár* megtérítésének szankcióját⁹¹ is maga után vonta.⁹²

Kétségtelen, hogy nemcsak a vagyoni, hanem a nem vagyoni jelentőségű érdekek is magánjogi oltalomra szorultak. A kártérítés tanának egyedüli helyes kiindulása és alaptétele csak az lehetett, hogy akár materiális, akár ideális hátrányokért és károkért az okozó anyagi felelősségre vonása megtörténhessen. A büntetőjogi oltalom legtöbbször nem volt kielégítő, mivel a kizárólagos büntetőjogi szankcióval még nem került reparálásra és helyrehozásra a sértett érdek.⁹³

Álláspontom szerint a személyiségi jogok kialakulásának e fázisában kifejezetten *családi jogi személyiségvédelemről* még nem beszélhetünk, azonban a családi kapcsolatok világában realizálódó személyiségi jogsértés igen gyakori volt: a becsülethez fűződő jog vagy a kegyeleti jog kétségtelenül a családi kapcsolatok rendszerében is értelmezhető jogosultság. Említésre méltó még *Wenzel Gusztáv* jogászgyűlés elé terjesztett indítványa, melyben a törvénytelen származású gyermekek jogi állapotának rendezését részben személyiségi jogokra alapította. Beadványában hangsúlyozta, hogy a gyermek *anya- és apakeresési joggal*⁹⁴ rendelkezik, mely jogosultság meglátásom szerint a vérségi származás megismeréséhez fűződő joggal hozható közvetlen rokonságba.⁹⁵ Érdeemes kiemelni még a Ht. azon rendelkezését, mely a mai értelemben vett kapcsolattartási jog elődjét, az *érintkezési jogot* rögzítette.⁹⁶

---

⁹¹ E gyakorlat alapját a bünvádi perrendtartásról szóló 1896. évi XXXIII. törvénycikk azon rendelkezése biztosította, mely kimondta, hogy minden büntetendő tényállás, amely magánjogi érdeket sért, egyúttal magánjogi igényt is keletkeztet.

⁹² ALMÁSI Antal: *A légjárók kártérítő felelőssége és kényszer-biztosítása*. Jogtudományi Közlöny, 1918/7, 51.

⁹³ GÁL Dezső: *Kártérítés ideális károkért*. Jogtudományi Közlöny, 1910/39, 333.

⁹⁴ „Minden törvénytelen gyermeknek legyen joga anyját törvény útján keresetni, úgy hogy azt az anyaság köréből kizárni szabad ne legyen. A törvénytelen gyermeknek legyen atyakeresési joga is, mely ellen azonban a „*concubitus plurium* is, mely ellen azonban a „*concubitus plurium virorum*” *virorum*” kifogással élni lehessen.” WENZEL Gusztáv: *Néhány szó a törvénytelen származású gyermekek jogi állapotának rendezéséről*. Jogtudományi Közlöny, 1870/43, 303.

⁹⁵ WENZEL: i. m. 301-304.

⁹⁶ Ht. 103. §

A magyar általános polgári törvénykönyv⁹⁷ tervezetében⁹⁸ mind a személyjog, mind pedig a személyiségi jog élesebb kidomborítása érhető tetten.⁹⁹ Ennek megfelelően az Áptk. az *önálló személyjogi részt* helyezte első helyre.¹⁰⁰ E szabály annak a sokat vitatott, de végre diadalmasan elismerésre talált személyiségi jognak a törvénybe iktatása volt, mely minden embert a maga sorsa intézőjévé, a maga érvényesülési lehetőségei urává avatott.¹⁰¹

A Tervezet második szövege a személyiségvédelem területén nagy lépést tett előre, hiszen – az egyéniség teljes körű érvényesülését megcélózva, a személyiségi javak védelmének általánosítása jegyében¹⁰² – *egységes formulát*¹⁰³ vezetett be az oltalom tárgyi körének minél szélesebbé válását biztosítva.¹⁰⁴ Ezáltal a magánérdek óriási körére nézve írott jogtételre történő hivatkozást tett lehetővé, hiszen a személyiség jogának általános fogalma alatt minden, a vagyoni érdekeken kívüli érdeket érthettünk.¹⁰⁵

A Tervezet ötödik szövegeként – svájci mintára – megalkotott 1928. évi magánjogi törvényjavaslat az – mely az előző tervezetekhez hasonlóan szintén rögzítette a személyiségvédelem generálklauzuláját¹⁰⁶ – a személyiség szabad érvényesítése elvének proklamálásával valamennyi személyiségi jog védelmének biztosítására törekedett.¹⁰⁷

Úgy vélem, a személyiségi jogok generálklauzulájának rögzítése mindenképp öröndetes, hiszen annak felismerése testesül meg benne, miszerint lehetetlen a személyiség valamennyi oltalomra érdemes aspektusát az írott jog szintjén taxatívén rögzíteni. A személyiségi jogok védelmének általános megfogalmazása jelen kutatás szempontjából is előremutatónak tekinthető, figyelemmel arra az előző fejezetben rögzített megállapításra, miszerint a családi jogi jogviszonyokban releváns

---

⁹⁷ Az Általános Polgári Törvénykönyvvvel kapcsolatos kodifikációs munkálatokról lásd: SZIKORA Veronika: *Civilisztika*. Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Budapest, 2014, 13-14.

⁹⁸ A továbbiakban: Tervezet.

⁹⁹ KIPP Tivadar: *A német magánjog hatása a magyar általános polgári törvénykönyv tervezetére*. Jogtudományi Közlöny, 1903/4, 30.

¹⁰⁰ BÍRÓ Vilmos: *Jegyzetek a magyar polgári magánjog tervezetéhez. Első Rész. Személyjog*. Jogtudományi Közlöny, 1903/19, 157.

¹⁰¹ MESZLÉNY Artúr: *Újabb törvényhozásunk és a magánjog*. Jogtudományi Közlöny, 1922/5, 34.

¹⁰² SZLADITS Károly: *A polgári törvénykönyv tervezetének második szövege*. Jogtudományi Közlöny, 1913/22, 185.

¹⁰³ A magyar általános polgári törvénykönyv tervezete: második szöveg. 22. §.

¹⁰⁴ KELEMEN Frigyes Ottó: *Az eszmei javak jogi oltalma a magyar polgári törvénykönyv javaslatában*. [írtá: Fazekas Oszkár]. Jogtudományi Közlöny, 1915/9, 113.

¹⁰⁵ BERGER Miksa: *Néhány észrevétel a tiltott cselekmény szabályozásához a Tervezetben*. Jogtudományi Közlöny, 1913/40, 340.

¹⁰⁶ Mjt. 107. §

¹⁰⁷ KOLOSVÁRY Bálint: *Megjegyzések a magánjogi codex-javaslatához*. Polgári Jog: a hazai és külföldi magánjog és hiteljog szemléje, 1929/7, 314.

személyiségvédelem a törvényi szinten rögzített, ún. klasszikus személyiségi jogok zárt, taxatív katalógusán messze túlmutat. Álláspontom szerint a személyiségvédelem körébe vonható jogosultságok köre nem állapítható meg kimerítően,¹⁰⁸ s az általános jellegű szabály rögzítése a jogalkalmazás munkájának megkönnyítését is szolgálta.

Magától értetődő ugyanis, hogy a személyiségi jogok körében felmerülő kérdések megválaszolása elsősorban a joggyakorlat feladata volt.¹⁰⁹ Speciális és új jogkörbe tartozó kérdések megoldásáról volt szó: a *személyiség jog*¹¹⁰ önmagában nem volt új ugyan, de kiegészítése és szabályozása mindenképpen újkeletűnek volt mondható.¹¹¹

A kodifikációs eredmények ellenére a személyiségi jog joggyakorlatban történő elismerése és érvényre juttatása továbbra is számos akadállyal küzdött. A bírói gyakorlat szinte érthetetlenül zárkózott el a jogirodalomban, a külföldi törvényhozásban és a magyar kodifikációs előmunkálatokban teljes tisztasággal kiképzett joghelyek következményei elől.¹¹²

Példaként említhető a Kúria egyik, az elvált asszony *névviselési jogával* összefüggésben hozott döntése.¹¹³ Az elvált nő névviselési joga számos jogvita tárgyát képezte, ennek eredményeképp a Kúria – jogszokássá vált döntésében¹¹⁴ – biztosította a volt férj számára a névviselési jog megszüntetésére irányuló kereseti jogot az érdemtelené vált, botrányos életet élő nő névviselési jogára vonatkozóan. Ennek oka abban rejlik, hogy a férjnek bizonyos tekintetben *személyiségi jogát* sérti,¹¹⁵ ha volt felesége – aki a

---

¹⁰⁸ Szász Béla szerint a javaslatnak nem volt célja, hogy a személyiség jogát kimerítően szabályozza, a rendelkezések lényege a személyiség jogának pusztá elismerése. *Szladits Károly* szintén a szabályozás általános jellege mellett foglalt állást, véleménye szerint a személyiség jogának rugalmas szabályokból kell állnia, hogy a bíróság úttörő munkáját ne nehezítse meg. Lásd: *Jogászegyleti vita a Magánjogi Törvénykönyvről*. Jogtudományi Közlöny, 1929/9, 87.

¹⁰⁹ A joggyakorlat jelentőségéről lásd: ALMÁSI Antal: *A bírói gyakorlat jelentősége a magyar magánjogban*. Királyi Köjegyzők Közlönye, 1935/9, 349-361. és ALMÁSI Antal: *A bírói gyakorlat jelentősége a magyar magánjogban*. Jogállam Kiadóhivatala, Budapest, 1935.

¹¹⁰ Az erkölcsi, illetve a nem vagyoni kár kérdése a kor gyakorlatában, törvényhozásában és jogtudományában is gyakran vetődött fel, egyikét jelentette azon jogi fogalmaknak, melyek a jognak a személyiség hatályosabb védelmével összefüggésben kerültek a figyelem középpontjába. Lásd: SZIGETI László ifj.: *Erkölcsi kár*. Polgári Jog: a hazai és külföldi magánjog és hiteljog szemléje. 1930/7, 335. [a továbbiakban: SZIGETI (1930a)]

¹¹¹ SCHUSTER Rudolf: *A védjegyjog reformja*. Polgári Jog: a hazai és külföldi magánjog és hiteljog szemléje, 1930/2-3, 57.

¹¹² BECK Salamon: *A személyiségi jog magánjogi oltalma*. Polgári Jog: a hazai és külföldi magánjog és hiteljog szemléje, 1927/3, 238.

¹¹³ Kúria P. III. 5838/1926.

¹¹⁴ Kúria P. III. 6417/925.

¹¹⁵ Sőt, a név viselésére utóbb méltatlanná vált nőt nemcsak a férj, hanem ennek halála után még a személyiségi jogok védelmére jogosult hozzátartozó kérésére is el lehet tiltani. Lásd: TAKÁCS József: *Alkotmányunk hatása a családjogra*. Jogtudományi Közlöny, 1950/1-2, 9.

házas társi kapcsolatra való utalással még most is az ő nevét viseli – közbotrányt okozó életet él, és nevére szegényt hoz.¹¹⁶

Az ügy tényállása szerint a házasság a nő vétke miatt jogerősen felbontásra került, a nő azonban a bontóper ítélet után is a volt férje nevét viselte. Ennek okán a volt férj keresettel fordult a bírósághoz a volt felesége névviseléstől eltiltása érdekében. Az első és másodfokú bíróság a keresetnek helyt adott, a Kúria azonban az ítéleteket hatályon kívül helyezte, tekintettel arra, hogy az akkor hatályos jogi szabályozás¹¹⁷ értelmében, amennyiben a vétkes nő a volt férje nevét viselte, kihágást követett el, mely ügy elbírálása a járásbíróság mint *büntetőbíróság* hatáskörébe tartozott.¹¹⁸

Ezzel szemben számos olyan döntés született, mely arról tanúskodik, hogy a Kúria tudatosan ültette át a javaslat rendelkezéseit az élő jogba.

A házi fegyelem jogával összefüggésben a Kúria deklarálta, hogy „törvénysértő annak kimondása, hogy egy ötéves gyermek arculütése azért nem valósítja meg a *becsületsértés* vétségét, mert ilyen kiskorú gyermek társadalmi állásának, személyének, vagy egyéni becsületének megsértéséről szó sem lehet.”¹¹⁹ Ami a jogegységi határozat magánjogi vonatkozását illeti: minden embernek születésétől fogva vannak személyével kapcsolatos jogai, és becsülete is. A gyermeket sem lehet senkinek kénye-kedve szerint sérteni, megalázni, megszégyeníteni, hiszen ez a gyermek lelkében mély és káros nyomokat hagyhat.¹²⁰

Családi jogi relevanciával bíró döntésként említhető továbbá a *hátramaradt rokonokat sértő sírfelirattal* kapcsolatban meghozott kúriai döntés,¹²¹ melyben deklarálásra került, hogy az elhalt egyén testvérei személyiségének bántalmazása megállapítható, amennyiben az özvegy által alkalmazott sírfelirat őket *erkölcsi értékükben* vagy *jó*

---

¹¹⁶ SZIGETI László ifj.: *Házasságok jogviszonya a házasság felbontása után*. Polgári Jog: a hazai és külföldi magánjog és hiteljog szemléje, 1928/9-10, 204.

¹¹⁷ A Kúria ítéletében a Ht. 94. §-ra hivatkozott, mely szerint az elvált vétkes nő nem jogosult férje nevének viselésére. Az állami anyakönyvekről szóló 1894. évi XXXIII. törvénycikk 83. §-ba ütköző kihágást valósít meg, mely esetében a járásbíróság mint büntetőbíróság jár el, „*ennél fogva a polgári hatóságok ilyen ügyekben való eljárása teljesen ki van zárva.*”

¹¹⁸ BECK: i. m. 238.

¹¹⁹ Kúria B. T. 5991/1928.

¹²⁰ SZIGETI László ifj.: *Joggyakorlat: Becsületsértés gyermekkel szemben*. Polgári Jog: a hazai és külföldi magánjog és hiteljog szemléje, 1929/1, 86.

¹²¹ Kúria 1920. P. III. 2388.

hírnevükben sérti. A testvérek keresete folytán az özvegy a sírfelirat sértő tartalmú részének eltávolítására lett kötelezve.¹²²

Érdemes szót ejteni a *magánjogi csábítás*¹²³ esetköréről is, hiszen ez az a tényállás, mely tekintetében a bírói gyakorlat nem a tételes törvényen, hanem az eseti döntésekből kialakuló szokásjogon alapuló ítéleteiben ment a legmesszebbre a nem vagyoni kár megítélésében: amennyiben a kártérítés alapjául szolgáló körülmények fennálltak, erkölcsi kár megállapítására rendszerint sor került, további bizonyítás és a méltányossági szempontok mérlegelésének hiányában is.¹²⁴ A Kúria egyik döntésében¹²⁵ egy *magánjogi csábítás* miatti kártérítési perben nem vagyoni kártérítést állapított meg, mivel az alperes jogellenes cselekményével a felperesnek nemcsak női becsületét és erkölcsi épségét sértette meg, hanem a nő felperes „férjhez menésének” esélyeit is megnehezítette. A Kúria következetes gyakorlata szerint tehát az erkölcsi sérelem a nő házassági lehetőségeinek csökkenésében állt. E gondolatmenetet támasztotta alá a Kúria azon döntése¹²⁶ is, melyben az erkölcsi kár megtérítése iránti igényt arra való hivatkozással utasította el, miszerint tanúk által bizonyított, hogy a felperes a magánjogi csábítás incidense miatt nem esett el jobb kérőtől. Nem állt rendelkezésre továbbá olyan adat sem, mely bizonyította volna, hogy az eset meg nem történte esetében a felperes kedvezőbb házasságkötési ajánlatot kaphatott volna.¹²⁷

A Kúria egy másik döntésében¹²⁸ rögzítette, hogy a tisztességes nő életkora a nemi élet terén való tapasztalatlanságra nincs befolyással, s így nem lehet súlya annak, hogy a nemi érintkezés megkezdésekor a felperes huszonhárom éves volt. Az a tény, hogy a leány alperes féltékenységi jelenetei és szerelmében való kételkedés elosztatása következtében a házassági ígéretben bízva, odaadta magát, nem cáfolja a leány tapasztalatlanságát, hanem éppen a csábítás módja volt a férfi részéről.¹²⁹ Amennyiben a

---

¹²² *Szemle*. Jogtudományi Közlöny, 1920/23, 183.

¹²³ A magánjogi csábítás esete az, ha a férfi a tapasztalatlan és tisztességes nőt komolyan vehető házassági ígérettel vagy a nő függőségi helyzetének vagy hozzá való bizalmi viszonyának felhasználásával – tisztességtelen befolyásolással – vagy megtévesztéssel bír rá a nemi érintkezésre. Lásd: *A nyíregyházi megyei- és járásbíróság munkaközössége: Csábítási kárigény*. Jogtudományi Közlöny, 1950/5-6, 180.

¹²⁴ SZIGETI László ifj.: *A nem vagyoni kártérítés gyakorlatából*. Polgári Jog: a hazai és külföldi magánjog és hiteljog szemléje, 1931/3, 126.

¹²⁵ Kúria P. III. 4395/1925.

¹²⁶ Kúria P. VI. 4490/1928.

¹²⁷ SZIGETI (1930a): i. m. 335.

¹²⁸ Kúria P. III. 7720/1929.

¹²⁹ Kúria P. III. 1681/1930.

nő a nemi viszonyt a férfi házassági ígéreteinek megismétlése következtében folytatja, a nemi viszony állandósulása a kártérítés megítélését nem zárja ki.¹³⁰

A bemutatott esetek alapján megállapítható, hogy – annak ellenére, hogy a jogalkotás szintjén a családi jogi jogviszonyokban tetten érhető személyiségvédelem nem különült el szignifikánsan – a joggyakorlatban számos, kifejezetten a családi jogi jogviszonyban relevanciával bíró döntés meghozatalára került sor. Álláspontom szerint ez is demonstrálja azt a tényt, hogy a személyiségi jogok köre jóval tágabb, mint a törvénykönyvekben felsorolt személyiségi jogi katalógus.

---

¹³⁰ SZIGETI (1931): i.m. 128-129.

II. 2. A személyiségvédelem szerepe a szocializmusban (1959-1989)

A kodifikációs folyamat folytatásaként értékelhető egy *önálló magánjogi kódex* megalkotására irányuló igény. A Polgári Törvénykönyv megalkotásának terve az 1950-es évek elején került megfogalmazásra, eredménye pedig az 1960. május 1. napján hatályba lépett, a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény lett.¹³¹

A törvénykönyv szabályozta az állampolgárok mindennapi életében felmerülő vagyoni vonatkozások különböző formáit, feltételeit és következményeit, valamint kiterjedt az emberek, az ún. természetes személyek életének, *személyiségi jogainak* védelmére is.¹³²

A törvénykönyv deklarálta, hogy a személyhez fűződő jogok a törvény védelme alatt állnak, majd azok közül csupán a legjelentősebbeket emelte ki. Ez azonban nem jelentett taxációt, a kódex jogvédelme ugyanis kiterjedt minden más, kifejezetten fel nem sorolt jogra is. E cím emelte ki továbbá a magyar polgári jogi gyakorlat azon elvét, miszerint a személyiségi jogok megsértésekor keletkező, illetve az azt követően okozatosan beálló minden vagyoni kárért kártérítés jár, *nem vagyoni kárért* azonban anyagi reparáció *nem követelhető*.¹³³

Ezzel a szabállyal a törvénykönyv a Legfelsőbb Bíróság III. számú polgári elvi döntésének álláspontját tette magáévá. A Legfelsőbb Bíróság 1953-ban elvi élel deklarálta, hogy a szocialista jogrendszerben az úgynevezett *eszmei, nem vagyoni kár megtérítésére kötelezésnek helye semmiféle téren nem lehet*.¹³⁴

Ezen elvi döntés előrevetítéseként értékelhető a Legfelsőbb Bíróság 1951-es – családi jogi relevanciájú – döntése,¹³⁵ melyben a nem vagyoni kártérítés megítélésének elutasításáról határozott. A magánjogi csábítás alapján megállapított kártérítést a férjhezmenési lehetőségek csökkenésével indokolták, hiszen a nő számára az egyedüli életlehetőséget a „férjhezmenésben” látták. A szocialista szemlélet szerint ez a hozzáállás a nőt másodrendű lénynak minősíti, s így az érzelmi, önérzeti sérelmek

---

¹³¹ Rendkívül, helyenként végletesen is letisztult, a gyakorlatban hasznosnak nem bizonyult vagy a meglévő szabályozás logikájából is levezethető, ezért feleslegesnek tekintett szabályozási elemtől megszabadított kódexként született meg. Lásd: MENYHÁRD Attila: *Az új Polgári Törvénykönyv*. In: JAKAB András – GAJDUSCHEK György (szerk.): *A magyar jogrendszer állapota*. MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, Jogtudományi Intézet, Budapest, 2016, 323.

¹³² MÁDL Ferenc: *Magyarország első polgári törvénykönyve – az 1959. évi IV. törvény – a polgári jogi kodifikáció történetének tükrében*. In: SZABÓ Imre (szerk.): *A Magyar Tudományos Akadémia Társadalmi–Történeti Tudományok Osztályának Közleményei*. X. Kötet. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1960, 5.

¹³³ MÁDL: i. m. 82.

¹³⁴ A Legfelsőbb Bíróság III. számú polgári elvi döntése (BH1953.3.118.)

¹³⁵ Legfelsőbb Bíróság 4946/1951.

pénzbeli értékelése és megtérítettése önmagában megalázó, s megalázó a nő tisztességes és tapasztalatlan voltának, a házassági ígéret komolyságának, és a nő részéről felmerülő ellenállás megfelelő voltának vizsgálata is.¹³⁶

Valójában e rendelkezés – mint sok más esetben sem – nem szüntette meg az ilyen típusú károk valamilyen reparációja iránti szakmai, erkölcsi és társadalmi igényt,¹³⁷ s elterjedt az a mozgalom, mely a személyiségi jogokra vonatkozó normatív szabályozás kiszélesedését, másfelől pedig a politikai tartalomnak és a deklaratív jellegnek hatékony szankciókkal történő kiegészülését irányozta elő.¹³⁸ A személyiségi jogvédelem hatékonyságát két dolog hátráltatta: egyrészt az, hogy az emberek nem ismerték megfelelő módon a személyhez fűződő jogait, azok még nem váltak tudatossá bennük. A másik ok a szankciórendszer fogyatékoságára vezethető vissza.¹³⁹

Kardinális változásként értékelhető a Ptk. 1977-es Novellája,¹⁴⁰ amely alapjaiban változtatta meg a személyiségvédelem – valamint szankciórendszerének – szabályait. A Ptk. módosítása „megtett mindent, ami rajta állt”: sietett megszüntetni a két technikai akadályt, azaz bevezette a nem vagyoni károk megtérítését, és bővítette, illetve részletezte az egyes különös személyiségi jogokat.¹⁴¹

Jelen kutatási tárgy szempontjából is mérőföldkőnek tekinthető az Alkotmánybíróság 8/1990. (IV. 23.) AB határozata, mely legitim alapot teremtett a személyiségi jogok katalógusának bővítésére. Az Alkotmánybíróság az *emberi méltósághoz való jogot* az ún. *általános személyiségi jog* egyik megfogalmazásának tekinti. A modern alkotmányok, illetve alkotmánybíróági gyakorlat az általános személyiségi jogot különféle aspektusaival nevezi meg, mint például a személyiség szabad kibontakoztatásához való jogként, az önrendelkezés szabadságához való jogként, általános cselekvési szabadságként, vagy a magánszférához való jogként. Az általános személyiségi jog anyajog, azaz olyan szubszidiárius alapjog, amelyet mind az Alkotmánybíróság, mind a rendes bíróságok felhívhatnak az egyén autonómiájának

---

¹³⁶ ASZTALOS László: *Az általános kártérítés*. Jogtudományi Közlöny, 1957/7-9, 274.

¹³⁷ BÓNIS Gabriella: *Eszmei kártérítés*. Jogtudományi Közlöny, 1977/8, 401.

¹³⁸ NÉVAI László: *A személyiségi jogok védelme a magyar polgári eljárásban*. Jogtudományi Közlöny, 1982/1, 23.

¹³⁹ TÖRÖ Károly: *A személyiség polgári jogi védelme bíróságaink gyakorlatában*. Magyar Jog, 1971/11–12, 668.

¹⁴⁰ A Magyar Népköztársaság Polgári Törvénykönyvéről szóló 1959. évi IV. törvény módosításáról és egységes szövegéről szóló 1977. évi IV. törvény.

¹⁴¹ SÓLYOM (1983): i. m. 327.

védelmére, ha az adott tényállásra a konkrét, nevesített alapjogok egyike sem alkalmazható.¹⁴²

Úgy vélem, e szabály megalkotása jelen kutatás tárgyának szempontjából kardinális jelentőséggel bír, hiszen jogalapot teremtett ahhoz, hogy mind az Alkotmánybíróság, mind pedig a rendes bíróságok bővíthessék az alap- és személyiségi jogok íratlan katalógusát.

Ennek megfelelően az Alkotmánybíróság jogfejlesztő tevékenységének eredménye az 1991-ben deklarált *vérségi származás megismeréséhez fűződő jog*,¹⁴³ valamint az 1992-ben kimunkált *házasságkötési jog*¹⁴⁴ is.

A családi jogban relevanciával bíró személyiségi jogok *sui generis*, a bírói gyakorlat által kialakított kategóriája, az ún. hozzátartozói nem vagyoni kártérítési igények csoportja is említésre méltó. „*Olyan esetekben, amikor a baleset folytán életét veszített személy hozzátartozójának az élete és a társadalmi életben való részvétele tartósan vagy súlyosan megnehezül, a változott körülményekre tekintettel részére nem vagyoni hátrányok csökkentése, illetőleg kiküszöbölése végett kárpótlás megítélése is indokolt lehet*” – mondta ki a Legfelsőbb Bíróság 1980-ban.¹⁴⁵ A hozzátartozói igények kategóriája azóta is jelen van a joggyakorlatban, tipikusan a *családban való nevelkedéshez, családi együttéléshez való jogot, a harmonikus, kiegyensúlyozott családi élethez való jogot és az egészséges személyiségfejlődéshez való jogot* foglalja magában.¹⁴⁶ Szintén a bírói gyakorlat által került megalkotásra a *szülő gyermek felneveléséhez fűződő joga*,¹⁴⁷ valamint a *teljes családban élés joga* is.¹⁴⁸

Ezek a példák álláspontom szerint kitűnően demonstrálják azt, hogy a személyiségvédelem felélesztésével, és a személyiségi jogok katalógusának bővülésével párhuzamban egyre több, *kifejezetten a családi jogi kapcsolatrendszerben érvényesülő jogosultság* kapott személyiségi jogi elismertséget.

---

¹⁴² 8/1990. (IV. 23.) AB határozat, ABH 1990, 45.

¹⁴³ 57/1991. (XI. 8) AB határozat, ABH 1991, 272, 287.

¹⁴⁴ 22/1992. (IV. 10.) AB határozat, ABH 1992, 122, 125.

¹⁴⁵ BH1980. 243.

¹⁴⁶ FÉZER Tamás: *Gondolatok az erkölcsi károkhoz kapcsolódó hozzátartozói igények megengedhetőségéről*. Debreceni Jogi Műhely, Debreceni Jogi Műhely internetes folyóirat, 2005/3. http://www.debrecenijogimuhely.hu/archivum/3_2005/gondolatok_az_erkolcsi_karokhoz_kapcsolodo_hozzartartozoi_igenyek_megengedhetosegerol/ (2022. 01. 17.)

¹⁴⁷ BDT2001. 349.

¹⁴⁸ BDT2009. 2092.

II. 3. A személyiségvédelem alakulása a 2013-as Polgári Törvénykönyv kodifikációja során

A Kormány 1998-ban hozott határozatában¹⁴⁹ új Polgári Törvénykönyv megalkotását¹⁵⁰ tűzte ki célul, melynek indoka leginkább az azt megelőző évtized társadalmi és gazdasági átalakulásában rejlett.¹⁵¹ A kodifikációs folyamat a személyiségvédelem¹⁵² területén is alapvető koncepcionális változásokat idézett elő.

Az 1959-es Ptk. paternalisztikus emberképének elvetése, és a monista elv elfogadása iránti kodifikációs igény szerencsésen, sőt, egymást erősítve találkozott a klasszikus, *bonus et diligens pater familias* fogalmán alapuló új polgári jogi emberképpel.¹⁵³ A kodifikáció emberképe az *egyenlő méltóságú személy* lett, akinek autonómiáját emberi méltósága garantálja. Öntudatos, józan, kockázatvállaló polgár képe rajzolódik ki előttünk, aki a mindennapi élet gyakorlatias embere, előrelátó, felelős üzletember, autonóm módon vesz részt a közjogi közfeladatok ellátásában is.¹⁵⁴ Ez a kodifikáció egyik alapkérdésének, indító tézisének tekinthető, mely alapjaiban meghatározza a személyiségvédelem szabályozását.¹⁵⁵

Habár az 1959-es Ptk. is hirdette az egyén magánautonómiáját, az új Ptk. – részben az Alaptörvény szemléletének hatására – hangsúlyosabban jeleníti meg azt.¹⁵⁶ Ennek egyik

---

¹⁴⁹ 1061/1999 (V.28) Korm. hat.-tal módosított 1050/1998 Korm. hat.

¹⁵⁰ Az új Polgári Törvénykönyv kodifikációja több kormányzati cikluson átívelő, igen összetett, nehéz feladatot jelentett a jogalkotó számára. Lásd: SZIKORA Veronika: *Az új Polgári Törvénykönyv kodifikációjának folyamata*. <http://docplayer.hu/6652375-Szikora-veronika-az-uj-polgari-torvenykonyv-kodifikaciojanak-folyamata-tansegedlet-1-az-1959-es-ptk-tol-az-uj-ptk-kodifikaciojanak-kezdeiteig.html> (2019. 08. 13.)

¹⁵¹ VÉKÁS Lajos: *Az új Polgári Törvénykönyv előkészítése. Polgári Jogi Kodifikáció – korszerűsítés vagy korszakváltás (IV. Tudományos Diákköri Konferencia 2000. november 10-12.)*. ELTE, Budapest 2001, 70.

¹⁵² Az 1050/1998. (IV. 24.) Korm. hat. annak lehetőségét is nyitva hagyta, hogy szükség esetén az új törvény megalkotása előtt is el lehessen végezni a halaszthatatlan módosításokat az akkor hatályos Ptk.-n. Egy ilyen, időközben felvetődött jogszabály-módosítási igény egy széles körben ismertett, és vitatott jogszabálytervezet, mely címe szerint a személyhez fűződő jogok törvényi szabályozásának módosításáról szólt. Lásd: KISFALUDI András: *A Kodifikációs Szerkesztőbizottság a személyhez fűződő jogok törvényi szabályozásának módosításáról szóló törvénytervezetről*. Polgári Jogi Kodifikáció, 2000/4, 20-24.

¹⁵³ LANDI Balázs: *Emberkép, magatartásmérték, felelősség*. Iustum Aequum Salutare, 2016/1, 54.

¹⁵⁴ Lenkovics meglátása szerint az új emberkép nagyon is a régi, a magyar magánjogban honos „jó gazda” fogalmával vonható párhuzamba. Lásd: LENKOVICS Barnabás: *A magánjog ember- és társadalomképe*. In: KISFALUDI András (szerk.): *Liber amicorum: studia L. Vékás dedicata, 2009: ünnepi dolgozatok Vékás Lajos tiszteletére*. ELTE ÁJK, Budapest, 2009, 197-208.

¹⁵⁵ LÁBADY Tamás: *Alkotmányjogi hatások a készülő Ptk. szabályaira*. Polgári Jogi Kodifikáció, 2000/2, 16. [a továbbiakban: LÁBADY (2000b)]

¹⁵⁶ *Háttéranyag a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény hatálybalépéséhez kapcsolódóan feltett kérdésekre*, 1537. (belső munkaanyag)

legfőbb példája a személyiségi jogok generálklauzulájának törvényi szintre emelése.¹⁵⁷ A személyiségi jogok polgári jogi védelme körében az új Ptk. – a Kódex „emberképével” összhangban – az általános személyiségi jogot az emberi méltósághoz való alkotmányos alapjog magánjogi megfelelőjeként kívánja felfogni.¹⁵⁸

Az új Ptk. kifejezi azt, hogy a kódex nemcsak az üzleti-kereskedelmi élet, tehát a vagyoni forgalom törvénykönyve, hanem legalább ilyen nyomatékkal a személy – ezen belül az emberi személy – alapvető viszonyainak kódexe is. E szabályozási konstrukcióval a jogalkotó az emberi személyt a *méltóságának megfelelő trónra ültette*, továbbá hozzájárult a személyiségi jogok íratlan katalógusának bővítéséhez is.¹⁵⁹ Az új konstrukcióval a személyiségi jogok védelme a magasabb absztrakciós szinten elhelyezkedő generálklauzulával *határozottabb elvi alapokat* kapott.¹⁶⁰

Az új Ptk. az általános személyiségi jog tételének rögzítése mellett továbbra is példálózó módon tartalmaz külön nevesített személyiségi jogokat is.¹⁶¹ Habár a kódex javaslatához fűződő észrevételek számos esetben az egyes személyiségi jogok önálló, pozitív, azok fogalmára is kiterjedő meghatározását célozták meg,¹⁶² ez csak részben történt meg.

Kardinális változás következett be a személyiségi jogok megsértésének esetére kialakított szankciórendszerben is: a nem vagyoni kártérítést felváltotta a *sérelemdíj*¹⁶³ jogintézménye. Az 1959-es Ptk. alapján alkalmazott nem vagyoni kártérítés jogintézményét elméleti viták és jogalkalmazási nehézségek övezték, éppen ezért a jogalkotó célja a sérelemdíj jogintézményének bevezetésével az volt, hogy a nem vagyoni kártérítésben rejlő ellentmondásokat, és az ezzel kapcsolatos bírói gyakorlat bizonytalanságait feloldja.¹⁶⁴ A Ptk. újrakodifikálása lehetőséget nyújtott a személyiségi

---

¹⁵⁷ Az általános személyiségi jog Polgári Törvénykönyvbe iktatását erősen bírálja Székely László. Lásd: SZÉKELY László: *Kritikai észrevételek az új Polgári Törvénykönyv koncepciója Első Könyv IV. (A személyiségi jogok) fejezetéhez*. Polgári Jogi Kodifikáció, 2003/3, 29-35.

¹⁵⁸ VÉKÁS Lajos: *A Kodifikációs Főbizottság 2000. június 1-jei határozatai*. Polgári Jogi Kodifikáció, 2000/2, 3.

¹⁵⁹ LÁBADY Tamás: *Az emberi személy az új Polgári Törvénykönyvben*. Iustum Aequum Salutare, 2015/3, 142-143.

¹⁶⁰ I. Könyv (2005): i. m. 4.

¹⁶¹ Ptk. 2:43. §

¹⁶² HAVASI Péter: *A személyek polgári jogi védelmére vonatkozó szabályozás kritikai elemzése, javaslat az új szabályozásra*. Polgári Jogi Kodifikáció, 2002/1, 18.

¹⁶³ Ptk. 2:52. §

¹⁶⁴ VARGA Nelli: *Sérelemdíj a bírói gyakorlatban*. HOMICSKÓ Árpád Olivér – SZUCHY Róbert (szerk.): *60: Studia in honorem Péter Miskolczi-Bodnár*. Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2017, 590.

jogok megsértésével okozott sérelmek méltányos pénzbeli ellensúlyozásának jogi sajátosságaihoz igazodó rendezésére, és a vagyoni károk megtérítésére vonatkozó szabályok öleléséből a személyek polgári jogi védelmének körébe emelésére.¹⁶⁵

A családi jogi személyiségvédelmet illetően álláspontom szerint lényegi változást a személyiségi jogok generálklauzulájának törvényerőre emelése hozott. Magától értetődő, hogy a klasszikus személyiségi jogi katalógusban felsorakoztatott jogok a családi kapcsolatrendszerben is értékelhetők, az azonban kétségtelen, hogy kifejezetten a családi jogban relevanciával bíró személyiségi jogok legitimálása leginkább a bírói jogértelmező és jogfejlesztő tevékenység eredménye.

Ennek megfelelően előrelépésként értékelhető, hogy az új Ptk. – a Csjt. vonatkozó rendelkezéseire képest – kibővítette a *kapcsolattartási jog* alanyi körét,¹⁶⁶ így a jelenleg hatályos rendelkezések értelmében a gyermekkel való kapcsolattartásra – a szülőn kívül többek között – a nagyszülő és a testvér is jogosult.¹⁶⁷ A *vérségi származás megismeréséhez fűződő jog* fokozottabb érvényesülése valósul meg azáltal, hogy az Ptk. differenciáltabb szabályozást tartalmaz¹⁶⁸ e jogosultságra vonatkozóan. Az új Ptk. feloldotta továbbá a vérségi származáshoz fűződő jog és a személyes adatokhoz fűződő jog elkerülhetetlen kollízióját is: amennyiben a vér szerinti szülő és a testvér a személyazonosító adatainak a kiadásához nem járul hozzá, az örökbeadott gyermekkel nem kíván kapcsolatba lépni, úgy ezek az adatok nem közölhetők az örökbefogadott gyermekkel.¹⁶⁹

Az új kódex hiányosságaként értékelhető a gyermeki jogok csonka szabályozása. A gyermekeket – mind a vállalt nemzetközi kötelezettségek, mind pedig alkotmányos szabályaink alapján – különös jogvédelem illeti meg, amit a szakirodalom pozitív diszkriminációnak értékel. Ez a pozitív diszkrimináció a Ptk. szabályozásában jelenleg nem valósul meg maradéktalanul.¹⁷⁰

Habár nem közvetlen a kodifikációhoz kötődik, de mindenképp kiemelendő a Ptk.

---

¹⁶⁵ BOYTHA György: *A személyiségi jogok megsértésének vagyoni szankcionálása*. Polgári Jogi Kodifikáció, 2003/1, 5.

¹⁶⁶ BARZÓ Tímea: *A gyermek érdekének védelmét erősítő családjogi alapelv érvényesülésében felmerülő ellentmondások*. Opuscula Civila, 2017/2, 12.

¹⁶⁷ Ptk. 4:179. §

¹⁶⁸ Ptk. 4:135. §

¹⁶⁹ FAZEKAS Ágota: *A gyermeki jogok érvényesülése az új Polgári Törvénykönyv Családjogi könyvében*. Pro Futuro, 2016/2, 53. [a továbbiakban: FAZEKAS (2016a)]

¹⁷⁰ BARZÓ Tímea: *A családjog és a polgári jogi kodifikáció*. Magyar Jog, 2000/5, 289.

2016-os módosítása,¹⁷¹ mely a példálózó felsorolást kiegészítette a magán- és családi élet, az otthon, a másokkal való kapcsolattartás és a jóhírnév tiszteletben tartásához fűződő jogokkal. Véleményem szerint e törvénymódosítás is jelzi, hogy a magánélet és egyes komponenseinek védelmét – a magánéletet fenyegető veszélyek növekvő számára tekintettel – fokozottabban szükséges biztosítani.

---

¹⁷¹ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény módosításáról szóló 2016. évi LXXVII. törvény

II. 4. Következtetések

Hazánkban a személyiségi jogok megjelenése és törvényi szintre emelése csupán a XIX. század végére tehető, a személyiségvédelem a XX. század első évtizedeiben – elsősorban a kodifikációs kísérletek során – jelentős fejlődésnek indult. Habár a személyiségi jogok virágzásának a szocialista kor – ideológiai okokból – véget vetett, a *rendszerátállással* – s azt megelőzően a Ptk. 1977-es Novellájával – *merőben új szemlélet* következett be a személyiségvédelmet illetően is. Ennek köszönhetően a személyiségi jogok ténylegesen érvényesülő, törvényben rögzített jogosultságokká váltak.

A családi jogi jogviszonyokban érvényesülő személyiségvédelmről, mint önálló kategóriáról sem a törvényalkotás, sem pedig a bírói gyakorlat nem szól. Magától értetődő, hogy a Ptk. személyiségi jogi katalógusában rögzített jogok jelentős része a családi jogalanyok között is érvényesül, ezt a bírói gyakorlat is megfelelően példázza. Emellett azonban kifejezetten a családi kapcsolatrendszerben értelmezhető személyiségi jogok számának növekedése is figyelemreméltó. A személyiségi jogok íratlan katalógusának bővítéséhez – jogértelmező és jogfejlesztő tevékenysége útján – az Alkotmánybíróság és a rendes bíróságok is nagymértékben hozzájárulnak. E gyakorlat alapját az emberi méltóság magánjogi megfelelője, az *általános személyiségi jog* szerepének felismerése és legitim elismerése biztosítja.

Balás P. Elemér szavaival élve: a személyiségi jog „generális klauzulája” *aranyhíd*, mely tételes szabály formájában biztosít lehetőséget a pozitív joghoz való merev kötöttség helyetti szabadabb működésre.¹⁷² Az Alkotmánybíróság által kidolgozott, s a hatályos Ptk.-ban törvényerőre emelt genrálklauzula legitim alapként szolgál a személyiségi jogok íratlan katalógusának bővítéséhez, amennyiben a védendő érték és az emberi személyiség között kellően szoros kapcsolat tapasztalható. E gyakorlat jegyében került sor a családi jogi jogviszonyokban tipikus személyiségi jogok elismerésére, értve ezalatt például a vérségi származás megismeréséhez fűződő jogot, a szülő gyermekének neveléséhez fűződő jogát, továbbá a hozzátartozói igények körében értelmezhető jogokat. Úgy vélem, hogy az általános személyiségi jogból levezethető, kifejezetten a családi jogi jogalanyok között relevanciával bíró személyiségi jogok *növekvő száma kellően alátámasztja* a dolgozat azon hipotézisét, mely szerint a családi

---

¹⁷² BALÁS P. Elemér: *Személyiségi jog*. In: SZLADITS Károly (szerk.): *Magyar magánjog. Első kötet, Általános rész, Személyi jog*. Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1941, 641.

jog a személyiségvédelem területén – a klasszikus személyiségi jogok érvényesülésén túl – többletelemeket mutat fel.

III. A személyiségvédelem és az alkotmányos jogvédelem kapcsolata

Emberi jog, alkotmányos alapjog, személyiségi jog – a három fogalom ugyan közel sem azonosítható egymással, *céljuk* azonban *közös*: az ember, az eszmei értelemben vett egyre gazdagabb emberi személyiség önmegvalósítása.¹⁷³

Habár a *személyiségi jog* a magyar jogrendszerben elsősorban a *polgári jogban* jelenik meg védelmi rendszerével együtt,¹⁷⁴ ennek ellenére magától értetődő, hogy a személyiségi jogok védelmét minden egyes jogágban meg kell valósítani. Az ember életét, testi épségét, méltóságát, s mindazokat a nem vagyoni értékeit, amelyeket összefoglaló néven személyiségi jogoknak szokás nevezni, párhuzamosan védi a *polgári jog*, a *büntetőjog*, az *alkotmányjog*, sőt, valójában nincs olyan jogág, amely közvetve vagy közvetlenül ne lenne hivatva személyiségi értékek védelmére.

Napjainkban az Alaptörvény és a magánjogi viszonyok kapcsolata egyre hektikusabban jelentkező probléma,¹⁷⁵ mely többek között az alapjogi és személyiségi jogi védelem összefonódásában, átfedésében manifesztálódik. Az alapjogok magánjogi jogviszonyokban történő érvényre juttathatóságának kérdése hazánkban is megosztja mind az elméleti, mind pedig a gyakorlati szakemberek körét.¹⁷⁶

A magánjog alkotmányjogiasodása, konstitucionalizálása annak eldöntését jelenti, hogy a jogalkalmazási gyakorlat a magánjogi jogviszonyok egy bizonyos körét közvetlenül az Alaptörvényre hivatkozással elbírálhatja-e. A kérdés az alkotmányos alapjogoknak a magánjogi jogviszonyokra – elsősorban a magánjog személyiségvédelmére – történő közvetlen kihatása körében merül fel.¹⁷⁷

Jelen fejezet az Alaptörvény magánjogi jogviszonyokra gyakorolt hatásának áttekintését kísérel meg, kifejezett hangsúlyt fektetve az alkotmányos *alapjogvédelem* és a magánjogban érvényesülő *személyiségi jogvédelem* kapcsolatára. Habár a személyiségi jogok és az alapjogok közötti reláció számos ponton *megbonthatatlannak* tűnik, a

---

¹⁷³ LENKOVICS – SZÉKELY (2008): i. m. 12.

¹⁷⁴ HAVASI (2002): i.m. 10.

¹⁷⁵ VINCZE Attila: *Az Alkotmány rendelkezéseinek érvényre juttatása a polgári jogviszonyokban*. Polgári Jogi Kodifikáció, 2004/3, 3.

¹⁷⁶ VINCZE: i. m. 3.

¹⁷⁷ LÁBADY Tamás: *A magánjog alaptörvényi árnyalatairól*. In: POGÁCSÁS Anett (szerk): *Quaerendo et Creando. Ünnepi kötet Tattay Levente 70. születésnapja alkalmából*. Szent István Társulat, Budapest, 2014, 357.

kérdést övező, egymással versengő álláspontok indokoltta teszik a téma családi jogi aspektusból, kifejezetten a családi jogi személyiségvédelem szempontjából történő görcső alá vételét.

A családi jogi jogviszonyokban realizálódó személyiségvédelmi szabályok áttekintését megelőzően indokoltnak tartom a személyiségi jogi és alapjogi védelem viszonyának tisztázását, a magánjog és közjog védelmi rendszere közötti átfedések vizsgálatát. A történeti bemutatás is rávilágított ugyanis az alapjogok és személyiségi jogok közötti – olykor akár megbonthatatlannak tűnő – kötelékére, mely véleményem szerint leginkább az emberi méltóság magánjogi megfelelőjére, az általános személyiségi jog kiemelt szerepére vezethető vissza. Meglátásom szerint a történeti áttekintés alapján joggal feltételezhetjük azt, hogy a vonatkozó alkotmánybíróági gyakorlat a magánjog – személyiségi jog – művelői és gyakorlói számára is is előremutató jelleggel bír.

III. 1. Fogalmi alapvetés, a magánjogi és közjogi határok relativizálódása

Az utóbbi időszakban mind a jogirodalomban, mind pedig a bírói gyakorlatban megfigyelhető a polgári jogi és az alkotmányos jogvédelem határainak összemósódása: ez főként abban nyilvánul meg, hogy az Alaptörvény alapvető jogokról és kötelezettségekről szóló fejezetében meghatározott alapvető jogokhoz mechanikusan hozzárendelésre kerül a polgári jogi személyiségvédelem is.¹⁷⁸

Felfedezhető tehát egyfajta *kapcsolódási pont* a személyiségi jogok és az alkotmányos jogok között: a Ptk. személyiségi jogai alapvetően az Alaptörvény alapjogi katalógusára épülnek. Különbség azonban, hogy az Alaptörvényben megjelölt alapvető jogoknak át kell hatniuk az egész állami szervezetrendszer és az egyes személyek eljárását, ezzel szemben a Ptk. személyiségi jogai a polgári jog alanyaihoz és jogalkalmazó szerveihez szólnak.¹⁷⁹

Az alkotmányos alapjogok hatása a polgári jogi személyhez fűződő jogokra *vitathatatlan tendencia*,¹⁸⁰ azonban – logikai összefüggés formájában – a szóban forgó fogalmak kizárólag egymásból mégsem vezethetők le. A logikai összefüggéshez egy másik fogalmat kell segítségül hívnunk: az emberi jogokat.

Az emberi jogok és az alkotmányos alapjogok közötti szoros kapcsolat magától értetődő: az emberi jogok az alkotmányos alapjogokat jogállam esetében direkt módon meghatározzák, ami technikailag is könnyen kivitelezhető, hiszen az emberi jogok közvetett címzettje és az alkotmány kibocsátója egyaránt az állam.¹⁸¹

S hogy mi a kapcsolat az emberi jogok és a személyiségi jogok között? Jóval szorosabb, mint gondolnánk: az emberi jogok lényegében az egész emberiség által elfogadott személyiségi jogok is, melyeket nemzetközi szerződések rögzítenek.¹⁸² Az emberi jogok időnként tágabb kategóriát jelentenek az ember szubjektumához tapadó személyiségi jogokhoz képest, de kétséget kizáróan kijelenthető, hogy az egyes emberi jogok *polgári jogi vetülete* nem más, mint a *személyiségi jog*.¹⁸³

---

¹⁷⁸ PETRIK (2001): i. m. 34.

¹⁷⁹ JOBBÁGYI (2012): i. m. 63.

¹⁸⁰ PETRIK (2001): i. m. 36.

¹⁸¹ LENKOVICS – SZÉKELY (2008): i. m. 101.

¹⁸² LENKOVICS – SZÉKELY (2008): i. m. 100.

¹⁸³ FÉZER (2011): i. m. 19.

Összegezve megállapítható,¹⁸⁴ hogy az egyetemes nyilatkozatokban deklarált emberi jogok konkrét megfogalmazást nyernek az Alaptörvény alapjogi katalógusában, s ezek magánjogi jogviszonyokban történő érvényesülését biztosítja – más jogágakkal szoros és párhuzamos munkamegosztásban – a polgári jog által biztosított személyiségi jogvédelem. Mindez jogunk *embercentrikusságának* kifejeződése.¹⁸⁵

E fogalmak közötti összemosódás elméleti háttere az, hogy napjainkra a közjog és a magánjog *merev határai* általánosságban *felbomlottak*. A közjog és a magánjog éles elválasztása már önmagában is problematikus, a jogágak elhatárolására nem lehet jogelméletileg elfogadható kritériumot akceptálni.¹⁸⁶ Amennyiben azonban mégis a közjog és magánjog elválasztásának axiómája mellett kötelezzük el magunkat, megállapítható, hogy a határok *relativizálódása*, a magánjog és közjog közötti „ellentét” viszonylagossá válása, egyes közjogi mozgásformák elvándorlása a magánjogiak felé, ugyanakkor a civiljogi gondolkodás mind erőteljesebb munkálkodása a közjogban a *klasszikus jogági struktúrák fellazulását* eredményezte.¹⁸⁷

Napjainkban a független és önálló ember számára az autonómiát nem kizárólag a tulajdon garantálja, hanem elsősorban a *személy méltósága*. A magánjog tárgykörébe így már nemcsak az autonómia vagyoni vonatkozásai, hanem annak személyi ismérvei is beletartoznak, hiszen az emberi méltóság minden más hatalomtól függetlenül létezik. A magánjognak tehát az egyén autonómiájának komplex védelmét kell szolgálnia.¹⁸⁸

A személyiségi jogok a modern polgári jog kodifikálása során a klasszikus liberális koncepció ellenpontjaként jelentek meg, s sajátos szimbólumává váltak a polgári jog szociális koncepciójának.¹⁸⁹ A magánjog modern fejlődéstörténete azt mutatja, hogy a társadalmi változásokhoz igazodóan a szociális szempontok megjelenése, a személyiségi jogok erősödő védelme, a magánjog általános céljainak módosulása mind-mind közelebb hozza a magánjogot az alkotmányokban megfogalmazott alapvető emberi jogokhoz.¹⁹⁰

---

¹⁸⁴ Súlyom László az ember – természetjogban gyökerező – veleszületett, elidegeníthetetlen jogait egyenesen a személyiségi jogok előképeinek tekinti. Lásd: SÓLYOM (1983): i. m. 41-44.

¹⁸⁵ LENKOVICS – SZÉKELY (2008): i. m. 96-97.

¹⁸⁶ JAKAB András: *Közjog, magánjog, polgári jog – a dogmatikatörténet Próteuszai*. Állam- és Jogtudomány, 2007/1, 21.

¹⁸⁷ LÁBADY (2000a): i. m. 26-27.

¹⁸⁸ LÁBADY (2000a): i. m. 31.

¹⁸⁹ LÁBADY (2000a): i. m. 31-32.

¹⁹⁰ GÁRDOS-OROSZ Fruzsina: *Alkotmányos polgári jog? – Az alapvető jogok alkalmazása a magánjogi jogvitákban*. Dialóg Campus, Budapest–Pécs, 2011, 38.

Nem vitatható, hogy az Alaptörvényben deklarált alapjogok elsősorban az állami szervek beavatkozása ellen jelentenek védelmet. Ez azonban nem zárja ki azt, hogy azok a magánszemélyek, illetve magánszervezetek egymás közötti viszonyaiban is alkalmazhatók legyenek, továbbá, hogy azokat ne csak az állam szervei, hanem más jogalanyok is kötelesek legyenek tiszteletben tartani. Ez az alapjogok alapvető jellegéből is következik, mert hogyan is nevezhetnénk alapvetőnek azokat a jogokat, melyeket kizárólag az állam intézményeivel szemben érvényesíthetünk, és nem számíthatunk arra, hogy azok alapul szolgálnak a magánszemélyek egymás közötti viszonyaiban is?¹⁹¹

A kérdés magától értetődő: *bírósághoz fordulhat-e az egyén egy – természetes vagy jogi – személlyel szemben arra hivatkozva, hogy a másik fél megsértette valamely alapvető jogát?* Ezt nevezik az alapjogok horizontális hatályának, ellentétben az állam és az egyén viszonyában értelmezhető vertikális hatállyal.¹⁹² A továbbiakban a horizontális hatály érvényesülésének nemzetközi, illetve hazai kontextusban történő vizsgálatára kerül sor.

---

¹⁹¹ KOVÁCS Kriszta: *Emberi jogaink – magánjogi viszonyokban*. Fundamentum, 1998/4, 85.

¹⁹² HALMAI Gábor – TÓTH GÁBOR Attila: *Emberi jogok*. Osiris, Budapest, 2008, 98.

III. 2. Az alapjogok horizontális hatályának érvényesülése nemzetközi kontextusban

A német gyakorlat kapcsán megállapítható, hogy az alapjogok horizontális hatályát illető legfontosabb mérföldkő 1958-ban, a *Lüth-ügyben* született precedensértékű döntés volt. A Lüth-ítélet¹⁹³ az első és egyben a legjelentősebb határozat, melyben megjelenik az alapjogok és a magánjog viszonyának problematikája, megalapozva az alapjogok egész jogrendszerre kisugárzó hatását.¹⁹⁴ A Lüth-ügyben született döntés annak a felfogásnak a *locus classicus*, mely szerint az alkotmányos rendelkezések *horizontális hatállyal* – *harmadik személlyel szembeni hatály, Drittwirkung* – rendelkeznek a magánjogi jogviszonyok körében is.¹⁹⁵ A doktrína gyakorlatban történő alkalmazása alapján meghatározott alkotmányos alapvető jogok magánszemélyek egymás közötti jogviszonyaiban is kötelező érvénnyel kell, hogy bírjanak,¹⁹⁶ tekintettel arra, hogy az alapjogok olyan objektív értékeket hordoznak magukban, melyeket a magánjog alkalmazása során sem szabad figyelmen kívül hagyni.¹⁹⁷

Az alapjogok magánjogviszonyokban történő érvényesülése kétféleképpen valósulhat meg: közvetlen¹⁹⁸ vagy közvetett módon. A Szövetségi Alkotmánybíróság a Lüth-ügyben a második mellett foglalt állást. A *közvetett Drittwirkung* alapján – a magánjogi jogviták elbírálása során – a bíróságoknak az adott jogszabály alkalmazása és értelmezése során úgy kell eljárniuk, hogy a jogvitával érintett alkotmányos értékeknek, és az azokat megtestesítő alapjogoknak érvényt szerezzenek.¹⁹⁹ Így az alapvető jogok más, polgári jogi szabályok közvetítése útján kerülnek felhívásra a magánjogi jogvitákban.²⁰⁰

¹⁹³ BVerfG, 15.01.1958 - 1 BvR 400/51.

¹⁹⁴ ZAKARIÁS Kinga: *Az emberi méltósághoz való alapjog. Összehasonlító jogi elemzés a német és magyar alkotmánybírósági gyakorlat tükrében.* Pázmány Press, Budapest, 2019, 50.

¹⁹⁵ Peter E. QUINT: *A Return to Luth.* Roger Williams University Law Review, 2011/3, 74.

¹⁹⁶ Olha O. CHEREDNYCHENKO: *Fundamental rights and private law: A relationship of subordination or complementarity?* Utrecht Law Review, 2007/2, 5.

¹⁹⁷ Felicitas RIEDEL: *'Luth' case. Case Law Examples. Personality Rights.* In: Christoph BUSCH – Hans SCHULTE-NÖLKE (eds.): *EU Compendium – Fundamental Rights and Private Law. A Practical tool for Judges.* Sellier: European Law Publishers, Munich, 2011, 41.

¹⁹⁸ Emellett foglalt állást Nipperdey és a Szövetségi Legfelsőbb Bíróság is. Lásd: Peter-Christian MÜLLER-GRAFF: *Direct Horizontal Effect of the Basic Freedoms of the EU Internal Market.* Kyiv-Mohyla Law and Politics Journal, 2015/1, 24.

¹⁹⁹ Peter E. QUINT: *Free Speech and Private Law in German Constitutional Theory.* Maryland Law Review, 1989/2, 263.

²⁰⁰ NAVRATYIL Zoltán: *Rendhagyó recenzió Sajó András Alkotmányosság a magánjogban című művéről.* Iustum Aequum Salutare, 2008/4, 213.

A francia gyakorlatot áttekintve merőben ellentétes példával találkozhatunk, ahol az Alkotmány szabályai nem biztosítják az alapjogok magánjogi viszonyokban történő érvényesülését. Ez összefüggésben áll azzal a ténnyel, hogy a francia Alkotmánytanács szerepe leginkább a törvényhozás által nemrégiben elfogadott jogszabályok absztrakt, nem kötelező jellegű vizsgálatára korlátozódik.²⁰¹ E szigorú szabályrendszeren az EJEE²⁰² eszközöl változást, mely az Alkotmány 55. cikkével együtt értelmezve lehetővé teszi, hogy az emberi jogok közvetlenül és közvetetten *felhívhatók legyenek* a francia bíróságok előtt.²⁰³ Az EU Alapjogi Chartájának 51. cikke szintén rögzíti, hogy a Chartában foglalt alapjogok kötelező jelleggel bírnak mind az uniós szervekre, mind pedig a tagállamokra vonatkozóan az uniós jog végrehajtását illetően. Annak ellenére, hogy a cikk a magánszemélyeket nem említi, nem kizárt, hogy az alapjogok magánszemélyek vonatkozásában is kötelezettségeket teremtenek.²⁰⁴

Az *amerikai joggyakorlatban* az alapjogok horizontális hatályának kérdését illető legfontosabb doktrína az állami cselekvés tana, a *state action doctrine*. A koncepció az állami, kormányzati cselekvés számára ír elő kötelezettségeket,²⁰⁵ élesen elválasztva egymástól a közjogi és magánjogi jogviszonyokat, és az egyes jogágakhoz tartozó törvénykönyveket is.²⁰⁶ Magánjogi jogvitákban csak akkor lehet alapjogi sérelemre hivatkozni, amennyiben a magánszemély tevékenysége valamilyen állami döntésre vagy cselekvésre vezethető vissza.²⁰⁷

Az *Egyesült Királyság* gyakorlatát áttekintve a francia példához hasonló megoldással találkozhatunk: az alapjogok horizontális hatályú érvényesülésének kulcsdokumentuma az *1998-as emberi jogokról szóló törvény*. Habár a törvény rendelkezéseinek címettjei nem a magánszemélyek, a benne foglalt emberi jogok a gyakorlatban mégis horizontális

---

²⁰¹ Myriam HUNTER-HENIN: *Horizontal Application of Human Rights in France: The Triumph of the European Convention on Human Rights*. In: D. OLIVER – J. FEDTKE (eds.): *Human Rights and the Private Sphere – A Comparative Study*. Routledge, London–New York, 2007, 99-101.

²⁰² Az EJEE horizontális hatályáról lásd: Samantha BESSON: *Comment humaniser le droit privé sans commodifier les droits de l'homme*. In: Franz WERRO: *Droit civil et Convention européenne des droits de l'homme*. Schulthess, Zurich, 2006, 1-51.

²⁰³ HUNTER-HENIN: i. m. 103.

²⁰⁴ Thomas HOCHMANN – Jörn REINHARDT: *L'effet horizontal, la théorie de l'état et la dogmatique des droits fondamentaux*. In: Johannes MASING: *L'effet horizontal des droits fondamentaux*. Editions A. Pedone, Paris, 2018, 10.

²⁰⁵ Wilson R. HUH: *The state action doctrine and the principle of democratic choice*. Hofstra Law Review, 2006/4, 1386.

²⁰⁶ Richard KAY: *The State Action Doctrine, the Public–Private Distinction, and the Independence of Constitutional Law*. Faculty Articles and Papers, 1993/10, 337.

²⁰⁷ Stephen GARDBAUM: *The Horizontal Effect of Constitutional Rights*. Michigan Law Review, 2003/3, 412.

hatállyal bírnak. Ez a nemzeti bíróság azon kötelezettségéből fakad, miszerint közhatalmi státuszából eredően a jogszabályokat az EJEE-vel összhangban köteles interpretálni.²⁰⁸ A közvetlen horizontális hatály akkor érvényesül, amikor a jogalkalmazó szervek *common law* meghatározott rendelkezéseit úgy értelmezik, hogy azok az EJEE által biztosított jogok vagy értékek védelmét garantálják. A jogszabály ezen értelmezés tükrében akadályozza meg a jogvitában résztvevő magánszemélyt abban, hogy az EJEE által védett jogok sérelmét okozza a másik fél irányába. Ennek klasszikus példája a *Campbell v. MGN Ltd.*²⁰⁹-ügy.²¹⁰ Mindemellett – akár a francia példa esetében – érdemes megemlíteni az uniós jogi vívmányokat is, melyek szintén a horizontális hatály széleskörű értelmezését és alkalmazását eredményezik.²¹¹

Összességében megállapítható, hogy az alapjogok magánjogi jogviszonyokban történő érvényesülésének vonatkozásában nem találkozhatunk egyöntetű állásponttal az egyes nemzeti jogrendszereket vizsgálva. Az indirekt horizontális hatály explicit elismerése nem túl gyakori, leginkább a kötelező érvényű nemzetközi jogi dokumentumok játszanak döntő szerepet az alapjogok magánjogi jogviszonyokban történő érvényre juttatásában.

---

²⁰⁸ Abigail JACKSON: *Home, Human Rights and Horizontal Effect: An English Approach to Article 8 of the European Convention on Human Rights*. Human Rights Law Review, 2017/1, 16.

²⁰⁹ *Campbell v Mirror Group Newspapers Ltd.* (2004) UKHL 22.

²¹⁰ Alison L. YOUNG: *Mapping horizontal effect*. In: David HOFFMAN (ed.): *The Impact of the UK Human Rights Act on Private Law*. Cambridge University Press, Cambridge, 20.

²¹¹ L. YOUNG: i. m. 26.

III. 3. Az alapjogok horizontális hatályának érvényesülése a hazai jogrendszerben

Előjáróban is megállapítható, hogy a hazai jogirodalomban és joggyakorlatban nem alakult ki egyöntetű álláspont sem az alapjogok közvetlen, sem pedig azok közvetett alkalmazhatósága mellett. Az Alaptörvény „*általános állami kötelezettséget*” fogalmaz meg,²¹² hivatkozott normái bizonyos tekintetben az alapjogok közvetett hatályát sejtetik. Nevezetesen az Alaptörvény meghatározza az alapvető jogok lényegi tartalmát, azok mibenlétét, azonban ez nem egyszerűen deklaratív módon történik, hanem az Alaptörvény egyben rögzíti a jogalkotó azon köteletségét, miszerint az alapjogokra és kötelelességekre vonatkozó szabályokat törvénnyel kell megállapítani.²¹³

Általánosságban rögzíthető, hogy az alapjogok közvetlen hatályának kérdése ma már nem zárható le egykönnyen azzal, hogy csak az állammal, állami intézményekkel és közhatalmat gyakorló állami személyekkel szemben lehet alapvető emberi jogokra hivatkozni.²¹⁴ Az Alaptörvény rendelkezéseinek közvetlen alkalmazása azonban nem tehető egyenlővé teljes egészében az alapjogi rendelkezések közvetlen alkalmazásával.²¹⁵

Az alapjogok magánszemélyekkel szemben való közvetlen alkalmazásával kapcsolatos *aggályok* tovább erősödnek, ha megfontoljuk, hogy az alapjog jogosultja számára így keletkező többletvédelem egyúttal az alapjog kötelezettjeként kezelt magánszemély szabadságának, gyakran valamely alapjogának korlátozásával jár. A végeredmény tehát nem még több szabadság, hanem az egyik magánszemély magánautonómiájának visszaszorítása a másik javára.²¹⁶

Nemcsak a magánautonómia korlátozását jelentené az alapjogok magánszemélyekkel szemben való közvetlen alkalmazása, hanem a magánjog alkotmányjoggal való helyettesítését is. Így a magánjogi természetű jogviták nem a tágabb értelemben vett magánjog szabályai szerint dőlnének el, hanem az egymással szemben álló alapjogok közötti bírói mérlegelés alapján. A magánszemélyek között közvetlenül az alapjogok alapján történő bíraskodás a törvényhozó szerepébe helyezné a bíróságokat.²¹⁷

---

²¹² Alaptörvény: Szabadság és Felelősség: I. cikk (1)–(3).

²¹³ KISS György: *Alapjogok kollíziója a munkajogban*. JUSTIS, Pécs, 2010, 171.

²¹⁴ HALMAI–TÓTH: i. m. 102.

²¹⁵ *Alapjogok labirintusa: hova vezet Ariadné fonala?* <https://arsboni.hu/alapjogok-labirintusa-hova-vezet-ariadne-fonala/> (2021. 01. 25.)

²¹⁶ SONNEVEND Pál: *Az alapjogi bíraskodás és korlátai*. Fundamentum, 1998/4, 80.

²¹⁷ SONNEVEND: i. m. 80.

Habár a bíróság az alkotmányos demokrácia jogállami keretei között jogosult arra, hogy értelmezze és alkalmazza az Alaptörvényt és a benne foglalt alapvető emberi jogi rendelkezéseket, a bíró azonban nem terjeszkedhet túl az Alaptörvény hatalommegosztási elvei alapján őt megillető hatalmon, funkción és feladaton.²¹⁸

Mindezen érvek mentén megállapítható, hogy a magyar jogirodalom és joggyakorlat – egyelőre – ódzkodik az alapjogok – német gyakorlatban megismert – horizontális hatályának egyértelmű deklarálásától. Ennek ellenére sem állítható az, hogy az Alaptörvény általános érvényű normái és értékei csak a közjogban kell, hogy érvényesüljenek. Vitathatatlan tény ugyanis, hogy az *Alaptörvény elveinek és értéktartalmának* maradéktalanul érvényesülnie kell a magánjog világában is. A magánjogi jogalanyok közvetlenül nem címzettjei az alkotmányos tételeknek: ez pedig azt jelenti, hogy az Alaptörvény elvei és tételes normái nem közvetlenül, hanem csak a polgári jogi normák közvetítésével fejtik ki hatásukat a magánjogi jogviszonyokban.

Ebből a helyzetből fakad a törvényhozó azon alkotmányos kötelessége, hogy a magánjogi jogviszonyokat szabályozó normákat – így mindenekelőtt a Ptk. normáit – az *Alaptörvény követelményeinek maradéktalan betartásával* alkossa meg. Tekintettel arra, hogy az Alaptörvény tételes rendelkezéseinek az állami bíróságok – mint az állam szervei – szintén címzettjei, az alkotmányos követelményeknek a bírói jogalkalmazásban, így a polgári ítélkezési gyakorlatban is ugyanúgy érvényesülniük kell, mint a törvényhozásban. A polgári jogalkalmazás alkotmányosságát a bíróságoknak az alkotmányos magánjogi normák alkalmazása által és útján kell tehát megvalósítaniuk.²¹⁹ Lenkovics meglátása szerint az alkotmányos polgári jog általi magatartásszabályozás saját jellegének megfelelő rendszer a polgári jog rendszere, érvényesítésének útja pedig a polgári bírói út, nem az Alkotmánybíróság.²²⁰

Az Alaptörvény egyes rendelkezéseinek *közvetítő* szerepet kell betölteni az alkotmányos alapjogok és a magánjogi jogviszonyok között.²²¹ Meglátásom szerint e felfogás leginkább a német *Drittwirkung* gyakorlatával állítható párhuzamba, s ezt támasztja alá a vonatkozó alkotmánybírói gyakorlat is.

²¹⁸ GÁRDOS-OROSZ Fruzsina: *A bíróságok sajátos kötelezettségei és ennek korlátai az alapjogérvényesítésben*. De iurisprudencia et iure publico, 2011/2, 16.

²¹⁹ VÉKÁS Lajos: *Az új Polgári Törvénykönyv koncepciójából*. Polgári Jogi Kodifikáció, 2002/4, 5.

²²⁰ LENKOVICS Barnabás: *A magánjog rétegződése*. In: TÓTH J. Zoltán (szerk): *A jog többretegűsége*. Acta Caroliensia Conventorum Scientiarum Iuridico-Politicarum XXX. Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2020, 156.

²²¹ LÁBADY (2000b): i. m. 18.

Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az a vita, hogy az alapjogok és az államcélok a magánjogra hatással vannak-e, ma már csak arról folyik, hogyan van hatással az alkotmány-törvény a magánjogi viszonyokra. Vagyis a *behatás módszerei és intenzitása* a vita tárgya.²²²

A magánjogi alapelvek, generálklauzulák kapcsán megjegyzendő, hogy bár az Alaptörvény a Ptk. alapvető forrása, ez történetileg fordítva is igaz. A mindenkor Ptk. nemcsak a magánjog alkotmánya, hanem a közjog – ezen belül pedig az alkotmányjog – forrása is, és sok-sok jogelvet és jogintézményt, jogi alapeszmét rendszerezetten tartalmaz. A szerves történeti fejlődés folytán kimunkált elveket, jogtételeket bontja ki, amelyek mögött fellelhetők az általános jogelvek és alapvető értékek is. A klasszikus magánjog – mintegy kétezer éves szerves fejlődése útján – ahogy az esőcsepp formálja a követ – kimunkálta a maga jogelveit, jogtételeit, nem erővel, hanem „gyakorlati eséssel”, azaz élő jogként.²²³

A továbbiakban vizsgálatom annak feltárására irányul, hogy az Alaptörvény „szellemisége”, értékrendje milyen főbb magánjogi rendelkezésekben jelenik meg, kifejezett hangsúlyt fektetve a személyiségi jogok alkotmányos normákkal, értékekkel, valamint alapjogokkal való kapcsolatára. Elöljáróban is megállapítható, hogy az alkotmánybírósági gyakorlat²²⁴ szerint a magánjog éppen a személyiségi jogok körében hasít ki egyre nagyobb szeletet a közjogból. Ez nemcsak a közjogi jogi személyek, hanem azon az Alaptörvény alapján az autonómia körébe utalt jogviszonyok esetében is helytálló, amelyek korábban a közjog szabályozási szférájába tartoztak.²²⁵

---

²²² 8/2014. (III. 20.) AB határozat, ABH 2014, 306.

²²³ LENKOVICS Barnabás: *Jogelvek és alkotmányjogi panaszok*. Alkotmánybírósági Szemle, 2015/2, 65.

²²⁴ Lásd pl.: a véleménynyilvánítás szabadságával kapcsolatos 30/1992 (V. 26.) AB határozat, melyben rögzítésre került, hogy a közösségek méltóságának hatékony védelmére – a büntetőjogon túl – más jogi eszköz, például a *nem vagyoni kártérítés* alkalmazási lehetőségeinek bővítése is alkalmas.

²²⁵ LÁBADY (2000b): i. m. 14.

III. 4. Az alapjogok és személyiségi jogok közötti közvetlen kapcsolat

Az Alaptörvény *metajurisztikus értékrendjének befogadására*, és a magánjog szabályrendszerébe emelésére kiválóan használhatók²²⁶ a Ptk. alapelvei, a generálklauzulák, különösen a jóhiszeműség és tisztesség alapelve, vagy a nyilvánvalóan jóerkölcsbe ütköző szerződések semmissé nyilvánító rendelkezése. Mindezek mellett azonban kézenfekvő a szoros összefüggés az *alkotmányos alapjogok* és a magánjog által védett *személyiségi jogok* között.²²⁷

Az Ptk. személyiségi jogi védelmet garantáló *generálklauzulája* alapján egyértelműen megállapítható, hogy a személyiségi jogi védelem általánosságban *minden jogalany összes személyiségi jogára* kiterjed, függetlenül attól, hogy a törvény azokat konkrétan nevesíti-e. Ez azt jelenti, hogy a törvényben nem nevesített személyiségi jogi sérelem esetén is mód nyílik a törvényben szabályozott védelmi eszközök igénybevételére.²²⁸

Az is magától értetődő, hogy a magánjogi személyiségi jogok egy része éppen az Alaptörvényben deklarált alapjogok között találja meg a maga tényállását. A Ptk. *személyiségi jogi generálklauzulája*, azaz az, hogy mindenkinek joga van ahhoz, hogy személyiségét – a megadott korlátok között – szabadon érvényesíthesse, illetőleg, hogy az emberi méltóságot és az abból fakadó személyiségi jogokat mindenki köteles tiszteletben tartani, egyes alapjogi tényállásokat is oltalmába helyez. Ezen tételből az következik, hogy az alkotmányos alapjog magánjogi személyiségvédelemmé transzformálódhat, amennyiben az alapjog alanyi jogként magánjogi tényállásban manifesztálódik.²²⁹

E gondolatmenet alapján beszélhetünk egyrészt „*kétfedelű*” *alanyi jogokról*, mely esetben a nevesített személyiségi jogok egyúttal tételezett alapjogok is, így például az élethez, egészséghez, testi épséghez fűződő jogok. Ekkor az alaptörvényi hivatkozás csak kiegészítő, tetéző jellegű, de egyúttal teljesebbé és meggyőzőbbé teszi a biztosított személyiségi jogi védelmet. Ezen felül vannak olyan nevesített személyiségi jogok, melyek *valóságos tartalmát* az Alaptörvény hasonló *alapjogi rendelkezései biztosítják*. Így a Ptk. magánjogi oltalom alá helyezi a személyes szabadságot, a magánéletet és a magánlakást. Ennél többet azonban a Ptk. nem mond. Ezeknek a magánjogi alanyi

---

²²⁶ Lásd: GADÓ Gábor: *Alapjogok védelme az új Polgári Törvénykönyvben*. Fundamentum, 2010/1, 21-38.

²²⁷ LÁBADY (2014): i. m. 359.

²²⁸ BARZÓ (2018a): i. m. 175.

²²⁹ LÁBADY (2014): i. m. 359.

jogoknak az alapjogi tartalma sokkal gazdagabb és sokatmondóbb. A magánjogi jogalkalmazás az összefüggés kibontása nélkül nemcsak hiányos, de elfogadhatatlan is egyben. Végül a harmadik esetkörbe azok az alkotmányos alapjogok tartoznak, melyek védelmi szintje elsősorban közjogi, de amelyek *adott relációban relatív magánjogi tényállássá is válhatnak*. Ebben az esetben a magánjogi védelmet a személyiségvédelem generálklauzulája biztosítja, de az alanyi jog a maga konkrét tényállását az Alaptörvényben találja meg. Idetartozónak kell tekintenünk többek között a békés gyülekezéshez való jogot, a lelkiismereti és vallásszabadsághoz való jogot, a valahová tartozás jogát, a tudományos kutatás és művészeti alkotás szabadságát, az egészséges környezethez való jogot.²³⁰

Összességében konstatálható, hogy a legszembevetőbb összefüggés az első csoport, azaz – *Lábady* szavaival élve – a „kétfedelű” alanyi jogok esetében áll fenn. E relációk egyértelműen bizonyítják, hogy mindenképpen létezik egy nem is annyira szűk mező, ahol az Alaptörvény alapjogokra vonatkozó szabályai közvetlenül árnyalják a magánjogi jogviszonyokat, amely körben ezáltal válik igazán *élővé* és *realizálódottá* az Alaptörvény.²³¹

Álláspontom szerint a harmadik esetkör a legproblematisabb, hiszen e jogosultságok explicit módon nem szerepelnek a személyiségi jogok írott katalógusában, így a jogalkalmazó szervek *diszkrecionális joga* annak megítélése, hogy a személyiségi jogok védelmét garantáló generálklauzulára hivatkozva adott esetben magánjogi oltalmat nyújtanak-e az egyértelműen az alapjogok körébe tartozó, alkotmányos védelmet élvező jogosultságok számára. Ez a csoport jelen disszertáció szempontjából kiemelt jelentőséggel bír, hiszen a családi jogban kitüntetett relevanciával bíró személyiségi jogok egy része is ide sorolható, mint például a gyermek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéshez, valamint a szülő gyermeknevelési szabadsághoz fűződő joga.

Még bizonytalanabb a helyzet az Alaptörvényben nem deklarált, azonban a bírói gyakorlat által kimunkált és következetesen érvényesített alapjogok esetében. Ennek az esetkörnek klasszikus példája a különélő szülő és a gyermek relációjában értelmezhető kapcsolattartáshoz fűződő jog, vagy épp a vérségi származás megismerésének joga,

---

²³⁰ LÁBADY (2014): i. m. 360.

²³¹ LÁBADY (2014): i. m. 360.

melyek személyiségi jogi minőségét illetően élesen elkülönülő álláspontokkal találkozhatunk a bírói gyakorlatban.

Az ellentétes álláspontok feltárása, valamint a személyiségi jogok katalógusának ily módon történő kibővítésével kapcsolatos érvek és ellenérvek megismerése a vonatkozó bírói gyakorlat áttekintése útján válik lehetővé. Véleményem szerint előjáróban is megállapítható, hogy a jelen kutatási tárgy szempontjából releváns alkotmánybíróági gyakorlatot – joghézag esetén fokozottan – érdemes figyelemmel követni, tekintettel arra, hogy *támpontul* szolgál a rendes bíróságok *jogértelmező és jogfejlesztő* tevékenysége számára is.

III. 5. Következtetések

Úgy vélem, e fejezetben foglaltak megfelelően alátámasztják az interdiszciplináris, azaz a magánjogon túli – jelen esetben alkotmányjogi – megközelítés fontosságát. Habár hazánkban az alapjogok horizontális hatályának *expressis verbis* deklarálására még nem került sor – s maga a jogtudomány képviselői is eltérő álláspontokra helyezkednek e tekintetben – úgy vélem, hogy a bírói jogértelmezés és jogfejlesztés mégis kellő figyelmet fordít az egyént természeténél fogva megillető, elidegeníthetetlen jogokra – nevezzük őket akár *személyiségi*, akár *alapvető jogoknak*.

Kétségtelen ugyanis, hogy a magánjogi szabályozás konkrét rendelkezéseit és alapelveit *lehetetlen* az alkotmányos követelményektől *elszigetelten* alkalmazni.²³² Egyetértés tárgyát képezi tehát az – ahogyan azt Sólyom megfogalmazta –, hogy az alkotmányosságot a *civilisztikának* is napirenden kell tartania, vagyis az alkotmányos kultúra *jegyében* kell(enne) cselekednie.²³³

Bibliai nyelven szólva: az Alaptörvénynek „*lámpásként*”, azaz igazodási pontként kell irányt mutatnia az állami szervek működésének és az egész jogalkotásnak, másrészt „*kovászként*”, mintegy belefolyva az állam és a társadalom szöveteibe, erjesztenie kell a jogállamiság eszméjét az állami és a társadalmi élet minden területén és a polgárok életében, azaz a magánautonómia viszonyaiban is. Önmagában a formális alkotmányosság, azaz az alkotmányos normák formális betartása nem elegendő, az Alaptörvény *egész értékrendjének* át kell hatnia az állam és a társadalom működésének egészét, minden részterületén, és meg kell valósulnia a *polgárok* társadalmi interakcióiban, *jogviszonyaiban* is.

Erre – többek között – a magánjogi jogviszonyokban érvényesülő *személyiségvédelem* útján kerül sor. Egyetértek azon álláspontokkal, melyek szerint *indokolatlan* és *célszerűtlen* az alapjogok és személyiségi jogok kategóriájának „összemosása”, mégis úgy vélem, hogy az alapjogok és személyiségi jogok katalógusát *lehetetlen* zártan értelmezni és alkalmazni.

A dogmatikai nehézségek ellenére sem mondhatunk le ugyanis a személyiség minél szélesebb körű védelméről. Ennek magyarázata elsősorban abban rejlik, hogy a személy

---

²³² GADÓ: i. m. 22.

²³³ SÓLYOM László: *Alkotmány és alkotmányos kultúra Magyarországon. Elhangzott a Történelemtanárak 21. Országos Konferenciáján – 2011. október 8., Kossuth Klub.* <https://tte.hu/solyom-laszlo-alkotmany-es-alkotmanyos-kultura-magyarorszagon/> (2021. 01. 25.)

– a maga *egyediségével* és *megismételhetetlenségével* – nem marad meg az egyes jogágak keretein belül.²³⁴ Az emberi személyiségnek – tekintve, hogy fogalmilag oszthatatlan – nem lehetnek külön jogágazati fogalmai. Noha a személyiséget közvetlenül vagy közvetve védeni hivatott jogintézményeket kivétel nélkül minden jogágban megtalálhatjuk, mégsem beszélhetünk egymástól független polgári jogi, büntetőjogi vagy alkotmányjogi személyiségről. Leghelyesebb az, ha belátjuk, hogy bár az alkotmányos jogok, a személyiségi jogok minden konkrét történelmi szituációban pontosan meghatározható ember- és társadalomképen alapulnak, azonban – *Sólyom* szavaival megfogalmazva – *a személyiség még sincs a jogba „bezárva”*...²³⁵

---

²³⁴ JOBBÁGYI (2009): i. m. 62.

²³⁵ SÓLYOM (1983): i. m. 12.

IV. A személyiségvédelem sajátosságai a családi jogi jogviszonyokban

Sólyom László említett gondolatát továbbfűzve előjáróban is megállapíthatjuk: *a személyiség a polgári jogba sincs bezárva...*²³⁶ Habár a családi jog a *polgári jog integráns részeként kezelhető és kezelendő*,²³⁷ a szabályozási tárgyként aposztrofált életviszonyok sajátosságai – nevezetesen a házastársi, élettársi kötelék, a szülő-gyermek reláció *intim és bizalmi* természete²³⁸ – alapján joggal feltételezhető, hogy a személyiségvédelem területén is jellegzetességeket hordoz. Ezt támasztja alá mind a dogmatikai, mind pedig a történeti áttekintés, mely során igazolást nyert, hogy a családi jogi jogviszonyokban realizálódó személyiségvédelem eltérést mutat a személyiségi jogok klasszikus, polgári jogi védelméhez képest. A dogmatikai vizsgálatban e különbség leginkább a relatív személyiségi jogok kategóriájának bemutatásával került demonstrálásra, míg a történeti rész az egyes, kifejezetten a családi jogban érvényesülő – az általános személyiségi jogból levezetett jogosultságok – szemléltetésével támasztotta alá a disszertáció alaptéziseit. Jelen fejezet a fenti tételek további elemzésére, részletezésére vállalkozik.

Alappal merülhet fel bennünk a kérdés, hogy a családi jogban – mint *speciális vonásokkal* rendelkező személykapcsolatok jogában – megvalósuló személyiségvédelem milyen eltérő sajátosságokkal rendelkezik a személyiségi jogok klasszikus polgári jogi védelméhez képest? *Hogyan realizálódik* a személyiségvédelem a családon belüli kapcsolatrendszerben? *Hogyan értelmezhetők* a személyiségi jogok a családi viszonyok *sajátos atmoszférájában*?

E fejezet e kérdések megválaszolását tűzte ki céljául, vizsgálat tárgyává téve a családi jogban releváns személyiségi jogi jogviszonyok főbb jellemzőit, valamint azokat a fejlődési tendenciákat, melyek a családi jogi személyiségvédelmet napjainkban meghatározzák, hozzájárulva a személyiségi jogok íratlan katalógusának bővítéséhez.

---

²³⁶ HADHÁZI Edit: *Apa csak egy van? – avagy a vélelmezett apa vérségi származás kiderítéséhez fűződő joga*. OTDK dolgozat. Debrecen, 2020, 14.

²³⁷ A közel tizenöt évig tartó kodifikáció eredményeként megalkotásra került hatályos Ptk. Negyedik Könyveként foglalja magába a családi jogi joganyagot. E változás változás rendszertani következménye, hogy ezáltal a családi jog önálló jogági jellege megszűntnek tekinthető. Lásd: HEGEDŰS Andrea: *Polgári jog. Családjog*. R.I.M.Á.K., Szeged, 2015, 15.

²³⁸ SÜLYÖK Márton: *Bizonyíték vagy ígéret? – Magánszféra-védelem, „leplezett eszközök” és bizonyítékkizárás a polgári eljárásban*. Acta Humana, 2018/1, 86. [a továbbiakban: SÜLYÖK (2018a)]

IV. 1. A jogviszony szerkezete

Az egyik legszembetűnőbb különbség a klasszikus polgári jogi és a családi jogi jogviszonyokban megvalósuló személyiségvédelem között a jogviszony szerkezetéből adódik. Általánosságban elmondható, hogy a polgári jogi személyiségvédelem *abszolút* szerkezetű jogviszonyok keretében valósul meg, azaz a személy *mindenkitől* követelheti személyiségi jogainak tiszteletben tartását.²³⁹ Sőt, az is kijelenthető, hogy az abszolút szerkezetű jogviszonyok *legtisztább formáit* – a tulajdonjog mellett – a *személyiségvédelmi jogviszonyok* képezik.²⁴⁰

Az abszolút szerkezetű jogviszonyok két fő sajátossággal rendelkeznek: az egyik az, hogy csak a *jogosult személye ismert*, ő van személy szerint megjelölve és név szerint meghatározva, a kötelezett nincs, de a megjelölt jogosulttal szemben mindenki – mint kívülálló – kötelezett. A másik jellegzetes ismérve e jogviszonyoknak, hogy a *kívülállók kötelezettsége* alapvetően *negatív tartalmú*: kötelesek az adott jogosultságot elismerni, a jogosulti joggyakorlást túrni és tartózkodni annak bármiféle zavarásától. A mindenkivel szembeni abszolút jogosultság sem jelent azonban korlátlan joggyakorlást, hiszen az ilyen jogosult is a törvények, a polgári jog alapelvei, különösen a jóhiszeműség, a tisztesség követelményének szem előtt tartásával, az elvárható magatartás törvényi követelményének, továbbá más személyek alanyi jogainak és törvényes érdekeinek tiszteletben tartásával köteles gyakorolni alanyi jogait.²⁴¹

Ettől eltérően – a dogmatikai alapvetésben kifejtetteknek megfelelően – már az Áptk. is bevezette az ún. személyi családjog fogalmát, s ez a gondolat a jogirodalomban több formában is megjelent, *relatív személyjogok* vagy *relatív személyiségi jogok* kifejezés alatt.²⁴²

Relatív szerkezetű jogviszonyokban mindkét fél – több pólus esetén minden alany – név szerint meghatározott, és ezek csupán egymással szemben – de kölcsönösen – jogosultak és kötelezettek.²⁴³ Hangsúlyozandó, hogy a relatív szerkezetű személyiségi jogok nem csupán a családi jogban bírnak relevanciával, ilyen bizalmi, általában tartós jogviszony jön létre többek között az ügyvéd és ügyfele, az orvos és páciense, vagy

²³⁹ I. Könyv (2015): i. m. 3.

²⁴⁰ BARZÓ Tímea: *Általános tanok. A polgári jogi jogviszony.* (Első rész, IV. fejezet) In: BARZÓ Tímea – PAPP Tekla (szerk.): *Civilisztika I. Általános tanok, Személyek joga, Szellemi alkotások joga.* Dialóg Campus, Budapest, 2018, 71. [a továbbiakban: BARZÓ (2018b)]

²⁴¹ BARZÓ (2018b): i. m. 70.

²⁴² SZÉKELY (2011): i. m. 109.

²⁴³ BARZÓ (2018b): i. m. 71.

például a foglalkoztató és a foglalkoztatott között. Kifejezetten a családi jogi jogviszony alanyainak relációjában érvényesülő relatív személyiségi jogi jogviszony jön létre a *házastársak és élettársak*, valamint a *gyermek és a szülő* vonatkozásában.²⁴⁴

Magától értetődő, hogy a klasszikus személyiségi jogok ezen alanyi kör tekintetében is érvényesülést kívánnak, azonban a felek közötti tartós, bizalmas, olykor – jellemzően a családi jogi jogviszonyokban – intim viszony *további védelmet* tesz szükségessé.

Ahogy az a dogmatikai áttekintés során is demonstrálásra került, a korszak jogtudósai felismerték azt, hogy a családi jogi jogviszonyokban megvalósuló személyiségvédelem speciális, „*valami más*”, „*valami több*” a harmadik személyek irányában kötelező személyiségvédelmi normákhoz viszonyítva, azonban a személyiségvédelem tárgykörébe vonható jogosultságok köre nem került egyértelmű megállapításra.

Ezen ellentmondásokra reflektálva tartom szükségesnek a családi jogi jogalanyok személyi viszonyainak és személyiségi jogi rangra emelt jogosultságainak elhatárolását, fogalmi tisztázását.

A Csjk.²⁴⁵ három olyan szabályt állít fel, amelyek meghatározzák a személyi viszonyok jogi kereteit: egyrészt a *hűsége*, a *kölcsönös együttműködési és támogatási kötelezettségre*, másrészt a *döntési jogkörökre*, harmadrészt az e jogkörök részét képező, de jelentőségénél fogva külön kiemelt *lakóhely megválasztására* vonatkozó rendelkezést. Hagyományosan a házastársak személyi viszonyai körében szabályozza a családjog a házastársak *névviselését* is.²⁴⁶

A *hűség* és az együttműködési kötelezettség előírása lényegében a házastársak, mint tartósan együttélő férfi és nő mindenre kiterjedő összetartozását, egymással való szolidaritását juttatja kifejezésre. A hűség deklarálása azért is bír nagy jelentőséggel, hiszen ezen alapszik a házasságból született gyermek apaságának vétele.²⁴⁷ A joggyakorlat a „*hűség*” követelményét *szélesebb értelemben* fogja fel, amely magában foglalja valamennyi, a másik házastárs érdekeit sértő magatartás tilalmát.²⁴⁸ A hűség

---

²⁴⁴ Álláspontom szerint a felsorolás folytatható, hiszen a gyermekek és nagyszülők, valamint az egyes rokonok kapcsolatok dimenziójában is érvényesülnek a relatív személyiségi jogok, például a kapcsolattartási jog tekintetében.

²⁴⁵ Ptk. 4:24-4:26. §

²⁴⁶ Ptk. indokolása. Második rész, IV. cím – A házastársak személyi viszonyai.

²⁴⁷ HEGEDŰS Andrea: *A magyar családi jog az új Ptk.-ban: A jogterületet érintő főbb változások*. In: SZALMA József (szerk.): *A Magyar Tudomány Napja a Délvidéken*. Újvidék, Szerbia: Vajdasági Magyar Tudományos Társaság, 2012, 241.

²⁴⁸ Ptk. indokolása. Második rész, IV. cím – A házastársak személyi viszonyai.

jelenti az egymás iránti *elkötelezettséget, lojalitást, egymás ügyeinek és életének segítségét* is értve a kifejezés alatt. Ennek kifejtésére szolgál, hogy a közös célok érdekében történő *együttműködés – mely a hűség fogalmi körének bővítéseként is értelmezhető – külön megjelölésre kerül.* Az együttműködés mikéntje az, hogy a családot érintő közös ügyekben közös a *döntési jog.* Ennek részeként a feleknek egyetértésben szükséges meghatározniuk a *közös lakóhelyet* is. A kölcsönös *támogatás* az élet minden területére vonatkozik, mind anyagi, mind egymás fejlődésének segítése, egymás ápolása, gondozása beletartozik ebbe a kötelezettségbe.²⁴⁹

Ezen viselkedési normák előírásának célja a *házassági életközösség működési minimumának rögzítése, alapjainak lefektetése.* Egyértelmű, hogy e jogok és kötelezettségek a *házassági kapcsolatból születnek,* be nem tartásuk magát a házasságot lehetetleníti el, tehát nem ahhoz kapcsolt viselkedési normák, hanem a fogalomból következő tartalmi elemek.²⁵⁰ Álláspontom szerint *e jogok megsértése nem keletkeztethet személyiségi jogi igényt,* természetük eredendően más, mint a személyiségi jogoké, a tisztán familiáris jellegű viták orvoslása során pedig nem a személyiségvédelem eszköztárát kell alkalmazni. Úgy vélem, hasonló megítélés alá esnek a *szülői felügyeleti jogból levezethető egyes jogosultságok és kötelezettségek* is, mint például a gyermek gondozása, vagyonának kezelése, lakó- és tartózkodási helyének megválasztása, törvényes képviselője.

A személyiségi jogi minőség megállapításának alapvető feltétele a bírói gyakorlat szerint, hogy a *védendő érték elsődlegesen az individuumból,* az ember személyiségéből fakadjon, a személyiség megnyilvánulásaként legyen meghatározható. Álláspontom szerint e kritérium a fentebb részletezett személyi viszonyok esetében nem állja meg a helyét, azon jogosultságok elsődlegesen a házasság jogintézményéhez tapadnak. Erre tekintettel indokolatlannak tartom a személyiségi jogok körében történő értékelésüket. Úgy vélem, hogy pusztán az a tény, hogy a családi jogi jogalanyok *erkölcsi jellegű kötelezettségeket támaszthatnak* egymással szemben, nem jelenti azt, hogy valamennyi ilyen természetű kötelezettséget jogi – így többek között személyiségi jogi – formába szükséges önteni.²⁵¹

---

²⁴⁹ MOLNÁR: i. m. 38-39.

²⁵⁰ MOLNÁR: i. m. 39.

²⁵¹ John EEKELAAR: *Self-Restraint: Social Norms, Individualism and the Family.* Theoretical Inquiries in Law, 2012/1, 89. Lásd még: MEGYERI Nóra: *Család és jog – hol vannak a határok?* Családi Jog, 2015/2, 49-55.

E felfogás gyakorlatban történő megvalósítása azonban közel sem evidens, így például a házastársi hűség személyiségi jogvédelem körébe történő bevonásának megítélése sem tekinthető egyértelműnek a judikatúrában.²⁵² Az egyik nézőpont szerint²⁵³ a házastársi kapcsolatokban kifogásolt hűségrsítő magatartással összefüggésben felmerült jogsérelem a párkapcsolatban illetve a családon belül merül fel, így a jogvédelmet a családi jog biztosítja. A házastársi hűséget rsítő jogellenes magatartások elsődlegesen *családi jogi, és nem személyiségvédelmi eszközökkel orvosolhatók*, szankcionálhatók, kiterjesztésük a személyiségvédelemre vonatkozó szabályok körében a jogalkalmazás parttalanná válását eredményezhetné.²⁵⁴ A Kúria ítélezési gyakorlatában azonban kirajzolódni látszik egy ettől *markánsan eltérő szemlélet*. Eszerint a feleség hűségrsítő magatartása – abban az esetben, ha annak következményeként a házasságban nem a férjtől származó gyermek születik, és a feleség a gyermek származásának a körülményeit eltitkolja a férje elöl – *a családi állás és a férj ezzel összefüggő érzelmi viszonyainak manipulálása személyiségi jogsértésként* – nevezetesen az emberi méltóság, az önrendelkezés és a családban éléshez való, védett személyiségi jogok megsértéseként – *értékelhető*.²⁵⁵ Álláspontom szerint e második megközelítés alapvetően a családi jogállást érintő mozzanatra tekintettel vonja be a hűség megsértését a személyiségvédelem körébe, holott ez esetben a személyiségvédelmet megalapozó védendő érték önmagában a származás tudatával azonosítható. Véleményem szerint a házastársi hűség egyedüli megsértése nem a személyiségvédelem körében elbírálandó kérdés, a személyiségi jogi minőség elismeréséhez szükséges, fentebb rögzített kritérium hiányára figyelemmel.

Nyilvánvalóan más megítélés alá esik a személyiségi jogok körében is rögzített névjog, mely a házastársak személyi viszonyai között is említésre került. Álláspontom szerint ez esetben a védendő érték elsődlegesen a személyiségből fakad, hiszen az *ember neve identitásának hordozója*, a személy azonosítását, más személyektől és a társadalomtól való megkülönböztetését szolgálja, a személy individualitásának, egyedi és helyettesíthetetlen voltának kifejezője.²⁵⁶ A családi jogi jogviszony, mint relatív

---

²⁵² PÁL Szilvia: *A kötelemtagasztó házastársi hűségről családjogon innen és családjogon túl*. Jogi tanulmányok, 2014. év, 598-608.

²⁵³ BDT2006. 1375.

²⁵⁴ Budapest Környéki Törvényszék P.28145/2004/49.

²⁵⁵ Kúria Pfv.III.21.819/2011/6.

²⁵⁶ NAVRATYIL Zoltán: *Szemelvények a névjog köréből a sajtószabadság tükrében*. In *Medias Res*, 2013/2, 313.

szerkezetű személyi viszony bizonyos esetben a név szerzését is magában foglalja. Ilyen lehet a szülő-gyermek viszony, a házasság, az örökbefogadás, az apai, anyai jogállásban beálló változás. A felek névviselése a családi jogviszonyokban jogilag értékelt körülmény, mely lehetővé teszi, hogy a felek *kifejezzék* a kívül világ számára családi kapcsolatukat.²⁵⁷

További, relatív személyiségi jogokat találhatunk a bírói gyakorlat által kidolgozott jogok körében is: a vérségi származás megismerésének joga egyértelműen a személyiségből közvetlenül eredő, védett értéket jelent, csakúgy, mint a kapcsolattartás joga is, hiszen a különélő szülővel való kapcsolattartás a gyermek személyiségfejlődésének alapvető eleme.

Összességében megállapítható, hogy a családi jogban releváns személyiségvédelem a jogviszony szerkezetét illetően szembetűnő eltérést mutat fel a klasszikus polgári jogi személyiségvédelemhez képest, mely többek között a családi jogi jogalanyok vonatkozásában értékelhető és értelmezhető *relatív személyiségi jogok* kategóriájával magyarázható. E különbség álláspontom szerint egyértelműen demonstrálja azt, hogy a családi jogalanyok közt érvényesülő személyiségvédelem a Ptk.-ban foglalt személyiségi jogok körén *túlmutat*.

---

²⁵⁷ SCHULTZ Márton: A férj joga felesége nevén. Családi Jog, 2017/4, 15.

IV. 2. A jogviszony alanya

A klasszikus személyiségi jogi jogviszony másik fő jellemzője az, hogy alanya csak jogképes személy lehet.²⁵⁸ Ez alól kivételt jelent a kegyeleti jog, mely szintén – néhány kivételtől eltekintve – a családi jogi viszonyokban bír relevanciával.

Az ember halálával annak jogképessége is megszűnik, s mint ilyen, személyiségi jogok alanya sem lehet, hiszen „csak az élő test hordozója a személyiségi jognak”. A polgári jog a kegyelet jogintézményének megalkotásával törekszik biztosítani az elhunyt személyiségi értékeinek védelmét, kegyelet alatt az elhunythoz kapcsolódó emlékezés jogát értve, mely jog a jogszabályokban konkrétan meghatározott személyeket illeti meg.²⁵⁹

Habár az ember halálával jogképessége megszűnik, azonban személyiségének hatása halála után is fennmarad, emléke tovább él a családtagokban, vagy akár tágabb környezetben is. A személyiségi értékek ugyanis a „síron túl”, azaz a halál után is fennmaradnak. A kegyelet az elhunyt személy emléke iránt érzett tiszteletként határozható meg. A meghalt személy emléke lényegében beépül az élő személyek személyiségébe, és így nyílik lehetőség arra, hogy az elhunyt személy személyiségéhez tartozó értékek a jogalanyiség megszűnése után is védelemben részesülhessenek, mégpedig a túlélőkön, valamint az általuk alkotott és az elhunyt személy emlékét ápolni hivatott szervezeteken keresztül.²⁶⁰

A kegyeleti jog, mint abszolút szerkezetű jog nemcsak az elhunyt emléket sértő magatartással szembeni védekezést foglalja magába, hanem a kegyeleti jog keretei között élvez védelmet a posztumusz névhasználati jog, a jóhírnév, a képmás és hangfelvétel, a személyes adatok, valamint a szerzői jogok védelme, továbbá a végtisztesség megadása és a földi maradványok tiszteletben tartása – mint az eltemettetéshez való jog elemei – a legfontosabb kegyeleti jogosultságok közé

---

²⁵⁸ Ptk. 2:1. § (1)

²⁵⁹ GÖRÖG Márta: *A kegyeleti jog gyakorlásának jogosultjairól és az érvényesíthetőség időbeli korlátairól*. Polgári Jogi Kodifikáció, 2005/2, 15.

²⁶⁰ *Az elhunyt emlékéhez fűződő jogok a személyhez fűződő jogok rendszerében. A Fővárosi Ítéltábla Polgári Kollégiumának előterjesztése*. 1.

https://fovarosiiteltabla.birosag.hu/sites/default/files/field_attachment/2008_-_az_elhunyt_emlekehez_fuzodo_jogok_a_szemelyhez_fuzodo_jogok_rendszerben.pdf (2021. 01. 25.) [a továbbiakban: Az elhunyt emlékéhez fűződő jogok a személyhez fűződő jogok rendszerében].

tartoznak.²⁶¹ Mivel a halott személy emlékéhez fűződő jog is személyiségi jog, a személyesség-jellegnek ebben az esetben is meghatározó jelentősége van, azonban az igényérvényesítés tekintetében korlátok érvényesülnek. A kegyeleti jogosultság tágabb értelemben nem szűkíthető, az mindenkit megillet, akinek emlékében az elhunyt él, azonban bizonyos jogosultságok gyakorlására csak a hozzátartozók és a végrendeleti juttatásban részesítettek²⁶² jogosultak.²⁶³

A kegyeleti jog kapcsán megállapítható, hogy a személyiségi jogok sérelme esetén megnyíló immateriális igények jogutódlásának problematikája sokszínű, mely sokszínűség a személyiségi jog többértékűségéhez köthető. Az érintett *post mortem* személyiségi értékeinek ily módon megvalósuló védelme azonban nem mond ellent a személyiségi jogok személyes érvényesítését megkövetelő premisszájának. A kegyelet sajátos természetű érzés, emberi érték, a személyiség sajátos megnyilvánulása, a személyiség része, amely a társadalmi fejlődés következtében jogi színezetet, tényleges jogi tartalmat is nyert.²⁶⁴

---

²⁶¹ LANDI Balázs: *Az emberi méltóság, mint polgári jogi személyiségi jog az emberi élet ellenében, sőt azon is túl? Gondolatok a halál és a kegyeleti jog kapcsán.* Iustum Aequum Salutare, 2020/2, 68.

²⁶² Ptk. 2:50. § (1)

²⁶³ Az elhunyt emlékéhez fűződő jogok a személyhez fűződő jogok rendszerében. i. m. 2.

²⁶⁴ GÖRÖG Márta: *Néhány gondolat a sérelemdíj iránti igény jogutódlása kapcsán.* Biztosítás és Kockázat, 2018/1, 15.

IV. 3. Az igényérvényesítés módja

A személyiségi jog további lényeges ismertetőjegye, hogy az a jogosult személyétől elválaszthatatlan, azaz másra való átruházása, átszállása kizárt. Ebből következik, hogy személyiségi jogait a jogosult általában *csak személyesen érvényesítheti*, védelmükben – néhány kivételtől eltekintve – egyedül ő indíthat eljárást.²⁶⁵

A *személyesség* kritériuma alól az előbb ismertetett kegyeleti jog mellett kivételt jelentenek az ún. *hozzátartozói igények* is: azon felperesi igényhelyzetek, amikor olyan személy kíván sérelemdíj iránti igényt érvényesíteni, aki nem „közvetlen áldozata” a személyiségi jogot ért támadásnak.

Amennyiben meg akarjuk határozni a hozzátartozói igények körében megjelenő eseteket, élesen el kell választani tőlük azokat az igényeket, melyeknél a sérelmet szenvedett személy helyett jogutódja érvényesíti kárát, illetőleg sérelemdíj iránti igényét. A vizsgált körben azonos, hogy minden igényérvényesítő fél alanyi jogon, önálló módon kívánja érvényesíteni a saját személyiségi jogaiban beállt sérelmeket. Erre pedig a polgári jog szabályai lehetőséget adnak, annak ellenére is, ha előzetesen a sérelmet okozó személlyel semmiféle kapcsolatba sem került. Ez mutatja talán a legjobban, hogy a hatályos magyar jog nem a károkozás, hanem a *károsodás* momentumát helyezi a jogvita középpontjába.²⁶⁶

A hozzátartozói nem vagyoni kártérítést megalapozó hátrányok közös vonása, hogy azok a sérelmet elszenvedővel valamilyen családi kapcsolatban álló személy elvesztése vagy súlyos sérülése miatt következnek be. A hozzátartozói nem vagyoni kártérítést megalapozó immateriális hátrány lényeges sajátossága azonban, hogy az a károsult magánéletének alakulásában jelentős és kedvezőtlen változást idéz elő, valamint hátrányosan érinti az érzelmi-lelki kiegyensúlyozottságot, a mentális egészséget. Elengedhetetlen feltétel, hogy a hozzátartozó sérülése vagy halála következtében, a családi funkciók részleges vagy teljes kiesése miatt, a károsult életvitele, önmegvalósítási lehetősége a korábbihoz képest lényegesen és kedvezőtlenül megváltozzon.²⁶⁷

---

²⁶⁵ BARZÓ (2018a): i. m. 175-176.

²⁶⁶ PETHŐ András: *A hozzátartozói igény megítélésének aktuális kérdései az orvosi jog tükrében*. Polgári Jog, 2019/11-12. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1900605.poj> (2022. 01. 28.)

²⁶⁷ A hozzátartozói nem vagyoni kártérítés egyes kérdései. A Fővárosi Ítéltábla Polgári Kollégiumának 2008-as előterjesztése, 1-3.

S hogy mi áll a hozzátartozói igények jogi elismerésének *dogmatikai háttérében*? Amennyiben elfogadjuk azt az alapvetést, hogy a polgári jognak valamennyi személyiségi jogi jogsértésre reagálnia szükséges, akkor az élethez való jogot sértő magatartásokra a civiljognak is válaszolnia kell függetlenül attól, hogy a megsértett jogosultság birtokosa e magatartás következtében már nem képes a bíróság előtt személyesen fellépni.²⁶⁸

Megjegyzendő, hogy a jog a személyhez kötöttség problémáját úgy hidalja át, hogy a hozzátartozói igények *sui generis* kárigényekké váltak, melyeket a bírói gyakorlat alakított ki.²⁶⁹

Az 1959-es Ptk. alapján, 1977-es Novellájának beiktatásával nyílt lehetőség a legközelebbi hozzátartozók személyiségi jogsérelmének érvényesítésére nem vagyoni kártérítés jogcímén. A jogintézmény polgári peres gyakorlatának térnyerésében a Legfelsőbb Bíróság 16. számú irányelvének döntő jelentősége volt, mely kifejezetten rendelkezett arról, hogy a hozzátartozóknak önálló jogcímen is lehet nem vagyoni kártérítési igénnyel fellépni.²⁷⁰

A hozzátartozói igények elbírálásánál a bíróság figyelembe veszi, hogy valamennyi személyiségi jog azonos értékű, jogcím szempontjából nem lehet különbséget tenni közöttük. Ma már minden személyiségi jogsértés következtében előállt pszichés károsodás is megfelelő jogcímet jelent sérelemdíj érvényesítésére. A hozzátartozói igények esetén a bírói gyakorlat a *családban való nevelkedéshez, családi együttéléshez, a harmonikus és kiegyensúlyozott családi élethez, valamint az egészséges személyiségfejlődéshez való jogot* ismeri el személyiségi jogként.²⁷¹

Úgy vélem, hogy mind a kegyeleti jog, mind pedig a hozzátartozói igények kapcsán előállt speciális jogi megoldások a klasszikus személyiségvédelemtől való eltérést demonstrálják. Ezen élethelyzetek azonban indokoltá teszik a jog rigorózus szabályaitól történő eltérést, s egyben kitűnően példázzák azt, hogy a családi jog által szabályozott életviszonyok olyan *jellegzetességeket* mutatnak, melyek adott esetben *felülírhatják* az általános személyiségvédelmi szabályok rendszerét.

---

https://fovarosiiteltotabla.birosag.hu/sites/default/files/field_attachment/2008_-_a_hozzatartozoi_nem_vagyoni_karterites_egyes_kerdesei.pdf (2021. 01. 25.)

²⁶⁸ FÉZER (2005): i. m. 1.

²⁶⁹ CZINE Aliz: *A családtag által érvényesített kárigények megítélése*. Jogi tanulmányok, 2016/1, 490.

²⁷⁰ PETHŐ: i. m.

²⁷¹ Nyíregyházi Törvényszék P.22071/2009/61.

IV. 4. A családi jogi személyiségvédelem fejlődése napjainkban

Az utóbbi néhány évtizedben a családi jog világszerte jelentős változáson ment keresztül – ez nemcsak marginális kérdéseket érintett, hanem a szabályozás lényegi elemeire is kiterjedt, mint például a *házasságkötés* vagy a *gyermeknevelés* kérdéskörére. A jogi szabályozás drasztikus mértékű változásának hátterében az áll, hogy a házasságra és a családra vonatkozó társadalmi felfogás, valamint a *családi kapcsolatok struktúrája* jelentős mértékben *átalakult*.²⁷² A családi kapcsolatok rendszere rendkívül bonyolultnak mondható a XXI. században. A család fogalma a történelem folyamán igencsak átértékelődött,²⁷³ s napjainkban is számos megoldandó probléma merül fel a családmóddal átalakulása kapcsán: csökkenő gyerekszám, instabil családok, válások növekvő, házasságkötések csökkenő száma, öregedő társadalom, gyermek nélküli háztartások szaporodása, házasság nélküli laza együttélési formák, az ún. „*living apart together*” kapcsolatok terjedése.²⁷⁴

Az egyik igen szembetűnő változás napjainkban a hagyományos családmóddal jelentős átalakulása azáltal, hogy a klasszikusnak mondható, szinte kizárólagosan a házasságon alapuló családi kapcsolatok mellett egyre emelkedő tendenciát mutat az úgynevezett tényleges családi kapcsolatok – mostoha- és mostohagyermek, nevelőszülő-nevelt gyermek kapcsolatok, az élettársi együttélés és a bejegyzett élettársi kapcsolatok – megjelenése.²⁷⁵ Ezen jelenségek mind a jogalkotást, mind pedig a jogalkalmazást folyamatosan új kihívások elé állítják. Lábady szavaival élve: „*nemcsak a társadalom jelene, hanem jövője is a családban található meg.*”²⁷⁶

E változásokkal párhuzamosan a családon belüli, a családi viszonyokat érintő nem vagyoni, *személyi viszonyok* jelentősége is *felértékelődött*. A családi jog figyelme ma Európa-szerte, és az Európán kívüli világ jelentős részén is a gyermekek jogainak

---

²⁷² Carlos MARTINEZ DE AGUIRRE: *The Evolution of Family Law: Changing the Rules or Changing the Game*. Brigham Young University Journal of Public Law, 2016/2, 231.

²⁷³ KRISTON Edit: *A de facto élettársi kapcsolat elmélete és gyakorlata – fogalmi nehézségek (I. rész)*. Advocat, 2018/4, 3.

²⁷⁴ VISONTAI-SZABÓ Katalin: *A családok védelme egykor és most*. In: VEREBÉLYI Imre (szerk.): *Az állam és jog alapvető értékei a változó világban*. Széchenyi István Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskolája, Győr, 2012, 230.

²⁷⁵ HEGEDŰS Andrea: *Családjog*. In: JAKAB András – KÖNCZÖL Miklós – MENYHÁRD Attila – SÜLYÖK Gábor (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia*. PPKE JÁK, Budapest, 2019, 2. <http://ijoten.hu/szocikk/csaladjog> (2022. 02. 07.)

²⁷⁶ LÁBADY Tamás: *Fésületlen gondolatok az új polgári törvénykönyv javaslatának negyedik, Családjog című könyvéhez és a családok védelméről szóló sarkalatos törvénytervezethez*. In: POGÁCSÁS Anett – MOLNÁR Sarolta (szerk.): *Pro Vita et Scientia. Ünnepi kötet. Jobbágyi Gábor 65. születésnapja alkalmából*. Szent István Társulat, Budapest, 2012, 158.

erősítésére, a szülő-gyermek kapcsolat jogi kérdéseinek a korábbtól eltérő típusú szabályozására irányul. A felbomló házasságok számának jelentős növekedése folytán is, de feltehetően nemcsak emiatt, a múlthoz képest nagyobb mértékben kerültek előtérbe a szülő-gyermek kapcsolat kérdései a felbomlott családokban, így a szülői felügyeleti jog gyakorlásának rendezése, valamint a különélő szülőnek a gyermekével való kapcsolattartásának kérdései, és másként jelennek meg a házasságon kívüli kapcsolatból származó, különösen az élettársi szülőkkel hosszabb-rövidebb időn át rendezetten együtt élő szülő-gyermek kapcsolatok is.²⁷⁷

A gyermekek érdekeinek védelme, a gyermeki jogok erősítése ma a nemzetközi érdeklődés homlokterében álló kérdés.²⁷⁸ *A gyermeki jogok felértékelődése* napjainkban vitathatatlan tendencia,²⁷⁹ azonban e jogok csak egy meghatározott része azonos a minden természetes személyre érvényes személyiségi jogokkal. Hangsúlyozandó, hogy ezen felül vannak olyan jogok, amelyek kizárólag a gyermeki élethelyzethez kapcsolódnak.²⁸⁰

A gyermek legjobb, vagy mindenekfelett álló érdekének elve a nemzetközi dokumentumokban megjelenő fogalom, mely alapján a gyermek alanyi joggal rendelkezik arra vonatkozóan, hogy eltérő érdekek esetében az ő legfőbb érdekét elsődleges szempontként értékeljék, és vegyék figyelembe az őt érintő valamennyi konkrét ügy elbírálásakor.²⁸¹ Az alapelv a hatályos Ptk.-ban a „gyermek érdekének védelme” elnevezés alatt található.²⁸²

A gyermek érdekeinek és jogainak fokozottabb érvényre juttatása mellett a *reprodukciós technikák forradalma* is merőben új utakat nyit a személyiségvédelem égiszén. Az emberi szaporodás, a szülőség és a család olyan fogalmakat jelölnek, melyeket a legtöbb emberben mélyen gyökerező hagyományok határoznak meg. E tradíciók többnyire a társadalom alapelemének tekintett család paradigmájára épülnek,

---

²⁷⁷ WEISS Emília: Az új Polgári Törvénykönyv és a családjogi viszonyok szabályozása. Polgári Jogi Kodifikáció, 2000/2, 5.

²⁷⁸ WEISS Emília: *Néhány kérdés a készülő Polgári Törvénykönyv Családjogi Könyve Koncepciója köréből*. GYÉKICZKY Tamás (szerk.): *Ami a múltból elkísér. A családjogi törvény 50 éve*. Gondolat – Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2005, 25.

²⁷⁹ Mind a jogalkotásban, mind pedig a jogalkalmazás területén is megfigyelhető a gyermeki jogok és érdekek fokozottabb garantálása. Lásd: FAZEKAS Ágota: *A gyermeki jogok érvényesülésének új tendenciái a családjogban*. Családi Jog, 2016/2, 39-59.

²⁸⁰ BARZÓ (2000): i. m. 289.

²⁸¹ BARZÓ Tímea: A családjog alapelvei és érvényesülésük nehézségei. Miskolci Jogi Szemle, 2017. évi különszám, 46. [a továbbiakban: BARZÓ (2017b)]

²⁸² Ptk. 4:2. §

amelyben a gyermeknemzés férfi és nő komplementer életközösségében, a maga „*intim misztériumában*” történik, s melyből mindenki más ki van zárva. Az asszisztált reprodukciós technikák ugyanakkor messzire visznek az élet e természetesnek tartott keletkezésétől,²⁸³ s az erkölcsi-morális töltetű problémák mellett számos jogi, s kifejezetten személyiségvédelmi kérdést hoznak felszínre. Mindezen felül a jövő más, még inkább elgondolkodtató lehetőségeket rejt magában: elég, ha csak a genetikai transzformációra vagy a tudat- és memóriaváltozással járó technológiákra gondolunk.²⁸⁴

Nem maradhat említés nélkül a napjainkban zajló *COVID–19 pandémia* sem, mely a családi kapcsolatrendszerre vonatkozó jogi szabályozásra is közvetlen hatással bír.

Magától értetődő, hogy a gyermekek a társadalom egyik legsérülékenyebb és legkiszolgáltatottabb csoportját jelentik, egy járvány sújtotta időszakban kiemelt figyelmet szükséges fordítani jogaik védelmére. Így a világjárvány feltartóztatása és felszámolása kapcsán meghozott döntéseknek összhangban kell állniuk a gyermek érdeke védelmének alapelveivel. Ez a követelmény magába foglalja a döntések előzetes hatásvizsgálatát, különös figyelmet fordítva a gyermekek *oktatáshoz való jogára*, valamint a *családdal való kapcsolattartáshoz fűződő jogára*.²⁸⁵

Álláspontom szerint ez utóbbi kifejezett relevanciával bír a különélő szülő és gyermeke vonatkozásában, hiszen a COVID–19 járvány kapcsán hozott nemzeti korlátozó intézkedések alapjaiban érinthetik a kapcsolattartási jog szabályait és gyakorlási lehetőségeit, sőt, az ellenérdekű szülő részéről egészségügyi okokra hivatkozással annak megghiúsításához is vezethetnek. Ez a helyzet arra készítheti a jogalkotó és jogalkalmazó szerveket is, hogy a kapcsolattartási jog gyakorlásának személyes érintkezést mellőző módja mellett döntsenek.

A koronavírus-világjárvány kapcsán felmerülő egyik legproblematisabb személyiségi jogi kérdés a *védőoltás beadatásával* összefüggésben merül fel. Joggal merülhet fel

---

²⁸³ NAVRATYIL Zoltán: *Az asszisztált reprodukciós eljárások a jogi szabályozás tükrében – különös tekintettel az in vitro embrió helyzetére*. Debreceni Jogi Műhely, 2005. évi különszám, 1. http://www.debrecenijogimuhely.hu/archivum/otdk_kulonszam/az_asszisztalt_reprodukcios_eljarasok_a_jogi_szabalyozas_tukreben_kulonos_tekintettel_az_in_vitro_embrio_helyzetere/ (2021. 01. 25.)

²⁸⁴ MI MATHER (1993): i. m. 442.

²⁸⁵ UNICEF: *COVID-19 and the impact on children's rights: the imperative for a human rights-based approach* UNICEF Programme Division, Human Rights Unit, 4. https://d3n8a8pro7vhmx.cloudfront.net/childrightsconnect/mailings/851/attachments/original/UNICEF_COVID-19_and_Child_Rights_Imperative_for_a_Human_Rights_Approach_Final_April_2020.pdf?1588854658 (2021. 01. 25)

bennünk a kérdés, hogy meddig terjedhet a szülő nevelési, szülői felügyeleti jogából fakadó döntési szabadsága? Milyen mértékben fogadhatók el az oltásszkeptikus szülők érvei egy esetleg súlyos következményekkel és szövődményekkel járó betegség árnyékában? Úgy vélem, ezek a kérdések évtizedek óta megoldásra várnak, a COVID–19 pandémia csak még sürgetőbbé tette a megválaszolásukat...

Az eddig ismertettek alapján megállapítható, hogy a családi jog – az általa szabályozott életviszonyokból adódóan – rendkívül változó, *dinamikus* tereuma a jognak. Tekintettel a jogalkotási folyamat rigorózus szabályaira, a *bírói gyakorlat* az, amely a legrövidebb időn belül, a leghatékonyabban képes reagálni a megváltozott társadalmi és családi viszonyok által generált problémákra. Ez hazánkban sincs másképp, ebből kifolyólag mind az Alkotmánybíróság, mind pedig a rendes bíróságok jelentős mértékben hozzájárulnak a – családi jogi szempontból is relevanciával bíró – személyiségi jogi katalógus kibővítéséhez.

Ezen gyakorlat alkotmányos alapját az Alkotmánybíróság által kimunkált, s a jelenleg hatályos Ptk.-ban rögzítésre került „*általános személyiségi jog*” fogalom adja.

A Ptk. ugyanis az emberi személyiség magánjogi védelmének középpontjába az *emberi méltósághoz való jogot* állítja, ezt tekinti minden nevesített és nem nevesített személyiségi jog *anyajogának*.²⁸⁶

Az *általános személyiségi jog* az emberi méltósághoz való alkotmányos jogának *magánjogi megfelelője*: így az emberi méltóság – az Alkotmánybíróság értelmezése folytán – nemcsak az általános személyiségi jog megfogalmazása, s valamennyi nevesített személyiségi jog forrása, hanem egyúttal valamennyi alkotmányos alapjog eredője is.²⁸⁷

Az általános személyiségi jog alkotmányos összefüggésében a jognak, így a polgári jognak ugyanis nemcsak az egyes egyedi személyeket kell egyenlő méltóságú személynek tekinteni és kezelni, hanem magának a személyiségnek a különböző szintjeit és tartalmi vonatkozásait tekintve sem lehet különbséget tenni.²⁸⁸

A Ptk. két elemből felépítve fogalmazza meg a személyiségi jogi generálklauzulát: egyik elemként a XIX. század eleji magánjogi kodifikációs tervezetekből ismert, pontos

---

²⁸⁶ LÁBADY (2015): i. m. 142.

²⁸⁷ KOLTAY (2018): i. m. 269.

²⁸⁸ 34/1992. (VI. 1.) AB határozat, ABH 1992, 197.

és gördülékeny, a személyiségi jogok lényegét és rendeltetését kifejező *általános szabályt* fogad el; második elemként – lényegét tekintve – megismétli a Ptk. indító szabályát. A két normatív elemből együttesen képzett generálklauzula alapján *bármely személyiségi jog* – a nem nevesítettek is – védelmet nyernek.²⁸⁹

Az általános védelem egyrésztől azért előnyös, mert így a személyiség újabb megnyilvánulásait is védelemben tudja részesíteni a jog, mint amilyen például a teljes családban éléshez való jog. A jogfejlesztésnek ezen módját általában a felsőbb bíróságok végzik, ugyanakkor elviekben minden bírónak módjában áll a személyiség sérelmét megállapítani olyan tényállások esetén, amelyek eddig még nem merültek fel az ítélkezési gyakorlatban. A személyiségi jog mint generálklauzula a bíró kezébe ad üres váltót, hogy azt tetszése szerint töltsse ki.²⁹⁰

A továbbiakban – a házastársak, valamint a szülő-gyermek reláció vonatkozásában – azt vizsgálom, hogy melyek azok a bírósági és alkotmánybírósági döntésekben újonnan megjelenő, a családi jogban feltétlen érvényesülést kívánó személyiségi jogok, amelyek nem képezik részét a személyiségi jogok Ptk.-ban rögzített katalógusának, azonban a bírói jogfejlesztő és jogértelmező tevékenység eredményeképp legitim helyük van a személyiségi jogok körében.

---

²⁸⁹ Ptk. indokolása. Harmadik rész, XI. cím – Általános szabályok és egyes személyiségi jogok.

²⁹⁰ SCHULTZ Márton: *Gondolatok a személyiségi jogok generálklauzulájáról és az emberi méltóságról.* Magyar Jog, 2016/12, 689.

IV. 5. A bírói gyakorlat által kimunkált személyiségi jogok

A család alapja a házasság. A házasság természetes intézmény, amely egy férfi és egy nő komplementer, bensőséges életközössége, és a házastársak kölcsönös gondoskodásban és támogatásban élésének kerete.²⁹¹ A Csjk. második részének első címében szól a házasságkötésről. A házasság megkötése, annak feltételhez szabása önmagában személyiségi jogi kérdést vet fel.

A *házasságkötés joga*²⁹² az általános személyiségi jogból levezetett jogosultság.²⁹³ Az önrendelkezési jog része a házasságkötés szabadságához való jog, a házastárs személyének szabad megválasztása bizonyos hivatásoknál csak a hivatásokhoz²⁹⁴ kapcsolódó összeférhetlenségi okként korlátozható.²⁹⁵

Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint az önrendelkezési jogból nem csupán a házasságkötéshez való jog vezethető le, hanem az *élettársi kapcsolat*²⁹⁶ létesítése is szorosan e joghoz kötődik. Az Alaptörvényből ugyanis nem a házassági kötelék, mint együttélési forma kizárólagos, hanem különös védelme következik, vagyis az Alaptörvény nem zárja ki más, a házasságtól eltérő párkapcsolatok törvényi szintű oltalmát.²⁹⁷

A magyar jogrendszer – a társadalmi felfogással összhangban – a házasságot tipikusan közös gyermekek születésének és a családban való felnevelésének közegeként definiálja.²⁹⁸ Az orvostudomány fejlődése a jogászokat gyakran döntési kényszer elé állítja, különösen akkor, amikor az emberi élet kezdetéről és végéről van szó. Ami korábban pusztán adottság volt, mára már befolyásolható, s ez áll a családtervezésre is.²⁹⁹

Nem meglepő tehát, hogy a *családtervezés joga* – a nő önrendelkezési jogosultságához kapcsolódva – is személyiségi jogként került elismerésre. Véleményem szerint a

---

²⁹¹ LÁBADY (2016): i. m. 31.

²⁹² Ptk. 4:5. § (1)

²⁹³ Önmagában a házasságkötés folyamata is személyiségi jogsérelmeket vethet el. Előfordulhat, hogy a házasuló fél hamis személyazonosító okmánnyal köt házasságot, vagy a másik felet megtévesztve súlyos betegségét (pl. AIDS, TBC) eltitkolva köt házasságot. Amennyiben erre a házasságkötést követően derül fény, már csak a házasság felbontását lehet indítványozni.

²⁹⁴ Például meghatározott egyházi tisztségek betöltése esetén.

²⁹⁵ 22/1992. (IV. 10.) AB határozat, ABH 1992, 124.

²⁹⁶ A Csjk. harmadik része rögzíti az élettársi kapcsolat családi jogi joghatásait.

²⁹⁷ 154/2008 (XII.17.) AB határozat, ABH 2008, 1214.

²⁹⁸ 14/1995. (III. 13.) AB határozat, ABH 1995, 83.

²⁹⁹ NAVRATYIL Zoltán: *A gyermek mint „kár”?* Pázmány Press, Budapest, 2019, 12.

házas társakat megillető döntési jogból³⁰⁰ közvetlenül levezethető a családtervezés joga. A házastársak a házasság és a család ügyeiben közösen, a személyüket érintő ügyekben önállóan, de a család érdekében figyelemmel döntenek. A gyermekvállalás pedig kétséget kizáróan a szülők közös döntési jogkörébe tartozik.

A gyermek születésének tényéből a származási viszonyban magától értetődően egy személyiségi jog következik: a gyermek származás megismeréséhez való joga.³⁰¹ Az általános személyiségi jog részét képezi ugyanis az önazonossághoz és önrendelkezéshez való jog, mely azt is jelenti, hogy mindenkinek a legszemélyesebb joga vérségi származását kideríteni.³⁰²

A XII. cím alatt kerülnek szabályozásra a szülői felügyelet részjogosítványai. A gyermek kiegyensúlyozott személyiségfejlődésének alapvető feltétele a nyugodt, családi háttér, a teljes, egészséges és harmonikus családban történő felnevelkedés.³⁰³

A hozzátartozó elvesztése esetén a bírói gyakorlat abból indul ki, hogy a házasságban – *családban* – *élés joga* személyiségi jog.³⁰⁴ A károkozó esemény folytán bekövetkező tragikus változás – a gyermek vagy a szülő elvesztése, a házastárs halála – megbontja, és erőszakosan megváltoztatja a családi kapcsolat fennálló rendjét, ezáltal sérül a hátramaradottak családi kapcsolatokhoz való joga.³⁰⁵

A halálesetnek az adott személyiségre gyakorolt következményei ugyan jelentősen eltérőek lehetnek, sőt, időben is máskor jelentkezhetnek, azonban a hozzátartozó halálát a jogalkalmazás önmagában külön hátrányok bizonyítása nélkül elfogadhatja a személyiségi jog sérelmének.³⁰⁶

A *harmonikus, kiegyensúlyozott családi élet*hez való jog nem feltétlenül valamely hozzátartozó elvesztése során szenved sérelmet, az egyik szülő vagy a gyermek súlyosabb betegsége is elegendő indok a sérelemdíj megállapításához.

Az *egészséges személyiségfejlődés*hez való jog, mint a gyermek alapvető személyiségi joga a szülők közötti elmérgesedett viszony következtében is sérülhet. Előfordulhat, hogy a szülők által nem vitatottan az együttélés esetükben nem működik, kapcsolatukat

³⁰⁰ Ptk. 4:25. § Közös és önálló döntési jog.

³⁰¹ Pécsi Ítéltábla Pf.VI.20.492/2013/3.

³⁰² 57/1991. (XI. 8) AB határozat, ABH 1991, 279.

³⁰³ Ptk. 4:147. § (1)

³⁰⁴ Szegedi Járásbíróság P.20153/2014/32.

³⁰⁵ Szegedi Járásbíróság P.20.985/2014/98.

³⁰⁶ Debreceni Ítéltábla Pf.I.20.108/2013/5.

nem tudják rendezni, újabb és újabb vitába keverednek, kölcsönös, sokszor tettelegességig fajuló konfliktusaiknak pedig a gyermekeik is rendszeresen szem- és fültanúi. Tekintettel arra, hogy a kiskorúaknak joguk van az egészséges testi-, és lelki fejlődésük érdekében az azt biztosító nyugodt környezethez és nevelkedéshez, ilyen esetekben a gyámhivatal jogosult a gyermekek gondozási helyének módosítására, egyéb gyermekvédelmi intézkedések meghozatalára.³⁰⁷

A gyermek teljes családban nevelkedése nemcsak tragikus okból, a hozzátartozó elvesztésének következményeként szakadhat meg. Amennyiben a szülők a házasság felbontása mellett döntenek, a gyermek egyik szülőnél történt elhelyezése nem érinti a másik szülő azon jogát és kötelességét, hogy a gyermeket rendszeresen látogassa, szeretetét kinyilvánítsa, a gyermekével meglévő meghitt viszonyát fenntartsa.³⁰⁸ A gyermek és a különélő szülő kapcsolattartása ennél fogva nem csupán erkölcsi elvárás, hanem a bírói joggyakorlat által kimunkált jogosultság is.

Amennyiben a szülő – a gyermek érdekében hivatkozva, a jogszabályokkal és hatósági döntésekkel ellentétesen – önkényes módon megakadályozza a különélő szülő és a gyermek kapcsolattartását, jogellenesen jár el.³⁰⁹

A felsorolt jogok alapján megállapítható, hogy a családi jogban relevanciával bíró személyiségi jogok köre a Ptk. klasszikus személyiségi jogi katalógusában rögzített jogokon messze túlmutat. Tekintettel arra, hogy a jogi szabályozás elsődleges célja a személyiség önmegvalósításának biztosítása és átfogó magánjogi védelme, a személyiségi jogok sokszínű palettája bővülő tendenciát mutat. Meglátásom szerint ennek magyarázata az, hogy a családot érő társadalmi hatások – kifejezetten a felbomló családok és a házasságkötés nélküli „*de facto*” együttélési formák növekvő száma, a gyermeki jogok felértékelődése – napról napra olyan új kihívások elé állítja a magánjogot – kiváltképp a személyiségvédelmet – amelyek néhány évtizeddel ezelőtt még elképzelhetetlenek voltak.

---

³⁰⁷ Fővárosi Törvényszék P.20430/2015/11.

³⁰⁸ A Legfelsőbb Bíróságnak a gyermek elhelyezésével kapcsolatos szempontokról szóló 17. számú irányelve. [a továbbiakban: 17. számú irányelv.] Az irányelv az 1/2014. számú PJE határozat alapján az új Ptk. hatálya alatt már nem tekinthető irányadónak, ennek ellenére a bírói gyakorlat továbbra is utal rá.

³⁰⁹ 320/2000. számú polgári elvi határozat.

IV. 6. Következtetések

Úgy vélem, a jelen fejezetben bemutatottak, azaz a személyiségi jogok sajátos – relatív – szerkezete, a jogviszony speciális alanyi köre, valamint az igényérvényesítés módja, az ún. hozzátartozói igények kategóriája mind-mind kitűnően demonstrálják a családi jogban realizálódó személyiségvédelem klasszikus polgári jogi személyiségvédelemhez viszonyított, *eltérő* voltát. Mindemellett a *jogfejlődés* által életre hívott, s a *joggyakorlat* által kidolgozott személyiségi jogok is alátámasztják azt a tényt, hogy a családi jogban megvalósuló személyiségvédelem a Ptk. II. könyvében rögzített személyiségi jogok érvényesülésén *messze túlmutat*.

Ez leginkább azzal magyarázható, hogy a családi jogi jogalanyok közötti *erkölcsi normákkal átszőtt, bizalmi és tartós jogviszony* a személyiségvédelemnek is sajátos színezetet ad.

„*Ubi societas ibi jus*” - azaz a társadalom feltételezi a jog létezését. A *család* nem csupán egy jogi formula. A *család* az emberi társadalom forrása és alapító eseménye, amely természetjogi jelleggel rendelkezik, és amelynek belső alkotmánya és – a jog és az erkölcs határmezsgyéjén mozgó – princípiumai vannak, azaz olyan rendező elvei, amelyek az egész társadalmat meghatározóan áthatják. Ezek a sajátosan jogi jellemzők *éltetik és lüktetik* – a személyek természetes rendjében – az egész társadalom számára alapvető jelentőségű, szubsztanciális tényezőket.³¹⁰

Az pedig magától értetődő, hogy a család sajátos atmoszférájában a személyiségi jogok is speciális módon érvényesülnek. Az emberi személy ugyanis nem marad meg a polgári jogi védelem klasszikus rendszerén belül: az emberi személyiséget nem lehet előre meghatározott *jogi konfekciókba* „zární.” A jognak ugyanis *nincs*, és *nem is lehet* tartalmi, kényszerítő erejű mondanivalója a személyiségről.³¹¹

---

³¹⁰ LÁBADY (2018): i. m. 95.

³¹¹ LENKOVICS – SZÉKELY: (2014): i. m. 96.

A családi jogi jogviszonyokban kitüntetett relevanciával bíró személyiségi jogok vizsgálata

Ahogyan az már az Alapvetésben is rögzítésre került, a dolgozat második tartalmi egysége – ún. *különös része* – az első részben megállapított *elméleti tézisek gyakorlati érvényesülésének bemutatására* vállalkozik, a családi jogi jogviszonyokban tipikusan érvényesülő egyes személyiségi jogok elemzése útján.

A vizsgálatra a házastársi, valamint a szülő-gyermek relációban érvényesülő személyiségi jogok tárgyában kerül sor, az Alapvetésben rögzített terjedelmi korlátokra tekintettel megalkotott feltételek mentén. Ismételten szükséges kiemelni, hogy amennyiben a dolgozat házastársak közötti tipikus jogsértésekről tesz említést, az alatt nemcsak a házastársi, hanem – az esetek jellegéből adódóan – számos esetben az élettársi és egyéb párkapcsolati formák keretében megvalósuló személyiségi jogsértéseket is érteni kell.

A házastársak között érvényesülő személyiségi jogokat illetően vizsgálatom elsődleges célja annak demonstrálása, hogy a klasszikus, Ptk.-ban fellelhető személyiségi jogok milyen speciális feltételek, vezérelvek mentén érvényesülnek a házastársi bizalmi kapcsolatrendszeren belül. Vitathatatlan tény, hogy a klasszikus személyiségvédelem a családi jogi jogviszonyokban is létjogosultsággal bír. Előzetes feltevése az, hogy e jogosultságok – a családi jogi jogalanyok közt fennálló tartós, bizalmi elemekkel átszőtt kapcsolatra tekintettel – sajátos módon, harmadik személyek irányába elkövethető jogsértésektől lényegesen eltérő magatartás útján valósulnak meg.

A kutatás a szülő-gyermek reláció vonatkozásában megvalósuló személyiségi jogsértések áttekintése során leginkább azon hipotézis bemutatására törekszik, miszerint a családi jog a személyiségvédelem területén is többletelemeket mutat fel. E feltételezés mentén elköteleződve kerül sor a bírói jogalkotás és jogfejlesztés eredményeképpen kimunkált személyiségi jogok górcső alá vételére. E tartalmi részt illetően álláspontom szerint nélkülözhetetlen a külföldi jogirodalom és joggyakorlat ismerete, különös tekintettel arra, hogy a gyermeki jogok kimunkálása és egyre bővülő tartalommal történő megtöltése leginkább nemzetközi kontextusban értelmezhető.

A házastársak relációjában érvényesülő személyiségi jogok

V. A magánélethez fűződő jog érvényesülése a családi kapcsolatrendszerben

Aligha van a jognak *homályosabb* fogalma, mint a magánélethez való jog, és ennek több oka is van.³¹² A magánszféra különböző formáival foglalkozó tudósok hosszú idő óta szembesülnek azzal, hogy milyen nehéz meghatározni ezt a fogalmat akár *értékként*, akár *jogként*, *követelésként* vagy *állapotként*. Nem lehet egyszerűen definiálni, hiszen számos eltérő kontextusban használják annak érdekében, hogy információval, térbeliséggel, testtel, lélekkel, kommunikációval vagy mással kapcsolatos értékekre utaljanak. A magánszféra és a vele rokon értékek – így az autonómia, a méltóság és az önmeghatározás – viszonya sokféleképp értelmezhető.³¹³

A *meghatározhatatlanságot* tovább árnyalja az a tény, hogy a magánélet védelme erősen kötődik az egyén és a közösség kapcsolatának megítéléséhez, és ennek tükrében folyamatosan változik a tartalma, és változnak a védelem határai is. A magánélet fogalmának nemcsak bizonytalan a meghatározása, de valójában maga a meghatározás sem lehet állandó, ahogy az egyén társadalmi részvételének formái is változnak.³¹⁴

A *technológiai fejlődés, a digitalizáció és a médianyilvánosság* növekedésének okán az egyén magánszférájának védelme napjainkban olyan új kihívásokkal³¹⁵ néz szembe,³¹⁶ amelyekre a szabályozásnak is reagálnia kell.³¹⁷ Vélhetően ez az oka annak, hogy az elmúlt években a magánélet védelmére vonatkozó *jogi szabályozás* mind hazai, mind pedig nemzetközi kontextusban jelentős mértékben *bővült*.

³¹² MENYHÁRD Attila: *A magánélethez való jog elméleti alapjai*. In Medias Res, 2014/2, 384.

³¹³ Charles D. RAAB: *A magánszféra mint biztonsági érték*. Replika: szociológiai viták és kritikák: társadalomtudományi folyóirat, 2017/3, 81-82.

³¹⁴ MENYHÁRD (2014): i. m. 384.

³¹⁵ E kihívások száma pedig értelemszerűen egyre csak nő. Halász Csenge rámutat azon technológiai és módszertani novumokra, melyek további nagymértékű veszélyt rejtenek a magánszférára vonatkozóan. Lásd: HALÁSZ Csenge: „Védelmes páncrez” vagy illúzió? *A magánélethez való jog értelmezésének jogi keretei*. PhD értekezés, Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Miskolc, 2022, 211-228.

³¹⁶ Az online valóságban létrehozott profiloldalak és közösségi terek olyan virtuális világot hoztak létre, amely a privátszféra erodálódásához vezethet. Lásd: BARZÓ Tímea – HALÁSZ Csenge: *Elmosódott magánélet? A privátszféra érvényesülése és határai az online közösségi térben*. Miskolci Jogi Szemle, 2020/1, 33-48.

³¹⁷ Magyarország Alaptörvénye hetedik módosításának indokolója: a 4. cikk.

A magánélethez való jog – mint társadalmi, erkölcsi, demokratikus, jogi és gazdasági érték – jelentősége *megkérdőjelezhetetlen*, napjainkban globális figyelemmel bír, védelme pedig mind nemzetközi, mind pedig nemzeti szinten biztosított.³¹⁸

A továbbiakban a magánélethez fűződő jog nemzeti és nemzetközi kontextusban történő vizsgálatát kísérem meg. Kutatásom tárgyából fakadóan vizsgálatom fókuszában a magánélethez fűződő jog családi kapcsolatrendszerben – kifejezetten a házastársak relációjában – történő érvényesülése áll. Előzetes feltevésem alapján a családi relációk világában a magánélethez fűződő jog sajátosan értelmezhető, s a jogvédelem határai és korlátai is speciális módon realizálódnak.

---

³¹⁸ Saleh SHARARI – Raed S. A. FAQIR: *Protection of Individual Privacy under the Continental and Anglo-Saxon Systems: Legal and Criminal Aspects*. Beijing Law Review, 2014/5, 184.

V. 1. A magánélethez fűződő jog kialakulása, koncepciója a kontinentális és az angolszász jogrendszerben

Mind a magánélet fogalma, mind pedig annak jogszabályok által biztosított védelme viszonylag későn, a XIX. század végén jelent meg az európai és amerikai jogi gondolkodásban.³¹⁹

A magánélet fogalma megjelenése óta állandó változásban van, a filozófusok, a jogtudósok és a gyakorló jogászok mind-mind arra törekednek, hogy a magánélet *időtálló* és *átfogó* koncepciója megalkotásra kerüljön.³²⁰

A magánélet védelmének jogszabályi szintre emelése két amerikai jogtudós, Samuel D. Warren és Louis Brandeis nevéhez fűződik. 1890. december 15-én a Harvard Law Review-ben jelent meg a „*A magánélethez való jog*” című tanulmány, melyet többen „minden idők legnagyobb hatású jogi tanulmányaként” tartanak számon. Ebben a cikkben a szerzők a magánélethez fűződő jog önálló jogként történő elismerésére tettek javaslatot.³²¹

Az egyre intenzívebb intellektuális és érzelmi élet, valamint a civilizáció előrehaladtával az egyének lelkivilágát érintő kérdések előtérbe kerülése egyértelművé tette azt, hogy az élet fájdalmainak, örömeinek és nyereségeinek csak egy része köthető a fizikai értelemben vett dolgokhoz. A gondolatok, az érzelmek és az érzések is jogi elismerést követeltek, és a *common law* lehetőséget biztosított a bíróknak arra, hogy a törvényhozás közbeiktatása nélkül is megfelelő védelmet garantáljanak mindezen értékeknek. Ennek megfelelően biztosítani kell tehát az egyén számára azt, aminek Cooley bíró az „*egyedül hagyatáshoz való jog*” nevet adta.³²²

A magánélet jogi védelmének ideológiai háttere az angolszász jogban gyökerezik, azonban a jogvédelem garantálása a kontinentális jogrendszerben is tetten érhető, igaz, más szabályok mentén.

Európai jogrendszerben történő legitimálása az EJEE-be foglalásával valósult meg. Az EJEE 8. cikke négy különböző területet fed le, s élesen megkülönbözteti egymástól a magán- és családi életet. Mindezek ellenére a bírói gyakorlat rendszeresen utal arra,

---

³¹⁹ Marie-Thérèse MEULDERS-KLEIN: *Vie privée, vie familiale et droits de l'homme*. Revue internationale de droit comparé, 1992/4, 767.

³²⁰ Daniel SOLOVE: *Understanding Privacy*. Harvard University Press, Cambridge, MA, 2008, 1.

³²¹ SIMON Éva: *Egy XIX. századi tanulmány margójára*. Információs Társadalom, 2005/2, 32.

³²² Samuel D. WARREN – Louis D. BRANDEIS: *The Right to Privacy*. Harvard Law Review, 1890/5, 195.

hogy e jogok nem választhatóak el egymástól ennyire élesen és egyértelműen, s bizonyos fokú átfedéssel számolnunk kell.³²³ Ennek értelmében tehát a magánélethez fűződő jog nem csupán egyetlen jogosultságot, hanem számos részjogosítványt magában foglaló, *kollektív jogot* jelöl.³²⁴

A magánélethez fűződő jog angolszász és kontinentális jogrendszerben megjelenő felfogásai között meghúzódó differenciát leginkább a „*méltóság kontra szabadság*” kifejezéssel határozhatjuk meg.³²⁵ A kontinentális jog az emberi méltóságra alapozza a jog védelmét, melynek leggyakrabban említett komponensei a képmáshoz fűződő jog, a névjog, a jóhírnév joga, valamint az információs önrendelkezési jog. Az amerikai felfogás ezzel szemben a szabadság oldaláról közelíti meg e jogot, mely legjelentősebb részjogosítványa a magánlakás sérthetlenségéhez fűződő jog.³²⁶

Az angolszász jogban a magánélethez fűződő jog szabadságjogként került deklarálásra, mely az egyént védi az állami beavatkozásokkal szemben.³²⁷ Ezzel szemben a kontinentális felfogás szerint a magánélet az emberi méltóság személyiségvédelmi funkciójából ered. Ez elsősorban a magánszemélyek egymás közötti viszonyaiban jelenik meg, nem pedig az állami beavatkozással szembeni biztosítékot jelenti.³²⁸ A kontinentális jogi gondolkodás alapján e jog magában foglalja a másokkal való kapcsolatok létesítését és fenntartását is. E felfogás tágabban értelmezi a magánéletet, mint az angol-amerikai jogi gondolkodás, amely a hangsúlyt a szabadságra, a személyes adatok titkosságára és megőrzésére helyezi.³²⁹

Az eltérő szabályozás nem az egyik erőssége a másikkal szemben, csupán a különböző alapjogi gyökerek sajátosságából fakad.³³⁰ A magánélethez fűződő jog tehát jogrendszerenként más és más ideológiai háttérrel bír, más és más értékek mentén

---

³²³ Helen FENWICK: *Civil Liberties and Human Rights*. Cavendish Publishing Limited, London, 2002, 667.

³²⁴ Katja S. ZIEGLER: *Introduction: Human Rights and Private Law – Privacy as Autonomy*. In: Katja S. ZIEGLER (ed): *Human Rights and Private Law: Privacy as Autonomy*. Hart Publishing, Oxford, 2007, 1.

³²⁵ Hans NIEUWENHUIS: *The Core Business of Privacy Law: Protecting Autonomy*. In: Katja S. ZIEGLER (ed): *Human Rights and Private Law: Privacy as Autonomy*. Hart Publishing, Oxford, 2007, 16.

³²⁶ James Q. WHITMAN: *The Two Western Cultures of Privacy: Dignity Versus Liberty*. Yale Law Journal, 2004/6, 11-12.

³²⁷ MAJTÉNYI László: *Az információs szabadságok: adatvédelem és a közérdekű adatok nyilvánossága*. Wolters Kluwer, Budapest, 2006, 215.

³²⁸ MAJTÉNYI: i. m. 41-42.

³²⁹ FENWICK: i. m. 68.

³³⁰ EVELLEI Evelin Molli – TAMÁS Bianka: *A gyermek és a szülő alapjogi versenye online közegben*. Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar Alkotmányjogi Tanszék, Budapest, 2016, 12.

realizálódik, azonban tartalma mindkét jogrendszerben egyértelmű: a privacy nem más, mint „*az egyén joga ahhoz, hogy magáról döntsön.*”³³¹

---

³³¹ SZABÓ Máté Dániel: *Kísérlet a privacy fogalmának meghatározására a magyar jogrendszer fogalmaival.* Információs Társadalom, 2005/2, 46.

V. 2. A magánélethez fűződő jog védelme a kontinentális jogrendszerben

A francia jogban a magánélethez fűződő jog fogalma – elválasztva a tulajdonjogtól – a XIX. század végén jelent meg. A fogalom ezt követően fokozatos fejlődésen ment keresztül,³³² s a tételes joganyagba a Code Civil 1970-es módosításával került be.³³³ Ennek eredményeképp – az EJEE 8. cikkével összhangban – a Code Civil 9. cikke rögzíti a magánélethez fűződő jogot.³³⁴

A magánélethez fűződő jog magába foglalja az egyén szerelmi életéhez, szexualitáshoz, egészségéhez, valláshoz és pénzügyi helyzetéhez kapcsolódó személyes információit.³³⁵ Perreau francia bíró szerint ez a jogosultság mint állampolgárt, és mint családtagot is megilleti az egyént.³³⁶

Mindezek alapján magától értetődő, hogy a francia jog – habár a tételes jogban e tétel nem került deklarálásra – elismeri a magánélet családi kapcsolatrendszerben való létjogosultságát. A házasság jogintézménye számos nehézséggel bír az egymással ellentétes – olykor *ellentmondásos* – *dimenziók* összeegyeztetésének vonatkozásában. Alapvető problémaként merül fel a házastársakat, mint egyéneket megillető individuális jogok és a házassági kötelékből eredő közös kötelezettségek szinkronban tartása. A házastársakat megillető magánélethez fűződő jog és a házastársak egymás iránti lojalitási kötelezettsége tipikus esete ezen problémáknak. Általános elvként megfogalmazható azonban, hogy a francia jog szerint a házastársak egyénenként igényt tarthatnak magánéletük tiszteletben tartására.³³⁷

A magánélethez fűződő jog megsértésére – a családi kapcsolatok kontextusában – leggyakrabban a házassági bontóperben előterjesztett *bizonyítékokkal* összefüggésben kerül sor, így nem meglepő, hogy a házasság felbontása iránti eljárásban speciális bizonyítási szabályok érvényesülnek. A Code Civil 259. cikke szerint a házasság felbontására szolgáló okok bizonyítása céljából bármilyen bizonyítási módszer

---

³³² Alexandra RENGEL: *Privacy in the 21st Century*. Martinus Nijhoff Publishers, Leiden–Boston, 2013, 103.

³³³ David LINDSAY – Sam RICKETSON: *Copyright, privacy and DRM*. In: Andrew T. KENYON – Megan RICHARDSON (eds.): *New Dimensions in Privacy Law: International and Comparative Perspectives*. Cambridge University Press, Cambridge, 2006, 134.

³³⁴ Marc-Noël LOUVET: *Le juge des référés et la protection de la vie privée*. Legicom, 1999/4, 27.

³³⁵ SHARARI-FAQIR: i. m. 186.

³³⁶ Wenceslas J. WAGNER: *The Development of the Theory of the Right to Privacy in France*. Washington University Law Review, 1971/1, 50.

³³⁷ Marie CRESP – Jean HAUSER – Marion HO-DAC – Sandrine SANA – Chaillé de NÉRÉ: *Droit de la famille: Droits français, européen, international et comparé*. Bruylant, Bruxelles, 2018, 301.

felhasználható.³³⁸ A bizonyítás ezen meglehetősen szabad szabályrendszerét két kitételrel szigorította meg a magánélet védelmének érvényre juttatása céljából. Ennek megfelelően a házastárs a tárgyalás során nem szolgáltatathat olyan bizonyítékot, melyre erőszak vagy csalás útján tett szert. Ehhez hasonlóan bármely fél kérelmére tett megállapításokat ki kell zárni az eljárásból, amennyiben azok a magánlakás vagy a magánélet jogosulatlan megsértése útján keletkeztek.

Hasonló szabályozással találkozhatunk a *belga* jog áttekintése során is. A belga alkotmány 22. cikke – összhangban az EJEE 8. cikkével – garantálja a magánélet tiszteletben tartásához fűződő jog védelmét.

A magánülethez fűződő jog családi kapcsolatrendszerben speciális szabályok mentén érvényesül, hiszen a családi jogi jogviták a családtagok magánéletét szorosan érintő kérdéseket jelentenek. Ezekben a vitás kérdésekben a felek gyakran olyan *bizonyítási eszközöket* használnak fel, melyek beavatkozást jelentenek a volt házastárs – a perbeli ellenérdekű fél – magánéletébe, így például genetikai tesztek származás megállapítása során történő alkalmazásakor.³³⁹ A magánéletet sértő bizonyítékok felhasználhatóságának kérdésében a bíróság dönt: egyértelműen megállapítható, hogy a hamisított bizonyítékok felhasználása büntető és polgári jogi szankciót von maga után.³⁴⁰ A nem hamis, azonban a magánéletet sértő bizonyítékok esetében *mérlegelés tárgya* a felhasználhatóság kérdésében történő döntés: amennyiben a bizonyítani kívánt tény más, jogszerű eszközzel nem bizonyítható, és az adott bizonyítási eszköz releváns a jogvita szempontjából, a bíróság elfogadhatja azt – annak ellenére is, ha az jogsértő bizonyítási eszköznek minősül. Ilyennek tekinthetők például az internetes oldalokról, közösségi platformokról jogosulatlan módon szerzett információk, vagy a titokban, jogsértő módon készült fényképfelvételek.³⁴¹

Némileg eltérő szabályozás érhető tetten a *német* jogban, ahol a magánülethez fűződő jog védelme önállóan nevesítésre sem kerül. A GG nem említi a magánülethez fűződő jog védelmét, így az két különböző komponensből áll össze: a GG 2. cikkének 1. bekezdése által rögzített *személyes szabadsághoz*, valamint 1. cikkének 1. bekezdése

---

³³⁸ Patrice HILT: *Le couple et la convention européenne des droits de l'homme. Analyse du droit français*. Presses universitaires d'Aix-Marseille, Aix-Marseille, 2004, 240.

³³⁹ Julie LARUELLE: *Vie privée des (ex-)partenaires affectifs versus droit à la preuve*. Revue Générale de Droit Civil Belge, 2013/3, 118-119.

³⁴⁰ LARUELLE: i. m. 126.

³⁴¹ LARUELLE: i. m. 128.

által garantált *emberi méltósághoz* fűződő jogból. A magánélethez fűződő jog ily módon tágan értelmezhető, s számos részjogosítványt foglal magában.³⁴²

A magánélethez fűződő jog a családi kapcsolatrendszerben szintén létjogosultsággal bír. Ennek megfelelően a házastársaknak joguk megőrizni a saját, és kötelességük tiszteletben tartani a másik fél magánélethez fűződő jogát. Ez magában foglalja azt, hogy a felek kötelesek tartózkodni a házasság intim részleteinek nyilvánosság elé tárásától, hiszen ez összeegyeztethetetlen a házassági kötelék alapelveivel. A bizonyítékok felhasználásával összefüggésben korlátozó szabályokat találunk: főszabály szerint nem megengedett többek között az, hogy az egyik fél a másikat titokban megfigyelje, valamint, hogy titkos felvételeket és feljegyzéseket készíttessen róla.³⁴³

Összegezve megállapítható, hogy a magánélethez fűződő jog családi kapcsolatrendszerben történő érvényesülésének differenciált szabályozása a tételes joganyag szintjén nem jelenik meg. Ennek ellenére mind a jogirodalom, mind pedig a joggyakorlat elismeri és magától értetődőnek tekinti, hogy a házastársi kapcsolatok világában a magánélethez fűződő jog másképpen értelmezhető és értelmezendő, mint harmadik személyek vonatkozásában.

A vizsgált példák is kitűnően demonstrálják, hogy a családi jogi magánszféravédelmen belül kifejezett hangsúlyt szükséges fektetni a jogsértő bizonyítási eszközök perbeli felhasználhatóságára,³⁴⁴ hiszen ezen esetek száma – a technológiai forradalommal párhuzamosan – egyre csak nő.

---

³⁴² Dieter DÖRR – Eva AERNECKE: *A Never Ending Story: Caroline v. Germany*. In: Dieter DÖRR – Russell L. WEAVER (eds.): *The Right to Privacy in the Light of Media Convergence: Perspectives from Three Continents*. De Gruyter, Buecherhof, 2012, 115.

³⁴³ Horst TSCHERNITSCHKE: *Familienrecht: Studienbuch*. De Gruyter, Buecherhof, 2018, 36.

³⁴⁴ A szerző tárgyban megjelentetett tanulmánya: SZENDRŐI Anna: *A jogsértő bizonyítási eszközök felhasználhatósága a családjogi perben*. Miskolci Jogi Szemle, 2019/2, 154-174.

V. 3. A magánélethez fűződő jog védelme az angolszász jogrendszerben

Az *Amerikai Egyesült Államok* alkotmánya nem tartalmaz explicit rendelkezést a magánélet védelmére vonatkozóan. Ezt a hiányt a negyedik alkotmánymódosítás pótolja, mely a magánélet védelmére szolgál az indokolatlan állami beavatkozással szemben.³⁴⁵

A családi kapcsolatrendszerben értelmezhető magánéletre vonatkozó felfogás a bírói gyakorlatban³⁴⁶ került kialakításra. Ennek megfelelően különbség fedezhető fel a családot, mint egységet megillető, illetve a család tagjai számára garantált magánélet között. Az amerikai jogirodalom a kettő között meghúzódó differenciát a magánélet és a szabadság közötti különbséggel példázza: a magánélet leginkább az *intim szférával*, a személyes térrel azonosítható, melynek színtere a nyugati kultúrákban magától értetődően a család. Ezzel szemben az egyén meghatározott keretek között egyéni szabadságra tarthat igényt, mely felfogás különösen a szabadságésszmék terjedésével vált elfogadottá. Kétségtelen, hogy ez a kétféle privátszféra nem feltétlen esik egybe, s a család számára garantált magánélet adott esetben ütközhet is a család tagjait megillető magánélettel.³⁴⁷

A családot, mint a társadalom alapvető egységét megillető magánélethez fűződő jog évtizedek óta hagyományosan elismert, s a család életét érintő alapvető döntésekből kizárja az államot, felhatalmazva a családot arra, hogy meghatározza mindennapi életének általános kereteit. Ezzel szemben az a gondolat, hogy a család tagjai részére egymástól élesen elkülöníthető magánéletet kell garantálni, teljesen elrugaszkodik a magánélet tiszteletben tartásának hagyományos felfogásától. Az egyént – akár családtagjaival szemben is – megillető magánélethez fűződő jog napjainkban egyre jelentősebb létjogosultsággal rendelkezik a családot, mint a társadalmi interakció egységét megillető privát szférával szemben.³⁴⁸

A magánélethez fűződő jog mind a házastársak, mind pedig a szülők és gyermekek között létjogosultsággal bír. A következőkes bírói gyakorlat szerint az alkotmányosan védett magánélethez fűződő jog a férjet és feleséget nem együttesen – mint házaspárt –

---

³⁴⁵ SOLOVE: i. m. 3-4.

³⁴⁶ A teljesség igénye nélkül lásd: *Griswold v. Connecticut*, 381 U.S. 479 (1965), *Eisenstadt v. Baird*, 405 U.S. 438 (1972), *Roe v. Wade*, 410 U.S. 113 (1973), *Bowers v. Hardwick*, 478 U.S. 186 (1986).

³⁴⁷ Janet L. DOLGIN: *Defining the Family: Law, Technology, and Reproduction in an Uneasy Age*. New York University Press, New York–London, 1999, 59.

³⁴⁸ DOLGIN: i. m. 60-61.

illeti meg, hanem külön-külön, önálló jogcímen. A házaspár nem jelent egységet, hanem két szellemileg és fizikailag önálló egyén önkéntes társulását, ebből kifolyólag a magánélethez fűződő jog is külön-külön illeti meg a házaspár tagjait.³⁴⁹

A hagyományos *angol* jogban a magánélet általános jellegű védelme kezdetben ismeretlen volt: habár a kártérítési és a méltányossági jog bizonyos területei, például a bizalomszegés vagy a becsületsértés példaként szolgált a magánélethez fűződő jog megsértésére, ennek ellenére a bírói döntések ezeket az eseteket konkrét, különálló, jogilag védett egyéb érdekekkel hozták összefüggésbe, amelyek csak indirekt módon érintették a magánélethez fűződő jogot.³⁵⁰

Gyökeres változást eszközölt a nemzeti jogban az 1998-as *emberi jogi törvény*, mely explicit módon rögzíti a magánélet sérthetetlenségéhez fűződő jogot. A törvényi háttér tehát az angol jogban is biztosított, e jog tartalmi elemeinek kibontására, korlátainak lefektetésére – az angolszász jogrendszernek megfelelően – a bíró alkotta precedens jogban került sor.

Ennek megfelelően a családi kapcsolatrendszerben érvényesülő magánélet létjogosultságával kapcsolatos kérdésekre is a joggyakorlat adta meg a választ. A bírói gyakorlat következetes abban, hogy a házastársi kapcsolat kontextusában is értelmezhető a felek magánélete, melyet meg kell különböztetnünk a házastársak közös életterétől. Ez a magánélet – melyet az EJEE 8. cikke is rögzít – egyértelműen az egyén személyes, individuális tere, s semmiképp sem mosható össze a közös családi élettel.³⁵¹

Megállapítható, hogy az angolszász jogban a magánélethez fűződő jog – a kontinentális jogrendszer esetében tapasztaltakhoz hasonlóan – a családi kapcsolatrendszerben, így a házastársak között is speciális szabályok mentén érvényesül. A családon belüli magánélet létjogosultsága nem képezi vita tárgyát, azonban annak határai és korlátai a joggyakorlatban kerülnek kialakításra, s a bírói mérlegelési jogkör függvényében alakulnak.

---

³⁴⁹ Eisenstadt v. Baird, 405 U.S. 438 (1972).

³⁵⁰ FENWICK: i. m. 533.

³⁵¹ Tchenguiz & Ors v Imerman (Rev 4) (2010) EWCA Civ 908.

V. 4. A magánélethez fűződő jog védelme a hazai jogrendszerben

A magánélet általános védelmének jogi elismerése hazánkban is biztosított. A magyar jogirodalomban, *alkotmánybírósági gyakorlatban* és a *jogrendszer más területein* is ismert jogról van szó, az önrendelkezés szabadságáról, arról, hogy mindenki maga döntheti el, mi lesz a saját sorsa, mit tesz magával, a testével és a rá vonatkozó ismeretekkel.³⁵² E jog kitüntetett szerepére utal, hogy a törvényalkotó a 2018. augusztus 1. napja óta hatályos Mavé. tv. útján törekszik *fokozott védelmét* biztosítani. A törvény indokolása szerint a magánélet átfogóbb védelmének érdekében indokolt az egész jogrendszert átható célok és alapelvek rögzítése, melyek garantálják az Alaptörvény VI. cikkében meghatározott és kibővült magánélethez való jog védelmét, és utalnak e jog lényeges, külön törvényekben meghatározott elemeire.

A védelem tárgyát körülírás nélkül, egyetlen magyar szó használatával meghatározni oly módon, hogy az általánosságon – a teljeskörűsége – legyen a hangsúly, és a tárgynak ne csupán egy-egy elemét vagy valamelyik oldalát emeljük ki, nem lehetséges.³⁵³ Elöljáróban is érdemes leszögezni, hogy a *magánélet* és a *magánszféra* nem szinonim kifejezések.³⁵⁴ A magánszféra a személyiség, a magánélet egy „szeletét” öleli fel, s ekként nem nyújt védelmet a személyiség magánszférán kívüli vonatkozásait esetlegesen érő jogsértésekkel szemben. Az intim szféra pedig sokkal „intimebb”, az e körbe tartozó információkat annak hordozója igen szűk, hozzá közelálló kör részeseivel oszt meg csupán.³⁵⁵

Ezen jog nem csupán elnevezésében, de pozitív tartalmában is rugalmasan formálható konkrét jogviták kapcsán.³⁵⁶ A privacy nem csak egy alkotmányos emberi jog, de általános és különös tartalommal bíró jogok gyűjtőfogalma is.³⁵⁷ A *komplexitás* nem csak a magánélethez fűződő jog fogalmának jellemzője, hanem maga a jogi *védelem* is *komplex* módon valósul meg: a továbbiakban a jog hazai jogrendszerbeli elhelyezkedésének, az egyes jogágak által biztosított védelmének bemutatását kísérelem meg.

---

³⁵² SZABÓ (2005): i. m. 46.

³⁵³ SZABÓ (2005): i. m. 44.

³⁵⁴ Ennek ellenére a joggyakorlat gyakran szinonim fogalomként használja.

³⁵⁵ BARZÓ Tímea: *Személyiségvédelem. Egyes nevesített személyiségi jogok.* (Harmadik rész, II. fejezet) In: BARZÓ Tímea – PAPP Tekla (szerk.): *Civilisztika I. Általános tanok, Személyek joga, Szellemi alkotások joga.* Dialóg Campus, Budapest, 2018, 190-191. [a továbbiakban: BARZÓ (2018c)]

³⁵⁶ FÉZER (2011): i. m. 322.

³⁵⁷ MENYHÁRD (2014): i. m. 385.

V. 4. 1. A magánélethez fűződő jog, mint alapjog

A magánélethez fűződő jog kitüntetettségét jelzi, hogy az már az *alkotmányos rendelkezések* szintjén is megjelenik: az Alaptörvény VI. cikke rögzíti a magánélet és komponenseinek átfogó védelmét.

A korábbi Alkotmány csak a magánélet néhány elemét nevesítette, anélkül, hogy komplex védelemmel szolgált volna. Az Alaptörvény elfogadásával azonban új szabályozási szintre emelkedett e jog védelme, s hazánk is belépett azon országok sorába, amelyek a magánéletnek alkotmányos szinten nevesített, általános védelmet nyújtanak. E védelem Alaptörvényben való kifejezése a legmagasabb szintű jogi elismerést nyújtja, ³⁵⁸ összhangban a nemzetközi egyezményekben³⁵⁹ biztosított védelemmel.

A magánélet sérthetlenségének lényeges elemeit, a jogosultság főbb tartalmi elemeit az alkotmánybírói gyakorlat dolgozta ki. Ennek megfelelően a magánélet szabadságához való jog kétségtől az egyén autonómiájának védelmére szolgáló olyan alapjog, amely az ember veleszületett méltóságából ered, amelynek tehát az általános személyiségi jog – az *emberi méltósághoz való jog* – szubszidiárius alapjoga. Az Alkotmánybíróság meglátása szerint a magánélet lényegi fogalmi eleme az, hogy az érintett akarata ellenére mások oda ne hatolhassanak be, illetőleg be se tekinthessenek. Ha a nem kívánt betekintés mégis megtörténik, akkor nemcsak önmagában a magánélethez való jog, hanem az *emberi méltóság* körébe tartozó egyéb jogosultsági elemek, mint például az önrendelkezési szabadság vagy a testi-személyi integritáshoz való jog is sérülhet.³⁶⁰

Az Alaptörvényben biztosított magánélethez való jog és az Alaptörvényben garantált emberi méltósághoz való jog között tehát – a kontinentális hagyományokhoz híven – különösen szoros a kapcsolat:³⁶¹ az emberi méltósághoz fűződő jogot rögzítő II. cikk az,

---

³⁵⁸ Magyarország Alaptörvényének hetedik módosításának indokolása: a 4. cikk.

³⁵⁹ A teljesség igénye nélkül lásd: a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának 17. cikke, az EJE 8. cikke, az EU Alapjogi Chartájának 7. cikke, a Gyermejjogi Egyezmény 16. cikke.

³⁶⁰ 36/2005. (X. 5.) AB határozat, 2005, 390, 400.

³⁶¹ Ez következik többek között a 46/1991. (IX. 10.) AB határozat indokolásából is: „...az *emberi méltósághoz való jog* korántsem csupán a jó hírnévhez való jogot *foglalja magában*, hanem egyebek között a *magánszféra védelméhez fűződő jogot* is. Ennél fogva az is ellentétes az emberi méltósághoz való alapvető joggal, ha valakivel szemben kellő alap nélkül alkalmaznak hatósági kényszert, s ezáltal az állam indok nélkül avatkozik be a magánszféra körébe tartozó viszonyokba.”

amely megalapozza a magánszféra *érinthetetlen területének* védelmét³⁶² – mint az emberi méltóság alapját –, azaz mindazt, ami teljesen ki van zárva minden állami beavatkozás alól.³⁶³

Az Alaptörvény értelmében a magánélet védelme nem szűkül le az emberi méltósághoz szorosan kötődő belső vagy intimszférára, hanem kiterjed a tágabb értelemben vett magánszférára (*kapcsolattartás*), illetve arra a térbeli szférára is, amelyben a magán- és családi élet kibontakozik (*otthon*). Ezen túlmenően önálló védelmet élvez az egyén életéről alkotott kép is (*jó hírnévhez való jog*).³⁶⁴

A magán- és családi élet tiszteletben tartása az állami beavatkozás tilalmán kívül azt is jelenti, hogy a magánéletről szóló információk csak az érintett hozzájárulásával vagy törvény alapján kerülhessenek nyilvánosságra, vagy jussanak az állam tudomására. Magában foglalja továbbá a *magánlakás sérthetetlenségéhez* való hagyományos alapjogot, lévén a magánlakás a magánélet színtere. A magánélet védelmének része a személyes adatok védelméhez való jog, amelyet az Alkotmánybíróság „információs önrendelkezési jogként” értelmez. A „személyes adat” minden esetben az ember magán- és családi életéről szóló információ; így a jog lehetővé teszi az ember számára, hogy magán- és személyes életéről szóló információkkal kizárólag maga rendelkezzen.³⁶⁵

A magánélethez fűződő jog, mint alapjog értelemszerűen az állami beavatkozásokkal szemben nyújt védelmet. Ahhoz, hogy egymással mellérendelt pozícióban helyet foglaló személyek kapcsán is érvényesülhessen, a polgári jogi eszköztár nyújt védelmet.

---

³⁶² Ez összhangban áll a Mavé. tv. preambulumban foglaltakkal: „A magánélethez való jog az emberi lét és önazonosság kiteljesedéséhez elengedhetetlen, hiszen az az *emberi személyiség érinthetetlen tartományát határolja körül*.”

³⁶³ 32/2013. (XI. 22.) AB határozat, ABH 2013, 924., 13/2016. (VII. 18.) AB határozat, ABH 2016, 893.

³⁶⁴ 17/2014. (V. 30.) AB határozat, ABH 2014, 393.

³⁶⁵ 11/2014. (IV. 4.) AB határozat, ABH 2014, 247.

V. 4. 2. A magánélethez fűződő jog, mint személyiségi jog

A magánélethez fűződő jog az ember személyiségében benne rejlő, az élet bizonyos szférájából a külsőöket kirekesztő olyan jogosultság, mely a modern személyiségvédelemnek szükségképpen és megkerülhetetlen esetköre.³⁶⁶

A magánélethez való jog új jogként került be a személyiségi jogok katalógusába, azt a bírói gyakorlat személyiségi jogként történő rögzítését megelőzően generálklauzulába ágyazott jognak tekintette. Az 1959-es Ptk. nem tartalmazta az erre vonatkozó tényállást a magánélethez való jog sérelme esetén sem.³⁶⁷ Ennek ellenére az 1959-es Ptk. *általános személyiségvédelmet garantáló klauzulája*, valamint a személyiségi jogok példálózó felsorolása körében említett néhány részjogosítványa arra enged következtetni, hogy a jogalkotó meg kívánta óvni az embereket a magánéletükbe történő jogosulatlan beavatkozásoktól és káros behatásoktól.³⁶⁸

A Ptk. ezen a szabályozási hiányosságon változást eszközölt, mivel azonban a magánélethez való jog tartalmi meghatározása szempontjából továbbra sem tartalmaz fogódzkodót, a kérdés a konkrét jogvitában továbbra is a bíróságok érdekmérlegelésébe utalt.³⁶⁹ A magánélethez való jog tartalmának és a védelem határainak meghatározását nehezíti azonban, hogy a magánélethez való jog egyes tartalmi elemeit számos nevesített személyiségi vagy egyéb jog – így különösen a *személyes szabadság, a magánlakás, a jó hírnév, a magántitok és a személyes adatok védelméhez való jog, a képmáshoz és hangfelvételhez való jog* – is védi.³⁷⁰

---

³⁶⁶ FÉZER (2011): i. m. 309.

³⁶⁷ SCHULTZ Márton: *Valós alakok megjelenítése szerzői művekben: névoltalom, életképoltalom vagy a magánszféra oltalma? Jogösszehasonlítás a magánszféra védelmének elméleti és gyakorlati kérdéseiről.* In: GÖRÖG Márta – MENYHÁRD Attila – KOLTAY András (szerk.): *A személyiség és védelme Az Alaptörvény VI. cikkelyének érvényesülése a magyar jogrendszeren belül.* ELTE Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2017, 70.

³⁶⁸ FÉZER (2011): i. m. 319.

³⁶⁹ SCHULTZ (2017): i. m. 70.

³⁷⁰ MENYHÁRD (2014): i. m. 385.

V. 5. A magánélethez fűződő jog a családi kapcsolatrendszerben

A magánélet védelme a családi kapcsolatrendszerben a hazai jogszabályok szintjén nem rendelkezik speciális vonásokkal. Sőt, a házastársak egymás iránti lojalitási kötelezettsége még az általánosnál is szigorúbb kötelezettségek fennállására enged következtetni.³⁷¹ Alappal merülhet fel bennünk a kérdés, hogy *mindez jogi kötelezettséget is maga után von-e? Hol húzódik a házastársak magánélethez fűződő jogának határa? Beszélhetünk-e egyáltalán magánéletről a családi kapcsolatrendszeren belül?*

A kérdések megválaszolása, valamint egy egységes szempontrendszer kialakítása álláspontom szerint sürgető, hiszen a családi kapcsolatrendszerben – kifejezetten a házastársak viszonyának megromlásával összefüggésben – a magánéletet sértő magatartások rendkívül gyakoriak.

Legtöbbször ugyanis, ha ezen bizalmi kapcsolatokban bármely okból a felek viszonya megromlik, akkor előfordulhat, hogy – büntetőeljárás szöhasználatával élve – „leplezett eszközzel,” vagyis a magánlakáshoz, magántitokhoz, levéltitokhoz fűződő jogok vagy a személyes adatok védelméhez fűződő jog sérelmével kívánnak bizonyítékot szerezni korábbi partnerükkel szemben, azok tudta nélkül. Így alakulnak ki „konkuráló pozíciók”, amelyek két oldala a magánszféravédő és a bizonyító „érdekpozíció”.³⁷²

A képletet tovább bonyolítja az a tény, hogy a napjainkban is zajló *technikai forradalom* nyomán olyan eszközök terjedtek el, amelyek kifejezetten alkalmasak arra, hogy információkat gyűjthessenek az érintettekről.³⁷³ A technikai fejlődés ugyanis egyre szélesebb társadalmi kör számára igénybe vehető, mind könnyebben és egyszerűbben felhasználható eszközöket kínál ahhoz, hogy a felek bizonyítási érdeküket akár jogsértés árán is kielégíthessék.³⁷⁴

Tekintettel arra, hogy jelenünkben a mindennapi bizalmi kapcsolattartás jelentős része az elektronikus, online térbe helyeződött, a *családon belüli bizalomszegések és*

---

³⁷¹ Ptk. 4:24. § (1)

³⁷² SÜLYÖK Márton: *A bizalmi kapcsolattartás bizonyítási védelme a magyar polgári eljárásban – alkotmányjogi szempontok*. Eljárásjogi Szemle, 2017/2, 4.

³⁷³ PAPP Zsuzsanna: *Az illegális eredetű illetve a felhasználásukkal személyiségi jogot sértő információk a polgári perbeli bizonyításban című doktori értekezésének tézisei*. Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Budapest, 2011, 11. http://www.ajk.elte.hu/file/AJKDI_PappZsuzsanna_tez.pdf (2019. 04. 19.)

³⁷⁴ DÖME Attila: *A bizonyítás általános szabályai. A bizonyítás módjai és eszközei. A Jogsértő bizonyítási eszközök*. (XVII. fejezet, 79.) In: VARGA István (szerk.): *A polgári perrendtartás és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja. II/III*. HVG-ORAC, Budapest, 2018, 1136.

magánszférasértések – különösen a szülők közötti érdekellentét esetében – problémás forгатókönyvekhez vezethetnek a mindennapokban, de akár családi jogi jogviták, így a házassági bontóperek vagy szülői felügyeleti jog rendezése iránti perek vonatkozásában is. Adott esetben az egyik szülő a másik ellen a köztük zajló aszinkron, vagy egyéb elektronikus bizalmi kapcsolattartás, vagy az egyik fél által a külvilággal folytatott ilyen kommunikáció jogsérelem révén megszerzett részeit szándékozhat felhasználni a fent említett eljárásokban – jogsértő bizonyítási eszközként.³⁷⁵

Összességében megállapítható, hogy a külföldi példákhoz hasonlóan kifejezetten a család tagjait megillető magánélethez fűződő jog hazánkban sem került külön elismerésre az írott joganyag szintjén. A szabályozás hiánya ellenére ennek szükségessége a jogirodalomban már felismerésre került. A mindennapi életben zajló folyamatok – leginkább a technológiai forradalom és a médianyilvánosság – egyre sürgetőbbé teszik a családon belüli magánélet megsértését övező vitás kérdések egységes rendezését, általános érvényű szabályok megalkotását. A továbbiakban – a magánélethez fűződő jog egyes aspektusait megvizsgálva – arra keresem a választ, hogy a magánélet védelme hogyan valósul meg a családi relációk dimenziójában.

---

³⁷⁵ SÜLYÖK Márton: *Az alapjogsértő bizonyítás összehasonlító alkotmányjogi összefüggései és a magánszféravédelem*. Eljárásjogi Szemle, 2017/1, 6.

VI. A magánlakáshoz fűződő jog

Az én házam az én váram – tartja az angol közmondás. A nemesi porta, a *salva guardia* sérthetetlensége már a rendi előjogok sorában is kiemelt védelemmel bírt. Gyökerei a római jog legősibb rétegeihez nyúlnak vissza. Azt jelenti, hogy a hely, ahol lakom, védett: sem más egyén, sem hatalmi tényező által nem sérthető meg – csak a jogrend és közhatalom szigorúan formalizált rendjében –, és ott törvényes védelem illeti meg.³⁷⁶

Előjáróban megállapítható, hogy a közös ház vagy lakás, *az otthon* a családi relációk világában speciális jelleggel bír: ez a családi élet színhelye, a házastársak és gyermekeik közös otthona, így – részben függetlenül az ingatlanra vonatkozó tulajdoni és bérleti viszonyoktól – mind az ingatlan használatával, mind a rendelkezési jog gyakorlásával kapcsolatban az általánostól eltérő szabályok vonatkoznak rá.³⁷⁷

Ilyen körülmények mentén joggal feltételezhető az is, hogy a magánlakáshoz kapcsolódó jogsértések kifejezetten sokszínű formákban jelentkeznek, mind a házastársi közösség fennállása alatt, mind pedig annak megszűnését követően.

A továbbiakban arra keresem a választ, hogy a magánlakáshoz fűződő jog védelme mely speciális szabályok mentén érvényesül a családi kapcsolatrendszerben.

---

³⁷⁶ ZLINSZKY János: *Iktassák Alkotmányba a lakhatáshoz való jogot?* Magyar Jog, 2010/11, 670.

³⁷⁷ REIDERNE BÁNKI Erika: *A házastársi lakáshasználat.* In: JAKAB András – KÖNCZÖL Miklós – MENYHÁRD Attila – SÜLYÖK Gábor (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia.* PPKE JÁK, Budapest, 2019, 1.<http://ijoten.hu/szocikk/a-hazastarsi-lakashasznalat> (2022. 01. 28.)

VI. 1. A magánlakáshoz fűződő jog tartalmi elemei, helye a jogrendszerben

Ahogy az a fentiek során rögzítésre került, a magánlakáshoz fűződő jog védelmének megvalósítása több jogág feladata. A magánélethez való jog a személyiségi jogok védelmének széles értelmezésében részesülő anyajogává vált, amellyel a személyiség védelmének bármely aspektusa összefüggésbe hozható.³⁷⁸ Ennek megfelelően az Alkotmánybíróság meghatározása szerint a magánszférához fűződő jog nélkülözhetetlen komponensét képezi az a *térbeli szféra* is,³⁷⁹ amelyben a magán- és családi élet kibontakozik, azaz az otthon.³⁸⁰ Az Alkotmánybíróság által megerősítést nyert az az amerikai Legfelsőbb Bíróság által rögzített³⁸¹ felfogás, miszerint az otthon nyugalma – „*a fáradt emberek utolsó mentővára*” – az a tér, ahova az emberek visszahúzódhatnak a mindennapi nyüzsgés elől.³⁸²

A bírói gyakorlatban általános jelleggel került megfogalmazásra azon tétel, mely alapján a magánlakáshoz fűződő jog olyan *alkotmányos alapjog*, amely csak más alapvető jog érvényesülése, illetve alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapjog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható.³⁸³ A magánlakás sérthetlenségéhez való alapjog – mint *negatív jellegű* alapjog – nem valamely szolgáltatás igénybevételére, nem is meghatározott aktivitás kifejtésére, hanem a védett tárgykörben a kívülállók bizonyos *zavaró, beavatkozó, sértő megnyilvánulásaitól való mentességre* és a mentesség állami védelmére jogosít.³⁸⁴

A magánlakáshoz fűződő jog védelmének követelménye a *magánjogi szabályok* rendszerében is tetten érhető. Ennek megfelelően e jogosultság a személyiségi jogok katalógusában önállóan kerül nevesítésre,³⁸⁵ az otthon védelme pedig a személyiségi

---

³⁷⁸ BARZÓ Tímea: *A magán-és a családi élethez, az otthonhoz való jog abszolút érvényesülése valóban csak egy „papíron” múlik?* In: SZALMA József (szerk.): *A Magyar Tudomány Napja a Délvidéken (2016)*. Budapest, Dialóg Campus, Budapest, 2018, 185.

³⁷⁹ Lásd: 1115/B/1995. AB határozat: „A magánlakás sérthetlenségéhez való alapjog az emberi méltósághoz való jog, mint általános személyiségi jog alkotó elemeinek egyik, az Alkotmány által nevesítetten biztosított alakzata, amely a magánszféra egyik jelentős összetevőjének sérthetlenségét alapozza meg.”

³⁸⁰ 17/2014. (V. 30.) AB határozat, ABH 2014, 393.

³⁸¹ *Carey v. Brown*, 447 U.S. 455 (1980), *Frisby v. Schultz*, 487 U.S. 474 (1988).

³⁸² 13/2016. (VII. 18.) AB határozat, ABH 2016, 894.

³⁸³ BDT2016. 3489.

³⁸⁴ 1115/B/1995. AB határozat, ABH 1996, 551.

³⁸⁵ Ptk 2:43. § b)

jogok általános védelmével összefüggésben kerül említésre.³⁸⁶ A magánlakáshoz fűződő jog védelmét bitosítja továbbá a Mavé. tv is.³⁸⁷

A joggyakorlat szerint az emberi személyiség szabadságának, önmegvalósulása kiteljesedésének egyik legfontosabb biztosítéka a magánlakás tiszteletben tartásához fűződő jog.³⁸⁸ A jog érvényesülésének garantálása érdekében alapvető fontosságú annak meghatározása, hogy mit is jelent konkrétan a magánlakás fogalma. Erre a kérdésre a bírói gyakorlat adja meg a választ, a magánlakás fogalmát ugyanis a törvény nem definiálja. Mindezek alapján *magánlakás* körébe tartozik minden olyan *helyiség vagy helyiségcsoport*, amely a magánszemély *életvitelét biztosító tartózkodási helyül*³⁸⁹ szolgál.³⁹⁰ A magánlakás a magánszféra tárgyi kerete, ahol a lakás használója autonóm módon maga határozhatja meg életfeltételei kialakításának és gyakorlásának rendjét, amelyet mások és az állam is köteles tiszteletben tartani.³⁹¹ Nincs jelentősége a használat jogcímének, mint ahogy az ingatlan besorolásának sem. Lakásnak kell tekinteni a lakókocsit, a hálókocsit, a sátort vagy tartózkodásra használt más helyiséget is. A védelem szempontjából szintén lakásnak minősülnek a lakáshoz tartozó helyiségek és bekerített helyek.³⁹²

A Ptk. a magánszférához fűződő jog megsértésére alkalmas magatartásokat sem részletezi, azok megismeréséhez szintén a bírói gyakorlathoz kell fordulnunk. Ennek megfelelően *tilos* minden olyan magatartás, amely a magánszemélyt a lakásban folytatott és belátása szerint alakított életvitelében, a jogi személyt pedig a helyiségeiben végzett tevékenységben *zavarja vagy akadályozza*. E körbe sorolható, ha valaki a lakó vagy lakással rendelkező személy akarata ellenére a lakásba (helyiségbe) belép, bent marad, vagy ha valaki megakadályoz mást abban, hogy jogerősen használt lakásába, helyiségébe bemenjen, vagy bent tartózkodjon. Ebbe a rendbe csak a törvény engedélyével avatkozhat be bárki, magánszemély vagy államhatalom.³⁹³

Megállapítható, hogy a jogszabály egyértelműen tilt minden olyan magatartást, és

---

³⁸⁶ Ptk. 2:42. § (1)

³⁸⁷ Mavé. tv. 10. §

³⁸⁸ Veszprémi Törvényszék 5.P.21.228/2017/6.

³⁸⁹ BH1975. 212.: „A középületek, az intézmények és a hivatalok nem lakás céljára szolgáló helyiségei a magánlakás védelmének körén kívül esnek.”

³⁹⁰ Pest Megyei Bíróság 11.P.25.699/2009/17.

³⁹¹ HAVASI: i. m. 15.

³⁹² BARZÓ (2018c): i. m. 193.

³⁹³ BARZÓ Tímea: *A személyiségi jogok*. Egyes nevesített jogok. (III. rész 2. fejezet) In: BARZÓ Tímea – BÍRÓ György – JUHÁSZ Ágnes – LENKOVICS Barnabás – PUSZTAHELYI Réka (szerk.): *Új magyar polgári jog. Általános tanok és személyek joga*. I. kötet, Novotni Kiadó, Miskolc, 2004, 247.

védelmet biztosít minden olyan magatartással szemben, amely a magánszemélyt a lakásban folytatott, és belátása szerint alakított életében zavar vagy akadályoz.³⁹⁴

További, alapvető kérdésként merül fel, hogy *milyen kapcsolatban áll* egymással a magánlakáshoz fűződő jog megsértése esetén keletkező személyiségvédelmi igény és a *birtokvédelem*. A magánlakáshoz való jog ugyanis a dologi jogi birtokvédelemmel párhuzamos, saját személyiségi jogi oltalom. A magánlakás megsértésével kapcsolatban személyiségi jogi esetek a gyakorlatban alacsony számban fordulnak elő, amely azzal magyarázható, hogy a birtokvédelem sokkal hatásosabb, gyorsabb és eredményesebb védelmet biztosít az érintetteknek.³⁹⁵ Ennek ellenére sem célszerű összevonni a jogvédelem ezen két formáját, hiszen a magánlakás védelme a magánszféra tárgyi keretét megtestesítő „rendet” védi, nem az ingó vagy ingatlan dolgokhoz fűződő birtokosi hatalmat. A személyiségi jogi védelem és a birtokvédelem ebben különbözik leginkább egymástól.³⁹⁶ Mindezek alapján birtokvédelem és a személyiségi jogi védelem egymással párhuzamosan igénybe vehető jogvédelmi lehetőséget biztosít a sérelmet szenvedett fél számára.³⁹⁷

Ahogy az korábban is rögzítésre került, a magánlakáshoz fűződő jog védelme a családi jogi kapcsolatrendszerben kardinális jelentőséggel bír. A lakás ugyanis az, ami az esetek többségében a család számára az otthont jelenti, s mint ilyen, a családi élet, a gyermekek felnevelésének színtere.³⁹⁸ A házassági életközösség megszakadását követően azonban a magánlakás gyakran jogsértések helyszínéül is szolgál. A mai gazdasági viszonyok között a házasság felbontása nem jár automatikusan együtt az utolsó közös lakáson fennálló közös tulajdon megszüntetésével, így prognosztizálható a korábban meglévő konfliktusok elmérgesedése – esetleges jogsértések formájában is.³⁹⁹

---

³⁹⁴ Kaposvári Törvényszék 8.P.20.374/2014/77.

³⁹⁵ Fővárosi Törvényszék P23.909/2015/30.

³⁹⁶ Kaposvári Törvényszék 8.P.20.374/2014/77.

³⁹⁷ EBD2013. P.18.

³⁹⁸ Szerkesztőbizottsági javaslat: *Családjogi Könyv: A házastársi közös lakás használatának rendezése*. Polgári Jogi Kodifikáció, 2006/3, 3.

³⁹⁹ *A Békés Megyei Kamara Hírlevele – 2015. január 5.* <https://www.bmugyvedikamara.hu/hirlevel-2015-01-05/> (2020. 05. 14.)

VI. 2. A magánlakáshoz fűződő jog a bírói gyakorlatban

a.) Magánlakásba történő illetéktelen belépés

Egy, a Fővárosi Törvényszék elé került peres ügy felei egykor élettársak voltak, köztük a kapcsolat fokozatosan megromlott. Az életközösség megszakadását követően a felperes és a közös gyerekek maradtak az alperes tulajdonát képező ingatlanban. Egyik nap a felperesi ingatlanban rövidzárlat keletkezett, és megszűnt az áramszolgáltatás. A felperes értesítette az alperest a történetekről, aki – arra hivatkozással, hogy villany nélkül a lakás közművei nem üzemeltethetők – lezárta a pincét, lelakatolta a villanyórát és elzárta a vizet. Ennek következtében a ház rendeltetésszerű használatra alkalmatlanná vált, így a felperes a legszükségesebb ingóságait magához véve a házat elhagyta. Ezt követően az alperes az ingatlan zárait lecserélte, a felperesnek *nem adott kulcsot* az új zárhoz. Mint utóbb kiderült, az alperes az esetet hónapokkal megelőzően „bepoloskázta” a felek közösen használt lakását, és közel fél éven át a felperes hozzájárulása nélkül folyamatosan hangfelvételt készített a lakásban történetekről, a bírósági eljárásban bizonyítékként történő felhasználás céljából. A felperes személyiségi jogainak sérelmére hivatkozással nyújtott be keresetet a bíróságnál.

A bíróság megállapította, hogy személyiségi jogok a személyiség elsőrendű megnyilvánulásához, az egyénhez, individuumhoz kapcsolódnak, az ember személyiségének kiteljesedését biztosítják, az ember méltóságának kifejeződése.⁴⁰⁰ Így a sérelmezett alperesi magatartással összefüggésben azt kellett a bíróságnak vizsgálnia, hogy az a felperes emberi méltóságának sérelmét jelenti-e, azaz megállapítható-e a felperes személyes biztonságát, testi és lelki egészségét, magánéletét és társadalmi helyzetét érintő, akaratán kívül bekövetkezett olyan külső beavatkozás, amely addigi élethelyzetét, életvitelét megzavarja vagy korlátozza úgy, hogy a további döntéseit és cselekvési lehetőségeit, személyiségének szabad kibontakozását csak ennek hatásával megküzdve, az őt ért sérelem súlya alatt alakíthatja.⁴⁰¹ A bíróság arra az egyértelmű megállapításra jutott, hogy az alperes megsértette a felperes magánlakáshoz fűződő személyiségi jogát egyrészt azzal, hogy a lakás rendeltetésszerű használatát ellehetetlenítette, másrészt azzal, hogy az *ingatlan kulcsait lecserélte*, megfosztva

---

⁴⁰⁰ BDT2011. 2548.

⁴⁰¹ A Fővárosi Ítéltábla Polgári Kollégiuma 1/2013. (VI.17.) számú határozatával elfogadott kollégiumi véleményének 6. pontja.

ezáltal a felperest a ház jövőbeni használatának lehetőségétől.⁴⁰²

Egy másik, a Budapest Környéki Törvényszék elé került jogvita felei élettársak voltak, egy közös gyermekük volt, aki a per ideje alatt az alperesnél lakott. A perbeli napon az alperes felkereste a felperest otthonában annak érdekében, hogy a fiát magával vihesse a kapcsolattartás rendje szerint. A vita tárgyát az képezte, hogy a felperesnek a fiát aznap vissza kellett volna vinnie az alpereshez, ezt azonban a felperes megtagadta. A felek között szóváltás kerekedett, ezt követően pedig az alperes átmászott a kerítésen. A felperes a keresetében – többek között – azt állította, hogy az alperes azon magatartásával, mely szerint bemászott a perbeli ingatlan kerítésén, megsértette a felperes magánlakáshoz fűződő személyiségi jogát.

Az eljáró bíróság indokolásában kétséget kizáróan rögzítette, hogy az alperes a perbeli napon tényszerűen tudta, hogy a perbeli ingatlanba csak a felperes engedélyével mehet be. Mivel a felperes ezt az engedélyt nem adta meg, az alperes jogszerűtlenül járt el, s megsértette a felperes magánlakás sérthetetlenségéhez fűződő személyiségi jogát.⁴⁰³

b.) Magánlakásban tárolt ingóságok elvitele, megrongálása

Egy, a Budapest Környéki Törvényszék elé került jogvita peres felei egykor élettársak voltak, a kapcsolat megromlását követően az életközösség megszakadt közöttük. A feszültséggel teli viszonyuk miatt az alperes közös gyermekükkel elköltözött felperes tulajdonát képező ingatlanból a szülei lakásába. A felperes külföldi tartózkodásának ideje alatt az alperes az egykori közös lakásból gépjárművel ingóságait elszállította, az udvarra történő beállítás céljából levágta a szilvafa ágát. Ezen előzményeket követően a felperes keresetében magánlakáshoz fűződő személyiségi jogának sérelmét kérte megállapítani. Álláspontja szerint az alperes a jogsértést azon magatartásával követte el, hogy a lakásából ingóságokat vitt el, és megrongált egy nemes oltott besztercei szilvafát.

A bíróság ítéletének indokolásában rögzítette, hogy a *magánlakás* – az emberi *autonómia megvalósulásának tere* – a megsértése jogtalan behatolással, elfoglalással, vagy más módon történő zavarással személyiségi jogi sérelmet idéz elő. A jogsértés akkor valósul meg, ha a lakásban élő természetes személynek, vagy az azt szolgáló jogi személynek az ott kialakított *privát szféráját, életvitelét, magánéletét, működését,*

⁴⁰² Fővárosi Törvényszék P23.854/2017/32.

⁴⁰³ Budapest Környéki Törvényszék 10. P. 20.686/2017/11.

céljának megvalósítását a hatás jelentős mértékben megzavarja. A szükségtelen zavarás egyértelműen jogsértést jelent, azonban nem jelent automatikusan személyiségi jogi jogsértést is. Ennek megállapítására abban az esetben kerülhet sor, ha a személyt a lakásban folytatott, és belátása szerint kialakított életvitelében zavarják vagy akadályozzák. A *magánlakás* személyiségi jogi védelme elsősorban *az így kialakított rendet védi*. Mindezekre figyelemmel a bíróság az ingóságok elvitelével, illetve a megrongálással kapcsolatos magatartásokat nem tartotta személyiségi jogsértés keretében elbírálnak.⁴⁰⁴

Egy, a Fővárosi Törvényszék előtti perben a felek egykor házastársak voltak. Az életközösség megromlását követően a felperes úgy döntött, hogy az általa igényelt és rendelkezésére álló szolgálati lakásba költözik. A különköltözés évének karácsonyán az alperes őt – jogszabályi lehetőség nélkül – kizárta a közös lakásból, továbbá bejelentést tett a szolgálati lakáshoz való jogosultságának felülvizsgálatát illetően, tekintettel arra, hogy a felperes bejelentett lakcímmel rendelkezett. Meglátása szerint ezen magatartások a magánlakáshoz fűződő jogának sérelmét idézték elő.

A bíróság a felperes keresetét elutasította, mivel meglátása szerint egyrészt nem volt megállapítható, hogy az alperes kiutasította volna a felperest a lakásból. Kétségtelen, hogy a látogatás során a felperes feszültséget tapasztalhatott a lakásban; azt az alperes maga sem vitatta, hogy a felperes más személlyel létesített érzelmi kapcsolata miatt feszült volt, de a felperest nem utasította ki a bontóperi ítélet szerint általa is jogszerűen használt lakásból. A bíróság megállapította azt is, hogy a szolgálati lakás biztosításának jogszerűségére vonatkozó bejelentés nem alkalmas arra, hogy sértse a magánlakás sérthetetlenségéhez fűződő jogát. A bejelentés önmagában intézkedés kérésére irányul, amely az alperes akaratától független eredménnyel zárulhat a felperes munkáltatójának részéről.⁴⁰⁵

c.) Kamerarendszer működtetése

A kamerarendszer problémája kapcsán megállapítható, hogy a bírói gyakorlat szerint az emberi méltóság lényeges részét képező magánélet nyilvánvalóan sérül azzal, hogy a magánlakás egyes részei, és az érintettel kapcsolatos ott zajló események olyan kör számára is nyilvánvalóvá válhatnak, akik részére ehhez az érintett hozzájárulást nem

---

⁴⁰⁴ Budapest Környéki Törvényszék 15.P.23.337/2012/99.

⁴⁰⁵ Fővárosi Törvényszék P.24138/2010/80.

adott.⁴⁰⁶ Ennek a jogsértésnek tipikus példája a volt közös lakás bekamerázása.

Egy, a Tatabányai Törvényszék elé került jogvita peres felei házastársak voltak. Az életközösség megszakadását és a házasság felbontását követően a felperes elköltözött az utolsó közös lakóhelyként bejelentett ingatlanból és a családi nyaralóból is. Amikor a felperes vissza kívánt menni a nyaralóba – ahol a felek az életközösségük fennállása alatt minden hétvégét töltötték –, zárcserét tapasztalt. Ezt követően a felperes kérelmére birtokvédelmi eljárás indult, mely eljárás eredményeként az alperes kötelezve lett arra, hogy a fenti ingatlanba való bejutást a felperes részére tegye lehetővé a lakatokhoz tartozó kulcsok, valamint az elektromos vezérlésű kapukhoz való távirányítók átadásával.

A felperes, miután bejutott a perbeli ingatlanba, a meglévő *kamerarendszer kibővítését, és a kamerák lakáson belüli felszerelését* tapasztalta. A kamerák által történő képfelvétel egy *videorögzítő* készüléken keresztül történt, amely a garázsban lett elhelyezve. A felvételhez való hozzáférés egy, a házban található monitor segítségével valósult meg, melyhez csak jelszóval lehetett hozzáférni. Ezzel a jelszóval egyedül az alperes rendelkezett. A videorögzítő rendszer működését csak a jelszóval rendelkező személy állíthatta le és kapcsolhatta ki. Szintén csak jelszó birtokában volt lehetséges a kamerarendszer által rögzített felvételeket más adathordozóra rátenni. A felperes – többek között – személyiségi jogainak sérelmére hivatkozással nyújtott be kereseti kérelmet.

A bíróság megállapította, hogy a felperes joggal igényelheti magánszférája tiszteletben tartását és azt, hogy a perbeli üdülőként használatos ingatlanban magánjellegű tevékenységének színterét semmilyen módon ne zavarják. Figyelemmel arra, hogy a perbeli ingatlanon lévő kamerákat kikapcsolni csak a jelszóval rendelkező alperes, illetve a telepítő tudja, a felperes folyamatos kamerák általi megfigyelés mellett tudna csak tartózkodni a részben saját tulajdonú ingatlanában. Ez egyúttal folyamatos felvételek készítését jelentené a hálósobában, az előszobában, az étkezőben, a nappaliban, valamint a lépcsőfeljáróban is. A bíróság álláspontja szerint ez kimeríti a birtokháborítás törvényi tényállási elemeit. Egy személyi tulajdonú kertes családi ház belső életterének állandó jellegű figyelemmel kísérése már önmagában az intim szféra zavarását jelenti, az erről történő videofelvétel készítés pedig olyan jellegű beavatkozás

---

⁴⁰⁶ Kecskeméti Törvényszék 6.P.21.998/2016/45.

az egyén magánéletébe, amely birtokháborító jellegének megállapítása nem mellőzhető.

A felperes személyiségi jogok sérelmére történő hivatkozásával összefüggésben rögzítette, hogy a magánlakás sérthetetlenségéhez való alapjog sérelmét jelenti az is, ha valaki abban a fenyegetettségben él,⁴⁰⁷ hogy más személy róla, az egyébként sérthetetlen területen hozzájárulása és tudomása nélkül kép- vagy hangfelvételeket készíthet.⁴⁰⁸ A magánlakás sérthetetlenségéhez fűződő jog a természetes személy magánszférájának védelmét jelenti, az általa kialakított életvitelre, a magánélet zavartalanságára biztosít oltalmat. A magánlakáshoz fűződő jog – a személy lakhatását ténylegesen szolgáló lakás, udvar, kert és a hétvégi kikapcsolódást nyújtó nyaraló – zavartalan használatát is biztosító védelmet jelent. Egyértelműen megállapítható, hogy az alperes által a felperes hozzájárulása nélkül elhelyezett belső kamerák a nyaralóban folytatott, saját belátása szerint alakított életvitelében, pihenésében, intimitásában zavarják a felperest.

A bíróság a fentiek alapján megállapította, hogy a videorögzítő rendszer kiépítésével, annak folyamatos működtetésével az alperes megsértette a felperes személyiségi jogait.⁴⁰⁹

A másodfokon eljáró Győri Ítélőtábla egyetértett az elsőfokú bírósággal abban, hogy mind a videorögzítő és a kamerarendszer kiépítése, mind annak működtetése a felperes személyiségi jogait sértő magatartást jelent. A magánlakáshoz fűződő jog értelmében az, hogy védelmet biztosít minden olyan tilos magatartással szemben, amely a magánszemélyt a lakásban folytatott és belátása szerint alakított életvitelében zavarja vagy akadályozza. A közös tulajdonú nyaraló akár térben, akár időben megosztott zavartalan használatát sérti az, hogy az alperes az ingatlan egészében folyamatosan működő – felvételt is készítő – kamerákat helyezett el, melyet a jelszóval rendelkezők a video rögzítő rendszer felperes általi kikapcsolása esetén is bármikor működésbe hozhatnak.⁴¹⁰

---

⁴⁰⁷ A jogsértés megállapításához a bírói gyakorlat szerint nem szükséges, hogy a kamera ténylegesen be legyen üzemelve. Lásd: Pécsi Ítélőtábla Pf.I.20.316/2008/3.

⁴⁰⁸ BDT2009. 1963.

⁴⁰⁹ Tatabányai Törvényszék 10.P.21.269/2013/19.

⁴¹⁰ Győri Ítélőtábla Pf.I.20.133/2014/4.

VI. 3. Következtetések

Úgy vélem, a vizsgált jogesetek alapján megállapítható, hogy magánlakás sérthetetlenségéhez fűződő jog megsértése *speciális módon* valósul meg a családi jogi jogviszonyok vonatkozásában. Álláspontom szerint ez leginkább azzal magyarázható, hogy a lakás vagy ház ebben a kontextusban nem csupán egy ingatlan, hanem a *családi élet kibontakozásának színtere*, az „*otthon*”. Erre tekintettel magától értetődő, hogy a jogsértés is más szándékkal, más eszközök és magatartások útján valósul meg, mint harmadik személyek irányában.

További megállapítás, hogy a *jogsértés elkövetése is sokkal egyszerűbb módon kivitelezhető* a családi kapcsolatrendszeren belül, figyelemmel arra, hogy a jogsértés helyszínéül szolgáló ingatlan jellemzően a felek közös tulajdonában, bérletében, vagy egyikük tulajdonában, bérletében van. A házasság felbontásától független elvarratlan családi szálak, a közös gyermek generálta együttműködési kötelezettség, valamint a felek közötti tisztázatlan tulajdoni viszonyok mind-mind – a jog számára is – nehezen megoldható élethelyzeteket teremtenek.

Ahogy az a vizsgálat tárgyává tett joggyakorlat is mutatja, a magánlakáshoz fűződő jog megsértése a családi kapcsolatok világában gyakran és rendkívül sokféle formában fordul elő: a *házassági kapcsolat fennállta alatt*, legtöbbször pedig a kapcsolat megromlását, az *életközösség megszűnését* követő időszakban.

A jogsértő magatartások körét áttekintve megállapítható, hogy gyakori eset a volt közös otthonba történő illetéktelen belépés, vagy a záruk lecserélése, mely megakadályozza a lakást jogosulatlanul használni kívánó felet a belépéstől.

Az illetéktelen belépés mellett a családi kapcsolatrendszerben jellemzően elkövetett jogsértések a magánlakás használója által kialakított életvitel zavarásával járnak.⁴¹¹ Ennek egyik példája a volt közös otthonban elhelyezett kamerarendszer működtetése, mely akár az életközösség fennállta alatt – feltékenységi okokból –, akár annak megszűnését követően gyakori jogsértő magatartás.

---

⁴¹¹ Lásd: Miskolci Törvényszék 13.P.20.769/2014/23.

VII. A becsülethez és jóhírnévhez fűződő jog

„A jó hírnév és becsület egyenlően feltett kincse az embernek, legyen az gazdag vagy szegény, előkelő vagy egyszerű polgárember”⁴¹² – került megfogalmazásra a XIX. században.

A korszak jogtudósai között is egyetértés tárgyát képezte, hogy a polgári hírnév és becsület nyilvános sérelmét a bíróság nem tudja jóvátenni. A becsület eszméje ugyanis nagyon érzékeny. Olyan, mint a *fényes fémtükör*: elhomályosodik a lehelettől is.⁴¹³

Elvárásként fogalmazódott meg tehát az, hogy a jogalkalmazó szervek „becsüljék meg jobban az ember becsületét, e legdrágább *kincsünket* és büntessék kíméletlen szigorral mindazokat, akik azt alaptalanul megsértik, mennél előkelőbb társadalmi állású az illető sértő fél, mennél intelligensebb, annál súlyosabb büntetést érdemel, ha ok nélkül, ha meggondolatlanul, ha a feltűnés kedvéért vagy pláne érdekből sérti a más *becsületét* vagy teszi tönkre *jóhírnevét*.”⁴¹⁴

Már a XIX. század jogtudósainak és gyakorló jogászainak körében is egyetértés állt fenn arra vonatkozóan, hogy a házastársak – a közöttük fennálló bizalmi, ún. „gyöngéd” viszonyra tekintettel – kötelessége⁴¹⁵ erkölcsi érintetlenségüknek és a másik fél jóhírnevének megőrzésére törekedni.⁴¹⁶ A házastársi kötelességek között elsősorban foglalt helyet a házastársaknak egymás iránti *becsülése* és *tisztelete*, és ide sorolta a Kúria a házastársi hűséget és a házastárshoz méltó magatartást is.⁴¹⁷

A továbbiakban arra keresem a választ, hogy a XIX. században megfogalmazott tétel napjainkban is relevanciával bír-e, azaz azt vizsgálom, hogy milyen speciális szabályok mentén érvényesül a becsülethez és a jóhírnévhez fűződő jog a családi relációk dimenziójában.

⁴¹² SZIVESY László: *A Matlekovits-ügy*. Ügyvédek Lapja, 1889/46, 1.

⁴¹³ BLEUER Samu: *A sajtójog reformja*. Jogtudományi Közlöny, 1909/8, 62.

⁴¹⁴ *Párbaj és becsület*. Ügyvédek Lapja, 1908/24, 1.

⁴¹⁵ A XIX. századi szerzők ezen kötelezettséget elsősorban a házassági kötelék fennállta alatt hangsúlyozták, azonban deklarálásra került az is, hogy a követelmények betartása a házasság felbontását követően is kardinális jelentőséggel bír. Ezzel összefüggésben került megfogalmazásra, hogy visszatetsző az, amennyiben a férj a volt feleségének tartásdíjat köteles fizetni annak ellenére, hogy a volt feleség az ő jóhírnevét különválásuk óta üzött erkölcstelenségeivel beszennyezte. Lásd: VIRÁGH Gyula: *A házastársak tartási kötelezettsége*. Ügyvédek Lapja, 1907/14, 11-14.

⁴¹⁶ VIRÁGH Gyula: *A házastársaknak egymás irányában való némely viszonyáról*. Ügyvédek Lapja, 1906/45, 5.

⁴¹⁷ HAJNAL Henrik: *A Kúria újabb házasságjogi gyakorlatából*. Jogtudományi Közlöny, 1933/11, 66.

VII. 1. A becsülethez és a jóhírnévhez fűződő jog fogalma, tartalmi elemei

A becsülethez és jóhírnévhez fűződő jogok kiemelt relevanciáját jelzi, hogy azok komplex védelemmel bírnak: a jogvédelmet garantáló szabályok megjelennek mind az alkotmányos, mind a polgári jogi, mind pedig a büntetőjogi jogszabályok szintjén.

Előjáróban is megállapítható, hogy a jogirodalomban és a tételes joganyag szintjén gyakran *együttes említésre* kerül a személy jóhírneve és becsülete: ennek oka abban rejlik, hogy habár a jóhírnév és a becsület nyilvánvalóan elválasztható személyiségi jogok, azonban egymással mégis szoros kapcsolatban állnak.⁴¹⁸

A kapcsolódási pontot az emberi méltósághoz fűződő jog jelenti: mind a magánszféra, mind pedig annak egyes aspektusai – így a becsülethez és a jóhírnévhez fűződő jog is – az emberi méltósághoz fűződő jogból, mint általános személyiségi jogból erednek.⁴¹⁹

A jogok azonos módon való értékelése közös eredetük ellenére sem célszerű: az eltérés a köznyelvi jelentés esetében is szembetűnő, hiszen a hírnév inkább a személy mások általi értékelését jelenti, míg a becsület a személyiség immanens, a jog számára nehezen megragadható lényegét óvja.⁴²⁰

A *becsület*⁴²¹ a személy *társadalmi megítélését* hordozza magában, amely gyakorlatilag a társadalmi berendezkedéstől, eszmerendszertől függ, mégis van egy olyan objektív minimum, amely alapján a becsület *mérhető*. A becsület ugyanakkor az egyéni értékek, tulajdonságok elismerését vagy el nem ismerését is magába foglalja. Más kérdés, hogy e minimum felett miként lehet objektivizálni ezt a fogalmat, hiszen a bíróság csak objektív tényekre alapozva dönthet abban a kérdésben, hogy történt-e becsületsértés. A becsület fogalmának lényeges eleme, hogy az egyénről a polgárok milyen véleményt alkotnak, fogalmaznak meg.⁴²²

A *hírnév*⁴²³ ezzel szemben egy személy társadalmi értékelésére szolgáló tényállítások összessége. Minden személynek elemi érdeke és alapvető joga, hogy társadalmi értékelése pozitív legyen, azaz hogy jóhírneve legyen, és hogy azt senki ne sértse meg,

⁴¹⁸ KOLTAY András: *Az emberi méltóság védelme a médiajogban*. Jogelméleti Szemle, 2016/4, 39.

⁴¹⁹ Lásd: 8/1990. (IV. 23.) AB határozat, ABH 1990, 42.

⁴²⁰ KOLTAY András: *Az emberi jogok, az emberi méltóság és az alkotmányos rend védelme a magyar médiaszabályozásban*. In Medias Res, 2012/1, 40.

⁴²¹ Ptk. 2.45 § (1)

⁴²² ILOSVAI Gábor: *Klasszikus szabályok. A korlátok*. (I. Rész, III. fejezet) In: JÁNY János – ILOSVAI Gábor – BÖLCSKEI János (szerk.): *Médiaügyi kézikönyv. I.* Osiris, Budapest, 2000, 22.

⁴²³ Ptk. 2.45 § (2)

ne rontsa le.⁴²⁴ A *hírnév* lényegesen objektívebb fogalom, amely *társadalmi, közéleti, kisebb közösségeken belüli vagy gazdasági ismertséget*, de nem feltétlenül elismertséget jelent.⁴²⁵

A mások személyét érintő értékítéleteinket normális esetben az adott személlyel kapcsolatos, magatartásával és viselkedésével, cselekvésével összefüggő, azokról tudósító adatokból, információkból vonjuk le. Ezért kiemelt fontosságú jogpolitikai érdek fűződik ahhoz, hogy a mások értékelésére alkalmas, a nyilvánosság különböző köreiben tett tényállítások valóságtartalmát a jog lehetőség szerint biztosítsa. Ezt kívánja megvalósítani a polgári jogban a maga sajátos eszközeivel a jóhírnév védelmére hivatott, nevesített személyiségi jog.⁴²⁶ Amennyiben a társadalmi értékelés alapjául szolgáló *értesülések, tényállítások nem az objektív valóságot fejezik ki*, akkor a jóhírnév sérelmét eredményezik, függetlenül a közlő felróhatóságától, jó vagy rosszhiszeműségétől.⁴²⁷

Magától értetődő, hogy mind a becsülethez, mind pedig a jóhírnévhez fűződő jog érvényesülésének legitim korlátját a véleménynyilvánításhoz fűződő jog jelenti.

A *véleménynyilvánítási szabadság* alapvető célja azon lehetőség biztosítása, hogy az egyén mások véleményét formálja, meggyőzzön másokat saját álláspontjáról. A véleménynyilvánítás szabadsága ezért általában mindenféle közlés szabadságát magában foglalja, függetlenül a közlés módjától és értékétől, erkölcsi minőségétől, és többnyire valóságtartalmától is. Az értékítéletre, az egyén személyes véleményére a véleménynyilvánítási szabadság minden esetben kiterjed, függetlenül attól, hogy az értékes vagy értéktelen, igaz vagy hamis, érzelmen vagy észérveken alapul.⁴²⁸ A szintén alkotmányos oltalom alatt álló emberi méltóság, becsület, jóhírnév azonban az értékítéletben megnyilvánuló véleménynyilvánítási szabadság külső korlátja lehet,⁴²⁹ és

---

⁴²⁴ LENKOVICS Barnabás: *A polgári jog vázlata*. ELTE Jogi Továbbképző Intézet, Osiris, Budapest, 2001, 49.

⁴²⁵ ILOSVAI: i. m. 22.

⁴²⁶ SZÉKELY László: *Személyhez fűződő jogok*. (Második könyv, harmadik rész). In: VÉKÁS Lajos (szerk.): *Szakértői Javaslat az új Polgári Törvénykönyv tervezetéhez*. Complex, Budapest, 2008, 163.

⁴²⁷ HAVASI: i. m. 13.

⁴²⁸ BH2018. 189.: „Ha a kifogásolt közlés belül marad a szabad véleménynyilvánításhoz való jog tágabban értelmezett keretein, és a szövegkörnyezetből kitűnően valóban véleményről van szó – amely ugyanakkor kifejezőmódjában indokolatlanul nem bántó, sértő vagy megalázó –, nincs helye jóhírnévhez való jog megsértése megállapításának.”

⁴²⁹ EBH2007. 1599.: „Az éles kritikára reagáló, az abban foglaltakkal összefüggő, túlzó módon megfogalmazott vélemény személyiségvédelmet nem alapoz meg.”

ezek védelmében a büntetőjogi felelősség érvényesítése sem tekinthető – általánosságban – aránytalannak, így alkotmányellenesnek.⁴³⁰

A véleménynyilvánítási szabadság nem ilyen feltétlen a tényállítások tekintetében. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a véleménynyilvánítás szabadsága nem terjed ki a becsületsértésre alkalmas valótlan tények közlésére akkor, ha a nyilatkozó személy kifejezetten tudatában van a közlés valótlanságának, vagy foglalkozása, hivatása gyakorlásának szabályai szerint elvárható lett volna tőle a tények valóságtartalmának vizsgálata, de a véleménynyilvánítási alapjog felelős gyakorlásából adódó gondosságot elmulasztotta. A véleménynyilvánítás szabadsága csak a bírálat, jellemzés, nézet és kritika szabadságát foglalja magában, de az alkotmányos védelem nem vonatkozhat a tények meghamisítására. Ezen túlmenően a szabad véleménynyilvánítás olyan alkotmányos alapjog, amely csak felelősséggel gyakorolható, és a valótlan tények közlésének elkerülése érdekében bizonyos kötelezettségekkel jár a közvélemény alakításában hivatásszerűen részt vevő személyek esetében.⁴³¹

A továbbiakban – családi jogi aspektusból megközelítve – azt vizsgálom, hogy a becsülethez és jóhírnévhez fűződő jog milyen módon, mely korlátok mentén érvényesül a bírói gyakorlatban, s hogy a véleménynyilvánítási joggal történő összeütközése során mely elvek alapján mérlegel a bíróság döntésének meghozatala során.

---

⁴³⁰ 36/1994. (VI. 24.) AB határozat, ABH 1994, 230.

⁴³¹ 36/1994. (VI. 24.) AB határozat, ABH 1994, 231.

VII. 2. A becsülethez és a jóhírnévhez fűződő jog a bírói gyakorlatban

VII. 2. 1. A becsülethez fűződő jog megsértése

A hatályos anyagi jogi rendelkezések a becsület védelmével kapcsolatban olyan magatartásokat tiltanak elsősorban, amelyek valamely ember társadalmi megítélésének hátrányos befolyásolására alkalmasak. A *becsület megsértése* lényegében véleménynyilvánítás egy adott személyről, mely *kifejezésmódjában indokolatlanul bántó és megalázó*.⁴³² Indokolatlan az a véleménynyilvánítás, amely társadalmilag nem alátámasztható célból a kijelentéssel érintett személy megalázására törekszik. Becsület csorbítására alkalmas azon tény állítása és híresztelése is, mely az emberi méltóságot támadja, vagy alkalmas arra, hogy az érintettől, tulajdonságairól vagy magatartásáról a környezetében kialakult kedvező társadalmi megítélést negatív irányba befolyásolja. A becsület az ember belső értékítéletének, saját magáról alkotott képének, önértékelésének kifejezése, így a becsületet támadó magatartások, kifejezések a pszichében okoznak károkat, azzal együtt, hogy az egyén társadalmi megítélését is hátrányosan befolyásolják.⁴³³

Bármilyen személyiséget érintő közlés alkalmas a becsület megsértésére, ha az kifejezetten pejoratív, az általános értékítélethez képest túlzóan negatív színben tüntet fel valakit. Kiemelendő, hogy a becsületsértés megállapításához az adott kijelentés esetleges, a valóságnak meg nem felelő volta irreleváns.⁴³⁴

Magától értetődő, hogy egy vitákkal övezett, megromlott kapcsolat esetében gyakori, hogy a felek kölcsönösen egymást sértő, bántó kifejezéseket használnak a kommunikáció során, és esetleg harmadik személyek előtt is. Rendszeresen ismétlődő eset, hogy a becsületsértés hatósági, bírósági eljárásokban, beadványokban, vagy a tárgyaláson, személyes meghallgatás során szóban történik meg.

Egy, a Fővárosi Törvényszék elé került ügyben a volt férj – a per alperese – egykori feleségét – a felperest – a köztük folyamatban lévő házassági bontóperben

---

⁴³² BH2001. 462.: „A tényállítás becsület csorbítására alkalmas voltát nem a sértett szubjektív értékítélete, érzelmi beállítottsága vagy esetleges érzékenysége alapján kell megítélni, hanem annak van jelentősége, hogy a tényállítás objektív értelmezés alapján és a társadalomban kialakult általános felfogás szerint alkalmas-e a becsület csorbítására.”

⁴³³ Fővárosi Törvényszék P.21934/2014/16.

⁴³⁴ KISS Tibor: *A személyiségi jogok érvényesülése az ügyvédi tevékenység gyakorlása során*. Debreceni Jogi Műhely, 2002/4.

http://www.debrecenijogimuhely.hu/archivum/4_2012/a_szemelyisegi_jogok_ervenyesulese_az_ugyved_i_tevekenyseg_gyakorlása_soran/ (2020. 04. 06.)

házsártosnak, terpeszkedőnek és hazugnak minősítette. A bíróság e jelzőket azonban nem minősítette indokolatlanul sértőnek, így a jogsértést sem állapította meg. E kifejezések ugyanis nem tekinthetők sértő, lealacsonyító kifejezésmódoknak, még abban az esetben sem, ha valótlanok. A peres eljárás során tett nyilatkozat miatt csak akkor lehet indokolt a személyiségi jogvédelem, ha a sérelmezett kijelentések nem kapcsolódnak a per tárgyához, azzal összefüggésbe nem hozhatók, illetve, ha megfogalmazásukban indokolatlanul bántóak, sértőek, megalázóak.⁴³⁵

Egy másik, a Budapest Környéki Törvényszék elé került peres eljárásban a volt férj – az alperes – a volt feleségét – a felperest – a köztük lévő házastársi tartás iránti perben benyújtott beadványában *élősködőnek* nevezte. Közös életüket *házsártoskodással, élősködéssel és hazudozással* teljesnek minősítette, s rögzítette, hogy a volt felesége *élősködött* rajta, ahelyett, hogy dolgozott volna. E körben a bíróság azon alperesi kijelentést, mely szerint a felperes „élősködik”, indokolatlanul lealacsonyító, bántó hangvételű nyilatkozatnak ítélte, mely az emberi méltóság és a becsület megsértésére alkalmas, s azt még a felek közötti több, hosszú évekig folyamatban lévő procedúrák sorozata sem teszi indokolttá.⁴³⁶

Egy hasonló ténybeli alapokon nyugvó, a Fővárosi Törvényszék elé került jogvita alapját az képezte, hogy az alperes – a volt feleség – a felperest – a volt férjét – a gyámhatóság előtti eljárásban sértő, dehonesztáló jelzőkkel illette, így *hazudozónak, elmebetegnek, senkinek* nevezte. A bíróság szintén a becsülethez fűződő jog és az emberi méltóság jogának sérelmét állapította meg, tekintettel a használt kifejezések sértő jellegére.⁴³⁷

A becsületsértés nemcsak hivatalos eljárás során valósulhat meg, hanem akár szűkebb, akár nagyobb ismerősi kör előtt is.

Egy, a Fővárosi Törvényszék elé került jogvitában a peres felek házasságuk felbontását követően közös ingatlanban éltek, azonban a kényszerű együttélés folytán a felek közötti viszony fokozatosan egyre rosszabb lett, mindennapossá váltak az egymás, valamint a felek és hozzátartozóik közötti viták és tettelegességek. A per alapját az alperes következő – rendőrök és ismerősök előtt tett – kijelentése képezte: „*Ez a nő bolond két papírom is van erről zárt osztályon a helye.*”

⁴³⁵ Fővárosi Ítéletábla 2.Pf.21.030/2011/8., Kúria Pfv.IV.20.791/2012/8.

⁴³⁶ Budapest Környéki Törvényszék 12.P.25.743/2008/26.

⁴³⁷ Fővárosi Törvényszék P.23873/2012/55.

A sérelmezett kijelentések kapcsán a bíróság megállapította, hogy az alperes megsértette a felperes *emberi méltóságát és becsületét*. A perben a felperes maga ismerte el, hogy a keresetben sérelmezett kijelentéseknél sokkal durvább, trágár, obszcén kifejezésekkel szokta őt illetni az alperes, még ismerősök előtt is. Ehhez viszonyítva a kereset tárgyát képező kijelentések önmagukban, függetlenül a perbeli nap történéseitől, valamint a peres felek közötti konfliktusokkal teli vitás előzményektől, akár még el sem éri a jogsértés szintjét. Különösen akkor, ha hasonló jellegű megnyilvánulás a sérelmet állító fél részéről is történik. A perbeli esetben azonban a jog szankciórendszerének alkalmazása szükséges volt. A perbeli napon ugyanis az alperes hatósági személyek, az intézkedő rendőrök előtt titulálta bolondnak a felperest, nyilvánvalóan azzal a szándékkal, hogy a rendőrök előtt megalázza, lealacsonyítsa.

Magától értetődően a becsülethez fűződő jog megsértésére alkalmas a más *származására* vonatkozó negatív tartalmú kijelentés.

Egy, a Budapest Környéki Törvényszék elé került ügyben a peres felek egykor házastársak voltak, azonban a házasság felbontását követően a viszony jelentős mértékben elmérgesedett közöttük. Az alperes e-mailben kereste meg a felperes jogi képviselőjét, melyben a felperes személyére vonatkozóan a következő sértő kijelentéseket tette: *„19 évesen addig erőszakoskodott, míg megtörténtek az események, de a gyereket nem akarta elvetetni. Nem akartam tőle sem gyereket sem azt, hogy ő legyen a feleségem, két meghatározott ok miatt: az egyik, hogy ügyfele valójában roma származású”*. Szintén ebben az e-mailben a felperes és az alperes azt a kijelentést tette, *„a férfias markáns arc mögött egy állat lakozik”*, amely szintén becsületsértő a felperesre nézve.

A bíróság a sérelmezett kijelentések jogsértő voltát megállapította, tekintettel arra, hogy ezen kijelentések jóval meghaladják, túllépik a szabad véleménynyilvánítás határait, így a felperes személyiségét alkotó lényegi tulajdonságoknak a megsértését jelentik. E vonatkozásban nem hagyható figyelmen kívül az sem, hogy a megfogalmazottak nem csak tartalmukban, hanem kifejezésmódjukban is rendkívül bántóak.⁴³⁸

Összességében rögzíthető, hogy a (volt) házastársak közötti bizalmi viszony sem jogosítja fel a feleket arra, hogy a másik félre nézve – az általános értékítélet szerinti –

---

⁴³⁸ Budapest Környéki Törvényszék 16.P.20.791/2016/12.

súlyosan sértő, megalázó kijelentést használjanak.

Nem elhanyagolható azonban az, hogy nem minden negatív tartalmú közlés minősül becsületsértőnek: a jogsértés megállapításának esszenciális eleme, hogy a közlés *indokolatlanul*, jelentős mértékben bántó és megalázó legyen. Álláspontom szerint ennek megítélése nem egyértelmű, s a bírói mérlegelési jog eredményeként gyakran egymásnak ellentmondó döntések születnek. Nem állapítható meg ugyanis egy objektív mérce szerint az, hogy mi minősül a jogsértés szintjét elérő módon indokolatlanul sértőnek. Ahogyan a határozatok indokolása is mutatja, a döntést meghozó bíró egyéni meggyőződése, értékrendje és felfogása jelentős mértékben meghatározza a döntéshozatal eredményét.

VII. 2. 2. A jóhírnévhez való jog megsértése

A jóhírnév védelme azt kívánja biztosítani, hogy a társadalom tagjait a *valóságos értékük* alapján ítéljék meg, mely úgy érvényesülhet, hogy az adott személyről az objektív valóságot kifejező tényállítások, értékelések jelennek meg.⁴³⁹ A valóságot meghamisító tényállások, közlések, amelyek hátrányosan befolyásolják a személy társadalom részéről megnyilvánuló értékelését, jóhírnevet sértenek.⁴⁴⁰

Annak megállapításánál, hogy adott esetben a jóhírnév sérelme megvalósult-e, először azt szükséges vizsgálni, hogy a sérelmet előidéző cselekményhez felhasználtak-e olyan valótlan tény, mely más személyre vonatkozik, és sérti ezt a személyt. Ezt követően arra kell fókuszálni, hogy a valótlan tény a cselekmény elkövetője állította-e, híresztelte-e, hamis színben tüntette-e fel. Ezek bármelyike megvalósítja a jóhírnév sérelmét.⁴⁴¹

Azt, hogy sértő tény állítása vagy híresztelése valótlan-e, szövegkörnyezetében kell vizsgálni,⁴⁴² és tartalma szerint kell megítélni.⁴⁴³ Az értékítélet csak akkor eredményezi a jóhírnév sérelmét, ha valótlan tényállításokon alapszik,⁴⁴⁴ vagy téves következtetés levonására ad alapot. A nyilatkozatok értékelésénél a kifejezések, mondatok nem ragadhatók ki a szövegösszefüggésből, minden esetben az adott tényállás, a közlés módja, konkrét körülményei, a kifogásolt szöveg egésze, a szóhasználat alapján kell dönteni.⁴⁴⁵

A jóhírnév sérelmének megállapításához arra sincs feltétlenül szükség, hogy az érintett személyt a közlemény név szerint, lakóhelye közlésével is megjelölje. Elegendő, ha a körülményekből személye azonosítható, őt szűkebb környezete, barátai, ismerősei felismerik.⁴⁴⁶

---

⁴³⁹ BH2010. 294.: „A jóhírnév megsértésének megállapítását megalapozza az, ha a más személyre vonatkozóan közölt valótlan tényállítás objektíve alkalmas az érintett személy hátrányos társadalmi megítélésének kiváltására. A jogsértés megállapításának tehát nem feltétele annak bizonyítása, hogy ez a hátrányos megítélés ténylegesen be is következett.”

⁴⁴⁰ Budapest Környéki Törvényszék 27.P.20.160/2014/15.

⁴⁴¹ Pécsi Ítéltábla Pf.III.20.206/2017/13.

⁴⁴² Legfelsőbb Bíróság PK.12. sz. állásfoglalás.

⁴⁴³ BH1998. 169.

⁴⁴⁴ BH2001. 469.: „Az a tényállítás, amelynek az érintett személyre vonatkozóan nincs sértő tartalma, a jó hírnevet akkor sem sérti, ha valótlan.”

⁴⁴⁵ Fővárosi Ítéltábla 2.Pf.21.473/2017/5/II.

⁴⁴⁶ BH1998. 330.

a.) Valótlan tény állítása⁴⁴⁷

Valótlan tény állítása megtörténhet kifejezett széles körben, például internetes felületen való információmegosztás útján. A közösségi portálok, blogok használatának mindennapivá válása még inkább megsokszorozza a jogsértések elkövetését.

Egy, a Miskolci Törvényszék előtti ügy peres felei egykor házastársak voltak, a házassági életközösség megszakadását követően a közös gyermekek a felperessel – az anyával – maradtak. Az alperes a különválást követően internetes blogot indított, melyre két írást tett közzé, bemutatva családjuk történetét a saját szemszögéből. A bejegyzések számos, a felperest negatívan bemutató, becsmérlő kijelentést tartalmaztak. Az alperes a felperest labilis idegállapotú, zavart viselkedésű, könnyűvérű nőnek állította be, s megkérdőjelezte védőnői munkára való alkalmasságát is. A felperes személyiségi jogainak sérelmére hivatkozással pert indított.

Az elsőfokú bíróság ítéletében megállapította, hogy az alperes kijelentéseivel megsértette a felperes jóhírnevét. Határozatának indokolása szerint a polgári perben eljáró bíróság kötve van a jogerős büntetőbírósági ítélethez,⁴⁴⁸ amely megállapította, hogy az alperes kijelentéseinek közzétételével megsértette a felperes becsülethez fűződő jogát.⁴⁴⁹ Ezen közlések vonatkozásában már csak azért sem lehet a polgári perben ellentétes döntést hozni, mivel az ellentétben állna a jogerősen befejezett büntetőügyben keletkezett határozattal. Ez pedig tartalmilag azt állapítaná meg, hogy az alperes nem követte el a terhére rótt bűncselekményt.⁴⁵⁰

A döntéssel szemben az alperes fellebbezést terjesztett elő, hivatkozva többek között arra, hogy az elsőfokú bíróság a felperes nyilatkozatait anélkül fogadta el valónak, hogy érdemi bizonyítást vett volna fel.

A másodfokon eljáró Debreceni Ítéltábla megállapította, hogy a bűncselekmény elkövetése, és az annak alapjául szolgáló tények kötötték a polgári perben eljáró bíróságot, ami azt jelenti, hogy az elsőfokú bíróság nem tekinthette bizonyítatlannak azokat a tényeket, amelyekre alapítva a büntetőbíróság az alperes büntetőjogi felelősségét megállapította.⁴⁵¹ Mivel pedig az alperes terhére rótt bűncselekmény azon a

---

⁴⁴⁷ BH2007. 117.: Egy meghatározott személyre vonatkozóan nagy nyilvánosság előtt tett nyilatkozat téves állításainak megítélése.

⁴⁴⁸ Lásd: a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény 264. § (1).

⁴⁴⁹ Lásd: BDT2010. 2249, BH2001. 3.

⁴⁵⁰ Miskolci Törvényszék 21.P.21.586/2016/33.

⁴⁵¹ Lásd: BDT2017. 3710.

tényen alapult, hogy az alperes az általa üzemeltetett honlapon közzétette az említett tényállításokat, azok pedig sértették a felperes becsületét, ettől eltérő tényállást az elsőfokú bíróság nem állapíthatott meg.⁴⁵²

Az internet mellett a bulvársajtó is alkalmas arra, hogy a valótlan tények széles körben megismerhetővé váljanak.

Egy, a Fővárosi Törvényszék elé került jogvitában az alperes és a felperes hosszabb időn keresztül élettársak voltak, közös gyermekük is született. A felek között elmérgesedett, rossz viszony alakult ki. Az alperes az egyik online sajtótermékben a felperesre vonatkozóan olyan kijelentést tett, miszerint őt megütötte akkor, amikor közös gyermekükkel várandós volt. A felperes keresetében annak megállapítását kérte, hogy az alperes ezen nyilatkozatával jóhírnevének sérelmét idézte elő.

Az elsőfokú bíróság ítéltének indoklásában rögzítette, hogy a felperes magatartásával kapcsolatos cikk kapcsán az alperes nem vitatta, hogy a cikk kijelentései valóban tőle származnak, azonban állítása szerint az valós tartalmat hordoz. Hivatkozott arra is, hogy a felperes közszereplőként nagyobb mértékben köteles az értékítéletet, kritikát elviselni. Az elsőfokú bíróság azonban ezzel szemben utalt arra, hogy a felperes szűken vett magánéletével kapcsolatos közlés nem esik a közszereplő szélesebb türési kötelezettségének körébe, még akkor sem, ha a közszereplői mivoltát elsősorban magánélete bulvársajtóban történő tálalása alapozza meg.⁴⁵³ Úgy foglalt állást, hogy a felperesre vonatkoztatott *közlés jelentős mértékben sérelmes tartalmat* hordoz, a *közzélekedés szerint* ugyanis az a személy, aki a saját gyermekével terhes nőt bántalmazza, kizárólag *hátrányos megítélés* alá eshet, jóhírneve kizárólag hátrányos irányban változhat, tekintetbe véve a bántalmazott és magzata kiszolgáltatottságát. Az elsőfokú bíróság ezért úgy ítélte meg, hogy az alperes megsértette a felperes jóhírnevét.⁴⁵⁴

A másodfokú bíróság kifejtette, hogy valakiről valótlanul azt állítani, hogy megütötte, bántalmazta a saját gyermekével várandós élettársát, valóban alkalmas az adott személy objektív társadalmi megítélésének hátrányos befolyásolására.⁴⁵⁵

A jóhírnév megsértése *hatósági vagy bírósági eljárásban* is megvalósulhat, akár az

---

⁴⁵² Debreceni Ítéltábla Pf.I.20.208/2018/3.

⁴⁵³ Ptk. 2:44. § (2)

⁴⁵⁴ Fővárosi Törvényszék 40.P.23.128/2014/19.

⁴⁵⁵ Fővárosi Ítéltábla 7.Pf.20.385/2016/3.

írásbeli beadványban foglaltak, akár a tárgyaláson elhangzott nyilatkozat útján.

Egy, az Egri Törvényszék elé került ügy peres felei egykor házastársak voltak, egy közös gyermekük született. A felperes – az anya – a bontópert követően a közös kiskorú gyermekkel az alperestől – az apától – távoli városba költözött, amelyről az alperes hosszú ideig nem szerzett tudomást, így a gyermekkel való kapcsolattartása is megghiúsult. Ilyen előzmények után a gyermek általános iskolai felvételi jelentkezési lapját a felperes írta alá oly módon, hogy a nyomtatványon az apa (gondviselő) megjelöléseknél a gondviselő szót, az anya (gondviselő) megjelöléseknél pedig az anya szót húzta alá és mindkét helyre a saját nevét írta. Miután az alperes tudomást szerzett a történetekről, az oktatási szervhez fordult annak tisztázása érdekében, hogy a gyermek miként iratkozhatott be az iskolába az ő hozzájárulása nélkül. Erre tekintettel az iskola igazgatója megküldte az alperes részére a gyermek jelentkezési lapjának másolati példányát, majd írásban tájékoztatta arról, hogy a lapon a felperes neve, aláírása anyaként és gondviselőként szerepel. A tájékoztatás ellenére az alperes az ellene tartási kötelezettség elmulasztásának vétsége miatt indult büntetőeljárás során tartott tárgyaláson azt nyilatkozta, hogy a gyermek iskolai jelentkezését az anyja meghamisította, az ő nevét aláírta helyette. A felperes az elhangzott kijelentés miatt jóhírnevének és becsületének sérelmére hivatkozással személyiségi jogi pert indított.

Az elsőfokú bíróság megállapította, hogy az alperes megsértette a felperes jóhírnév védelméhez fűződő jogát azzal, hogy a büntetőperben eljáró bíróság előtt megtartott nyilvános tárgyaláson valótlan állítást tett. Az iskolai jelentkezési lapon az apa (gondviselő) és az anya (gondviselő) megnevezések fölött láthatóan azonos névaláírás szerepel, jól látszik továbbá, hogy az egyik aláírás alatt a gondviselő, míg a másik aláírás alatt az anya került aláhúzásra, amely egyértelműsíti az aláírói minőséget. Azt pedig, hogy az okirat mindkét helyen, azaz anyaként és gondviselőként is a felperes saját nevének aláírását tartalmazza, az iskolaigazgató levele igazolja. Mindezek alapján egyértelmű, hogy a felperes a jelentkezési lapra nem hamisította rá az alperes aláírását.⁴⁵⁶

A másodfokon eljáró Debreceni Ítéltábla – osztva az elsőfokú bíróság érveit – az ítélet helybenhagyta. Indokolásában kitért arra, hogy az aláírás hamisítására vonatkozó valótlan tényállítás vitán felül alkalmas volt a felperes személyének negatív színben

---

⁴⁵⁶ Egri Törvényszék 27.P.20.315/2017/10.

történő feltüntetésére. Ez – a felperest lényegében bűncselekmény elkövetésével vádoló valótlan tényállítás jelentős súlyára is figyelemmel – oly mértékű nem vagyoni hátrányt jelentett, amely megalapozta a sérelemdíj iránti igényt, különösen annak tükrében, hogy e valótlan tényközlés a felperes közvetlen környezetében, azaz a munkahelyi vezetőinek körében is ismertté vált.⁴⁵⁷

Egy másik, a Fővárosi Törvényszék elé került jogvitában a peres felek között házasságuk megromlását követően számos vita alakult ki a különélő szülőt megillető kapcsolattartási jog kapcsán. Az alperes – az anya – megítélése szerint a felperes – az apa – szexuális abúzust követett el folytatólagosan a közös gyermek sérelmére, melyet a kiskorú gyermek viselkedésében tapasztalt zavarokra tekintettel állapított meg. Ennek következtében *több alkalommal is rendőrségi feljelentéssel élt*, valamint pszichológushoz is elvitte a gyermeket. A felperes ilyen előzményeket követően fordult a bírósághoz: beadványában sérelmezte, hogy az alperes *koholt vádak* alapján jelentette fel és gyanúsította meg egy kiemelkedő tárgyi súlyú bűncselekmény elkövetésével.

A bíróság – utalva arra, hogy a bírói gyakorlat egységes abban, hogy a büntető feljelentésben foglalt kijelentések, és büntetőeljárás indítása miatt személyiségi jogsértés címén felelősségre nem vonható senki⁴⁵⁸ – kiemelte, hogy az a körülmény, hogy utóbb a feljelentésben rögzített cselekmény megvalósítása nem volt bizonyítható, nem eredményezi automatikusan, hogy a feljelentő a feljelentés megtételével és annak tartalmával az érintett jóhírnevét sértette. A bíróság megítélése szerint azonban a nyomozati eljárás során született két, nyomozást megszüntető határozat, a szakértő aggálytalan szakvéleménye, a felek bontóperi eljárásában született, mindkét fél által ismert szakvélemény, a felperes által az alperesi feljelentést követően készítettett szakvélemény egyaránt arra utal, hogy az alperesi édesanya jobb tudomása ellenére kezdeményezett olyan eljárást a felperessel szemben, amellyel kizárólagos célja a felperes gyermekétől való elzárása volt. A rendőrségen tett második alaptalan feljelentéssel az alperes célja kizárólag az volt, hogy a felperest emberi méltóságában megalázza, becsületét, jó hírnevét sértse, ezért a bíróság megállapította, hogy az alperes azzal sértette meg a felperes méltóságát, becsületét, jó hírnevét, hogy zaklató jelleggel

---

⁴⁵⁷ Debreceni Ítéletábrla Pf.I.20.401/2018/5.

⁴⁵⁸ EBH2011. 2394.: „A jogellenesség hiánya nem csupán a hatóság előtt már folyamatban lévő ügyben – az adott eljárás érdemével összefüggésben, a joggyakorlás indokolt és szükséges keretei között – tett, a becsület csorbitására egyébként objektíve alkalmas tényállítások kapcsán, hanem a hatósági eljárást megindító beadványban részletezett tényközlés tekintetében is megállapítható. Ellenkező esetben ugyanis a jog által biztosított igényérvényesítés lehetősége eleve kizárt volna.”

jelentette fel őt. *A többszöri feljelentés* azt bizonyítja, hogy *kizárólag* a *gyermek* felperestől való *elzárása motiválta* az alperest, mert olyan bizonyítékokat sem tárt a bíróság elé, amelyek azt alátámasztották volna, hogy alappal féltette gyermekét.⁴⁵⁹

b.) Valótlan tény híresztelése

A *híresztelés* más személy nyilatkozatának, állításának, tájékoztatásának közlése és továbbítása,⁴⁶⁰ abban az esetben, ha az híven közli más személy valótlan nyilatkozatát. Elöljáróban is megállapítható, hogy ez az esetkör kifejezett relevanciával bír a családi kapcsolatrendszerben, hiszen egy felbontott házasságot, kapcsolatot követően is rengeteg szál köti össze a volt házastársakat, többek között a közös gyermekük. Nem ritka eset, hogy a szülők a gyermektől szerzett információkkal törekednek arra, hogy negatív színben tüntessék fel a volt házastársukat.

Egy, a Szegedi Törvényszék elé került perben az alperes a *felperessel közös gyermeke által közzétett bejegyzésben rögzítetteket továbbította*, és tette ismerősei számára elérhetővé a saját honlapján és Facebook oldalán. A felperes keresetében annak megállapítását kérte, hogy az alperes a megosztással megsértette a jóhírnévhez és becsülethez fűződő személyiségi jogát. Az első fokon eljáró bíróság határozatának indokolásában rögzítette, hogy a per tárgyává tett valamennyi kijelentés tényállításnak minősül.⁴⁶¹

Ezzel szemben a másodfokon eljáró Szegedi Ítéltábla megállapította, hogy a törvényi tényállást megvalósító magatartás a híresztelés. A híresztelés akkor valósul meg, ha valaki nem saját tudomását közli másokkal, hanem mástól szerzett valótlan információt ad tovább, azaz terjeszti. A híresztelés tehát más nyilatkozatának közreadását jelenti.⁴⁶² A perbeli esetben az alperes a gyermeke által közzétett bejegyzésben rögzítetteket továbbította a saját honlapján és Facebook oldalán, tehát a tényállítás helyett híresztelés valósult meg.⁴⁶³

Szintén a *gyermektől hallott információk híresztelése* képezte a jogsértés alapját egy, a Fővárosi Törvényszék elé került jogvitában. A felek viszonya a házasság felbontását követően elmérgesedett, a gyermekelhelyezéssel kapcsolatban konfliktus alakult ki

---

⁴⁵⁹ Fővárosi Törvényszék P.23873/2012/55.

⁴⁶⁰ Lásd: BDT2012. 2742.

⁴⁶¹ Szegedi Törvényszék 7.P.22.178/2017/6.

⁴⁶² Lásd: EBH2001. 514., BDT2012. 2742.

⁴⁶³ Szegedi Ítéltábla Pf.II.20.316/2018/4.

közöttük. A vita hevében a felperes egy gyermekelhelyezéssel kapcsolatos televíziós riportban a felperest a közös gyermek sérelmére elkövetett szexuális abúzzsal és bántalmazással vádolta meg. A felperes jóhírnevének megsértésére hivatkozással nyújtott be keresetet az alperes ellen.

A bíróság megállapította, hogy az alperes megsértette a felperes jóhírnév védelméhez fűződő személyiségi jogát azzal, hogy a televíziós műsorban valótlanul állította és híresztelte, hogy a felperes a közös kiskorú gyermeküket bántotta, megütötte, valamint szexuális abúzust követett el sérelmére. Nem tartotta megalapozottnak az alperes azon védekezését, hogy ő csupán a gyermekétől hallottakat adta tovább, hiszen a jogsértés nemcsak a tények közvetlen állításával, hanem azok híresztelésével⁴⁶⁴ is megvalósul.⁴⁶⁵

A híresztelés nemcsak nagy nyilvánosság előtt valósulhat meg: következetes és egyértelmű a bírói gyakorlat abban, hogy a híresztelés megállapításához nem szükséges, hogy az adott állítás széles körben kerüljön terjesztésre.⁴⁶⁶

Egy, a Kecskeméti Törvényszék elé került ügyben az alperes – a volt férj – a felperessel – a volt feleségével – *közös gyermeküktől származó információkat osztotta meg* meghatározott körben. A gyámhatósághoz tett bejelentésében azt híresztelte, hogy gyermekei elmondása alapján a felperes őket rendszeresen veri, míg gyermeke iskolaigazgatójának írt levelében azt híresztelte – mindkét esetben valótlanul –, hogy a felperes bántalmazza a gyerekeket, illetve olyan személlyel él együtt, aki a gyermekeket szexuálisan zaklatja.

Habár hatósági eljárás kezdeményezése önmagában személyiségvédelmi per megindítására nem ad alapot, azonban a volt házastárssal, gyermekei édesanyjával szembeni hatósági eljárás kezdeményezése esetén fokozott felelősség várható el. Többek között az, hogy indokolatlanul ne tegye ki zaklatásnak a felperest és gyermekeit. Ennek az elvárhatóságnak nem felelt meg az alperes beadványa, és az abban foglaltak is valótlanak bizonyultak. A bíróság megállapította a jogsértést az iskolaigazgatóval közölt információk vonatkozásában is: az alperes ugyanis anélkül, hogy a közlés valóságtartalmát bizonyította volna, az iskolaigazgatónak is elmondta, gyámhatósági eljárást kezdeményezett. A hírnévrontó közlés akkor is jogsértő, ha a közlő – a valótlanságról esetleg nem is tudva – híven ismertette más kijelentését.

---

⁴⁶⁴ Kúria Pfv.IV.21.044/2016/3.

⁴⁶⁵ Fővárosi Törvényszék 24.P.22.052/2014/8.

⁴⁶⁶ Legfelsőbb Bíróság IV.20.427/1997.

Ekképpen a gyermekektől szerzett információ továbbadása híresztelésnek minősül. Az alperestől elvárható lett volna annak felismerése, hogy a felperes szakmai tevékenységének ellátási területén valótlan tényállítás híresztelése hátrányosan érinti a felperes hivatását. Köztudomásúnak tekinthető az, hogy hivatalos szervek, vizsgálatot végző orvosok, háziorvos, pedagógusok körében annak a képzetnek a megteremtése, hogy a felperes rendszeresen veri a gyerekeit, alkalmas a felperes hírnevének lerombolására.⁴⁶⁷

A másodfokon eljáró Szegedi Ítéltábla az elsőfokú ítéletben foglaltakkal egyetértve megállapította, hogy az alperes feljelentésében foglaltak a jóhiszemű joggyakorlás követelményeit nem elégítik ki. A peradatok alapján a gyermekek elmondásából sem lehet ugyanis olyan tartalmú következtetést levonni, amelyet az alperes gyámhatósághoz tett bejelentése, illetve az iskolaigazgatóval közölt állítása sugall. Ezért az alperes hatóság előtt tett *konkrét bizonyíték nélküli, túlzó állításai* kapcsán az alperes nem hivatkozhat megalapozottan a bejelentőt megillető immunitásra, amely az iskolaigazgatóval folytatott beszélgetésre egyébként sem terjedne ki.⁴⁶⁸

Egy, a Budapest Környéki Törvényszék elé került ügyben az alperes – a volt feleség – a felperesről – a volt férjről – valótlanul azt a gyermekétől származó információt híresztelte a gyámhatóság, a háziorvos, a védőnő az osztályfőnök, az igazgató, valamint barátnője előtt, hogy ő a közös gyermekük sérelmére szexuális abúzust követett el.

Az elsőfokú bíróság a gyámhatóság részére történő információátadás kapcsán megállapította, hogy jogszabályok által biztosított jogi eszközök igénybevétele nem lehet személyiségi jogi per tárgya. Az adott időszakban az alperes volt az, aki a szülői felügyeletet gyakorolhatta a gyermek felett, ehhez képest a gyámhivatal számos hatóság előtt, valamint a gyermeket gondozó pedagógusokkal közölt, az ügyel kapcsolatos előadása az eljárások érdemével összefüggésben állt, és olyan többlettényállás nem volt megállapítható, amely a felperes keresetét alátámasztotta volna. A bíróság szerint önmagában azon adat, hogy korábbi bizalmas barátnőjével az alperes megosztotta a történeteket, nem tekinthető híresztelésnek.⁴⁶⁹

A másodfokon eljáró Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú döntéstől a barátnő felé történő híresztelés tekintetében helyezkedett eltérő álláspontra, azt jogsértőnek találva: a mástól

---

⁴⁶⁷ Kecskeméti Törvényszék 8.P.21.291/2013/18.

⁴⁶⁸ Szegedi Ítéltábla Pf.II.20.511/2014/4.

⁴⁶⁹ Budapest Környéki Törvényszék 27.P.20.727/2014/28.

megszerzett információ egy harmadik személynek történő átadását híresztelésnek minősítette, függetlenül attól, hogy az illető személy barátnő-e vagy sem.⁴⁷⁰

A Kúria a jogerős ítélettel egyetértve rögzítette, hogy a büntető feljelentés vagy más hatósági eljárás kezdeményezése során feljelentésben vagy bejelentésben foglaltak nem alkalmasak személyiségi jogsértés megállapítására, azzal a kivétellel, ha a leírtak kifejezőmódjukban indokolatlanul bántóak, sértőek vagy megalázóak. Az adott eljárásban szereplő adatok átadása, híresztelése arra nem jogosult harmadik személynek azonban jogsértésnek minősülhet. A Kúria egyetértett azzal, hogy az információk háziorvossal, a gyermeket közvetlenül nevelő pedagógussal vagy védőnővel való megosztása önmagában nem valósít meg jogsértést, de a barátnővel történő közlés már jogellenes híresztelésnek minősül.⁴⁷¹

c.) Való tény hamis színben feltüntetése

A valóság hamis színben való feltüntetését jelenti a való tényeknek – összefüggésükből önkényesen kiragadott, tartalmi szempontból fogyatékos, és emiatt téves következtetés levonására alkalmas módon való – közlése.⁴⁷²

Egy, a Budapest Környéki Törvényszék elé került jogvitában a peres felek házastársak voltak, kapcsolatuk fokozatosan megromlott, s a házassági kötelék felbontása mellett döntöttek. Az utolsó közös lakásukat képező családi házból a felperes elköltözött, azonban az ingatlan területén kialakított műhelyben vállalkozói tevékenységet végzett az életközösség megszakadása után is. A megromlott kapcsolat miatt a felek folyamatosan egymást bosszantották: ennek keretében az alperes a Facebook oldalán egy bejegyzést tett közzé a felperessel – a volt férjével – kapcsolatban, mely arról szólt, hogy a felperes azzal nem dicsekszik, hány embert csapott be, hogy hány embernek késve vitte a bútort, vagy épp be sem fejezte annak elkészítését. A felperes jóhírnevének megsértésére hivatkozással nyújtott be keresetet. A bíróság az alperest tájékoztatta arról, hogy a tényállítás valódiságát bizonyítania szükséges. Az alperes édesanyját és testvérét kérte meghallgatni, akik egy reklamációról tettek nyilatkozatot. A perben szolgáltatott bizonyítékok alapján a bíróság arra a következtetésre jutott, hogy egy vállalkozásban átlagosan előforduló problémák adódtak a felperes esetében is, a vállalkozás működése során átlagos mennyiségű reklamáció adódott. Ezzel szemben az alperes a

---

⁴⁷⁰ Fővárosi Ítéltábla 17.Pf.20.395/2017/6-I.

⁴⁷¹ Kúria Pfv.IV.21.733/2017/8.

⁴⁷² BH1989. 480.

*nyilatkozatával azt a hamis látszatot igyekezett kelteni, hogy a panaszosoknak nagy létszáma van. Ezzel pedig a felperes jóhírnevét megsértette.*⁴⁷³

Egy, a Veszprémi Törvényszék elé került jogvita alapját a felperes – a volt férj – és az alperes – a volt feleség – közös gyermekeire vonatkozó kapcsolattartási jog gyakorlása jelentette. A peres felek közös gyermekei az alperessel és férjével tartózkodtak, ők vitték a gyermekeket a jégcsarnokba, hogy az aktuális meccsre induljanak el a csapattal. A jégcsarnokban megjelent a felperes is, aki az alperest a többi szülő és gyermek szeme láttára kérdőre vonta. A felperes hivatkozott rá, hogy a hétvégén apai kapcsolattartásra jogosult, ezért az alperesnek a jogerős bírósági határozat szerint a mindenkori lakóhelyén reggel át kellett volna adnia a gyerekeket. A peres felek között hangos szóváltás alakult ki. A felperes felszólította a gyermekeket, hogy üljenek be az autójába, majd a gyerekeket az autó felé húzta, az egyiket pedig a karjánál fogva megrángatta. Az alperes másnap a gyermek bal felkarján kettő darab sárgás-zöld foltot észlelt, ezért elvitte őt a baleseti-sebészeti szakrendelésre. A vizsgálatot elvégző orvos az ambuláns ellátási lapon rögzítette, hogy „Édesanyja elmondása szerint gyermeküket két nappal ezelőtt a gyermek édesapja a karjánál fogva megrángatta.” A felperes keresetében jóhírnévhez fűződő joga megsértésének megállapítását kérte. Álláspontja szerint az alperes a baleseti ambulancián *valótlanul állította*, hogy közös gyermeküket megrángatta, *ezzel sugallva azt*, hogy testi sérülést okozott neki.

A bíróság megállapítása szerint – arra való tekintettel, hogy az orvosi vizsgálat tárgyát a gyermek karján található sérülés képezte, az alperes pedig nyilvánvalóan a sérülés keletkezésével összefüggésben tette a per tárgyát képező tényállítást – megalapozott a felperes azon álláspontja, mely szerint az alperes azt sugallotta, hogy az ellátási lapon feltüntetett sérüléseket a felperes okozta. A tényállítás valóságát illetően az alperest terhelte annak bizonyítása, hogy a felperes a gyermeket megrángatta, másrészt bizonyítania kellett a rángatás és a sérülés okozati összefüggését is. Tekintettel arra, hogy az alperes nem tudta bizonyítani az okozati összefüggést, a bíróság megállapította, hogy az alperes megsértette a felperes jóhírnévhez fűződő személyiségi jogát azzal, hogy azt a tényt, hogy a felperes a kiskorú gyermekét megrángatta, abban a hamis színben tüntette fel, hogy a felperes sérülést okozott a gyermeknek.⁴⁷⁴

---

⁴⁷³ Budapest Környéki Törvényszék 21. P.24.434/2012/20.

⁴⁷⁴ Veszprémi Törvényszék 7.P.21.078/2018/21/I.

VII. 3. Következtetések

Úgy vélem, a vizsgált joggyakorlat kellőképpen példázza azt, hogy egy megromlott kapcsolat esetében a felek az indulat hevében, felkorbácsolt érzelmeik által vezérelve olyan sértő vagy bántó kijelentéseket tesznek, valótlan tényeket állítanak vagy híresztelnek, melyekkel a *véleménnyilvánítási jog visszaélészerű használatát* valósítják meg.

Megállapítható, hogy perindításra – s így jogsértések megállapítására – jellemzően volt házastársak között, az *életközösség megszűnését követően* kerül sor. A becsületsértő magatartások kapcsán előfordult, hogy a jogsértő fél a felek között, az együttélés időszakában megszilárdult kommunikációs normákra hivatkozással kérte a kereset elutasítását. Álláspontom szerint ebből arra is következtethetünk, hogy a jogsértő magatartásként értékelhető – adott esetben akár indokolatlanul sértő és bántó – kifejezések használata a „négy fal között”, a házassági életközösség fennállta alatt is rendszeresen megvalósult, anélkül, hogy a jog eszköztárának igénybevételére sor került volna.

A *becsületsértő magatartások* kapcsán úgy vélem, általános érvennyel megállapíthatjuk, hogy a volt házastársak közötti tartós, bizalmi viszony sem jogosítja fel a feleket arra, hogy a másik félre nézve – *az általános értéktétel szerinti* – súlyosan sértő, megalázó kijelentést használjanak. Még az egykori házastársak között, konfliktusokkal teli vitás előzményekre tekintettel sem lehet a másik felet emberi méltóságában, becsületében megsérteni, őt ebben a vonatkozásban sértő kijelentésekkel, kifejezésekkel illetni. Adott esetben személyiségi jogot sértő lehet egy olyan kijelentés is, ami más helyzetben, kölcsönös szóváltás, sértegetés esetén nem minősülne jogsértőnek.⁴⁷⁵ A kifejezések használata még szigorúbb megítélés alá esik, amennyiben hatósági vagy bírósági eljárásban, illetve harmadik személyek előtt kerül rá sor.

A *jóhírnév védelmével* összefüggésben, a vizsgált joggyakorlat alapján megállapítható, hogy jellemzően valótlan tény állításával kerül sor a jogsértés elkövetésére. Gyakori esetként merül fel az, hogy a felek alaptalan módon indítanak eljárást a másik fél ellen, holott személyiségvédelemre valamely hatóság előtti eljárás indítása vagy büntető feljelentés megtétele önmagában nem ad alapot.⁴⁷⁶ Személyiségi jogsértő az eljárás

---

⁴⁷⁵ Fővárosi Törvényszék P.21934/2014/16.

⁴⁷⁶ Budapest Környéki Törvényszék 22.P.23.756/2013/9.

kezdemenyezése akkor, ha nem feleltethető meg a polgári jog alapelveinek, azaz a hatósághoz fordulás jogát nem társadalmi rendeltetésének megfelelően gyakorolják.⁴⁷⁷

A személyiségi jogok sérelme akkor is megállapítható, ha a bejelentés, feljelentés kifejezőmódjában indokolatlanul bántó, lekicsinylő, lealacsonyító, durván sértő kifejezéseket tartalmaz, vagy nem a konkrét ügyre vonatkozó, és valótlan, s egyúttal személyiségi jogot sértő állítás szerepel benne.⁴⁷⁸

A jóhírnevet sértő magatartásoknál sajnálattal tapasztalható, hogy a peres felek, azaz a volt házastársak számtalanszor *közös gyermeküket* is „bevonják” a jogvitába, mégpedig azáltal, hogy a gyermektől „szerzett” információk útján követik el a jogsértést. E magatartást nem tartom elfogadhatónak, hiszen egy megromlott kapcsolat esetében sem indokolt a gyermeket „eszközként” felhasználni a felek – adott esetben jogi útra terelt – vitájában. A *gyermek érdekének védelme* alapelv fokozottabb figyelembe vételére tekintettel ilyen esetekben indokoltnak tartanám a súlyosabb szankcionálást abban az esetben, amennyiben a kereset alaptalannak bizonyul.

---

⁴⁷⁷ Győri Törvényszék 31.P.20.913/2010/87.

⁴⁷⁸ Lásd: BDT2006. 1429, BDT2008. 1776, BH2002. 223, EBH2002. 624, BH2004. 357.

VIII. A magántitokhoz és a kapcsolattartás tiszteletben tartásához fűződő jog

„A titok tágabb értelemben véve (*res arcana*), mint az a valóság (tünemény, jelenség vagy képzet), mely az emberek ismeretkörén kívül esik, s melynek ismeretéhez az ember értelmének gyengesége, s érzékszerveinek tökéletlensége miatt hozzá nem férhet”-fogalmazta meg Angyal Pál.⁴⁷⁹

A titok az emberek szűkebb köre által ismert és korlátozott körben megismerhető – a jog számára önmagában *megragadhatatlan* – tudattartalom.⁴⁸⁰ A titok védelmének realizálása *több jogág* feladata, jelen tanulmány szempontjából a polgári jogi védelem szemügyre vétele indokolt. A titok a magánszféra területe, az ember szabadsághoz való jogából ágazik ki. Annak szabadságát jelenti, hogy az egyén eldöntse: életének mely részei kerülhetnek más tudomására, s melyek azok, amelyeket meg kíván őrizni.⁴⁸¹

A Ptk. a személyhez kötődő magántitkot védi, mely kifejezés e vonatkozásában átfogó fogalomként funkcionál. A magánszférához tartozó tények és adatok tartoznak ide, a személy életének azon tényei és történései, amelyek a személyiségéhez tapadnak, és nem minősülnek köztudottnak.⁴⁸²

Azt, hogy a családi jogi kapcsolattal összefüggő személyes adatok a magántitok körébe tartoznak, a bírói gyakorlat már deklarálta, és következetesen alkalmazza is; az azonban már korántsem egyértelmű, hogy hogyan alakul a magántitok védelme a családi kapcsolatrendszeren belül.⁴⁸³ Jelen fejezet ez utóbbi kérdés megválaszolására fókuszál.

---

⁴⁷⁹ Idézi: BUSCH Béla: *A személyiség büntetőjogi védelme, különös tekintettel a fegyveres testületek keretében megvalósuló deliktumokra. III. rész.* Rendészet és emberi jogok, 2011/2, 36-37. [a továbbiakban: BUSCH (2011a)]

⁴⁸⁰ BUSCH (2011a): i. m. 31.

⁴⁸¹ PETRIK Ferenc (szerk): *Polgári jog I. Kommentár a gyakorlat számára.* 2. kiadás, HGV-ORAC, 2002- (legutóbb frissítve: 2016), Budapest, 116.

⁴⁸² PETRIK (2002): i. m. 117.

⁴⁸³ BH2002. 3.89.: „A magántitok körébe tartoznak a családjogi kapcsolattal összefüggő személyes adatok.”

VIII. 1. A magántitokhoz fűződő jog tartalma

Az Alaptörvény a magántitokhoz fűződő jogot nem nevesíti külön,⁴⁸⁴ de az Alkotmánybíróság egyik döntésében rögzítésre került, hogy a magán- és családi élet tiszteletben tartása magában foglalja azt is, hogy az egyén a magán- és személyes életéről szóló információkkal kizárólag maga rendelkezze.⁴⁸⁵ A magánszféra védelmébe az egyes nevesített jogosultságokon – így a magánélet és a kapcsolattartás tiszteletben tartásához való jogon – keresztül a magántitok, levéltitok védelme is beletartozik.⁴⁸⁶

A Ptk. *expressis verbis* rögzíti a magántitokhoz fűződő jogot a személyiségi jogok katalógusában,⁴⁸⁷ és külön szakaszban bontja ki a jogosultság tartalmát.⁴⁸⁸ A Mavé. tv. szintén rögzíti a magántitokhoz fűződő jogot, a magánélet tiszteletben tartásához való jog komponenseként.⁴⁸⁹

A magántitok a titok egyik válfaja, annak polgári jogi megjelenése. A polgári jogi védelem tárgyát képezheti ugyanis a személyes titok, függetlenül annak a tartalmától.⁴⁹⁰ A titok fogalmát – tételes jogi definíció hiányában – a joggyakorlat dolgozta ki. Azt, hogy valamely tény, adat, körülmény vagy következtetés magántitoknak minősíthető-e, a bíróság mindig az adott eset körülményei és összefüggései alapján ítéli meg.⁴⁹¹

A magántitok a titok polgári jogi vetülete, amely összetett jellegű, számos „ágazati” titokfajtát foglal magába. A titokhoz fűződő jogban általában annak társadalmi elismerése rejlik, hogy az egyénnek alanyi joga van a másoktól való elkülönülésre, a személyével kapcsolatos információk fölötti autonómiára.⁴⁹²

Ez alapján magántitoknak minősülhet minden olyan *adat, információ, ismeret*, amelynek megőrzéséhez, nyilvánosság előli elzártságához a titok gazdájának valamilyen érdeke fűződik. Ezen felül a magántitok védelme körében a jogi védelem

---

⁴⁸⁴ A magántitok kifejezést az Alaptörvény nem használja, helyette a magán- és családi életet, az otthont és a kapcsolattartást védi. Lásd: 19/2013. (VII. 19.) AB határozat, ABH, 2013, 608.

⁴⁸⁵ 11/2014. (IV. 4.) AB határozat, ABH 2014, 247.

⁴⁸⁶ 3312/2017. (XI. 30.) AB határozat, ABH 2017, 1863.

⁴⁸⁷ Ptk. 2:43. §

⁴⁸⁸ Ptk. 2:46. § (1)-(2)

⁴⁸⁹ Mavé. tv. 8. § (1)

⁴⁹⁰ Debreceni Ítéltábla Pf.I.20.018/2008/5.

⁴⁹¹ 3312/2017. (XI. 30.) AB határozat, ABH 2017, 1863.

⁴⁹² *A magántitokhoz való jog és a know-how*. Polgári Jogi Kodifikáció, 2006/5, 15.

tárgya a titok valamilyen közlésre alkalmas formában – szó, írás, jel – való megjelenésére vonatkozik.⁴⁹³

Magántitoknak minősül minden olyan bizalmas – csak szűk körben, illetve beavatottak előtt ismert személyi, családi, vagyoni helyzetre, egészségi állapotra, szokásokra vonatkozó tény vagy adat, melynek nyilvánosságra hozatala az illetőre nézve érdeksérelemmel jár.⁴⁹⁴ Mindezen felül a magántitok körébe tartoznak a családi jogi kapcsolattal összefüggő személyes adatok is.⁴⁹⁵ Szintén a magántitok fogalmi körébe tartoznak a felek egészségi állapotára, mentális betegségére utaló pszichológus szakértőtől származó megállapítások.⁴⁹⁶

---

⁴⁹³ Fővárosi Törvényszék P.24578/2016/38.

⁴⁹⁴ BH2004. 170.

⁴⁹⁵ BH2002. 89.

⁴⁹⁶ BH2002. 50.

VIII. 2. A magántitokhoz fűződő jog a bírói gyakorlatban

a.) Szexuális magtartásra vonatkozó közlés

Egy, a Komárom-Esztergom Megyei Bíróság elé került jogvitában az alperes a másodfokú eljárásban bemutatta a másodfokon eljáró megyei bíróságnak a felperes személyes *naplóját*, mely a felperes szexuális kapcsolataira vonatkozó adatokat tartalmazott. A felperes álláspontja szerint az alperes magántitoksértést követett el azzal, hogy az ő hozzájárulása nélkül bizonyítékként előterjesztette a bizalmas bejegyzéseket tartalmazó naplót.

A bíróság egyetértett azzal, hogy a felperes által vezetett *napló* a *magántitok körében értelmezendő*⁴⁹⁷ szexuális kapcsolatra utaló feljegyzéseket tartalmaz, azonban a napló bizonyítékként történő felhasználását nem tekintette jogsértőnek. Az alperes a házassági bontóperben csatolta be a bíróságnak a felperes által vezetett naplót, melynek adatai arra az időszakra is vonatkoztak, amikor a felperes és alperes már együtt élt. A házasság felbontása, és a kiskorú gyermekek elhelyezése, láthatása iránt folyamatban lévő per tárgyát képezte a házasság megromlásához vezető okok, illetve a gyermeknevelésre való alkalmasság vizsgálata. Az alperes ezek vizsgálatához a perbeli pozícióból következően szükségszerűen, és a per tárgyával összefüggésben csatolta be a naplót. A felperessel szemben ezért az alperes nem követett el magántitoksértést a napló bizonyítékként történő előterjesztésével, ezen felül a naplót nem hozta jogosulatlanul nyilvánosságra, és azzal egyéb módon sem élt vissza.⁴⁹⁸

A másodfokon eljáró Győri Ítélőtábla osztotta az elsőfokú bíróság álláspontját arra vonatkozóan, hogy a házasság felbontására és gyermekelhelyezésre⁴⁹⁹ irányuló perben szükséges volt a felek személyiségjegyeinek feltárása, így az azzal összefüggésben az alperes által csatolt bizonyíték nem haladta meg az eljárás szükséges kereteit.⁵⁰⁰

Nemcsak a naplóban jegyzett bizalmas információk, hanem egy nyilvánosságra hozott fényképfelvételhez fűzött, a jogsértő fél által közzétett, valótlan információk is megalapozhatják a személyiségi jogvédelmet.

⁴⁹⁷ BH2004. 103. „A szexuális viselkedés a magántitok körébe tartozó kérdés, ezért meghatározott személy szexuális magatartásáról szóló közlés önmagában személyhez fűződő jogot sért.”

⁴⁹⁸ Komárom-Esztergom Megyei Bíróság 4.P.21.280/2008/37.

⁴⁹⁹ A hatályos Ptk. alapján: szülői felügyeleti jog rendezése iránti per. 4:167-172. §.

⁵⁰⁰ Győri Ítélőtábla Pf.V.20.010/2011/3.

Egy, a Szegedi Törvényszék elé került ügyben a peres felek egykor házastársak voltak, kapcsolatuk azonban megromlott. Az alperes egy *közösségi oldalon közzétett fényképfelvételhez* valótlán tartalmú, és általánosan el nem fogadott szexuális beállítódásra utaló megjegyzést fűzött a felperesre vonatkozóan. A bíróság megállapította, hogy e tényállítás a következők miatt jogsértő: a szexuális viselkedés magántitok körébe tartozó kérdés, ezért meghatározott személyek szexuális magatartásáról szóló közlés önmagában személyiségi jogot sért. Ha pedig a közlés – valótlánul – olyan szexuális magatartást ismertet, amely nem elfogadott,⁵⁰¹ a közlés különösen sértőnek minősül, és a jóhírnév sérelme miatt is személyiségvédelmet alapoz meg.⁵⁰²

b.) Egészségügyi adat jogosulatlan nyilvánosságra hozatala

A szexuális viselkedésre utaló kifejezések használata mellett legalább ugyanolyan kényes témát jelent a személy egészségi vagy mentális betegségére való hivatkozás, annál is inkább, mert egy szülői felügyeleti jog rendezése iránti perben ez az információ akár perdöntő jellegű is lehet.

Egy, a Fejér Megyei Bíróság elé került ügyben a felek korábban házastársak voltak, házasságukat a bíróság már felbontotta. A felperes – a volt férj – otthonában rosszul lett, hozzátartozói zavart viselkedését, tájékoztatlanságát észlelték, s állapotára tekintettel kórházi ellátást igényelt. Az alperes, miután tudomást szerzett a felperes kórházi ellátásáról, levéllel fordult a rendőrséghez, melyben volt férje *egészségügyi állapotáról* nyújtott részletekbe menő tájékoztatást. Az alperes a levélben aggályait fejezte ki a felperes fegyvertartási engedélyére vonatkozóan. Meglátása szerint a kóreset a jövőben is megismétlődhet, így a fegyvertartási engedély megléte ön- és közveszélyes állapotot eredményezhet. A felperes – többek között – magántitokhoz fűződő jogának sérelmére hivatkozással indított pert az alperes ellen.

A bíróság döntésének indokolásában utalt arra, hogy a törvény a *magántitok* fogalmát pontosan nem részletezi, azonban nyilvánvaló, hogy a *személy egészségi állapotára*

---

⁵⁰¹ BH2004. 103: „Ha pedig a közlés – valótlánul – olyan szexuális magatartást ismertet, amely Magyarországon nem elfogadott, a közlés különösen sértőnek minősül, és a jóhírnév sérelme miatt is személyiségvédelmet alapoz meg.”

⁵⁰² Szegedi Törvényszék 7.P.22.552/2011/22.

vonatkozó adatok ilyenek minősülnek.⁵⁰³ A magántitok megsértését jelenti, ha az, aki a magántitok birtokába jutott, azt jogosulatlanul nyilvánosságra hozza, vagy azzal egyéb módon visszaél. Ebből a szempontból nincs tehát jelentősége annak, hogy az alperes magától a felperestől, vagy egyéb forrásból jutott az információk birtokába. A bíróságnak azt kellett vizsgálnia, hogy ezt a magántitkot jogosulatlanul használta fel vagy sem.

Az alperesi álláspont szerint a bejelentés nem volt önkényes vagy öncélú, egy lehetséges veszélyhelyzet elhárításához szükséges információkat juttatott el az illetékes hatósághoz. A bíróság megállapítása szerint azonban általános intelligenciával és élettapasztalattal rendelkező ember számára egyértelmű, hogy a levél rendkívül gúnyos, ironikus hangvételű volt. Mindezekből következően a bíróság álláspontja szerint az alperesnek szükségtelen volt a tudomására jutott magántitok birtokában a rendőrséghez fordulni, eljárása jogszerűtlennek minősül.⁵⁰⁴

---

⁵⁰³ BH2002. 2.50.: „A gyermekelhelyezési perben hozott bírói ítéletnek a felek *egészségi állapotára, mentális betegségére* utaló pszichológus szakértőtől származó megállapításai magántitoknak minősülnek. Ezek nyilvánosságra hozatala személyhez fűződő jogot sért.”

⁵⁰⁴ Fejér Megyei Bíróság 27.P.20.386/2010/17.

VIII. 3. A kommunikáció védelme, a kapcsolattartás tiszteletben tartásához fűződő jog

Habár a kapcsolattartás tiszteletben tartásához fűződő jog önálló személyiségi jogként funkcionál, álláspontom szerint érdemes a magántitokhoz – kifejezetten a levéltitokhoz fűződő joggal – összefüggésben vizsgálni, tekintettel arra, hogy a bizalmi kapcsolattartás és kommunikáció egyúttal magántitoknak is minősül.

A kapcsolattartás tiszteletben tartásához fűződő jog – mely az Alaptörvény rendelkezései között⁵⁰⁵ már korábban is megjelent – a Ptk.-ban 2016-ban került rögzítésre.⁵⁰⁶ A jog kiemelt jelentőségét a Mavé. tv. is hangsúlyozza.

Az elmúlt két évtizedben az információs és kommunikációs technológiák terén bekövetkezett jelentős fejlemények alapvetően változtatták meg kommunikációs gyakorlatunkat: a meglévő médiumok, így az újságok, könyvek, filmek, sugárzott tartalmak mellett megjelent az internet, ami egyszerre vált a mindennapi élet hasznos eszközévé és társadalmi, kulturális, gazdasági, és jogi szempontokat is tömörítő jelenséggé. Kétségtelen, hogy az internet új távlatokat nyitott a személyes kapcsolattartás horizontján is.⁵⁰⁷

A következőkes bírói gyakorlat alapján a kapcsolattartás tiszteletben tartásához való jog a magánközlések, az élőszóban, telefonbeszélgetés, hagyományos vagy elektronikus levelezés során vagy egyéb kommunikációs eszközök segítségével átadott magánjellegű információk védelmét hivatott szolgálni.⁵⁰⁸ Mindezek mellett kiterjed a magánkommunikáció bármely módon történő megfigyelésével szembeni védelemre is.⁵⁰⁹

A továbbiakban azt vizsgálom, hogy az akár élőszóban, akár írásban tett közlések jogosulatlan megismerése milyen jogkövetkezményeket von maga után, s milyen speciális jellemzőkkel érvényesül a családi kapcsolattartásban.

---

⁵⁰⁵ Alaptörvény VI. cikk (1).

⁵⁰⁶ SZABÓ Klára: *Az új Ptk. a Fővárosi Ítéltábla gyakorlatában (A tanulmány a IV. Wolters Kluwer Jogi Konferencián elhangzott előadás szerkesztett változata.)* Polgári Jog, 2018/11-12. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1801101.POJ> (2021. 11. 06.)

⁵⁰⁷ ROLF H. WEBER – ULRIKE I. HEINRICH: *Az új médiakörnyezet szabályozási kérdései.* In *Medias Res*, 2014/2, 273.

⁵⁰⁸ Debreceni Ítéltábla Pf.I.20.321/2019/8.

⁵⁰⁹ Kúria Pfv.IV.21.733/2017/8.

a.) Levelezőrendszer feltörése, elektronikus üzenetek jogosulatlan megismerése

A Kúria elé került egyik jogvitában⁵¹⁰ az alperes a felperes számítógépes levelezőrendszerének feltörésével jutott jogosulatlan módon bizonyítékhoz. A házasság megromlását követően – az alperes hozzájárulásával – a felperes a közös gyermekekkel ideiglenesen külföldre utazott.⁵¹¹ Az alperesben kétely fogalmazódott meg arról, hogy a felperes és a gyermekek valóban ideiglenesen távoztak-e. Ebből kifolyólag a közösen használt számítógéphez hozzáférve a felperes dokumentumait megnyitotta. Ezt követően a felperes levelezési programjába belépve, további leveleket elolvasva arra a következtetésre jutott, hogy a felperes hosszabb ideje arra készül, hogy a gyermekekkel együtt külföldön telepedjen le. Ezt követően az alperes a leveleket a házasság felbontására irányuló, a szülői felügyeleti jog gyakorlásának rendezése tárgyában folyamatban lévő perben, valamint az IRM előtt a gyermekek jogellenes külföldre vitele miatt előterjesztett kérelméhez csatolva, bizonyítékként terjesztette elő. A felperes a *levéltitokhoz* fűződő személyiségi jogának sérelmére hivatkozott.

Az elsőfokú bíróság megállapította,⁵¹² hogy önmagában a *magántitok* birtokába jutás még nem jogsértés, csak akkor válik azzá, ha a magántitok birtokába jutott személy a magántitkot jogosulatlanul nyilvánosságra hozza, vagy azzal egyéb módon visszaél. Kiemelte továbbá, hogy a jogok gyakorlása és a kötelezettségek teljesítése során a feleknek olyan magatartást kell tanúsítaniuk, hogy *érdekeik érvényesítése összhangban álljon a társadalom érdekével*.⁵¹³ Ezzel összefüggésben kifejtette: a felperes a *joggal való visszaélés* tilalmába⁵¹⁴ ütköző módon gyakorolta személyiségi jogait akkor, amikor az társadalmi rendeltetéssel össze nem férő célra, az alperessel szemben illetéktelen előnyök szerzésére kívánta érvényesíteni. Konstatálta továbbá, hogy a bíróság vagy más hatóság előtt folyó eljárásban az *igazság érvényesülésének biztosítása közérdek*, a bizonyítás ezt a célt szolgálja.⁵¹⁵ Az alperesnek továbbá *jogos magánérdeke* fűződik ahhoz, hogy az eljárások során a felperesi magatartást igazolni tudja.

---

⁵¹⁰ Kúria Pfv.IV.20.726/2014/4.

⁵¹¹ A jogvitával kapcsolatban lásd: SÜLYÖK Márton: *Egy indítvány nyomában...Alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdések a polgári eljárásjogi magánszféravédelem köréből*. Ars Boni, 2018/1-2, 3-8.

⁵¹² Budapest Környéki Törvényszék 12.P.21.549/2012.

⁵¹³ Ptk.1:4. §

⁵¹⁴ Ptk.1:5. §

⁵¹⁵ Lásd: BH1985. 57. „A bíróság vagy más hatóság előtt folyó eljárásban az *igazság érvényesülésének biztosítása közérdek*, és a bizonyítás ezt a célt szolgálja. Nem lehet ezért – az egyébként is jogsértés nélkül készült hangfelvétel felhasználását visszaélésnek tekinteni, ha ez a hangfelvétel felhasználójával szemben elkövetett jogsértéssel kapcsolatos bizonyítás érdekében történik.”

A felperes fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság⁵¹⁶ az elsőfokú ítélettel egyezően arra az álláspontra helyezkedett, hogy a felperesi tagadással szemben az alperesnek nem volt más lehetősége, minthogy állításai alátámasztásaként felhasználja a kérdéses leveleket.⁵¹⁷

A felperes felülvizsgálati kérelme alapján eljáró Kúria megállapítása szerint az eljáró bíróságok az összes bizonyíték helytálló mérlegelésével okszerűen jutottak arra a következtetésre, hogy az alperes konkrét magatartása *nem tekinthető visszaélésszerűnek*. Külső, objektív szemléletű vizsgálat szerint nem jelent továbbá a felperes számára aránytalan sérelmet, ha a családi jogi perben eljáró bíróságok a lehető legtöbb bizonyíték ismeretében hozzák meg határozatukat. A levelezés tartalmának az arra illetékes hatóság, illetve bíróság előtti feltárása a tényállás felderíthetősége érdekében nem minősül *sem szükségtelennek, sem aránytalannak*.⁵¹⁸

b.) Mobiltelefonon tárolt üzenetek és egyéb adatok jogosulatlan megismerése

Egy, a Fővárosi Törvényszék elé került ügy peres felei házastársak voltak, köztük bontóper volt folyamatban. Az alperes az életközösség megromlását követően kikapcsoltatta a felperes saját használatában álló, az alperes cége által üzemeltetett mobiltelefont. A felperes – többek között – magántitok sérelemre hivatkozással indított pert az alperes ellen.

A bíróság megítélése szerint akkor járt volna el jogszerűen az alperes, amennyiben a szívésségi használat megvonásakor időt biztosított volna a felperesnek a számmal kapcsolatosan tárolt információk letöltésére, ismerősei értesítésére. Fentiekre tekintettel a bíróság a magántitoksértést megállapította, objektív szankcióként megteremtve annak lehetőségét, hogy az alperes a felperes által meghatározott helyen, időben felperes elé tárja, hogy vannak-e a számon tárolt üzenetek – pl. sms és viber –, s a telefonszámlistát is átadni rendelte.⁵¹⁹

A másodfokon eljáró Fővárosi Ítéltábla szerint az elsőfokú bíróság részéről helyesen került sor a jogsértés megállapítására, a rendelkező részben foglalt megállapítást

---

⁵¹⁶ Fővárosi Ítéltábla 2.Pf.20.677/2013/10.

⁵¹⁷ BDT2009. 2126. „Nem hivatkozhat sikerrel alanyi jogsértésre – hangfelvételével való visszaélésre – a fél, ha e jogérvényesítéssel valótlan, *hamis tényállítását akarja leplezni*, és az igazságot tartalmazó nyilatkozatának felhasználását kívánja személyiségi jogvédelem tárgyává tenni.”

⁵¹⁸ 3312/2017. (XI. 30.) AB határozat, ABH 2017, 1856, 1876. A felperes (indítványozó) – vitatva a rendes bíróságok döntéseit – alkotmányjogi panasszal fordult az Alkotmánybírósághoz.

⁵¹⁹ Fővárosi Törvényszék P.24482/2016/26.

azonban több szempontból vitatta. A bíróság érvelése szerint a Ptk. rendelkezéseinek helyes értelmezéséből következően a *titokvédelem* a *valaki által megismert*, illetve számára *megismerhetővé, hozzáférhetővé, felfedezhetővé vált titokra* vonatkozik. A titokvédelem körében sajátos megítélés alá esik a titkot hordozó eszköz, tárgy, jelen esetben a felperes által használt telefonszámhoz tartozó SIM-kártya. Ennek vonatkozásában a jogsértés megítélése során nem a tulajdonjogi, birtokjogi, illetve a használatra vonatkozó rendelkezésekből, hanem a személyiségvédelmi szabályokból kell kiindulni. Ezért nincs jelentősége annak, hogy a telefonszám az alperes tulajdona, miután a felperes magántitkát, levéltitkát tartalmazó SIM-kártyát kizárólagosan a felperes használta. A kereseti kérelem a telefonszámhoz kapcsolódó adathordozón tárolt adatokat érintette, amelyek az alperes birtokába kerültek. Helytálló azon álláspont, mely szerint magának az *információnak* – titoknak – a *megismerése*, birtoklása még *nem okoz jogsérelmet*, hiszen az ismeret, a tudattartalom nem képezheti személyiségvédelem tárgyát. Jelentősége van azonban annak, hogy az idegen titok, az azt hordozó eszköz milyen módon került megszerzésre. Jelen esetben személyiségvédelemre azért van szükség, mert a megjelölt magatartás jogosulatlan behatolást jelent az érintett érdekkörébe, az idegen titkot hordozó eszköz birtokban tartása pedig *visszaélésre ad lehetőséget*. A perbeli esetben a titok megismerésére irányuló, vagy arra alkalmas, visszaélésszerű eljárást, adott esetben a felperes titkát hordozó SIM-kártya birtokban tartását önmagában jogsértésként szükséges értékelni, a jogsértés megvalósulásához nem szükséges emellett a jogosulatlan felhasználás vagy nyilvánosságra hozatal is.⁵²⁰

c.) Magánbeszélgetés kihallgatása

Egy, a Fővárosi Törvényszék elé került jogvitában a peres felek házastársak voltak, kapcsolatuk azonban megromlott, és a házasság felbontása mellett döntöttek.

A közös gyermekek az alperesnél kerültek elhelyezésre, a felperes pedig – többek között – telefonos kapcsolattartásra lett feljogosítva a gyermekekkel. A felperes keresetében magántitokhoz fűződő jogának megsértésére hivatkozott, tekintettel arra, hogy az alperes gyermekeitől a telefont rendszeresen elvette, s kihallgatta a beszélgetéseiket. Az alperes nem vitatta, hogy a telefonbeszélgetéseket kihangosította, azt azonban cáfolta, hogy ezzel megsértette volna a felperes magántitokhoz való jogát,

---

⁵²⁰ Fővárosi Ítéletábra 2.Pf.20.343/2018/7/II.

mivel a kihangosítást egyik bírósági vagy hatósági határozat sem tiltja. Előadta, hogy a telefonos beszélgetések nem arról szóltak, amiről kellene, mivel a felperes kifaggatta a gyerekeket, bevonta őket a peres felek között folyamatban lévő eljárásba. Nem tagadta, hogy előfordult, hogy megszakította a telefonbeszélgetést annak az alperest támadó hangvételére tekintettel.

A bíróság a felperes keresetét elutasította. Indokolásában kifejtette, hogy magántitoknak minősülhet minden olyan adat, információ, ismeret, amelynek megőrzéséhez, nyilvánosság előli elzártságához a titok gazdájának, a felperesnek valamilyen érdeke fűződik. A felperes azonban sem arra vonatkozóan nem tett tényállítást, hogy milyen érdeke fűződik a gyermekekkel való beszélgetések alperes előli elzárásához, sem arra, hogy mely titkot, milyen módon hozott milyen körű nyilvánosság tudomására az alperes. A mások közötti beszélgetés pusztá meghallását a jog nem szankcionálja, a jog ilyen mértékben kiterjesztő értelmezése esetén a tömegközlekedési eszközön mások beszélgetésének észlelése is magántitoksértésnek minősülne.

Megjegyezte továbbá a bíróság, hogy a felperes maga is olyan magatartást tanúsított, mely a saját megítélése szerint alkalmas a magántitok megsértésére: a beszélgetéseket kihangosította és felvette. A kihangosítás mellett azonban az elhangzottakat a felperessel együtt élő személy is hallhatta, így bizonyos, hogy a felperes sem tekintette az ott elhangzott információkat magántitoknak.⁵²¹

d.) Magánjellegű levél jogosulatlan módon történő felhasználása

Egy, a Budapest Környéki Törvényszék elé került jogvita peres felei egykor házastársak voltak, a kapcsolat azonban megromlott közöttük, a házasság pedig felbontásra került. Az elmérgesedett viszony következtében a felperes számos alkalommal személyes tárgyú, negatív hangvételű leveleket írt az alperesnek, aki ezeket a leveleket a bíróságnak, valamint a Polgármesteri Hivatalnak címzett leveléhez teljes terjedelmében csatolta. A felperes magántitka megsértésére hivatkozással nyújtott be keresetet a bíróságon, valamint jogsértőnek találta azt is, hogy az alperes a leveleket a jelenlegi házastársának megmutatta.

A bíróság indokolásában rögzítette, hogy a törvényben védett magántitoknak azok az információk tekinthetők, melyek megőrzéséhez az érintett személynek méltányolható

---

⁵²¹ Fővárosi Törvényszék P.24578/2016/38.

érdeke fűződik. A levéltitok, illetőleg a magántitok megsértésére alapított személyiségvédelmi igény érvényesítésére a titok ura jogosult. A levéltitkot az sérti meg, aki másnak a levelét illetéktelen személynek átadja tartalmának megismerése céljából. A bíróság megítélése szerint az alperes fent részletezett magatartásával megsértette a felperes levéltitokhoz, illetve magántitokhoz való jogát, hiszen egyértelmű, hogy a felperes ezt a kifejezetten magánhangvételő és tartalmú levelet nem arra szánta, hogy azt a későbbiekben bármely hatóságnak megküldésre kerüljön, nyilvánosságra hozva ezzel a levél tartalmát. Különösen nem a perbeli esetekben, hiszen az alperes levelei, beadványai tartalmilag nem kapcsolódtak a felperes korábbi magánleveléhez, annak a csatolása teljes mértékben indokolatlan és értelmetlen volt, hiszen ez a levél teljes mértékben személyes tárgyú, tartalma a felperes magánszférájába tartozott. Másrészt pedig ennek a magánlevélnek a csatolása nem tartozott egyetlen eljárás tárgyához sem, kifejezetten a felperes személyének megalázását és lejáratását szolgálta.⁵²²

A másodfokon eljáró az elsőfokú bírósággal egyetértve a magántitok és levéltitok megsértése mellett foglalt állást.⁵²³

---

⁵²² Budapest Környéki Törvényszék 16.P.20.791/2016/12.

⁵²³ Fővárosi Ítéltábla 32.Pf.20.096/2017/3-II.

VIII. 4. Következtetések

Habár a házastársak egymás iránti *lojalitási kötelezettségéből* adódóan erkölcsileg elvárható lenne, hogy a feleknek ne legyenek titkaik egymás előtt, álláspontom szerint ezen elvi tétel a jog dimenziójában kevésbé nyer elismerést. Úgy vélem, ez leginkább azzal a korábban deklarált tétellel magyarázható, miszerint a házastársak a családi kapcsolatrendszeren belül sem adják fel privát szférájukat, ennek megfelelően *joggal tarthatnak igényt magántitkaik védelmére* – mind a házassági kapcsolat alatt, mind pedig annak megszűnését követően is.

A bírói gyakorlatot áttekintve általános tendenciaként megállapítható, hogy a magántitok jogosulatlan megismerésére és felhasználására leggyakrabban a *házastársi kapcsolat megromlását követően*, a felek közötti házassági bontóper és/vagy szülői felügyeleti jog rendezése iránti per folyamán kerül sor. Az indulatok hevében, a felek közötti, néha már „*vérre menő*” harcban gyakran a *legédesebb bosszú* a másik fél bizalmas, magántitkát képező információnak nyilvánosságra hozatala. E magatartás azonban semmiképp sem lehet öncélú vagy önkényes.

Más a megítélése annak, amikor az igazság kiderítésére vonatkozó közérdek és a gyermek legjobb érdeke egybe esik. A vizsgált joggyakorlat kellőképp demonstrálja, hogy a *gyermek érdekének védelme* alapelve kiemelt figyelemmel esik latba az érdekmérlegelés során, s adott esetben egy személyiségi jogot sértő magatartás elkövetését is *legitimálhatja*, amennyiben abban a felelősségteljes kérdésben kell dönten, hogy mely szülőnél történő elhelyezés szolgálja leginkább a gyermek érdekét. Erre tekintettel a másik fél magántitkát képező, akár legintimebb titkát jelentő információk is *jogszerűen feltárhatók* az eljáró bíróság előtt, amennyiben a fél gyermeknevelésre való alkalmasságának vizsgálatához az feltétlenül szükséges.

A vizsgált esetek rávilágítanak arra is, hogy a családi kapcsolatrendszerben a másik fél magántitkát képző információinak megismerése *lényegesen egyszerűbb*, mint harmadik személyekkel fennálló relációban, tekintettel a közös háztartásra, a felek közös használatú tárgyaira. Meglátásom szerint ezt a képletet jelentősen megbonyolítja az a tény, hogy a technológiai fejlődés következtében a magántitkot képző bizalmas információk egy másodperc töredéke alatt megismerhetővé válnak – gondoljunk csak a közös számítógépen tárolt adatokra, levelezőrendszerre, vagy éppen a másik fél mobiltelefonján fellelhető üzenetekre. Ez elsősorban a másik fél írásbeli vagy szóbeli

közléseinek jogosulatlan megismerése során bír kiemelt relevanciával.

IX. A képmáshoz és hangfelvételhez fűződő jog a jogsértő bizonyítási eszközök felhasználásával összefüggésben

A képmás és hangfelvétel védelme a személyiségi jogok körén belül napjainkban *kiemelt relevanciával* bír, különös tekintettel a technológiai fejlődésben rejlő vívmányokra, valamint a közösségi média⁵²⁴ mindennapi szerepére is.⁵²⁵ A képmás- és hangfelvétel – mint az emberi személyiség külső megnyilvánulása, az egyén megkülönböztetésének nélkülözhetetlen eszköze – védelmét több jogterület is biztosítani hivatott, hangsúlyozva ezáltal ezen oltalmazott érték becses voltát.⁵²⁶ Ennek megfelelően a magánjogi, *polgári jogi aspektusok* mellett az alkotmányjogi és az *adatvédelmi* megoldások is kiemelést érdemelnek.

Jelen disszertáció anyagi jogi aspektusból közelíti meg a kérdés vizsgálatát, felismerve azt, hogy a téma *eljárásjogi szempontú jelentősége is vitathatatlan*, figyelemmel arra, hogy a jogsértő módon készült bizonyítási eszközök leggyakrabban előforduló esetkörét a titkos kép- és hangfelvételek képezik.

A technológiai fejlődés soha nem látott utakat nyitott meg az információgyűjtés vonatkozásában, mely számos esetben jogsértő magatartásokat idéz elő. E jelenség a *családi kapcsolatrendszerben* – a *bizalmi kapcsolatból*, a közös háztartásból adódóan – *még fokozottabb módon jelentkezik*, így általános jelleggel tapasztalható, hogy a házasságok felbontását, valamint a szülői felügyeleti jog rendezését övező indulatok és sérelmek – a bizonyítékok előállítását, illetve megszerzését illetően – gyakran jogsértő magatartáshoz vezetnek.

Jelen fejezet – e magatartások tipikus eseteit áttekintve – a képmáshoz és hangfelvételhez fűződő személyiségi jogok érvényesülésének lehetőségeit, valamint azok korlátait teszi vizsgálat tárgyává, a családi jog területére tartozó jogviták elemzésén keresztül.

---

⁵²⁴ Halász Csenge megállapítja, hogy a közösségi média platformjai a felhasználók mindennapi életét átszövő, globális, online hálózatokká váltak, kérdésessé téve, hogy e virtuális környezetben hogyan érvényesülnek az olyan alapvető jogok, mint például a véleménynyilvánítás szabadsága vagy a magánélethez való jog oltalma. Lásd: HALÁSZ Csenge: *Alapjogok a közösségi médiában, avagy a véleménynyilvánítási szabadság és a tovatűnő magánélet nyomában*. Közigazgatás-Tudomány, 2021/2,104-113.

⁵²⁵ SÁNDOR István: *A képmáshoz való jog és a sérelemdíj bírósági gyakorlatának tendenciái*. Belügyi Szemle, 2020/4, 53.

⁵²⁶ SZÉKELY László: *Kommentár a Ptk. 2:48. §-hoz*. (Második köny, Harmadik rész, XI. cím). In: VÉKÁS Lajos – GÁRDOS Péter (szerk.): *Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez*. Wolters Kluwer, Budapest, 2014, 182.

IX. 1. A titkos kép- és hangfelvételek felhasználhatóságát övező aggályok

A titkos kép- és hangfelvételek perben történő felhasználhatóságának problematikája a jogirodalomban már az 1970-es években megjelent, hiszen *a modern technika rohamos fejlődése* új helyzeteket teremtett a bizonyítási eljárásban is.⁵²⁷ Egyetértés tárgyát képezte, hogy a hangszalagok,⁵²⁸ valamint a fénykép- és filmfelvételek a tárgyi bizonyítékok kiemelkedő csoportját jelentik, azonban azok felhasználásával – a beszélgetések lehallgatásával – kapcsolatban számos vita merült fel a perjogászok körében.⁵²⁹ A joggyakorlat – a jogtudósok körében zajló polémiával párhuzamosan – az 1980-as években kezdett mélyrehatóan foglalkozni a titkos hangfelvételek – és ennek mintájára az érintett tudomása nélkül készített kép- és videofelvételek – bizonyítékként történő figyelembe vételének megengedhetőségével, s kidolgozta azok perbeli felhasználhatóságának egyre teljesebb körű szempontrendszerét.

Az 1990-es évekre a joggyakorlatban is explicit módon megfogalmazódott azon elv, miszerint a bíróságnak az igazság kiderítését célzó kötelezettsége nem jelenti azt, hogy korlátozás nélkül, más jogszabályok rendelkezéseit figyelmen kívül hagyva, bármilyen bizonyítást elrendelhetne, illetőleg bármilyen bizonyítási eszközt felhasználhatna. A szabad bizonyítás elvét sem lehet úgy értelmezni, hogy a felek minden korlátozás nélkül, bármilyen eredetű és tartalmú eszközt felhasználhatnak igényük érvényesítése érdekében.⁵³⁰ Egymással élesen ütköző érdekek között kell tehát mérlegelni, meghatározott – a bírói gyakorlat által kidolgozásra került – szempontok szerint.

A hatályos Ptk. a képmás- és hangfelvételhez fűződő jogok szabályozását számos tekintetben a korábban kikristályosodott bírói gyakorlatnak megfelelően rendezi, azaz az „élő jogot”, a kialakult *bírói gyakorlatot emeli a normatív szabályozás szintjére*. Így, míg a képmás és hangfelvétel tekintetében az 1959-es Ptk. szabályozása nem tette kötelezővé a felvétel készítéséhez az érintett hozzájárulását, a Ptk. a kialakult bírói gyakorlatnak megfelelően kifejezetten rögzíti, hogy a felvétel elkészítéséhez is megkövetelendő a jogosult hozzájárulása. A bírói gyakorlatban „a legtipikusabban előforduló esetek eddig is a képmás vagy hangfelvétel jogosulatlan elkészítésével,

---

⁵²⁷ BACSÓ Jenő: *Műszaki adatrögzítések mint bizonyító eszközök a polgári eljárásban*. Magyar Jog, 1974/6, 364.

⁵²⁸ A hangszalag bizonyítékként való felhasználásánál irányadó szempontokkal összefüggésben lásd: BH1993. 365.

⁵²⁹ HÁMORI Vilmos: Tárgyi bizonyítékok a polgári perben. Jogtudományi Közlöny, 1970/2-3, 106.

⁵³⁰ BH1997. 53.

felhasználásával megvalósuló visszaélések voltak”, ennek nyomán a legújabb kori bírói gyakorlat a hozzájárulás nélküli felvételkedzítést önmagában a személyiségvédelmet megalapozó visszaélésnek minősítette, és önmagában a fényképfelvétel elkészítéséhez adott hozzájárulást nem tekintette egyben a felhasználás engedélyezésének is.

Az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény rendelkezései alapján a természetes személy képmása és hangja egyértelműen személyes adatnak minősül. E törvény – az előbb ismertettek szerint, a Ptk. szabályozási megoldásával párhuzamban – az adatkezelés körében számos esetet rögzít, mint például a készítést, a felhasználást, a továbbítást, a nyilvánosságra hozatalt.

A továbbiakban – e logika mentén – a bírói gyakorlat alakulását veszem górcső alá, áttekintve azt, hogy milyen tipikus magatartásokkal valósul meg a képmás és a hangfelvételhez fűződő jog sérelme a családi kapcsolatrendszerben.

IX. 2. A jogsértő módon előállított és felhasznált kép- és hangfelvételek megítélése

A Fővárosi Bíróság elé került egyik jogvitában⁵³¹ az alperes volt házastársával – a felperessel – folytatott *telefonbeszélgetéseket az ő tudta és beleegyezése nélkül rögzítette*, abból a célból, hogy felhasználhassa azt a köztük folyamatban lévő házastársi közös vagyon megosztása iránti peres eljárásban. Az elsőfokú bíróság ítéletével megállapította, hogy az alperes telefonbeszélgetést rögzítő hangfelvétel készítésével megsértette a felperes személyiségi jogát. Az alperes fellebbezése folytán eljáró Fővárosi Ítéltábla⁵³² a fellebbezést alaposnak találta, tekintettel arra, hogy a bírósági eljárásban az igazság érvényesülésének biztosítása közérdek, és a bizonyítás is ezt a célt szolgálja. Nem lehet ezért a hangfelvétel készítését és felhasználását visszaélésnek, személyiségi jogot sértő magatartásnak tekinteni, amennyiben a jogosulatlanul rögzített hangfelvétel perbeli bizonyítékként kerül felhasználásra, különösen, ha ezzel a bizonyítási eszközzel biztosítható az igazság kiderítése és érvényesítése.

Egy, a Szolnoki Törvényszék elé került ügyben⁵³³ a felperes és az alperes házastársak voltak, házasságukból két gyermek született. A peres felek a különválást követően nem tudtak megegyezni a gyermekek elhelyezésében és a vagyoni jogi kérdésekben. Az alperes több alkalommal készített mobiltelefonnal hangfelvételt a felperessel történt telefonbeszélgetések során, valamint találkozósaik alkalmával. Gyermekeinek is hasonló okos telefont vásárolt, és megmutatta neki, hogy a készülékkel hogyan készíthető hangfelvétel. Ezt követően maga a gyermek is több alkalommal készített hangfelvételt, amikor kapcsolattartáson volt az édesanyjával. Az alperes az elkészített hangfelvételeket CD lemezen és írásban is rögzítette, azzal a céllal, hogy azokat bizonyítékként felhasználja a bontóperben, annak bizonyítására, hogy gyermek nevelésére alkalmasabb, mint a felperes.

Az eljáró bíróság a *hozzájárulás nélküli felvételek készítését és a bizonyítékként történő felhasználását nem minősítette visszaélésnek*,⁵³⁴ hiszen az alperes kifejezetten azzal a céllal készítette a felvételeket, hogy azokat a perben felhasználhassa. A következőes bírói gyakorlat szerint bíróság vagy más hatóság előtt folyó eljárásban az igazság érvényesülésének biztosítása közérdek, a bizonyítás ezt a célt szolgálja. Az alperesnek

---

⁵³¹ Fővárosi Bíróság 28.P.23.093/2009/6.

⁵³² Fővárosi Ítéltábla 2.Pf.20.521/2010/5.

⁵³³ Szolnoki Törvényszék 6.P.20.994/2014/11.

⁵³⁴ BH2008. 266. „Hangfelvétel engedély nélküli elkészítése önmagában visszaélésnek minősül. A jogsértőt terheli annak bizonyítása, hogy a hangfelvétel elkészítése nem volt visszaélésszerű.”

továbbá jogos magánérdeke fűződött ahhoz, hogy az idősebb gyermek nála kerüljön elhelyezésre. A fentiekben jelzett közérdek és az alperesi jogos magánérdek védelméhez képest a perbeli felvétel készítése és annak kizárólag a bírósági eljárásban bizonyítékként való felhasználása a felperesnek *nem okozott aránytalan sérelmet*,⁵³⁵ ezért a felperes hozzájárulása nélkül készült felvétel felhasználása nem ütközött a rendeltetésszerű joggyakorlás követelményébe, nem minősült visszaélésszerűnek.⁵³⁶

Egy másik jogvitában az alperes, a gyermekkel együtt élő szülő a gyermek ruházatába hangrögzítő eszközt helyezett el, azért, hogy a felperessel történő kapcsolattartásról hangfelvételt készíttethessen az érintett tudta és hozzájárulása nélkül.

A Fővárosi Törvényszék⁵³⁷ arra a következtetésre jutott, hogy a hangfelvétel alperes részéről történő benyújtása nem minősült visszaélésszerű magatartásnak, hiszen a kapcsolattartás szabályozása iránt indított eljárásban történt a felhasználás, és ebben az eljárásban is érvényesülő alapelv a *gyermek érdekének védelme*. Egy hároméves gyermek fejlődését hátrányosan érintő, kapcsolattartások idején tapasztalható körülmények esetleges fennállása egyéb módon lényegesen nehezebben igazolható.

A másodfokon eljáró Fővárosi Ítéltábla⁵³⁸ – osztva az elsőfokú bíróság álláspontját – indokolásában megállapította, hogy az alperest a hangfelvétel elkészítésére jelentős részben az készítette, hogy a mindössze hároméves gyermek magatartásában olyan hátrányos változásokat tapasztalt, amelyeket feltételezhetően az apa, illetve az apai környezet eredményezett. Az alperesnek nemcsak *méltányolható jogos magánérdeke*, hogy a gyermek magatartásában bekövetkezett negatív változások okát felderítse, hanem *szülői kötelezettsége* is egyben. Nem minősíthető ezért visszaélésnek, hogy bizonyosságot akart szerezni az alperes arról, hogy valóban a felperes és szülei környezetében érte a gyermeket ilyen negatív hatás.

Szintén hasonló álláspontra helyezkedett a titkos hangfelvétel felhasználhatóságát illetően a Debreceni Ítéltábla⁵³⁹ szülői felügyeleti jog gyakorlásának rendezésére

---

⁵³⁵ BH2017. 366. „Nem minősül visszaélésnek a hangfelvétel készítése, annak felhasználása, amennyiben arra már bekövetkezett jogsértés bizonyítása érdekében *közérdekből* vagy *jogos magánérdekből* kerül sor, feltéve, hogy a hangfelvétel készítése vagy felhasználása a bizonyítani kívánt jogsértéshez képest *nem okoz aránytalan sérelmet*.” Lásd még: BDT2011. 2442., BDT2014. 3076.

⁵³⁶ BH2001. 110. „Más nyilatkozatát tartalmazó hangfelvétel akkor is felhasználható a polgári perben bizonyítékként, ha személyhez fűződő jogok megsértésével keletkezett, vagy jutott nyilvánosságra.”

⁵³⁷ Fővárosi Törvényszék 35.P.20.489/2016/10.

⁵³⁸ Fővárosi Ítéltábla 17.Pf.21.198/2016/9-II.

⁵³⁹ Debreceni Ítéltábla Pf.I.20.781/2018/4.

irányuló döntésében. Indokolásában rögzítette, hogy a szülői felügyeleti jog gyakorlásának rendezése iránti perekben a gyermek másik szülő elleni befolyásolásának, előtte az egyik szülő által a másik szülőre vonatkozó negatív megjegyzések elhangzásának bizonyítása a szülő oldalán jogos magánérdeknek, azon belül az *igényérvényesítés szempontjából különös jelentőséggel bíró bizonyítási érdeknek minősül*. Az Ítéletábrla a szükségességi-arányossági tesztet elvégezve arra a meggyőződésre jutott, hogy a perbeli esetben a felpereseknek a hangfelvételük védelméhez fűződő személyiségi jogával szemben kellő súlyú indok az alperest mint szülőt megillető *szülői felügyeleti és nevelési jognak* a védelme, valamint a polgári igazságszolgáltatásba vetett *közbizalom* megőrzése és a *gyermek legjobb/legfőbb érdekét* szolgáló döntés meghozatalának a kötelezettsége, ezek kellőképpen igazolják a felperesek perbe vitt személyiségi jogának korlátozását.

Az eddig bemutatott esetek egyértelműen demonstrálják, hogy az igazság kiderítéséhez fűződő *közérdek*, az azzal egybeeső *jogos magánérdek*, valamint a *gyermek érdekének védelme* egyaránt indokolhatja az érintett tudta nélkül készített felvételek bizonyítékként történő felhasználását. Szükséges kihangsúlyozni azonban azt, hogy a felhasználhatóság *csak bírósági vagy hatósági eljárásra* vonatkozik.

A jogosulatlan módon előállított kép- és hangfelvétel perbeli felhasználhatóságának további kritériuma az, hogy az *perdöntő* értékű legyen.

Egy, a Kúria⁵⁴⁰ elé került szülői felügyeleti jog gyakorlásának rendezése iránti perben az alperes – már a folyamatban lévő peres eljárás alatt – szerzett tudomást arról, hogy a felperes a tudta és a beleegyezése nélkül az otthon elhangzottakról hangfelvételeket készített perbeli bizonyítékként történő felhasználás céljából. A másodfokú bíróság a gyermekeket az alperesi anyánál helyezte el, mivel fejlődésüket nála kedvezőbbnek találta. A jogerős ítélet ellen a felperes terjesztett be felülvizsgálati kérelmet, melyben azt kifogásolta, hogy a másodfokú bíróság a hangfelvételeket jogsértőnek minősítve kirekesztette a bizonyítékok köréből.

Az első- és másodfokú bíróság egyetértett abban, hogy a felperes által felajánlott hangfelvételek bizonyítékként nem vehetők figyelembe. Az elsőfokú bíróság ezt azzal indokolta, hogy a gyermek elhelyezésének kérdésében a tényállást és ennek alapján a döntést ezen bizonyíték hiányában is meg lehetett hozni. A másodfokú bíróság

---

⁵⁴⁰ Kúria Pfv. II. 21.532/2013.

ugyanakkor a hangfelvételekre vonatkozó döntését azzal indokolta, hogy a hangfelvételek készítése nyilvánvalóan sérti a másik félnek a *magánélethez, magántitokhoz fűződő jogát, személyiségi jogait, illetve a nemzetközi jog szerinti fegyveregyenlőség, a perbeli esélyegyenlőség elvét.*

A Kúria álláspontja szerint a másodfokú bíróság indokolásával szemben a felülvizsgálati kérelem okszerűen hivatkozik a bírói gyakorlatra, mely szerint önmagában a hanganyag jogsértő keletkezése bizonyítékként történő értékelését nem zárja ki.⁵⁴¹ A bírói gyakorlat azonban rendszerint megkövetel egy többlet tényállási elemet is: jogosulatlanul készített hangfelvétel *abban az esetben használható fel* bizonyítékként a perben, *ha csak ezzel a bizonyítási eszközzel állapítható meg a valós tényállás, és biztosítható az igazság kiderítése.*⁵⁴² Tekintettel arra, hogy a per eldöntéséhez szükséges bizonyítékok az első-, illetve a másodfokú bíróság rendelkezésére álltak, nem a hangfelvétel volt az egyetlen, amely bizonyítékul szolgálhatott: azaz *nem minősült perdöntő bizonyítéknak.*

Egy szülői felügyeleti jog gyakorlásának rendezése iránti perben⁵⁴³ a bíróság szintén a peres fél által indítványozott hangfelvétel mellőzése mellett döntött. Határozatában rögzítette, hogy a bírósági gyakorlat szerint az *igazság kiderítéséhez fűződő társadalmi érdek* megelőzi a hangfelvételekhez fűződő személyiségi jogokat a polgári perben. Jelen esetben azonban mégis mellőzte a hangfelvétel meghallgatását, tekintettel arra, hogy a hangfelvétel meghallgatásától *olyan plusz tényállási elem nem volt várható*, mely más tartalmú határozat meghozatalához vezetett volna.

Egy, a Szegedi Ítélőtábla elé került perben⁵⁴⁴ a felperes az alperes tudomása nélkül mobiltelefonnal hangfelvételt készített felperessel folytatott telefonbeszélgetésekről és találkozásairól. A kamerával és mobiltelefonnal készült felvételeket CD lemezen és írásban is rögzítette abból a célból, hogy azokat bizonyítékként felhasználja.

---

⁵⁴¹ BH2015. 38. „A *szabad bizonyítás elvéből* adódóan nincs akadálya annak, hogy a fél a gyermekelhelyezési perben jogsértően keletkezett hangfelvételt használjon fel a másik fél gyermeknevelésre való alkalmatlanságának bizonyítására, feltéve, hogy a perben enélkül megnyugtató döntés nem hozható, mivel a valós *tényállás csak ezzel a bizonyítási eszközzel deríthető fel.* A hangfelvétel bizonyító erejének megítélésénél figyelemmel kell lenni az elkészítés körülményeire és annak esetleges manipulálhatóságára.” (Kúria Pfv. II. 21.532/2013.).

⁵⁴² BH2000. 485. Egy birtokvédelmi ügy kapcsán a bíróság – a bizonyíték *ügydöntő* értékét kiemelve – elvi élel megállapította, a birtokháborító magatartásról készült videofelvétel bizonyítékként való felhasználása nem minősül visszaélésnek, és nem sérti a személyiségi jogokat.

⁵⁴³ Budakörnyéki Bíróság 8.P.20.677/2012/76.

⁵⁴⁴ Szegedi Ítélőtábla Pf.II.20.030/2015/4.

Az elsőfokon eljáró Szolnoki Törvényszék kiemelte,⁵⁴⁵ hogy a jogos magánérdek védelme érdekében bírósági, vagy más hatósági eljárásban a kép- és hangfelvétel jogszerűen felhasználható bizonyítékként, ha az *nem okoz aránytalan érdeksérelmet* az ellenérdekű félnek.

A másodfokú bíróság megállapította, hogy az a mód, ahogyan az alperes ezt az eljárási jogosítványát gyakorolni kívánta, összeütközésbe került a felperes *képmáshoz és hangfelvételhez fűződő jogával*, amely ugyancsak *alkotmányos védelemben* részesül. A perbeli, hozzájárulás nélkül készített kép- és hangfelvétel olyan helyzetben készült, amikor a felperesi anya a megbeszélteknek megfelelően haza kívánta vinni gyermekét az alperestől, az alperes pedig az ennek során kialakult vitában elhangzottakat akarta felhasználni a bontóperben, irányítva a beszélgetést, kényszerítve arra, hogy a maga részéről sem hangnemében, sem tartalmában ne hangozzék el számára hátrányos kijelentés. Az ily módon született bizonyíték bizonyító erejét erős kétség övezi, emellett nem lehet messzemenő következtetéseket levonni az ellenérdekű fél gyermeknevelésre való alkalmasságára vonatkozóan sem. Megállapítható, hogy az alperes a bontóperben jogai érvényesülését *nem kizárólag az általa készített felvételek útján tudta volna biztosítani*, ezáltal magatartása jogszerűsége semmiképp sem igazolható.

Összességében megállapítható, hogy a jogosulatlan módon előállított kép- és hangfelvételek másik fél hozzájárulása hiányában történő előállítására általában nem ok nélkül, hanem perbeli bizonyítékként való felhasználás céljából kerül sor. A két jogsértő magatartás – az engedély nélküli előállítás és a felhasználás – gyakorlatban rendszerint feltételezi és kiegészíti egymást.

---

⁵⁴⁵ Szolnoki Törvényszék 6.P.20.994/2014/11.

IX. 3. A jogsértő módon megszerzett és felhasznált kép- és hangfelvételek megítélése

Nemcsak a jogellenesen készített, hanem *a jogosulatlan módon megszerzett* kép- és hangfelvételek is személyiségi jogi aggályokat vetnek fel. Mára már-már mindennaposnak tekinthetők a „titkos információgyűjtés” és a magánélethez való jog különböző összeütközései, például a jogellenesen megszerzett hangfelvétel vagy képmás perbeli bizonyítékként történő csatolása esetén.⁵⁴⁶ Jogsértő lehet továbbá a jogosan készült felvétel rendeltetésellenes felhasználása és nyilvánosságra hozatala is.⁵⁴⁷

A Fővárosi Törvényszék elé került egyik jogvitában⁵⁴⁸ a gyermekeitől különélő volt házastárs – a felek közötti házassági bontóper és szülői felügyeleti jog gyakorlásának rendezése iránti per alperese – fellebbezéséhez hozzácsatolta a volt férje – felperes – táskájában talált DVD-lemezeken rögzített, annak szexuális életét érintő *fényképfelvételeket* –, a felvételen szereplő személyek arcának kitakarása nélkül. Fellebbezésében előadta, hogy a fotók kétséget kizáróan abban az időszakban készültek, amikor a felperessel már együtt élt. A felperes – *képmáshoz való jogának és méltóságának* megsértésére hivatkozva – előadta, hogy a házasságban élő személyeknek is van intim szférája, így a házastársnak nincs joga kinyitni, átnézegetni, majd a házassági bontóperben csatolni olyan fotókat, amelyek nyilvánvalóan a házastárssal való kapcsolat előtti időszakból származnak.

A bíróság döntésében rávilágított arra, hogy a szexuális tartalmú *fotók pusztán megtekintésével nem, csak más személy tudomására hozásával valósulhat meg a képmáshoz való jog sérelme*. Álláspontja az, hogy a perben bizonyítéknak szánt fotók csatolása még a tárgyalás nyilvánossága mellett sem jogsértő. Az alperes a *szabad bizonyítás elve* alapján kívánta feltárni azon tényeket, melyekkel – *kiskorú gyermekei védelme érdekében* – igazolni tudta azt, hogy a másik szülővel szemben ő az alkalmasabb arra, hogy a gyermekek életvitelszerűen az ő háztartásában éljenek, vele nevelkedjenek.

---

⁵⁴⁶ SÜLYÖK (2018a): i. m. 84.

⁵⁴⁷ BARZÓ Tímea: *A képmás és hangfelvétel védelméről dióhéjban*. In: BOÓC Ádám – CSEHI Zoltán – HOMICSKÓ Árpád Olivér – SZUCHY Róbert (szerk.): *70 Studia in Honorem Ferenc Fábán*. Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2020, 46.

⁵⁴⁸ Fővárosi Törvényszék P.24.459/2013/46.

Ezzel szemben a másodfokon eljáró Fővárosi Ítéltábla⁵⁴⁹ – habár a bizonyítékok becsatolását nem minősítette jogsértőnek – megállapította az emberi méltósághoz fűződő jog sérelmét, mivel meglátása szerint a felperes megfelelő kitakarás nélkül nyújtotta be a képfelvételeket. A meztelenséget, részben szexuális kiszolgáltatottságot tükröző részletek bizonyítás szempontjából szükségtelen feltárása, valamint az a tény, hogy az alperes a felvételeket külön lezárt borítékba helyezés nélkül csatolta, nem volt szükséges az alperes eljárási jogainak gyakorlásához.⁵⁵⁰ Álláspontom szerint jelen eset kitűnően demonstrálja, hogy egy jogsértő bizonyítási eszköz felhasználásához milyen szigorú kritériumrendszert állít fel a joggyakorlat, s adott esetben a bizonyítási eszköz csatolásának módja is megvalósíthatja a személyiségi jogsértést.

---

⁵⁴⁹ Fővárosi Ítéltábla 32.Pf.21.200/2016/4-II.

⁵⁵⁰ A felülvizsgálati kérelmet elbíráló Kúria a másodfokú ítéletet hatályában fenntartotta. Lásd: Kúria Pfv.IV.21.243/2017/5.

IX. 4. A jogsértő módon továbbított és nyilvánosságra hozott kép- és hangfelvételek megítélése

Az eddig vizsgált esetek alapján megállapítható, hogy a jogsértő módon előállított vagy megszerzett bizonyítékok felhasználására célzottan hatósági, bírósági eljárásban került sor, az érintett peres fél állításainak igazolására. Előfordulhat azonban olyan eset is, hogy a (volt) házastárs az indulat hevében, szűkebb körben, vagy akár nagy nyilvánosság előtt oszt meg a másik felet ábrázoló privát felvételeket.

Egy, a Fővárosi Ítéltábla elé került ügyben az alperes volt párjáról, a felperesről a saját fényképezőgépéről visszanyert meztelen fotókat e-mailben elküldte a felperes baráti körének, bemutatta továbbá azokat volt férjének, édesapjának és barátjának is. Az elsőfokon eljáró Nógrád Megyei Bíróság⁵⁵¹ a képfelvételek felperesi *engedély nélkül történő nyilvánosságra hozatalát jogsértő magatartásként értékelte*, tekintettel arra, hogy a fényképfelvételek nem a nyilvánosság számára készültek, azok a magánélethez tartozó, személyes jellegű fotók. A másodfokon eljáró Fővárosi Ítéltábla – megerősítve az elsőfokú határozatban foglaltakat – kiemelte, hogy a képmáshoz fűződő személyiségi jog több alanyi jogot biztosít a rendelkezési jog körében, így a képmás *elkészítéséhez és nyilvánosságra hozatalához is engedélyre van szükség*, továbbá az érintettnek kizárólagos joga az is, hogy a személyéről készített fotót közlétegye vagy közzétettesse. Jelen esetben megállapítható, a képek elkészítéséhez a felperes hozzájárulását adta, ami semmiképpen nem értelmezhető úgy, hogy egyben hozzájárult volna ahhoz is, hogy azokat bárki, bárhol nyilvánosan közzétegye.⁵⁵²

Egy, a Fővárosi Törvényszék elé került ügyben⁵⁵³ képfelvételek hozzájárulás nélküli, nagy nyilvánosság számára elérhető *internetes felületen történő közzététele* jelentette a jogvita alapját. A felperes és az alperes válófélben voltak, miközben az alperes Instagram oldalán a felperest ábrázoló fényképfelvételeket tett közzé. Az első fokon eljáró bíróság a képmáshoz fűződő jog sérelmét állapította meg. Hivatkozott arra, hogy az alperes felperes által nem vitatott előadása szerint a fényképfelvételeket korábban is – az alperes egyetértésével – több helyen felhasználták, a képeket egy fotógyűjtemény részeként tette közzé az Instagram oldalon. A fotógyűjteményen keresztül saját életútját mutatta be, amelynek vitathatatlanul részét képezte hosszú időn át a felperes, illetve

---

⁵⁵¹ Nógrád Megyei Bíróság 15.P.20.372/2008/28.

⁵⁵² Fővárosi Ítéltábla 2.Pf.20.339/2009/5.

⁵⁵³ Fővárosi Törvényszék 22.P.22.915/2019/8.

részét képezte az a küzdelem is, amelyet a felperes súlyos betegsége kapcsán a család együttesen folytatott. A másodfokú bíróság indokolása szerint a képmás felhasználásának jogszerűsége szempontjából annak volt jelentősége, hogy a perben kifogásolt képmás felhasználáshoz rendelkezett-e engedéllyel az alperes, nem pedig annak, hogy valaha adott-e bárkinek engedélyt a felperes képmása felhasználásához. Közömbös volt ezért a jogsértés megállapítása szempontjából, hogy a felperes esetleg korábban, más helyeken, a gyógyulása érdekében hozzájárult-e, illetve milyen felhasználáshoz járult hozzá. Korábbi hozzájárulást nem lehet úgy értelmezni, hogy az hozzájárulást jelent ahhoz, hogy a házastárs a kapcsolat megromlását követően a felperesről betegsége során készült képeket a felperest negatív színben ábrázoló magánéleti témájú események illusztrációjaként mutassa be. Kétségtelen, hogy a *képmáshoz való jog sem korlátlan*. Az alperes életútjának bemutatása az Instagrammon az alperes önkifejezésének eszköze, véleménynyilvánításának része, olyan magánérdeke, ami nem tekinthető különös méltánylást érdemlőnek. A *magánérdek léte, ha jogos is, önmagában nem elegendő más személyiségi jogainak korlátozásához*.⁵⁵⁴

---

⁵⁵⁴ Fővárosi Ítéltábla 32.Pf.20.467/2020/5-II.

IX. 5. Következtetések

Összegezve megállapítható, hogy a titkos kép- és hangfelvételek előállítása, megszerzése, nyilvánosságra hozatala, felhasználása a családi jogi perekben – például a kötelmi jogi perekhez viszonyítva – igen gyakori, tekintettel a bizalmi kontextusra, mely különösebb nehézségek nélkül – gondoljunk csak a közös használatú „személyes” tárgyakra – teszi lehetővé a titkos felvételek rögzítését, vagy éppen a másik fél személyes tárgyainak megszerzését.

A vizsgálat tárgyává tett bírói gyakorlat alapján megállapítást nyert, hogy a képmáshoz és hangfelvételhez fűződő személyiségi jog megsértésének megítélése közel sem egyértelmű. Általános tendenciaként rögzíthető, hogy a jogsértő módon előállított „titkos” kép- és hangfelvételeket, mint bizonyítási eszközöket csak szigorú kritériumok mentén fogadja be a bíróság: amennyiben azok az *igazság kiderítéséhez fűződő közérdek* érvényre juttatása céljából feltétlen szükségesek, azaz perdöntő értékűek. Az így előállított bizonyítási eszközök befogadhatóságáról tehát az eljáró bíróság az alapjogi kollíziók vonatkozásában kidolgozott, az Alkotmánybíróság által alkalmazott *szükségességi-arányossági teszt* sémájára – a bírói mérlegelési jog keretei között, estről esetre – dönt.

Kiemelendő, hogy a jogsértést elkövető fél *jogos magánérdeke önmagában nem minősül olyan hivatkozási alapnak*, amely a képmáshoz és hangfelvételhez fűződő személyiségi jogok korlátozását indokolná. Ennek megfelelően a személyiségi jogsértés megállapítása mellett foglal állást a bíróság olyan esetekben, amikor a kép- és hangfelvétel jogsértő módon történő előállítása, megszerzése vagy nyilvánosságra hozatala öncélúan, nem pedig peres eljárásban, bizonyítási eszközként történő felhasználással valósult meg. Ennek megfelelően a személyes sérelmek, a megromlott kapcsolatból fakadó indulatok hevében véghezvitt jogsértő magatartások nem indokolhatók a bírói gyakorlat alapján sem.

Más megítélés alá esik az az esetkör, amikor a *méltányolható jogos magánérdek a gyermek legjobb érdekével egybeesik*. Ezzel szemben – a magántitokhoz fűződő joggal összefüggésben bemutatottakkal egyetemben – a kiskorú gyermek védelmére alappal történő hivatkozás legitimálhatja a képmáshoz és hangfelvételhez fűződő jogok korlátozását.

A bírói gyakorlat áttekintése alapján az is konstatálható, hogy az *igazság* kutatásának és a *személyiségi jogok* védelmének örökérvényű konfliktusa továbbra is feloldásra vár. Ez a konfliktus a jövőben még inkább kiéleződik, hiszen az egymással „konkuráló pozíciók” – melynek két oldala a *magánszféravédő* és az *igazság* felderítését erősítő bizonyító „*érdekpozíció*”⁵⁵⁵ – között növekvő távolság egyre szembetűnőbb.

A magánszféra mint társadalmi és alkotmányos érték kitüntetettsége tény, azonban a technológia mint globálisan konvergáló szuperstruktúra a magánszféra-védelemben értelemszerűen új utakat nyit:⁵⁵⁶ online megosztott vagy közölt információk tömege képezi napjainkban perbeli bizonyítás tárgyát és eszközét, többek között elektronikus dokumentumok, sms-ek, közösségi média profilok vagy posztok formájában.⁵⁵⁷

Az pedig magától értetődő, hogy a családon belüli bizalmi kapcsolatok *privacy láncolatának* belső dinamikája még jobban megbonyolítja ezt a képletet.⁵⁵⁸ A kommunikációs csatornák sokszorozódásával párhuzamosan a vitás kérdések száma is növekvő tendenciát mutat.

---

⁵⁵⁵ SÜLYÖK (2018a): i. m. 87.

⁵⁵⁶ SÜLYÖK (2018a): i. m. 92.

⁵⁵⁷ SÜLYÖK MÁRTON: *Magánszféravédelem a tisztességes eljárásban – Az alapjogsértő bizonyítás összehasonlító alkotmányjogi vizsgálata*. PhD értekezés, Szeged, 2017, 101. [a továbbiakban: SÜLYÖK (2017c)]

⁵⁵⁸ SÜLYÖK (2017c): i. m. 102.

A szülő-gyermek relációjában érvényesülő személyiségi jogok

X. A gyermek vérségi származásának megismeréséhez fűződő joga⁵⁵⁹

Általánosan elismert az a felfogás, miszerint a gyermeknek ismernie és értenie kell saját élettörténetét, hiszen a származás megismerése *kulcsfontosságú az identitás, valamint az önértékelés* fejlődésének szempontjából.⁵⁶⁰ Felmenőink transzgenerációs üzenetei, kapcsolati mintái, a családi legendák, mítoszok, fantáziák, familiáris örökségeink és terheink ugyanis befolyásolják mindennapjainkat, meghatározzák döntéseinket és választásainkat.⁵⁶¹

A családi kapcsolatok rendezése során a vérségi elv már nem rendelkezik olyan meghatározó jelentőséggel, mint akár száz évvel ezelőtt, az azonban továbbra is vitathatatlan, hogy a vérségi származás olyan *érzékeny terület*, melyet érdemes kellő súllyal értékelni. Habár a pszichológia eredményei nagyban árnyalták a „*vér nem válik vízzé*” elvét, azonban az identitás legalapvetőbb szegmense továbbra is a vér szerinti származás tudata.⁵⁶²

Az élet keletkezéséről alkotott hagyományos elképzeléseink elhomályosulása, értékrendszerünk felpuhulása és átrendeződése arra sarkallja a jogtudományt is, hogy választ találjon az új reprodukciós technikák⁵⁶³ által felvetett – többek között személyiségi jogi – kérdésekre, hiszen napjainkra már a „*mater semper certa est*” ősi jogelve is megdőlni látszik.⁵⁶⁴

A kérdéskör aktualitásához jelentős mértékben hozzájárul az is, hogy a személyiségi jogok erősödése, valamint a gyermeki jogok nagyobb hangsúlyhoz jutása több, a családi

---

⁵⁵⁹ A szerző tárgyban megjelentetett tanulmánya: SZENDRŐI Anna: *A vér nem válik vízzé, avagy a vérségi származás megismeréséhez fűződő jog problematikája*. Magyar Jog, 2020/6, 321-331.

⁵⁶⁰ KATONÁNÉ PEHR Erika: *Kommentár a 7. §-hoz*. (Első rész, Második Fejezet) In: MATTENHEIM Gréta (szerk): *Kommentár a gyermekvédelmi törvényhez*. Wolters Kluwer, Budapest, 2017, 81.

⁵⁶¹ ÁRKOVITS Amaryl: *Mindenkinek van családja*. In: KOVÁCS Gusztáv – VÉRTESI Lázár (szerk): *Család és fenntarthatóság. Szociálpolitikai tanulmányok*. Pécsi Püspöki Hittudományi Főiskola, Pécs, 2013, 80.

⁵⁶² CZINE Aliz: *Az asszisztált reprodukciós eljárások kapcsán felmerülő kárigények*. Themis, ELTE Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, 2015, 63.

⁵⁶³ A teljesség igénye nélkül: in vitro fertilizáció, embrió visszaültetés, embrióátültetés. Lásd: BODNÁR Béla – BODNÁR Zoltán: *Lehet-e az anya személye kérdéses? Adalékok az in vitro fertilisatio és embryo transfer jogi szabályozásához de lege ferenda*. Magyar Jog, 1985/12, 1088-1099.

⁵⁶⁴ NAVRATYIL (2005): i. m. 2.

élet területére tartozó, eddig megválaszolást nem igénylő kérdést vetett fel. Egyike ezen viszonylag újonnan felmerült, mind a nemzetközi, mind pedig a nemzeti érdeklődés homlokterében álló kérdéseknek a *vérségi származás megismeréséhez fűződő jog*.⁵⁶⁵

Jelen fejezet célja a vérségi származás megismeréséhez fűződő jog kialakulásának, érvényesülésének és korlátainak vizsgálata, mind elméleti, mind pedig gyakorlati dimenzióban. A jogintézmény hazai szabályainak szemügyre vétele mellett összehasonlító jogi elemzés keretében tekintem át a kontinentális és angolszász jogrendszerek szabályozási megoldásait, feltárva azok hazai szabályokhoz viszonyítva fennálló azonosságait, eltéréseit.

---

⁵⁶⁵ WEISS Emília: *A származás megismeréséhez való jog és e jog korlátai*. Jogtudományi Közlöny, 2002/1, 1.

X. 1. A vérségi származás megismeréséhez fűződő jog a gyermeki jogok égiszén

A *Gyermejkogi Egyezmény* 7. cikke *explicit* módon elsőként rögzíti a vérségi származás megismeréséhez fűződő jogot a gyermek oldalán fennálló jogként, ez a jogosultság azonban nem *abszolút*: a lehetőségekhez mérten biztosítandó, és csak a szülők megismerésére korlátozódik.

A gyermekeknek a nemzetközi örökbefogadások terén való védelméről és az ilyen ügyekben történő együttműködésről szóló, 1993. május 29. napján kelt Hágai Egyezmény 30. cikke már szigorúbb előírást ró a részes államokra a származás megismeréséhez fűződő joggal összefüggésben. Az *EJEE* közvetett módon tartalmazza, az *EJEB* 1989 óta pedig következetesen érvényt szerez a jog számára.⁵⁶⁶ A Bíróság az *EJEE* 8. cikkében rögzített magán- és családi élet tiszteletben tartásához fűződő jogból tartja levezethetőnek a származás megismerésének jogát.⁵⁶⁷

Annak ellenére, hogy több nemzetközi szerződés is rögzíti a vérségi származás megismeréséhez fűződő jogot, előjáróban is megállapítható, hogy tartalmi elemeinek konkretizálása, valamint érvényre juttatása a nemzeti jogra hárul. Az pedig magától értetődő, hogy az egyes országok eltérő kulturális és társadalmi berendezkedése, valamint ideológiai felfogása merőben ellentétes megoldásokat idéz elő.⁵⁶⁸

---

⁵⁶⁶ Samantha BESSON: *Enforcing the Child's Right to Know Her Origins: Contrasting Approaches Under the Convention on the Rights of the Child and the European Convention on Human Rights*. *International Journal of Law, Policy and the Family*, 2007/2, 139.

⁵⁶⁷ Lásd: European Court of Human Rights: *Guide on Article 8 of the European Convention on Human Rights. Right to respect for private and family life, home and correspondence*. Council of Europe/European Court of Human Rights, 2020, 56-57.

⁵⁶⁸ BESSON (2007): i. m. 144.

X. 2. A vérségi származás megismeréséhez fűződő jog érvényesülése a kontinentális jogrendszerben

A vérségi származás megismeréséhez fűződő jog alkotmányos rangra emelése kapcsán a *német* példa *úttörőnek* tekinthető. A *biológiai hovatartozás* Németországban kardinális jelentőséggel bír, mely leginkább a nemzetiszocializmus faji ideológiájának kitüntetett szerepére vezethető vissza. A jogi szabályozás célja így elsősorban az, hogy joghatások a tényleges, biológiai értelemben vett rokonsághoz, a szülő-gyermek viszonyhoz kapcsolódjanak.⁵⁶⁹

A jog alapjogként történő elismerésére az Alkotmánybíróság 1989. január 31. napján meghozott döntésével került sor, mely a vérségi származás megismeréséhez fűződő jogot az *általános személyiségi jogból* tartja levezethetőnek, szoros összefüggésben a személyiség szabad fejlődéséhez, valamint az emberi méltósághoz fűződő joggal. E jog lehetővé teszi a gyermek számára, hogy a biológiai szülei azonosításához szükséges információk birtokába jusson, valamint, hogy származási kapcsolat létrehozása révén ezt jogilag is egyértelművé tegye.⁵⁷⁰

Az Alkotmánybíróság meglátása szerint a *származás* ténye a személyiség alkotóelemeihez tartozik, s az *önmegértés* és az *identitás* fejlesztése szempontjából meghatározó jelentőséggel bír. Elsősorban alapjogi kontextusban értelmezhető, azonban a jog érvényesülésének legfőbb terepe magától értetődően a magánjog: szükséges tehát, hogy az állam a jogalkotó, valamint a jogalkalmazó szerveken keresztül a magánszemélyek jogvitáiban is érvényt szerezzen a vérségi származás megismeréséhez fűződő jognak.⁵⁷¹

Az Alkotmánybíróság által rögzítésre került továbbá, hogy e jogosultság nem tekinthető korlátlanak: abban az esetben, ha más, személyiségi jogilag védett értékekkel konkurál,⁵⁷² mérlegelés tárgyát kell, hogy képezze,⁵⁷³ hiszen a vérségi származás megismeréséhez fűződő jogot össze kell egyeztetni az államnak – a *családi élet szilárdságát* biztosítva – a család és a házasság védelmére vonatkozó

---

⁵⁶⁹ Frank RANIER: *La signification différente attachée à la filiation par le sang en droit allemand et français de la famille*. Revue internationale de droit comparé, 1993/3, 635-636.

⁵⁷⁰ BVerfG, 31.01.1989 – 1 BvL 17/87.

⁵⁷¹ 1 BvL 17/87.

⁵⁷² BVerfG, 06.05.1997 – 1 BvR 409/90.

⁵⁷³ 1 BvR 409/90.

kötelezettségével.⁵⁷⁴

A jog értelmezése és kibontása természetesen nem állt meg: az Alkotmánybíróság egy 2007-es döntésében feljogosított egy apát arra, hogy *genetikai tesztek*et végezessen el törvényes gyermeke biológiai származásának megerősítése vagy cáfolása érdekében. A döntés egy 2008 márciusában megalkotott törvényben öltött testet: ennek eredményeképp a bíróság már a felet biológiai minták gyűjtésére is feljogosíthatja az apaság tisztázása céljából, akár a másik szülő beleegyezésének hiányában is.⁵⁷⁵

A vérségi származás megismeréséhez fűződő jog kiemelt jelentősége számos egyedi esetben is megerősítésre került. Így például az anya névtelenségének kérdésével összefüggésben rögzíthető, hogy az *anonim szülés* módszere jogilag nem elfogadott, azonban 1999 óta gyakorlattá vált a kórházak előtt elhelyezett, ún. „*babadobozok*” használata, mely végső soron az anonimitás megőrzésére szolgál.⁵⁷⁶

A spermadonáció kapcsán megállapítható, hogy az asszisztált reprodukciós eljárás keretében született gyermek⁵⁷⁷ jogosult megismerni a donor személyazonosságát, azonban ez a jog sem abszolút.⁵⁷⁸ Egy 2017-es törvény *spermadonorok jegyzékének* vezetését teszi kötelezővé: az asszisztált reprodukciós eljárásokat lefolytató klinikák meghatározott adatok – név, születési idő, cím, állampolgárság – gyűjtésére, és azok 110 évig tartó őrzésére kötelesek. A donor még saját, személyes üzenetet is csatolhat az adatok mellé. A jogszabály kérelemre lehetővé teszi a humán reprodukciós eljárások útján fogant – fontos megjegyezni, hogy csak 16 év feletti – gyermekek számára a jegyzék származás szempontjából releváns információnak megismerését.⁵⁷⁹

A vérségi származás megismeréshez fűződő jog jelentőségét mutatja továbbá az is, hogy a *post mortem* személyiségi jogok tiszteletben tartásához fűződő joggal szemben a

---

⁵⁷⁴ Victoria CHIU: *Le secret des origines en droit constitutionnel des États de l'Europe occidentale: vers l'émergence d'un droit de connaître ses origines?* Revue internationale de droit comparé, 2014/1, 89.

⁵⁷⁵ Rafael VALE REIS: *The Right to Know One's Genetic Origins: Portuguese Solutions in a Comparative Perspective.* European Review of Private Law, 2008/5, 782.

⁵⁷⁶ Nadia KESTEMAN: *Actualité du droit civil de la famille. Recherches et Prévisions.* Les dirigeants de la branche Famille de la Sécurité sociale, 2003/8, 96.

⁵⁷⁷ A mesterséges megtermékenyítéssel fogant gyermek személyazonosságával kapcsolatos információk megismerésével összefüggésben a Szövetségi Bíróság deklarálta, hogy az egyén saját származásának ismerete kulcsfontosságú a személyiségfejlődéshez, kiindulópontként szolgál továbbá a családi kapcsolatok megértéséhez. Lásd: BGH, Urteil vom 28. 1. 2015 – XII ZR 201/13.

⁵⁷⁸ Saskia LETTMAIER: *Adoption and Assisted Reproduction in Germany: Legal Framework and Current Issues.* Brill, Leiden–Boston, 2019, 38.

⁵⁷⁹ Doron TEICHMAN – Eric TALLEY – Stefanie EGIDY – Christoph ENGEL – Krishna P. GUMMADI – Kristin HAGEL – Stephan LEWANDOWSKY – Robert J. MACCOUN – Sonja UTZ – Eyal ZAMIR: *Institutions Promoting or Countering Deliberate Ignorance.* In: Ralph HERTWIG – Christoph ENGEL (eds.): *Deliberate Ignorance: Choosing Not to Know.* MIT Press, Cambridge MA, 2021, 281.

Szövetségi Bíróság szintén a gyermek vérségi származás megismeréséhez fűződő jogát találta erősebbnek.⁵⁸⁰

Franciaországban – a német példával ellentétben – a jogintézmény *nem rendelkezik alkotmányos védelemmel*. A származás titkosságának elve mélyen gyökerezik a francia jogban, és számos vetülete van.⁵⁸¹

Az *anonim szülés* lehetősége a francia jog sajátossága, Európában néhány ország kivételével – Franciaország mellett pl. Luxemburg, Olaszország – az anya személyazonossága nyilvános.⁵⁸² A névtelen szüléssel összefüggő titoktartás követelményét az 1993. január 8-i, 93-22. számú törvény rendelkezései alapján a Code Civil 341. cikke rögzíti, melynek értelmében az anya – a gyermek születését követően – jogosult személyazonosságának titokban tartására.⁵⁸³ Ezen a rigorózus törvényi rendelkezésen némiképp enyhít a 2002. január 22-i 92. számú törvény, mely az *örökbefogadott és állami gondozott* gyermekek esetében részben áttöri a névtelen szülés elvének kizárólagosságát. A törvény által létrehozott független testület, a Személyes Származáshoz Való Hozzáférés Nemzeti Tanácsa – Conseil national pour l'accès aux origines personnelles: CNAOP – többek között az anonim anyától született gyermekek és anyjuk kapcsolatba lépésének elősegítéséért felel.⁵⁸⁴ A testület a fent említett csoportokba tartozó gyermekek kérelmére az anya felkutatásáért, szükség szerint pedig személyazonosságának feltárásához való beleegyezésért felel. Mindezen felül az anya tájékoztatást adhat mind a saját, mind pedig a gyermek apjának egészségi állapotával összefüggő adatokról, a szülés körülményeiről, valamint zárt borítékban a személyazonosságát rögzítő információkról. A titoktartás követelményének kivételes figyelmen kívül hagyása mindezen esetekben csak a gyermek kérésére, az anya hozzájárulásával lehetséges.⁵⁸⁵

A névtelen szülés mellett kiemelendő az *ivarsejt donáció titkosságának elve* is: az ivarsejtet adományozó anonimitásának követelménye – az 1994. július 29-i törvény rendelkezései folytán – a francia jogban is alapvető szabály, azonban genetikai betegség

---

⁵⁸⁰ BGH, Beschluss vom 29. 10. 2014 – XII ZB 20/14.

⁵⁸¹ Ariane VIDAL-NAQUET: *Principe du secret v. droit d'accès aux origines*. Chut: c'est un secret, 2015, Marseille, 2.

⁵⁸² Anne HEURTEL: *Le secret et l'enfant [Deuxième partie]*. Revue juridique de l'Ouest, 1997/2, 135.

⁵⁸³ VIDAL-NAQUET: i. m. 2.

⁵⁸⁴ CHIU: i. m. 76.

⁵⁸⁵ VIDAL-NAQUET: i. m. 2.

diagnosztizálása esetén az elv felülírható.⁵⁸⁶

Egyértelműen konstataálható tehát, hogy a francia nemzeti jog a vérségi származáshoz fűződő joggal szemben a *titoktartás elve* mellett kötelezi el magát, s az Alkotmánytanács ennek megfelelően nem ismeri el a származás megismeréséhez fűződő alkotmányos jogot: azt sem a magánélethez, sem pedig – az EJEE 8. cikkében biztosított – a családi élethez fűződő jogból nem tartja levezethetőnek.

A *magánélethez fűződő jogot* az alkotmányos ítélkezési gyakorlat meglehetősen klasszikus értelemben használja, mely leginkább az *állami vagy más személyek beavatkozása* ellen nyújt védelmet, például az otthon sérthetlensége, személyes adatok védelme, video-megfigyelés elleni védelem, különböző titokfajták védelme kapcsán. A joggyakorlat jelenlegi állapotában a származás megismeréséhez fűződő jog nem képezi a magánélet védelmének részét, ellenben az EJEB gyakorlatával, mely a magánélet tiszteletben tartásához fűződő jog *tágabb* értelmezését alkalmazza. Ugyanez állapítható meg a *családi élet védelme* kapcsán: a nemzeti jog a családi élet tiszteletben tartásához fűződő jogot nem formális, hanem konkrét értelemben használja, így azt a lehetséges együttélés biztosításaként értelmezi. Mindezek alapján⁵⁸⁷ ez a jog sem jelent alkotmányos alapot a származás megismeréséhez fűződő jog elismerésére.⁵⁸⁸

Az alkotmányos elismerés hiánya sem jelenti azt, hogy a rendes bíróságok – meghatározott esetekben, a Gyermekjogi Egyezmény 7. cikkének tág értelmezése alapján – ne szerezhethének érvényt a származás megismeréséhez fűződő jognak. Az ítélkezési gyakorlatot áttekintve megállapítható, hogy ezen jogintézményt a *gyermeki jogok kontextusában*, a gyermek legjobb érdekére történő hivatkozással értelmezik.⁵⁸⁹

Következetes a bírói gyakorlat abban is, hogy a vérségi származás megismeréséhez fűződő jogra – az Alkotmánytanács felfogásával ellentétes módon – alapjogként tekint, utalva a releváns nemzetközi egyezményekre.

A Semmisítőszék egyik határozatában⁵⁹⁰ deklarálta, hogy a gyermek születésétől kezdődően jogosult származásának megismerésére. E jogosultságát a Gyermekjogi

---

⁵⁸⁶ CHIU: i. m. 74.

⁵⁸⁷ E gondolatmenetet képviseli az Államtanács is. Lásd pl.: Conseil d'État Décision no. 362981., Décision no. 372121.

⁵⁸⁸ Conseil Constitutionnel Décision no. 2012-248 QPC du 16 mai 2012, Commentaire.

⁵⁸⁹ Cour de cassation, civile, Chambre civile 1, 3 octobre 2018, 17-13.113, Cour de cassation, Chambre civile 1, 15 mai 2013, 12-16.243.

⁵⁹⁰ Cour de Cassation, civile, Chambre civile 1, du 7 avril 2006, 05-11.285.

Egyezmény 7. cikke biztosítja, amely a nemzeti bíróságok előtt is hivatkozási alapként szolgál.

A Semmisítőszék egy apasági vélelem megdöntésével összefüggő határozatában⁵⁹¹ az EJEE 8. cikkére történő hivatkozással döntött a vérségi származás megismeréséhez fűződő jog érvényre juttatása mellett, s explicit módon deklarálta, hogy a vérségi származás megismerését korlátozó nemzeti jogi rendelkezéseket a vállalt nemzetközi kötelezettségek – jelen esetben az EJEE 8. cikkében foglaltak érvényre juttatása – felülírják. További példaként említhető a Semmisítőszék 2006-os döntése,⁵⁹² mely elismeri a biológiai apa jogát arra vonatkozóan, hogy megtámadhassa a biológiai anya anonim szülés melletti döntését. Ebben az esetben tehát a bíróság állást foglalt amellett, hogy *a gyermek mindenekfelett álló érdeke* elsőbbséget élvez(het) az anya névtelenséghez fűződő érdekével szemben.⁵⁹³ Ez a döntés mindenképp öröndetes, álláspontom szerint azonban e szemléletmód általánossá válásáig még hosszú utat kell megtennie a hagyományosan a titoktartás elve mellett elköteleződő francia jognak.

Összességében megállapítható, hogy a vizsgálat tárgyává tett két nemzeti jogrendszer felfogása között markáns különbség húzódik meg. A német Alkotmánybíróság egyértelműen konstataulta a vérségi származás megismeréséhez fűződő jog alapjogi karakterisztikáját, az emberi méltósághoz, valamint a személyiség szabad kibontakoztathatóságához fűződő joggal fennálló szoros kapcsolatát. Ilyen feltételek mentén a polgári bíróságok az általános személyiségi jogból – mint az emberi méltósághoz fűződő jog magánjogi megfelelőjéből – közvetlen módon levezethető *személyiségi jogként* értelmezik, hatékony érvényesülést biztosítva annak a magánjogi jogviták során is. A jogintézmény tehát alkotmányos gyökerekkel rendelkezik, a polgári bíróságok pedig – jogfejlesztő tevékenységük útján – járulnak hozzá a jogintézmény tartalmi elemeinek kibontásához, érvényesülése korlátjainak kijelöléséhez. Teljesen eltérő képet mutat a francia joggyakorlat, ahol a jogintézmény legitimálása, tartalmi elemeinek részletezése a polgári ügyekben eljáró bíróságokhoz köthető. Habár a jogosultság személyiségi jogi dimenzióban nem került említésre, a bírói gyakorlat egyértelmű és következetes abban, hogy e jogosultságot – meghatározott kivételektől eltekintve – érvényesíteni kell.

---

⁵⁹¹ Cour de cassation, civile, Chambre civile 1, 5 octobre 2016, 15-25.507.

⁵⁹² Cour de Cassation, Chambre civile 1, du 7 avril 2006, 05-11.285.

⁵⁹³ CHIU: i. m. 83.

X. 3. A vérségi származás megismeréséhez fűződő jog érvényesülése az angolszász jogrendszerben

A vérségi származás megismeréséhez fűződő jog az Egyesült Királyság jogi gondolkodásban is kitüntetett szereppel bír, leginkább a gyermek oldalán fennálló *pszichológiai indokok* miatt. E jogosultságot nem írott alkotmányban kell keresnünk, hanem az alacsonyabb szintű törvényi rendelkezések között: első megjelenése az 1970-es évekre tehető, hiszen a 1975-ös Gyermekjogi törvény garantálta legelőször az örökbefogadott gyermek számára *a születési anyakönyvi kivonatának megismeréséhez fűződő jogot*.⁵⁹⁴

E jogosultság az angol jogrendszerben sem korlátlan. Számos, egymással konkuráló érdek között kell összhangot teremteni: a gyermek származás megismeréséhez fűződő joga gyakran ütközik a biológiai apa magánélethez fűződő jogából fakadó azon igényével, hogy apasága ne kerüljön nyilvánosságra, valamint a jogi értelemben vett apa családi életének zavartalanságához fűződő érdekével is.⁵⁹⁵ Ennek megfelelően a bíróságok minden esetben az érintett egyéni indokok és érdekek mérlegelése alapján kell, hogy meghozzák döntésüket.

A bírói gyakorlatból kirajzolódó gondolatmenet kiindulópontja a *természetes* és a *jogi* értelemben vett szülő közötti különbségtétel. A jogi értelemben vett apaság családi jogi státuszt biztosít a gyermek számára, azonban magától értetődő, a gyermek jóléte nem csupán ettől függ. A genetikai apa ismerete és a hozzá fűződő kapcsolat kardinális jelentőséggel bír a gyermek érzelmi fejlődése szempontjából, valamint kiemelt szerepet játszik az egyén *identitástudatának* kiépítésében is. A genetikai kapcsolat megléte a tágabb értelemben vett családhoz tartozás szemszögéből is kulcsfontosságú.⁵⁹⁶

A biológiai származás ténye érzelmi, pszichológiai, társadalmi és jogi szempontból is az egyik legmeghatározóbb szempont az életben mind a gyermek, mind pedig a szülő részére.⁵⁹⁷ A bíróság kiemeli azt is, hogy e jogosultság szempontjából nem kell

---

⁵⁹⁴ Katherine O' DONOVAN: *A right to know one's parentage?* International Journal of Law and the Family, 1988/1, 27.

⁵⁹⁵ Jonathan HERRING: *Family Law*. Pearson Education Limited, Edinburgh Gate, Harlow, Essex, 2007, 352.

⁵⁹⁶ In Re G (Children) (FC) (2006) UKHL 43.

⁵⁹⁷ Re Human Fertilisation and Embryology Act 2008 (Cases P, Q, R, S, T, U, W and X) (2017) EWHC 49 (Fam).

különbséget tenni az örökbefogadott, valamint a természetes családban nevelkedő gyermekek között.⁵⁹⁸

Következetes a bírói gyakorlat a tekintetben, hogy a származás megismeréshez fűződő jogot abban az esetben kell érvényre juttatni, amennyiben az a *gyermek jólétével összhangban* áll. Egy jogvita során a bíróság a családi élet szilárdságának érdekében a származás megismeréséhez fűződő joggal ellentétben határozott, utalva arra, hogy a házasság felbontása a gyermek jólétére is kártékony hatással lenne. A biztonságos családi élet megőrzésének igénye adott esetben tehát felülírhatja a származás ismeretéből fakadó előnyöket.⁵⁹⁹

Leggyakoribb hivatkozási alapként a nemzeti jogszabályok vonatkozó rendelkezései szolgálnak, a bíróságok tartózkodnak attól, hogy a vérségi származás megismeréséhez fűződő jognak alapjogi vagy személyiségi jogi minőséget tulajdonítsanak.

Direkt módon gyermekjogként sem hivatkoznak rá, azonban a témában releváns *nemzetközi egyezmények* a határozatok indokolásában gyakran megjelennek. Egy apasági teszt jogszerűsége tárgyában hozott döntésében a bíróság a Gyermekjogi Egyezmény 7. pontjára hivatkozva deklarálta, hogy minden gyermeknek joga van a származásával kapcsolatos valós tények megismeréséhez, kivéve, ha a gyermek jóléte kétséget kizáróan mást kíván.⁶⁰⁰

Szintén egy apasági teszttel kapcsolatos jogvitában a bíróság az EJEE⁶⁰¹ 8. cikkére hivatkozással döntött az ügyben, konstatálva, hogy amennyiben az EJEE által biztosított magán- és családi élethez fűződő jog egyes szegmensei konkurálnak egymással, a gyermek legfőbb érdeke és jóléte hatványozott mértékben kell, hogy mérlegelés tárgyát képezze – s jelen esetben a vérségi származás megismeréséhez fűződő jog érvényre juttatása mellett foglalt állást.⁶⁰²

Az *anonim szülés* a német példával összhangban az Egyesült Királyságban sem legalizált, a gyermek születési anyakönyvi kivonata az anya nevét és címét is tartalmazza.⁶⁰³ A dokumentum – mely a gyermek *identitásának* kialakításában

---

⁵⁹⁸ M & N (Twins: Relinquished Babies: Parentage) (2017) EWFC.

⁵⁹⁹ Re F (A Minor) (Blood Test: Parental Rights) (1993) Fam 314.

⁶⁰⁰ Re H (A Minor) (Paternity: Blood Tests) (1996) 2 FLR 65.

⁶⁰¹ Az EJEE-t az 1998-as Human Rights Act integrálta a nemzeti jogrendszerbe.

⁶⁰² Re T (Paternity: Ordering Blood Tests) [2001] 3 F.C.R. 577.

⁶⁰³ *Rapport de Madame Brigitte Barèges Député de Tarn-et-Garonne Parlementaire en mission sur l'accouchement dans le secret.*

esszenciális jelleggel bír – jelentőségét jelzi az, hogy a törvényes házasságon kívül született gyermek apjának adatai is bejegyezhetők, amennyiben ehhez az anya hozzájárul.⁶⁰⁴

Az örökbefogadott gyermek vérségi származásának megismeréséhez fűződő joga kapcsán megállapítható, hogy az örökbefogadott 1975 óta jogosult a biológiai származásával kapcsolatos, meghatározott információhoz történő hozzájutáshoz.⁶⁰⁵ Ennek megfelelően – 18. életének betöltését követően – az örökbefogadott gyermeknek lehetősége van az örökbefogadó ügynökségen keresztül információkhoz jutni a biológiai rokonaikról.⁶⁰⁶

A humán reprodukciós eljárással fogant gyermek esete kapcsán rögzíthető, hogy 2005. április 1. óta, egy törvénymódosítás következtében⁶⁰⁷ a spermadonáció révén fogant gyermek – 18. életének betöltését követően – hozzáférhet a donor személyazonosító adataihoz, a gyermek személyes identitásához fűződő jogának jegyében.⁶⁰⁸

A gyakorlati példák is alátámasztják, hogy az angol jog – annak ellenére, hogy közvetlen módon nem ismeri el a vérségi származás megismeréséhez fűződő jogot –, a gyermek identitására tekintettel egyre szélesebb körben biztosítja érvényre jutását.

Általánosságban megállapítható, hogy az *Amerikai Egyesült Államok* felfogása merőben eltér az eddig ismertetett példáktól: az amerikai jogi gondolkodást és a témában releváns joggyakorlatot áttekintve a szülőket megillető jogok kitüntetettsége érhető tetten, azok feltétlen érvényesülésének igényét a „szülői jogok doktrínája” mint elvi jelentőségű tétel rögzíti. Ezen elmélet alapján a szülő gyermeknevelési jogosultsága igen szűk körben korlátozható,⁶⁰⁹ hiszen vélelmezhető, hogy a szülő – a gyermek sorsát érintő döntések során – kétséget kizáróan a gyermek legfőbb érdekének megfelelően jár

---

https://www.cnaop.gouv.fr/IMG/pdf/RP_19_01_2011_VERSION_imprimable_2_couleurs.pdf (2021. 11. 14.)

⁶⁰⁴ Gary CLAPTON: *The birth certificate, 'father unknown' and adoption*. Adoption & Fostering, 2014/3, 212.

⁶⁰⁵ Geraldine VAN BUEREN: *Children's Access to Adoption Records—State Discretion or an Enforceable International Right?* IJL Modem Law Review, 1995/1, 38.

⁶⁰⁶ Julia FEAST: *Using and not losing the messages from the adoption experience for donor-assisted conception*. Human Fertility, 2003/1, 42.

⁶⁰⁷ Az új szabályozás létrejöttét közvetlenül megelőző jogvitában sperma donáció révén fogant „gyermek” az EJEE 8. és 14. cikkére hivatkozással kérelmezték a donor személyazonosító adatainak kiadását. Lásd: *Rose & Anor v Secretary of State for Health Human Fertilisation and Embryology Authority* (2002) EWHC 1593.

⁶⁰⁸ Ilke TURKMENDAG: *The Donor-conceived Child's 'Right to Personal Identity': The Public Debate on Donor Anonymity in the United Kingdom*. Journal of Law and Society, 2012/1, 58.

⁶⁰⁹ *Meyer v. Nebraska*, 262 U.S. 390 (1923).

el.⁶¹⁰

Ilyen felfogás mentén a vérségi származás megismerésnek, valamint a természetes családban való felnevelkedés szükségességének kérdése elsősorban a szülői jogosultságok oldaláról kerül megközelítésre.

A *biológiai* értelemben vett *szülő ismerete* az amerikai jogban is kitüntetett szereppel bír: az Amerikai Egyesült Államok Legfelsőbb Bírósága egy korai döntésében deklarálta, hogy a természetes szülő ismeretének hiánya olyan veszteség, amely semmilyen módon sem pótolható.⁶¹¹ A családfogalom hagyományos felfogása *vérokonságot* feltételez, s a szülő-gyermek kapcsolatát érintő legtöbb döntés a biológiai kötelék fontosságát hangsúlyozza.⁶¹²

A biológiai kapcsolat lehetőséget kínál a természetes apa számára, hogy felelősséget vállaljon gyermekéért, és hozzájáruljon a gyermek fejlődéséhez. Amennyiben azonban az apa nem él e lehetőségével, önmagában a vérokonság ténye nem von maga után alkotmányos védelmet.⁶¹³

Az amerikai bíróságok is rámutattak arra, hogy a származás megismerésének igényével összefüggésben más védendő értékek merülhetnek fel, nevezetesen a biológiai szülők alkotmányos védelem alatt álló magánélethez – családi élethez – fűződő joga.⁶¹⁴

Az egymással konkuráló érdekek minden esetben mérlegelés tárgyát kell, hogy képezzék, hiszen egyik oldalon sem áll fenn abszolút jogosultság. Önmagában az örökbefogadott gyermek oldalán felmerülő, pusztán kíváncsisággal egyenlő pszichológiai szükséglet⁶¹⁵ nem indokolja a biológiai szülők magánélethez fűződő jogának megsértését.⁶¹⁶ Más megítélés alá esik az az eset, mikor a származás ismeretének a hiánya a gyermek oldalán mentális és pszichikai problémákhoz vezet, mint például a

---

⁶¹⁰ Parham v. J.R., 442 US 584 (1979).

⁶¹¹ Santosky v. Kramer, 455 U.S. 745 (1982).

⁶¹² Smith v. Organization of Foster Families, 431 U.S. 816 (1977).

⁶¹³ Lehr v. Robertson, 463 U.S. 248 (1983).

⁶¹⁴ Alma Soc. Inc. v. Mellon, 459 F. Supp. 912 (S.D.N.Y. 1978).

⁶¹⁵ A Louisianai Legfelsőbb Bíróság az öröklési jogról való tudomásszerzést sem találta elég nyomós érdeknek ahhoz, hogy érvényre juttassa a származás megismeréséhez fűződő jogot. Az ítélethez fűzött különvéleményben azonban hangsúlyozásra került, hogy akár gazdasági, akár érzelmi indok áll fenn, a származás megismerésének igénye minden esetben felül kell, hogy írja a szülők személyének titokban tartásához fűződő érdeket. Lásd: Massey v. Parker, 369 So. 2d 1310 (1979).

⁶¹⁶ In Re Assalone, 512 A.2d 1383 (1986).

senkihez sem tartozás érzéséből és az identitászavarból fakadó szorongáshoz vagy álmatlansághoz.⁶¹⁷

Az Amerikai Egyesült Államok jogi szabályozása sem ismeri el az *anonim szülés* lehetőségét, a gyermek születési anyakönyvi kivonata kötelezően tartalmazza az anya megnevezését.⁶¹⁸ Ezen szélsőséges megoldást némiképp tompítja a „*safe haven law*” gyakorlata, mely a német példával megegyezően lehetővé teszi az újszülöttek erre kijelölt helyen történő elhelyezését, az anya személyazonosságának titokban tartását biztosítva. Az Egyesült Államokban 50-ből kb. 45 állam ezt az eljárást alkalmazza.⁶¹⁹

A *donor személyazonosságának* nyilvánosságra hozatalára vonatkozóan az Egyesült Államokban nem létezik kiforrott szabályozás. Úttörőnek tekinthető Washington állam példája, ahol 2011-ben törvényt fogadtak el a donor személyazonosító és orvosi adatainak kiadására vonatkozóan. Habár a donor egy nyilatkozat kitöltésével dönthet úgy, hogy személyére vonatkozó információkat titokban tartja, az egészségügyi kórtörténete ebben az esetben is felfedhető a gyermek kérelmére, 18. életévének betöltését követően. Nyilatkozat hiányában pedig magától értetődően a személyazonossága is feltárássra kerül a gyermek előtt, személyiségi jogsérelem nélkül. Ez a megoldás kitűnően egyensúlyoz az egymással versengő érdekek között, meghagyva a donornak, azaz a biológiai apának a választás lehetőségét adatainak teljes nyilvánosságra hozatalát illetően.⁶²⁰ Hasonló eljárás lépett életbe Kalifornia államban 2020 januárjától.⁶²¹

Az *örökbefogadott* gyermek vérségi származáshoz fűződő joga kapcsán megállapítható, hogy az Egyesült Államok állami szabályozása az 1930-1950-es évekig az örökbefogadási nyilvántartások zárt kezelése mellett foglalt állást. Napjainkban ezzel ellentétes tendenciáknak lehetünk tanúi, s folyamatos elmozdulás figyelhető meg a titoktartás elvétől a *nyílt örökbefogadásig*. Ezek a változások széles skálán mozognak, az eredeti születési anyakönyv részleges megismerésétől kezdve az örökbefogadási

---

⁶¹⁷ Mills v. Atlantic City Dept. of Vital Statistics 148 N.J. Super. 302 (1977).

⁶¹⁸ Clémence MIELLE: *L'accouchement sous le secret: rôle et ressenti des sages-femmes de la maternité du CHU de Caen*. Gynécologie et obstétrique, 2019/6, 6.

⁶¹⁹ Chryssa GRYLLI – Ian BROCKINGTON – Christian FIALA – Mercedes HUSCSAVA – Thomas WALDHOER – Claudia M. Klier: *Anonymous birth law saves babies – optimization, sustainability and public awareness*. Women's Mental Heal, 2016/2, 293.

⁶²⁰ Aliya SHAIN: *A Veil of Anonymity: Preserving Anonymous Sperm Donation While Affording Children Access to Donor-Identifying Information*. CUNY Law Review, 2016/2, 333-334.

⁶²¹ Lásd: <https://www.iflg.net/is-sperm-donor-anonymity-a-thing-of-the-past/> (2021. 04. 15.)

nyilvántartás teljes körű megtekintéséig.⁶²²

Ezek az esetek is példázzák, hogy habár a szülői jogok doktrínája mellett a gyermek legfőbb érdekének biztosítása is egyre inkább előtérbe kerül, a genetikai szülők érdekeinek rendezése továbbra is gyakran prioritást élvez.⁶²³

Összességében megállapítható, hogy az angolszász államok is elsődlegesen alkotmányos kontextusban értelmezik a vérségi származás megismeréséhez fűződő jogot. Míg az angol jogi felfogás a gyermek legfőbb érdekeivel összhangban hivatott szolgálni a jogintézmény érvényesülését, ezzel szemben az amerikai megoldás eltérő képet mutat: habár a biológiai kapcsolat fontosságát hangsúlyozza, a szülők oldalán fennálló védendő érdekek és a gyermek származás megismeréséhez fűződő joga közötti mérlegelés során gyakran az előbbit juttatja érvényre.

Az eddig áttekintett példák alapján kétséget kizáróan igazolást nyert, hogy a gyermek vérségi származásának megismeréséhez fűződő joga a – vizsgálat tárgyává tett – kontinentális és angolszász jogrendszerekben is *létjogosultsággal* bír. A jogintézmény azonban nem a tételes joganyagban keresendő, hiszen annak deklarálása, főbb tartalmi elemeinek rögzítése a bírói gyakorlat jogfejlesztő tevékenységének eredménye.

A jogintézmény szinte kivétel nélkül a *gyermeki jogok* kontextusában – utalva a vonatkozó nemzetközi egyezményekre – kerül értelmezésre, a nemzeti jogrendszerbe beépülve pedig alkotmányos védelmet kap. A polgári jogi és alapjogi védelem a német jogrendszer esetében különül el a legszembetűnőbben, ahol a jogintézmény alkotmányos alapjainak lefektetését követően a rendes bíróságok *személyiségi jogként* juttatják azt érvényre az általuk esetről-esetre kijelölt keretek – jellemzően mások személyiségi jogai által támasztott korlátok – között.

---

⁶²² Kathleen CASWELL: *Opening The Door To The Past: Recognizing The Privacy Rights Of Adult Adoptees And Birthparents In California's Sealed Adoption Records While Facilitating The Quest For Personal Origin And Belonging*. Golden Gate Law Review, 2002/2, 272-273.

⁶²³ Ebrahim J. KERMANI – Bonnie A. WEISS: *Biological Parents Regaining Their Rights: A Psycholegal Analysis of a New Era in Custody Disputes*. Bull Am Acad Psychiatry Law, 1995/2, 261.

X. 4. A vérségi származás megismeréséhez fűződő jog a hazai jogrendszerben

A vérségi származás megismeréséhez fűződő jog – elsődlegesen – hazánkban is *gyermeki jogként* kerül kategorizálásra. Habár a gyermeki jogok rendszere, elmélete, valamint e jogok védelme alkotmányjogi dogmatikába ágyazott,⁶²⁴ magától értetődő, hogy a gyermeki jogok legalább annyira magánjogi természetűek, mint közjogi jellegűek.

Ez a vérségi származás megismeréséhez fűződő jog esetében sincs másképp. Az Alaptörvény közvetett rendelkezései mellett a Gyvt. explicit módon deklarálja a gyermek származásának megismeréséhez fűződő jogosultságát,⁶²⁵ a magánjogi védelmet pedig a Ptk. családi jogi rendelkezései hivatottak biztosítani.

A Csjt. 1995-ös módosítása⁶²⁶ rögzítette tételes módon először a származás megismerésére vonatkozó rendelkezéseket, majd a Csjt.-be a Gyet.-tel beiktatott 53/A. § rendelkezett a származás megismeréséhez fűződő jogról az örökbefogadott gyermekek esetében.⁶²⁷ A hatályos Ptk. – a családi jogi szabályokat integrálva – indirekt módon, már a családi jogi alapelvek körében utal a vérségi származás megismeréséhez fűződő jogra. A Csjk. alapelvei között rögzíti a gyermek saját családban nevelkedésének jogát,⁶²⁸ valamint ennek hiányában azon jogosultságát, hogy lehetőleg családi környezetben nőjön fel,⁶²⁹ és korábbi családi kapcsolatait megtarthassa.⁶³⁰ A leszármazáson alapuló rokonság elvét az apaság körében vélelmek rendszerének kialakításával biztosítja, mindemellett pedig külön szabályozza az örökbefogadott gyermek vérségi származásának megismeréséhez fűződő jogát.⁶³¹

---

⁶²⁴ RÓZSÁS Eszter: *A gyermekjogok tartalma, érvényesülése és védelme*. Doktori (PhD) értekezés, Pécs, 2008, 1.

⁶²⁵ Gyet 7. § (4)

⁶²⁶ A házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény módosításáról szóló 1995. évi XXXI. törvény

⁶²⁷ KÖRÖS András: *A gyermek vérségi származása megismeréséhez fűződő joga az új Ptk. Családjogi könyvében*. In: CSEHI Zoltán – KOLTAY András – LANDI Balázs – POGÁCSÁS Anett (szerk.): *(L)ex Cathedra et Praxis: Ünnepi Kötet Lábadý Tamás 70. születésnapja alkalmából*. Pázmány Press, Budapest, 2014, 389.

⁶²⁸ Ptk. 4:2. § (2)

⁶²⁹ Ezen alapelv a gyermek érdekének védelme körében értelmezhető, s a Csjk. számos részlet-rendelkezésében is tükröződik, többek között a gyermek leszármazáson alapuló rokoni kapcsolatainak megállapítására vonatkozó jog tekintetében. Lásd: BARZÓ Tímea: *A családok védelmének megjelenési formái a 2013-as Ptk. Családjogi Könyvében*. In: SZALMA József (szerk.): *A magyar tudomány napja a Délvidéken 2013*. Újvidék, Vajdasági Magyar Tudományos Társaság, 2014, 245-246.

⁶³⁰ Ptk. 4:2. § (3)-(4)

⁶³¹ Ptk. 4:135. §

X. 5. A vérségi származás megismeréséhez fűződő jog alkotmányos alapjai

Ahogy az előző pontban rögzítésre került, a vérségi származás megismeréséhez fűződő jog elsődlegesen magánjogi szabályok útján érvényesül, nélkülözhetetlen azonban az Alkotmánybíróság vonatkozó gyakorlatának ismerete, hiszen e jogintézmény *személyiségi jogi minőségének* deklarálása, valamint a jog főbb tartalmi elemeinek rögzítése az Alkotmánybíróság jogértelmező és jogfejlesztő tevékenységének eredménye.

Az Alkotmánybíróság – jelen téma szempontjából – úttörőnek tekinthető, 57/1991. (XI. 8.) AB határozatában – kis túlzással – jogot alkotott, amikor kimondta: *„a vérségi származás kiderítése, illetőleg az arra vonatkozó törvényi vélelem vitatása, kétségbevonása, mindenkinek a legszemélyesebb joga, amely az Alkotmány 54. § (1) bekezdésében írt ‘általános személyiségi jog’ körébe tartozik.”*⁶³²

Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint az „általános személyiségi jog” részét képezi az *önazonossághoz és önrendelkezéshez való jog* is. Az önazonossághoz és önrendelkezéshez való jog pedig azt is magában foglalja, hogy mindenkinek a legszemélyesebb joga vérségi származását kideríteni, vérségi jogállását kétségbe vonni vagy felkutatni, illetőleg az, hogy vérségi származását – a vérségi kapcsolatban közvetlenül érintettek körén kívül – senki ne tegye vitássá. E jog elvonása mások által lefolytatott korábbi perléssel, amelynek eredménye kétségbevonhatatlan és felülvizsgálhatatlan, a gyermek identitásához való jogát sérti, és ez egyben az alkotmányosan védett általános személyiségi jog megsértésével jár.⁶³³

Az Alkotmánybíróság több határozatában is hangsúlyozta, hogy a vérségi származás megismeréséhez fűződő jogot az alkotmányos gyermekvédelmi rendelkezésekből⁶³⁴ nem tartja levezethetőnek. Ennek indoka abban rejlik, hogy az alkotmányos gyermekvédelem családi védelmi eleme egyaránt megvalósulhat a nem vérségi, azaz a szociológiai és jogi értelemben vett családon belül: olyan családban is, ahol az apai az apaság valamely törvénybeli vélelmén⁶³⁵ alapul, anélkül, hogy az egyúttal egybeesne az objektív biológiai igazsággal. A családfogalom gyermekvédelem szempontjából történő ilyen tág értelmezése azért is indokolt, mert a gyermek megfelelő testi, szellemi és

---

⁶³² KÖRÖS (2014): i. m. 390.

⁶³³ 57/1991. (XI. 8.) AB határozat, ABH 1991, 279.

⁶³⁴ Alaptörvény XVI. cikk (1)

⁶³⁵ Ptk. 4:98. §

erkölcsi fejlődését gyakran éppen a fennálló szociológiai és jogi értelemben vett családi háttér megbolygatása, nyilvános megkérdőjelezése befolyásolhatná hátrányosan.⁶³⁶

Ilyen esetekben különös súllyal kell figyelembe venni, hogy a gyermeknek ahhoz is joga van, hogy fenntartsa a vélelmezett apa-gyermek kapcsolatot, például a vélelmezett apához fűződő érzelmi kapcsolata miatt. Ily módon a gyermek vérségi származása nem válhat eszközzé az anya és a vélelmezett apa egymás közötti vitájában. A *jogalkalmazást végző bíróságok joga és felelőssége eldönteni azt*, hogy a gyermek identitásához fűződő személyes jogának, vagy annak tulajdonítanak-e elsőbbséget, hogy a gyermek érdekében családi jogállása már kiskorúsága idején rendeződjék.⁶³⁷

E gondolatmenettel összhangban világított rá az Alkotmánybíróság egy 2020. évi döntésében arra, hogy a *vér szerinti apa Alaptörvény által védett joga* a származás kiderítésére vonatkozóan *nem jelenti azt, hogy minden körülmények között jogosult lenne megtámadni* a más férfi tekintetében fennálló apasági vélelmet. A hazai jog eseti gyám kirendelésére vonatkozó szabályai a szükséges érdekösszemérést biztosítják: a gyámhivatal a származási per megindításához vizsgálja, hogy *a származás kiderítése a gyermek érdekében áll-e*. A vér szerinti apa tehát közvetlenül nem, de a számára esetleg kedvezőtlen gyámhatósági döntés megtámadása útján bíróság elé viheti az ügyét.⁶³⁸

Összességében megállapítható, hogy a vérségi származás megismeréséhez fűződő jog *alkotmányos gyökerekkel* rendelkezik, a jogintézmény explicit deklarációja – a *német* példával párhuzamban – az Alkotmánybíróság tevékenységéhez köthető. Ahogyan azonban az Alkotmánybíróság is utalt rá, a jogosultság határainak kijelölése, korlátainak felállítása, valamint más jogokkal való kapcsolatának rendezése esetről esetre a rendes bíróságok mérlegelésen alapuló döntését feltételezi.

---

⁶³⁶ 982/B/1998. AB határozat, ABH 2006, 1155.

⁶³⁷ 879/B/1992. AB határozat, ABH 1996, 401.

⁶³⁸ 13/2020. (VI. 22.) AB határozat, ABH 2020, 423.

X. 6. A vérségi származás megismeréséhez fűződő jog a rendes bíróságok gyakorlatában

X. 6. 1. A vérségi származás megismerésének joga a gyermeki jogok kontextusában

A rendes bíróságok a vérségi származás megismeréséhez fűződő jogot a *gyermeki jogok* kontextusában értelmezik. A Fővárosi Ítélőtábla által hangsúlyozásra került, hogy a gyermeki jogok, mint speciális állampolgári alapjogok a jogrendszer egészét átfogják, ezek szempontjából *alapvető szerepe azonban a családi jognak* van.⁶³⁹

A rokonságnak a családi jogban mutatkozó joghatásai, valamint a gyermekek önazonosságához fűződő jogainak biztosítása szempontjából is a gyermek-szülő viszony bír a legkiemelkedőbb jelentőséggel.⁶⁴⁰ Elsődlegesen e kapcsolat hivatott szolgálni a gyermekek számára származásuk megismeréséhez és saját családjukban nevelkedéshez fűződő, *nemzetközileg is elismert* jogukat, és ebből a kapcsolatból ered azon jogi kötelezettség is, mely szerint az állam,⁶⁴¹ illetőleg megfelelő szervei mellett a gyermekek testileg, lelkileg egészséges, kulturált, a társadalomban harmonikusan beilleszkedő felnőtté válásának a tárgyi és személyi feltételeit elsősorban a szülők⁶⁴² kötelesek biztosítani.⁶⁴³ A gyermek szüleinek megállapítását, valamint az anyaság és az apaság jogi státuszát a jogszabályi rendelkezések a leszármazás biológiai tényéhez kívánják kapcsolni.⁶⁴⁴

A jog szerinti származást a családi jogi rendelkezések az *anyai státusz* vonatkozásában *tényként*⁶⁴⁵ kezelik, az *apai pozíciót* illetően pedig megdönthető *törvényes vélelmek* rendszerére alapítják. Ebből pedig az következik, hogy a pusztán biológiai rokoni kapcsolatok jogilag nem értékelhetők, mert családi jogi joghatások kizárólag a jogi értelemben vett származáshoz fűződnek.⁶⁴⁶

---

⁶³⁹ Fővárosi Ítélőtábla 2.Pf.20.890/2012/4.

⁶⁴⁰ BH2011. 104, EBH2010. 2.2228.

⁶⁴¹ Alaptörvény XVI. cikk (1)

⁶⁴² Ptk. 4:147. § (1)

⁶⁴³ E gondolat ellentmond az Alkotmánybíróság érvelésében foglaltaknak, miszerint a vérségi származás megismeréséhez fűződő jog az alkotmányos gyermekvédelmi rendelkezésekből nem levezethető.

⁶⁴⁴ EBH 2010. 2228.

⁶⁴⁵ Ptk. 4:115. § (1).

⁶⁴⁶ Kúria Pfv.II.20.875/2013/7.

Ilyen feltételek mentén magától értetődő, hogy az apasági és származás megállapítása iránti perekben fontos *egyéni és társadalmi érdek* fűződik ahhoz, hogy a gyermek a vér szerinti apával jusson jogilag is szülő-gyermeki kapcsolatba.⁶⁴⁷

---

⁶⁴⁷ BH1993. 233.

X. 6. 2. A vérségi származás megismerésének joga, mint személyiségi jog?

Alappal merülhet fel bennünk a kérdés, hogy a családi jogi szabályok útján történő igényérvényesítés – így az apasági és származási per megindításán felül – biztosít-e egyéb lehetőséget a polgári jog a származás megállapítása érdekében? Érvényesíthető-e *személyiségi jogi* per útján a vérségi származás megismeréséhez fűződő jog?

Habár a vérségi származás megismerésének joga nem került rögzítésre a Ptk. személyiségi jogi katalógusában, azonban a személyiségi jogok generálklauzulája lehetőséget biztosít a bírói gyakorlat számára a nem nevesített személyiségi jogok elismerésére is.

A vizsgált jogintézmény személyiségi jogként történő elismerése mellett érvek és ellenérvek láncolata sorakoztatható fel. *Ellenérvként* merülhet fel az a tény, hogy a vérségi származás megismeréséhez fűződő jog a családon belül felmerülő, családi kapcsolatok kialakítására vonatkozó problémakör. Jogvédelmet ebben az esetben elsősorban a családi jogi rendelkezések biztosítanak az érintettek számára, hiszen az alapvetően családi jogi jellegű jogviszonyok személyiségi jogi jogvédelemre történő kiterjesztő alkalmazása a *jogalkalmazás parttalanná válását eredményezné*.⁶⁴⁸

Ezzel szemben a bírói döntések jelentős hányada a jogintézmény emberi méltósághoz fűződő joggal való szoros kapcsolatát hangsúlyozza, s a személyiségi jogok körébe vonja a vérségi származás megismeréséhez fűződő jogot, az emberi méltóságból fakadó *önrendelkezési jog* egyik *megnyilvánulásaként*.

Az emberi méltóság sérelmét jelenti az ember személyes biztonságát, testi és lelki egészségét, magánéletét és társadalmi helyzetét érintő, akaratán kívül bekövetkezett olyan külső beavatkozás, amely addigi élethelyzetét, életvitelét megzavarja vagy korlátozza úgy, hogy további döntéseit és cselekvési lehetőségeit a személyiségének szabad kibontakozását csak ennek hatásával megküzdve, az őt ért sérelem súlya alatt alakíthatja.⁶⁴⁹

Megállapítható tehát, hogy a polgári bíróságok a vérségi származás megismeréséhez fűződő jog személyiségi jogi minőségének elismerését illetően az Alkotmánybíróság

---

⁶⁴⁸ Budapest Környéki Törvényszék 12.P.20.880/2011/11.

⁶⁴⁹ Fővárosi Ítélőtábla 1/2013.számú Polgári Kollégiumi vélemény.

logikáját követik, sőt, az Alkotmánybíróság jogintézményt deklaráló döntése számos bírósági határozatban közvetlen hivatkozási alapként jelenik meg.⁶⁵⁰

A továbbiakban a jogintézmény korlátjait veszem górcső alá. Ahogyan ugyanis az Alkotmánybíróság utalt rá, a jogintézmény érvényesülésének határait esetről-esetre a jogalkalmazás jelöli ki. Megállapítható, hogy a személyiségi jogok – így a személyiség szabad kibontakoztatásának – korlátait elsősorban mások személyiségi jogai jelentik. A továbbiakban a *vér szerinti* és a *vélelmezett apa*, az *anya*, valamint a *gyermek* oldalán felmerülő személyiségi jogok és egyéb védendő értékek vérségi származás megismeréséhez fűződő joggal való viszonyát, azok konvergálását, konkurálását tekintem át.

---

⁶⁵⁰ Lásd pl.: Pécsi Ítéltábla Pf.VI.20.492/2013/3, Kúria Pfv.IV.21.003/2014/4, Budapest Környéki Törvényszék 12.P.20.880/2011/11.

X. 6. 3. A vérségi származás megismeréséhez fűződő jog kapcsolata más személyiségi jogokkal

a.) A vér szerinti apa személyiségi jogai

Az egyik probléma a gyermek vérségi származásának megismeréséhez fűződő jogával összefüggésben az apát megillető *önrendelkezési joggal* kapcsolatban merül fel. Gyakran előállhat azon eset, hogy a gyermeknemzés az apa akarata és beleegyezése nélkül történik, s a gyermek megtartása az *anya egyoldalú döntésén* alapszik. Ez a helyzet személyiségi jogok közötti kollíziót eredményez, s eseti döntést igényel azon kérdésben történő állásfoglalás, hogy a gyermek vérségi származásának megismeréséhez fűződő joga prioritást élvez-e az apa emberi méltóságából eredő önrendelkezési jogával szemben?

A Kaposvári Törvényszék álláspontja szerint nem sérül az apa emberi méltóságából fakadó *önrendelkezési joga*, hiszen az apa pontosan azzal gyakorolja önrendelkezési jogát a gyermekvállalással kapcsolatban, ha önkéntesen, kényszerből mentesen szexuális kapcsolatot létesít, melynek biológiai következményeivel a nemi aktus idején, a gyermek fogantatásakor tisztában kell lennie. Így az anya a törvényi lehetőségével él, amikor a gyermek származásának a tisztázása érdekében a gyermek apjának megállapítását kéri. Egyetlen jogszabály sem követeli meg azt, hogy a gyermek fogantatását követően a nemző apa hozzájáruljon a gyermek megtartásához: ez ellentétes lenne az Alaptörvény, valamint a személyiség jogi és családi jogi jogszabályi rendelkezésekkel.⁶⁵¹

Eltérő módon érvelt a férfi önrendelkezési jogával összefüggésben a Pécsi Ítélőtábla: határozatában deklarálta, hogy a gyermek előzetes vállalása mindkét szülő önrendelkezési jogának körébe tartozik. Az apai jogállás független az anya jogi elvárásaitól, életre szóló jogviszonyt hoz létre az apa és a gyermek között, mindkettőjük személyállapotát meghatározza. A nő biológiai természete önmagában nem jogosítja fel ilyen jogi hatalmasság gyakorlására, hiszen ez azt eredményezné, hogy a nő – adott esetben – a férfit reprodukciós törekvései során egyszerűen eszköznek tekintse, és ekként „használja”. Ennek jogi elismerése a férfit éppen alanyiságától, „személy” mivoltától fosztaná meg. Ezzel szemben rá kell mutatni arra, hogy a felperes *apasága tény*. A gyermek világra jöttét követően az apaság nem akaratelhatározás és nem

---

⁶⁵¹ Kaposvári Törvényszék 19.P.20.425/2013/3.

vállalás kérdése. Ez a tény a fentiekben kifejtettek szerint a reprodukciós akaratra is kiterjedő önrendelkezési jog gyakorolhatóságának a keretein kívül esik, következésképpen bizonyítása és jogkövetkezményeinek érvényesítése sem sértheti az önrendelkezési jogot. A személyiségi jogok gyakorolhatósága nem terjed ki a tények feletti uralomra. Nem a jogokból következnek a tények, hanem a jogi jelentőségű tényekből a jogok és a kötelezettségek. A gyermek születésének a tényéből a származási viszonyban egy személyiségi jog következik: a gyermek származás megismeréséhez való joga. A gyermek identitáshoz, származás megismeréséhez való jogának gyakorlásával pedig nem sérülhet a felperes önrendelkezési joga.⁶⁵²

A Kúria álláspontja szerint az apaság ténykérdés, melyhez *jogok és kötelezettségek tartoznak*: e kötelezettségek érvényesítése semmiképp sem jelenti az apa önrendelkezési jogának sérelmét. Abban az esetben, ha az anya gyámhatósági eljárásban, illetőleg polgári perben a hatályos jogszabályoknak megfelelő és kifejezetten valós tartalmú nyilatkozatokat tesz a gyermek apasága tekintetében, nem sérti az apa önrendelkezési jogát. Következtes és egyértelmű a bírói gyakorlat abban, hogy bármely hatóság előtti jogszerű magatartás nem valósíthat meg személyiségi jogsértést, a jogszabály engedélye, felhatalmazása kizárja a személyiségi jogsértés megállapíthatóságát.⁶⁵³

Tipikus eset az is, hogy a gyermek vérségi származás megismerésének joga a vér szerinti apa *személyisége szabad kibontakoztatásához fűződő jogával* kapcsolatban merül fel, például akkor, amikor a gyermek biológiai és jogi értelemben vett apja nem egyezik. Egy vizsgált esetben a gyermek anyja nem azzal a férfival élt házasságban, akitől gyermeke származott, így a házassági kötelék, mint az elsődlegesen apai jogállást keletkeztető tény következtében nem a vér szerinti apa töltötte be a törvényes apai státuszt. Ebben az esetben az apa az apasági vélelem megdöntése útján érvényesítheti igényeit. Amennyiben a törvényes apa alperes a gyermeke családi jogállásának rendezése érdekében nem hajlandó a peren kívüli eljárás megindításához a közös kérelmet aláírni, a jogvitában eljáró bíróság – a Pécsi Törvényszék – meglátása alapján sérti a vér szerinti apa személyiségi jogát. Mindenkinek legszemélyesebb joga ugyanis, hogy a személyiségének szabad kibontakozása körében *szülői minőségét megélje, apaságát* a külvilág számára felismerhetően, nyilvánvalóan *vállalni tudja*, senki által nem megkérdőjelezhetően gyermekét magáénak tekinthesse, a gyermekét nevelje,

---

⁶⁵² Pécsi Ítéltábla Pf.VI.20.492/2013/3.

⁶⁵³ Kúria Pfv.IV.21.003/2014/4.

gondozza, a gyermekét érintő kérdésekben felelősségteljesen és teljes körűen döntéseket hozhasson. Joga van ahhoz, hogy a vér szerinti gyermeke az ő családi nevét viselje, a gyermeket az általa meghatározott időben megkeresztelhesse, vagy akár külföldre vihesse. Abban az esetben, ha a törvényes apa korlátozza a gyermekével kapcsolatos döntései megvalósításában, valamint a gyermekkel kapcsolatos cselekvési szabadságában, megállapítható a személyiségi jogsértés.⁶⁵⁴

Összességében megállapítható, hogy a gyermek vérségi származásának megismeréséhez fűződő jogával összefüggésben a *vér szerinti apa oldalán az emberi méltósághoz fűződő jog* – valamint annak szegmensei – kerülnek felhívásra. Egyértelmű a bírói gyakorlat abban, hogy mind a gyermeknek, mind a vér szerinti apának prioritást élvező joga fűződik ahhoz, hogy a biológiai és a törvényes apa személye megegyezzen. Álláspontom szerint ez a gyermek oldaláról az identitás kialakításának és fejlesztésének szükségességével, az apa oldaláról pedig a szülői minőség kitüntetett szerepével magyarázható.

b.) A vélelmezett apa személyiségi jogai

Nem csak a vér szerinti, hanem a vélelmezett apa személyiségi jogainak sérelmét is indokolt szemügyre venni a gyermek származásának megállapításával összefüggésben. Alappal merülhet fel bennünk a kérdés, hogy a vélelmezett apa, miután tudomást szerez arról, hogy nem ő a gyermek vér szerinti apja – azonban valamely alapsági vélelem, jellemzően házasságkötés folytán a törvényes apai státusz betöltője –, hivatkozhat-e személyiségi jogsérelemre a fennálló helyzet miatt?

A Fővárosi Ítéltábla megállapította,⁶⁵⁵ hogy az anya és a vér szerinti apa azon magatartása, miszerint fondorlatos módon kitervelték a gyermek vállalását, valamint valós származásának eltitkolását, s ezzel köznevetség tárgyává téve *megfosztották* a vélelmezett apát *apai mivoltától*, egyértelműen sérti annak *emberi méltósághoz*, valamint *becsülethez való jogát*. A házastársi hűség megsértése, valamint a gyermek származásának eltitkolása alkalmas a vélelmezett apa személyiségi jogainak sérelmére. Mindezek ellenére azonban a bíróság nem állapított meg sérelemdíjat a vélelmezett apa részére: azon magatartás, miszerint a vélelmezett apa a gyermeket sajátjaként nevelte

---

⁶⁵⁴ Pécsi Törvényszék P.21.164/2016/25.

⁶⁵⁵ Fővárosi Ítéltábla Pf.32.20190/2019/08.

annak származásáról korábban szerzett értesülése után is, a jogsértő magatartáshoz való utólagos hozzájárulásnak minősül.⁶⁵⁶

Egy másik jogvita során házassági köteléken alapuló vélelem alapján az apai státuszt betöltő apa személyiségi jogainak sérelmére hivatkozással terjesztett elő nem vagyoni kártérítés⁶⁵⁷ iránti igényt, miután tudomására jutott, hogy nem tőle származik a sajátnak hitt gyermek. Az első fokon eljáró Hajdú-Bihar Megyei Bíróság megállapította az *emberi méltóság*, ezen belül pedig az *önrendelkezési jog* sérelmét, tekintettel arra, hogy a gyermek anyja *házastársi hűséget sértő magatartást* tanúsított, valamint a vélelmezett apa személyén kívüli gyermekvállalásban az ő tudomása és beleegyezése nélkül hozott döntést, majd ezt tíz éven keresztül elhallgatta, és *hagyta* az apa és a gyermek *közötti érzelmi és tudati kötődés kialakulását*. A bíróság álláspontja szerint az apa emberi méltóságának megsértése megteremtette a nem vagyoni kártérítés megállapításának jogalapját, mert köztudomásúan a gyermek-apa kapcsolatra, az apa életvezetésére, lelkiállapotára és társadalmi értékelésére rendkívül hátrányos, amennyiben csak évek múltán derül ki, hogy a házasság alatt született gyermek nem a férjtől származik, s ez szükségszerűen a kapcsolat megváltozásához is vezet.⁶⁵⁸

Ezzel szemben a másodfokon eljáró Debreceni Ítéltábla nem állapított meg személyiségi jogsérelmet, álláspontja szerint ugyanis a házassági hűséget sértő magatartás nem eredményezheti a személyiségvédelmi szabályok alkalmazását, mivel más jogágak szankcióinak alkalmazását nemcsak az irányadó speciális jogág zárja ki, hanem a házasság intézményi jellege is.⁶⁵⁹

A felülvizsgálati kérelmet elbíráló Kúria – a jogerős ítéletet hatályon kívül helyezve, és az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyva – rögzítette, hogy jelen esetben nem csupán a személyes érzelmek megsértéséről van szó, hanem szakértői véleménnyel alátámasztott, az alperes vitatott perbeli magatartásával, az apai szerep megszűnésével összefüggően bekövetkezett pszichés állapot súlyosbodásáról is, így a nem vagyoni hátrány bizonyított a perben. A házastársak belső jogviszonyát *szabályozó családi jogi intézmények nem zárják ki a személyiségi jogvédelem érvényesíthetőségét*.⁶⁶⁰

---

⁶⁵⁶ Ptk. 2:42. § (3)

⁶⁵⁷ A hatályos Ptk. alapján: sérelemdíj.

⁶⁵⁸ Hajdú-Bihar Megyei Bíróság 5.P.21.552/2010/35.

⁶⁵⁹ Debreceni Ítéltábla Pf.I.20.241/2011/3.

⁶⁶⁰ Kúria Pfv.III.21.819/2011/6.

Egy másik jogvitában a vélelmezett apa a gyermek anyja és vér szerinti apja ellen indított személyiségi jogi pert, mert álláspontja szerint az alperesek a házastársi hűséget sértő magatartásukkal, a gyermek vér szerinti származásának eltitkolásával, majd a gyermek neveléséből való kivonásával megsértették az *emberi méltósághoz fűződő jogát*.

Az első fokon eljáró Pest Megyei Bíróság megállapította, hogy a gyermek anyja által tanúsított azon magatartás, amellyel a gyermek származását tudatosította a vér szerinti apában, a gyermekben és annak környezetében, valamint az, hogy a gyermeket a vér szerinti apja neveléséből kivonta, őt szükségtelenül megalázva, önbecsülését *rombolva megsértette önrendelkezési jogát, autonómiáját és emberi méltósághoz fűződő jogát*.⁶⁶¹

A másodfokon eljáró Fővárosi Ítélőtábla álláspontja szerint *a személyes érzelmek megsértése nem alapoz meg* személyiségvédelmi igényt: a házastársi hűséget sértő magatartás, és a gyermek származásának eltitkolása a családi jog szabályai szerint elítélendő magatartás, az erkölcsi értékek megsérülésén túlmenően többlettényállítás bizonyítása szükséges a személyiségi jogsértés megállapításához.⁶⁶²

A felülvizsgálati kérelmet elbíráló Kúria az elsőfokú bírósághoz hasonlóan személyiségi jogsérelmet állapított meg, figyelemmel arra, hogy a saját gyerekként szeretett személy és vele kapcsolatban a *szülői státusz elvesztése* a köztudomás szerint is komoly lelki megrázkódtatást, súlyos pszichés hátrányt okoz, amely megalapozza a *személyiségi jogsérelmet*.⁶⁶³

Összegezve konstatálható, hogy a bíróságok álláspontja nem egyöntetű a tekintetben, hogy a vélelmezett apa érvényesíthet-e személyiségi jogi igényt abban az esetben, amennyiben tudomást szerez a gyermek tényleges származásáról. Meglátásom szerint a gyermek valódi származásáról történő tudomásszerzés egyértelműen megalapozza a vélelmezett apa személyiségi jogainak sérelmét, hiszen magától értetődő, hogy számára traumatikus élményt, apai minőségét érintő identitásbeli problémát okozhat annak felismerése, hogy a gyermek, akit éveken át sajátjaként szeretett, nevelt, gondozott, valójában nem tőle származik.

---

⁶⁶¹ Pest Megyei Bíróság 12.P.28.145/2004.

⁶⁶² Fővárosi Ítélőtábla 2Pf.21.545/2008/6.

⁶⁶³ Kúria Pfv.IV.21.171/2009/4.

c.) A gyermek személyiségi jogai, legfőbb érdeke

Habár a vérségi származás megismeréséhez fűződő jog alanyának mind a jogirodalom, mind pedig a joggyakorlat egyértelműen a gyermeket tekinti, a származás megismerésével és kétségbe vonásával összefüggésben a gyermek oldalán más nevesített személyiségi jogok is relevanciával bírnak.

Egy másik jogvitában a vér szerinti apa – a bíróság jogerős ítélete ellenére – hosszú éveken át azt állította és híresztelte családjá körében, hogy a felperesek nem a gyermekei, e magatartásával pedig hátrányos képet alakított ki róluk, és megakadályozta a rokoni kapcsolattartást is. A gyermekek álláspontja szerint a vér szerinti apjuknak nincs joga ahhoz, hogy a valótlan állítást híreszteljen számukra fontos közegben, azaz az apai és az anyai ági rokonság körében ilyen jellegű sértő, valótlan állítást tegyen.

A jogvitát elbíró Budapest Környéki Törvényszék nem állapított meg személyiségi jogsérelmet, hiszen megítélése szerint az alperes magatartása a *családon belül felmerülő, családi kapcsolatok kialakítására vonatkozó problémakör*. Jogvédelmet ebben az esetben az alperes passzív magatartása miatt elsősorban a *családi jog* biztosít a felperes számára.⁶⁶⁴

Egy hasonló ténybeli alapokon nyugvó jogvitában a gyermek vér szerinti apja ellen terjesztett elő személyiségi és nem vagyoni kártérítés iránti igényt, tekintettel arra, hogy apja a származására vonatkozóan olyan kijelentéseket tett, amelyek sértik emberi méltóságát, becsületét és jó hírnevét. A Székesfehérvári Törvényszék – a perben beszerzett genetikai szakértői vélemény alapján – megállapította, hogy gyermek és az apa valóban vér szerinti kapcsolatban állnak egymással. Ebből kifolyólag az apa olyan tartalmú levelei, melyek a saját apaságát megkérdőjelezzik, valótlan tény tartalmaznak: ez a tényállítás egy igen szenzibilis, és az emberi identitás fontos részét képező körülményt, a *származást* érinti, melynek *tagadása sértő jelleget hordoz*. A külvilág felé fennálló önazonosság a személyiség része, ezért a származás az ember jóhírnevéhez tartozik, ennek sérelmét külön bizonyítás nélkül is köztudomású ténynek kell elfogadni. Mindezekre tekintettel a bíróság megállapította, hogy az apa megsértette gyermekének jóhírnevéhez fűződő személyiségi jogát, ezért megállapította a jogsértés tényét, és a

---

⁶⁶⁴ Budapest Környéki Törvényszék 12.P.20.880/2011/11.

jövőre nézve eltiltotta az apát a további jogsértő magatartástól.⁶⁶⁵

A másodfokon eljáró Fővárosi Ítéltábla osztotta az elsőfokú bíróság álláspontját a vérségi kötelék tagadásával kapcsolatos állítás elbírását és minősítését illetően. Megállapította azonban, hogy a szülő és a gyermek rendkívüli módon elhidegült és elszigetelődött egymástól, ebből kifolyólag a gyermek származását érintő valótlan közlés olyan különös, az addig elszenvedett gyermeki-apai kapcsolat hiányából adódó sérelmen túli lelki megrázkódtatást nem jelenthet, amely nem vagyoni kártérítés alkalmazását szükségessé tehetné. Ebből kifolyólag a jogsértés megállapításán és az elégtételadáson túlmenő egyéb jogkövetkezményt nem állapított meg az apa terhére.⁶⁶⁶

Az egymásnak ellentmondó döntések kitűnően demonstrálják azt a tényt, hogy a bíróságok nem képviselnek egységes álláspontot a vérségi származás tagadásának, kétségbe vonásának tárgyában. Véleményem szerint ez az esetkör is megalapozza a személyiségi jogi jogsértést, hiszen a származás külvilág irányában történő felvállalása, a „családhoz tartozás érzésének” kinyilvánítása legalább olyan fontos a gyermek identitásának szempontjából, mint maga a származásról való tudomásszerzés.

A gyermek oldalán fennálló jogosultságok, értékek közül gyakori hivatkozási alapként merül fel továbbá – a személyiségi jognak nem tekinthető – „*gyermek legfőbb érdeke*,” mint védendő érték.

S hogy mit is jelent ez a vérségi származás megismeréséhez fűződő jog vonatkozásában? Mind az Alkotmánybíróság, mind pedig a polgári bíróságok által kifejtésre került, hogy a származás kiderítése, és a családi jogállás rendezése nem minden esetben szolgálja a kiskorú érdekét. A gyermek érdeke elsősorban ugyanis az, hogy szilárd és rendezett családban nevelkedjék; ezt a rendezettséget a jog vélelmek felállításával is szolgálja. A gyermek rendezett családi jogállásának nem feltétlenül eleme a vérségi kötelék; sőt, a feladatát betöltő családi viszonyokat a megbolygatástól óvni kell.⁶⁶⁷

Tekintettel arra, hogy a származási perekben elsődleges a kiskorú gyermek érdeke, a jogszabály csak szűk körben és határidőben engedi meg a keresetindítást, mivel a

---

⁶⁶⁵ Székesfehérvári Törvényszék 27.P.20.922/2011/37.

⁶⁶⁶ Fővárosi Ítéltábla 2.Pf.21.436/2013/6.

⁶⁶⁷ A Ptk. indokolása. X. Fejezet – Az apaság vélelmének megtámadása.

vérségi származás tisztázásához kétségkívül fontos egyéni és társadalmi érdek fűződik.⁶⁶⁸

A gyermek családi státusza stabilitásának biztosítása – a gyermek szilárd és rendezett családi nevelése – kiemelt érdek, ezért a jogalkotó viszonylag rövid határidővel biztosította az egyensúlyt a származás kiderítéséhez fűződő, valamint a családi kapcsolat stabilitásának érdeke között.⁶⁶⁹

Egyetértek e jogalkotói és jogalkalmazói állásponttal, hiszen a gyermek kiegyensúlyozott, harmonikus családi környezete számos helyzetben jobban szolgálja a gyermek érdekét, mint az, hogy biológiai származása tisztázott legyen. Ez az eset áll fenn kifejezetten akkor, ha a gyermek például vérfertőzésből, vagy szexuális erőszakból származik: magától értetődő, hogy ilyen helyzetben a vérségi származás tudata jóval több kárt okoz a gyermekben, mint amennyi előny származik belőle.

d.) Az anya személyiségi joga

Nem kétséges, hogyha fény derül a gyermek valódi származására, az az anya magán- és családi életére is visszafordíthatatlan hatást gyakorol. A magánélet védelme hazánkban a Mavé. tv. hatályba lépésével még hangsúlyosabban érvényesül; ezek alapján joggal merülhet fel bennünk a kérdés, hogy a származás – vér szerinti apa általi – felderítésének igénye elsőbbséget élvez-e a magánélet védelmével szemben?

Egy vizsgált jogvitában a magát apának vélő férfi bejelentéssel élt az illetékes közigazgatási szerv felé annak megállapítása érdekében, hogy az általa megjelölt – házassági kötelékben élő – nőtől gyermeke származik. Az anya magánélethez fűződő jogának sérelme miatt indított személyiségi jogi pert a férfi ellen, tekintettel arra, hogy annak alaptalan bejelentése folytán a család élete drasztikusan megváltozott, közte és férje közötti feltétlen bizalmi légkör megszűnt, hűséges feleségként és odaadó anyaként magyarázkodni kényszerült.

Az első fokon eljáró Veszprémi Törvényszék deklarálta, hogy a magánélethez való jog nem más, mint az egyén joga ahhoz, hogy maga döntse el, mi legyen a sorsa, mit tegyen magával és a rá vonatkozó ismeretekkel. E jogosultság arra irányul, hogy az egyén meghatározhassa, mely vele kapcsolatos információk juthatnak mások tudomására, életének intim részletei, gondolatai kinek számára váljanak ismertté. A magánélet

---

⁶⁶⁸ Nyíregyházi Törvényszék 2.Pf.21.200/2015/4.

⁶⁶⁹ Kúria Pfv.II.20.936/2016/3.

zavartalanságát biztosító jog kapcsán a személyek magánéletével és családjával kapcsolatos önkényes, illetéktelen beavatkozások tilalmát kifejező személyiségi jogról van szó, mely beavatkozás akkor önkényes, ha az érintett akaratával, szándékával kifejezetten ellentétes, és azt gondosan mérlegelt körülmények sem indokolják.⁶⁷⁰

A másodfokon eljáró Győri Ítélőtábla – osztva az elsőfokú bíróság álláspontját – elvi éllel megállapította, hogy a privátszféra zavartalanságához fűződő személyiségi jog megsértése nemcsak az érintettre vonatkozó információk, adatok illetéktelen nyilvánosságra hozatalával, vagy az érintett akarata ellenére történő valamely cselekvés kapcsán állapítható meg, hanem a magánélet zavarait kiváltani képes egy kellő alap nélkül kezdeményezett eljárás is, különösen, ha annak tárgya az apaság vélelmének megdöntése.⁶⁷¹

Habár mind az első, mind a másodfokon eljáró bíróság a magánülethez fűződő jog védelme mellett foglalt állást, döntésükben az ügyben kezdeményezett eljárás *alaptalan* voltát hangsúlyozták. Álláspontom szerint kevésbé egyértelmű lenne az ügy megítélése akkor, ha az eljárás kezdeményezése alapos okkal történt volna. Meglátásom alapján ugyanis abban az esetben, ha a valódi származás megállapítása a tét, az emberi méltósághoz fűződő jog két aspektusának összemérésére kerül sor, melynek kimenetele közel sem evidens.

A vizsgált jogesetek alapján megállapítható, hogy a vérségi származás megismeréséhez fűződő jog személyiségi jogi elismertsége vitatott. Úgy vélem, célszerűtlen az a gyakorlat, mely kategorikusan elutasítja e jog személyiségi jogi minőségének megállapítását, hiszen a családi jogi eszköztár számos esetben nem tudja orvosolni a jogsértésből fakadó problémákat. Mindezek alapján indokoltnak tartom a vizsgált jog elismerését az önrendelkezési jogból levezethető személyiségi jogként.

---

⁶⁷⁰ Veszprémi Törvényszék 5.P.20.905/2017/14.

⁶⁷¹ Győri Ítélőtábla Pf.I20.159/2018/5.

X. 7. A vérségi származás megismeréséhez fűződő jog hazai fejlődése, jogi és bioetikai dilemmák

Az előző fejezetekben ismertetettek alapján az alkotmánybíróági és rendes bírósági gyakorlat a vérségi származás megismeréséhez fűződő jog kapcsán felmerülő, klasszikusnak tekinthető kérdésre már megadta a választ. Számos egyéb, az eddig megismerteken kívüli *alap- és személyiségi jogi dilemmát felvető kérdés* merül fel e joggal kapcsolatban, mely hazánkban leginkább még csak elméleti síkon képezte polémia tárgyát.

Egyike ezeknek az *anonim szülés* megengedhetősége. Hazánkban 2013-ban törvényjavaslat került benyújtása az kórházi anonim szülés lehetővé tétele érdekében. Az új jogintézmény bevezetésének kezdeményezését – a törvényjavaslat indokolása alapján – a kedvező nemzetközi tapasztalatok, illetve az eddig az anya által elhagyott csecsemők életének megmentését Magyarországon szolgáló, egészségügyi intézmény elé kihelyezett inkubátorok korlátozott hatása indokolta. A kezdeményezők álláspontja szerint az állam feladata az, amit az inkubátorok kihelyezésének jogszabállyal való megengedésével megkezdett: a születendő gyermek és az újszülött életét és egészségét minden körülmények között, akár a szülőket fenyegető jogi szankciók oldása és a *családi állás megállapíthatóságának korlátozása árán is megvédeni.*⁶⁷² A törvényjavaslat tárgysorozatba vételét a képviselők többsége leszavazta, így az anonim szülés hazánkban továbbra sem megengedett.

Ezzel szemben a *csecsemő inkubátorok használata* Magyarországon is bevett gyakorlat. A Nemzeti Népegészségügyi Központ 2022. januári összesítése alapján⁶⁷³ hazánkban jelenleg 35 db, egészségügyi intézményeknél működő újszülöttmentő inkubátor található, ahol az újszülöttek anonim, örökbefogadáshoz való hozzájárulás szándékával történő elhelyezése valósulhat meg. Az alapvető jogok biztosa az inkubátorok működtetésével kapcsolatos jelentésében foglalkozott a csecsemő inkubátorok használatával összefüggő alap- és személyiségi jogi dilemmákkal. A jelentésben – a közigazgatási és igazságügyi miniszter álláspontját bemutatva – megállapításra került, hogy az inkubátorba helyezett gyermeknek valóban nem lesz alkalma megismerni szüleit, tágabb családját, azt a környezetet, amelyből származik, és *ezzel a származás*

⁶⁷² T/1032. sz. törvényjavaslat: 2013. évi ... törvény egyes törvényeknek a kórházi anonim szülés lehetővé tételéhez szükséges módosításáról.

⁶⁷³ <https://www.nnk.gov.hu/index.php/egeszsegugyi-igazgatasi-foosztaly/csaladvedelmi-szolgaltatok/ujszulottmento-inkubatorok-cimlistaja> (2022. 04. 26.)

megismeréséhez való joga sérül. Nem rendelkezünk megbízható információkkal arról, hogy milyen hatása lenne az inkubátorok megszüntetésének a nem kívánt csecsemők sorsára. Mindezek alapján elképzelhető, hogy az inkubátorba helyezés lehetőségének megszüntetése veszélyeztetné egyes gyermekek élethez való jogát, amely olyan súlyú sérelem, amelynek elkerülése érdekében – a bekövetkező esetek számától függetlenül – a származás esetleges meg nem ismerése inkább elfogadható megoldás. *A fő cél annak biztosítása, hogy a nem kívánt gyermekként született csecsemők életben maradjanak, az inkubátorok pedig éppen az élet megmentésére adnak lehetőséget.*⁶⁷⁴

A szülői státusz és a gyermek vérségi származásának átértékelődését jelenti, hogy a genetikai és nevelőszülőség a reprodukciós eljárások során több esetben – donor ivarsejtek használata vagy embrióadományozás – elválík egymástól.⁶⁷⁵

Az ezzel összefüggésben felmerülő, bioetikailag igen aggályos kérdések egyike a *férj halála utáni művi megtermékenyítés*, azaz a halál utáni ivarsejtek felhasználhatósága. Hazánkban a hatályos jogi szabályozásból nem következik, hogy a letétbe helyezett hímvarsejtet ne lehetne felhasználni a letevő halála után. Az Eütv. csupán azt tiltja, hogy halott ember testéből emeljenek ki ivarsejteket.⁶⁷⁶

Az *ivarsejt donáció* anonimitásának kérdése Magyarországon szintén leginkább elméleti síkon merült fel. Ivarsejt közvetlenül természetes személynek nem adományozható, azt az egészségügyi szolgáltatónak vagy kutatóhelynek lehet közvetlenül felajánlani, vagyis főszabályként az anonim adományozás megengedett. Ez alól kivételt jelent a petesejt-adományozás, amelynek esetében – néhány éve bekövetkezett jogszabály-módosítás következtében – megtörténhet az anonimitás feloldása,⁶⁷⁷ vagyis meghatározott recipiens részesülhet meghatározott feltételek fennállása esetén.⁶⁷⁸

Szintén vitatott kérdés a vérségi származás megismerése jogának érvényesülése az *örökbefogadott gyermek vonatkozásában*, mely – ahogyan azt a külföldi kitekintés során is tapasztalhattuk – az adott ország gyakorlatától függően hol kevesebb, hol több akadályba ütközhet. Az örökbefogadás célja – ahogyan arra a Legfelsőbb Bíróság is

⁶⁷⁴ Az alapvető jogok biztosának jelentése az AJB-5441/2012. számú ügyben, 24.

⁶⁷⁵ NAVRATYIL (2005): i. m. 25.

⁶⁷⁶ NAVRATYIL (2005): i. m. 26.

⁶⁷⁷ Eütv. 171. §

⁶⁷⁸ ZELLER Judit: *A testen kívül létrejött embriók morális és jogi státusa a reprodukcióhoz való jog és a tudományos kutatás tükrében.* PhD értekezés, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának Doktori Iskolája, Pécs, 2009, 124.

rámutatott – a vérségi származáson alapuló, rokoni kapcsolattal azonos jogi kötelék létrehozása az örökbefogadó szülő és az örökbefogadott gyermek között.⁶⁷⁹ Mindezek ellenére az örökbefogadott gyermeknek is joga van az örökbefogadás tényének, és – meghatározott feltételek mellett – vér szerinti családjának megismerésére. Megjegyzendő, hogy ez esetben alapvető érdeköszeütközés áll fenn a gyermek származás megállapításához fűződő joga és a vér szerinti szülő személyes adatai tiszteletben tartásához fűződő joga közt, mely *érdekkonfliktust* a jogalkotó úgy próbálja orvosolni, hogy az örökbefogadás tényéről a gyámhatóság a vér szerinti szülő nyilatkozatától függetlenül felvilágosítást ad, de a vér szerinti szülő, testvér személyes adatai az örökbefogadott gyermekkel csak kifejezett hozzájárulásuk esetén közölhetők. Ez alól kivételt jelent a vér szerinti szülő egészségügyi adatai megismerésének lehetősége, tekintettel arra, hogy a gyermek egészségügyi jóléte szempontjából kiemelt jelentősége van annak, hogy tudatában legyen: vér szerinti szülője nem szenvedett-e valamilyen örökölhető betegségben.⁶⁸⁰

E fentebb vázolt, igen érzékeny kérdések számos erkölcsi-morális – és egyben jogi – dilemmát vetnek fel a vérségi származás megismerésével összefüggésben. Érintik a családot, a szülőség intézményét, és a magzat vagy a már megszületett *gyermek* szempontjából is *sorsdöntő* – olykor *sorsfordító* – jelentőséggel bírnak. Úgy vélem, általános érvényű megoldás nincs, esetről-esetre indokolt mérlegelni az egymásnak feszülő érdekeket: az érdekösszemérés vezérelve pedig a *gyermek legjobb érdeke* kell, hogy legyen.

S hogyan jelentkezhethet ez a gyakorlatban? Elképzelhető, hogy az örökbefogadó család, a *családi élet zavartalansága* és szilárdsága érdekében előnyösebb, ha a gyermek nem ismeri genetikai származását. Való igaz, hogy egy esetleges – akár évtizedekkel – későbbi kapcsolatfelvétel az örökbe fogadott személy és a vér szerinti szülő között szociológiailag, pszichológiailag hátrányosan befolyásolhatja, destabilizálhatja mindkét oldalon a már kialakult életvitelt, a lezárult családi viszonyokat.⁶⁸¹ Kétségtelen azonban, hogy a genetikai származás ismeretének hiánya a gyermek oldalán *az önazonosság sérelmével, identitászavarral járhat*.

Aggályokat vet fel a jelenlegi jogi szabályozás fentebb ismertetett rendelkezése – mely

---

⁶⁷⁹ BH 2001/7/323.

⁶⁸⁰ A Ptk. indokolása. XIII. Fejezet - Az örökbefogadás joghatásai.

⁶⁸¹ NAVRATYIL Zoltán: *Észrevételek az új Polgári Törvénykönyv tervezetével összefüggésben*. Magyar Jog, 2012/11, 692.

alapján a vér szerinti szülő és testvér *személyes adatai csak kifejezett hozzájárulás esetén közölhetők a gyermekkel* –, hiszen a vér szerinti szülő személyes adatainak védelmét előnyben részesíti az örökbe fogadott gyermek vérségi származása megismeréséhez való jogával szemben. E kivétel nélküli szabály álláspontom szerint alapjaiban korlátozza a gyermek vérségi származása megismerésének, és egyben önazonossághoz fűződő jogának érvényesítését.

Az anonim szüléssel és a reprodukciós eljárásokkal összefüggésben felmerülő, „életet védő” *anonimitás elve* és a *gyermeket megillető származás megismerésének joga* között szintén kollízió tapasztalható. Magától értetődő, hogy az anonimitás feloldása csökkentené az ivarsejt- vagy embrióadományozási hajlandóságot, és elképzelhető az is, hogy az anonim szülés bevezetése csökkentené az abortuszok számát. Azonban a gyermek érdeke semmiképp nem hagyható figyelmen kívül, aki felnővén fiktív szülőkkel szembesül – függetlenül a kétségtelenül szeretetteljes környezettől –, ami akár az önmagával való meg hasonuláshoz is vezethet. *Navratyil Zoltán* szavaival élve: a gyermeket nem lehet eldologiasítani, és egy in vitro fogant gyermeket sem lehet „*homunculus*”-szá degradálni.⁶⁸²

Úgy vélem, ezen felvetések is kellően demonstrálják azt, hogy a vérségi származás megismerésének jogával kapcsolatos hatályos szabályozás számos – alap- és személyiségi – jogi aggályt hordoz magában. Ahogyan a külföldi kitekintés is példázza, nem kevés esetben a törvényi szabályozás ellenére is heves viták bontakoznak ki az egymással konkuráló érdekekre tekintettel. Az pedig magától értetődő, hogy a tudomány rohamléptékű fejlődése és a genetikai-biotechnológiai forradalom a közeljövőben még több vitás kérdést generál.

---

⁶⁸² NAVRATYIL (2005): i. m. 27.

X. 8. Következtetések

Összességében megállapítható, hogy a vérségi származás megismeréséhez fűződő jog hazai fejlődéstörténete a német jogi megoldással mutat a legtöbb rokonságot. Hasonlóan a német példához – ahol a vérségi származás megismeréséhez fűződő jog deklarálására a Szövetségi Alkotmánybíróság 1989-es határozatában került sor –, a jogintézmény alkotmányos *gyökerekkel* rendelkezik, létjogosultságát az Alkotmánybíróság úttörőnek tekinthető, 57/1991. (XI. 8.) AB határozata rögzíti, hangsúlyozva az emberi méltósághoz fűződő joggal fennálló immanens kapcsolatát. A polgári bíróságok – akceptálva az Alkotmánybíróság felfogását – az emberi méltósághoz fűződő jog magánjogi megfelelőjéből, az *általános személyiségi jogból* tartják levezethetőnek a jogintézményt. Kiemelendő, hogy a külföldi államok gyakorlatához hasonlóan a vérségi származás elismeréséhez fűződő jog személyiségi jogi elismertsége hazánkban sem egyöntetű. Véleményem szerint a vérségi származás megismeréséhez fűződő jog legitim helytel rendelkezik a személyiségi jogok körében, tekintettel arra, hogy a védendő érték egyértelműen a gyermek személyiségéből fakad, *a genetikai származás tudata a gyermek személyiségének kulcsa, önazonosságának esszenciális eleme.*

A vérségi származás megismeréséhez fűződő jog vizsgálata kapcsán szükségesnek tartom megemlíteni továbbá azt, hogy e jog hazai szabályozása kitűnően példázza az *alkotmányjogi és polgári jogi védelem* egymásba fonódó, olykor megbonthatatlanul tűnő kötelékét. A két jogág védelmi rendszere kölcsönösen feltételezi egymást, hiszen az Alkotmánybíróság csupán a jogintézmény személyiségi jogi minőségének, főbb tartalmi elemeinek rögzítésére vállalkozott, azok kibontása, konkretizálása, valamint a jogosultság határainak kijelölése már a polgári jogi bíróságok jogértelmező és jogfejlesztő tevékenységére hárul.

Ennek megfelelően a bírói gyakorlat adta meg a választ többek között azokra a rendszeresen felmerülő kérdésekre, hogy a vér szerinti apa hivatkozhat-e önrendelkezési jogára nem kívánt gyermeke származásának megismeréséhez fűződő jogával szemben, vagy, hogy a vélelmezett apa emberi méltóságán csorba esik-e, amennyiben évek múltán kiderül, hogy sajátjaként nevelt gyermeke nem tőle származik? A bírói gyakorlat viszonylag egységesnek és következetesnek mondható a házasságon kívül, a biológiai apa tudta és akaratán kívül született, vagy épp a házasságban, de nem a vélelmezett

apától származó gyermek vérségi származás megismeréséhez fűződő joga érvényesítésének vonatkozásában.

Meglátásom szerint azonban a származás megismerésével kapcsolatban a *megválaszolatlan kérdések* továbbra is többségben vannak a *vitathatatlan megállapításokhoz* képest. A mesterséges megtermékenyítés különböző szociobiológiai kombinációi – amelyek közül mára már több nem engedélyezett – bonyolult variációkra adtak lehetőséget. Ki tekinthető vér szerinti apának, illetve anyának? Aki a petesejtet adományozza, vagy aki a gyermeket megszüli? A művi megtermékenyítéssel kapcsolatban felvetődik továbbá a béranyaság, dajkaanyaság problémaköre. Lehet-e az anya személye kérdéses?⁶⁸³ Hogyan érvényesül, sőt, egyáltalán, érvényesülhet-e a vérségi származás megismeréséhez fűződő jog ilyen körülmények között?

Ezen kérdések is kitűnően példázzák azt, hogy a biológia és a genetika tudományának eddig soha nem látott rendkívüli fejlődése, továbbá az a tény, hogy az orvostudomány átlépte a maga *hippokratészi határait*, folyamatosan olyan új kihívások elé állítja a magánjogot, azon belül pedig a személyiségvédelmet, melyek akár néhány évvel ezelőtt is elképzelhetetlenek voltak.⁶⁸⁴ A kérdésnek számos – morális-erkölcsi, bioetikai és természetesen jogi – vetülete van: álláspontom szerint a jogi vonatkozású kérdések megválaszolása – támaszkodva a jogtudomány eredményeire – továbbra is a bírói jogértelmező és jogfejlesztő tevékenységre hárul.

---

⁶⁸³ NAVRATYIL (2005): i. m. 2.

⁶⁸⁴ LÁBADY (2000b): i. m. 19.

XI. A szülő és a gyermek közötti kapcsolattartási jog⁶⁸⁵

A gyermek önálló személyiség, akinek *elképzelései, vágyai, érzései* vannak – e személyiség kedvező irányba való fejlődése pedig jelentős mértékben függ szülei magatartásától. Személyisége *egészséges fejlődésének és harmonikus kibontakoztatásának* alapfeltétele, hogy a gyermek családi környezetben, boldog, szeretetteljes és megértő légkörben nőjön fel⁶⁸⁶ – abban az esetben is, hogyha szülei házassága *véglegesen és helyrehozhatatlanul* megromlik.⁶⁸⁷

A házasság felbontása esetén gyakran előfordul, hogy a jogalkalmazó szervek a kapcsolattartási jogot a per egyik járulékos kérdéseként kezelik,⁶⁸⁸ holott a gyermek jogainak és érdekeinek védelme egyáltalán nem jelent „járulékos kérdést”: vitathatatlan tény, hogy a gyermek szüleivel történő zavartalan kapcsolattartása személyiségének lényeges vonását képező, igen érzékeny szegmense.

A házasság felbontásával nem szűnik meg a szülők közös felelőssége a gyermek sorsáért, a házasság felbontása így nem járhat azzal a következménnyel, hogy szüleinek egyikét a gyermek elveszítse.⁶⁸⁹ A gyermek érdekeinek védelmét a szülői felügyelet – és így a kapcsolattartás – kérdésében történő döntés során maximálisan tiszteletben kell tartani, és *nem mellékesen*, hanem kellő odafigyeléssel, felkészülten és felelősségteljesen kell határozni róla.⁶⁹⁰

A gyermek minél teljesebb körű védelme ugyanis olyan alapvető, elvi éllel megfogalmazott követelmény, melyet a társadalom joggal támaszt mind a jogalkotással, mind pedig az ítélkezési gyakorlattal szemben. Ez a felismerés jut kifejezésre az Alaptörvényben, a Ptk.-ban és más jogszabályokban⁶⁹¹ is.⁶⁹²

⁶⁸⁵ A szerző tárgyban megjelentetett tanulmánya: SZENDRŐI Anna: *A szülő és a gyermek közötti kapcsolattartás alapjogi és személyiségi jogi vetülete*. Pro Futuro, 2019/2, 82-99.

⁶⁸⁶ 1991. évi LXIV. törvény a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről – Preambulum.

⁶⁸⁷ Ezen elv a Ptk. Családjogi Könyvének rendelkezéseiben is megtalálható. Lásd: Ptk. 4:2. § (3)

⁶⁸⁸ SOMFAI Balázs: *Kapcsolattartás, mint a gyermek emberi joga*. HVG-ORAC, Budapest, 2009, 4.

⁶⁸⁹ BARZÓ Tímea: *A különélő szülő kapcsolattartási jogát ellehetetlenítő szülői magatartás polgári jogi és büntetőjogi következményei*. Miskolci Jogi Szemle, 2019/2. különszám, 83.

⁶⁹⁰ NAGY Andrea: *Bővülő keretek – A kapcsolattartás szabályozása az új Ptk-ban*. <http://www.mabie.hu/index.php/cikkek-tanulmanyok/105-dr-nagy-andrea-bovulo-keretek-a-kapcsolattartas-szabalyozasa-az-uj-ptk-ban> (2019. 04. 06.), 2.

⁶⁹¹ A polgári jog és az alkotmányjog továbbiakban részletezett szabályai mellett érdemes kiemelni azt, hogy egyéb jogterületek is szabályozási körükbe vonták a kapcsolattartás jogát. A *büntetőjog* a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 210. §-ában meghatározott, önálló tényállás keretében szabályozza „*Kiskorúval való kapcsolattartás akadályozását*”.

⁶⁹² 17. számú irányelv.

E fejezet célja annak vizsgálata, hogy a kapcsolattartási jog tekintetében elegendő-e a védelem garantálása a családi jogi rendelkezések mentén, vagy indokolt-e a kapcsolattartási jogot személyiségi jogi rangra emelni egy sokrétűbb és hatékonyabb védelem biztosítása érdekében?

XI. 1. A kapcsolattartási jog közjogi természete

A kapcsolattartási jog mind a jogirodalomban, mind pedig a joggyakorlatban hagyományosan *gyermeki* jogként kerül kategorizálásra. A *családban történő nevelkedéshez és a családi kapcsolatok fenntartásához való jog* fokozottabb érvényesülése figyelhető meg a nemzetközi, az európai uniós és a hazai jogalkotás során. E vizsgált gyermeki jog a jogirodalom szerint a gyermek identitáshoz való jogát határozza meg, ugyanis a gyermek személyiségének megfelelő kialakulása szempontjából kiemelkedő jelentősége van a családi kapcsolatoknak, kötődéseknek, melyek meghatározzák a gyermek identitását.⁶⁹³

Általánosságban megállapítható, hogy a gyermek védelme komplex jogi megközelítést igényel, a minél szélesebb körű védelem szavatolása érdekében pedig a gyermeki jogoknak át kell hatniuk a jogrendszer egészét. Ez a kapcsolattartási jog esetében sincs másképp. A fogalmi sokszínűség a kapcsolattartás jogának vonatkozásában is kiemelt hangsúlyt kap: a kapcsolattartáshoz fűződő jog, mint nemzetközi egyezményekben deklarált *gyermeki jog* egyrészt az alkotmányos rend által védett jogosultság, másrészt pedig a polgári jogi szabályok által érvényre juttatott jog is egyben.

A gyermeki jogok térhódításával párhuzamosan a család, valamint a gyermek érdekét szolgáló elvek és jogintézmények – a családvédelem, valamint a gyermek legfőbb érdekének elve – az alkotmányos rendelkezések szintjén is megjelentek.

Az Alaptörvény *Szabadság és felelősség* cím alatt rögzíti az embert megillető alapvető jogokat. Habár a kapcsolattartás joga az Alaptörvény alapjogi katalógusában nem kerül rögzítésre, mégis alapjogi elismeréssel bír. Az Alkotmánybíróság ugyanis elvi élel rögzítette, hogy a *házasságra és a családra* – így többek között a kapcsolattartásra – vonatkozó szabályok az alapvető jogokra és kötelezettségekre tartoznak, ennek megfelelően pedig *alapjogi védelemben* kell, hogy részesüljenek.⁶⁹⁴

Az Alkotmánybíróság gyakorlatából kétségtől megállapítható, hogy a kapcsolattartási jog – a magán- és családi élethez fűződő jog keretében – a gyermeket megillető gondoskodáshoz és neveléshez való jogosultságából, s ennek inverze, a szülő oldalán fennálló gyermeknevelési kötelezettségéből vezethető le.

---

⁶⁹³ FAZEKAS (2016a): 48-49.

⁶⁹⁴ 4/1990. (III. 4.) AB határozat, ABH 1990, 31.

A kapcsolattartási jog *kiemelt szerepét* demonstrálja az is, hogy a szülők és a gyermekeik közötti személyes és közvetlen kapcsolatot – általános jelleggel – még a *koronavírus-járvány*, és az azzal összefüggésben hozott járványügyi intézkedések sem lehetetleníthetik el. Az Alkotmánybíróság megítélése alapján a kiskorú gyermek és a szülő közvetlen kapcsolatának fenntarthatósága különleges jogrend idején is az emberi kapcsolatok közötti olyan minimumot jelent, melyre nem vonatkozik a társadalmi távolságtartás követelménye, és ez éppúgy igaz az együtt élő, mint a különélő szülő viszonylatában.⁶⁹⁵

Mindezek alapján megállapítható, hogy kapcsolattartási jog kitüntetett relevanciája és alapjogi minősége megkérdőjelezhetetlen. A jogintézmény személyiségi jogi természete közel sem ilyen egyértelmű: mind a hazai, mind pedig a nemzetközi jogtudományban és joggyakorlatban egymástól élesen elkülönülő álláspontokból fakadó messzemenő vitákat generál.

---

⁶⁹⁵ 3067/2021. (II. 24.) AB határozat, ABH 2021, 438.

XI. 2. A kapcsolattartási jog, mint személyiségi jog a kontinentális jogrendszerben

A francia szabályozás rendszertani sajátosságainál fogva számos jellegzetességet mutat fel a kapcsolattartási jog magánjogi szabályozását illetően.

A francia felfogás tág értelemben patrimonialis – anyagi értékkel bíró – és extra-patrimonialis – pénzben nem kifejezhető – jogokat különböztet meg. Jelen tanulmány szempontjából az extra-patrimonialis jogok bírnak relevanciával, hiszen e jogok körébe tartoznak a közjoghoz tartozó politikai jogok és szabadságjogok, a magánjoghoz tartozó személyiségi jogok,⁶⁹⁶ valamint a családtagok személyes viszonyait szabályozó jogok,⁶⁹⁷ így a családi élet tiszteletben tartásához fűződő jog, a gyermek taníttatásának joga, a szülői felügyelet joga.⁶⁹⁸ Ez utóbbi kategória az egyén oldalán fennálló családi jogviszonyból ered, s magában foglalja a házastársak egymás közötti jogait,⁶⁹⁹ valamint a szülők és gyermekeik között fennálló jogosultságokat,⁷⁰⁰ mint például a *kapcsolattartás jogát*.⁷⁰¹

Habár a családtagok relációjában érvényesülő jogok rendszertani besorolásuk alapján nem értelmezhetők a személyiségi jogok körén belül, mégis indokolt a vonatkozó bírói gyakorlat áttekintése,⁷⁰² hiszen az uralkodó jogirodalmi álláspontok alapján a családi élet összetevői a magánélethez fűződő személyiségi joghoz tartoznak.⁷⁰³

Általánosságban megállapítható, hogy a kapcsolattartási jog magánjogi védelmét a Code Civil családi jogi szabályai hivatottak biztosítani. Visszatérő tendencia, hogy a

---

⁶⁹⁶ Franciaországban a személyiségi jogok a bírói jogfejlesztő tevékenység útján kerültek kimunkálásra. A személyiségi jogok kategóriájának első megfogalmazása a Francia Semmisítőszék 1902-es határozatához (*arrêt Lecoq*, Cour de Cassation, Chambre civile, 25 juin 1902) köthető, tudományos igényűen történő deklarálására pedig 1909-ben, Perreau, francia jogtudós „Személyiségi jogok” című művében került sor. Napjainkban a személyiségi jogok taxatív felsorolása a Code Civil Első Könyv (A személyek) I. címében található. Lásd: Gert BRÜGGEMEIER – Aurelia Colombi CIACCHI – Patrick O'CALLAGHAN: *Personality Rights in European Tort Law*. Cambridge University Press, Cambridge, 2010, 10-17.

⁶⁹⁷ Ezzel szemben a családtagok közötti öröklés, az egymás között megkötött szerződések, valamint a házassági vagyonrendszerek alkotják család patrimonialis jogát alkotják.

⁶⁹⁸ MURIEL PARQUET: *Introduction générale au droit*. Bréal, Rosny-sous-Bois, 2007, 19.

⁶⁹⁹ E jogokat a Code Civil 212. §-a rögzíti, mely alapján a házastársak kölcsönös tisztelettel, hűséggel és segítséggel tartoznak egymásnak.

⁷⁰⁰ E jogok a Code Civil Családjogi könyve IX. címének (a szülői felügyelet szabályai) rendelkezései között értelmezhetők.

⁷⁰¹ <https://sites.google.com/site/coursdroit1/Home/premier-semester/introduction-au-droit/chapitre-1--classification-des-droits-subjectifs?tmpl=%2Fsystem%2Fapp%2Ftemplates%2Fprint%2F&showPrintDialog=1> (2019. 04. 06.)

⁷⁰² A Code Civil nem tartalmazza az általános személyiségi jog tételét, azonban az 1382. § – a személyiségi jogsérelem bekövetkezése esetén – lehetőséget biztosít a nem vagyoni károk megtérítésére.

⁷⁰³ BRÜGGEMEIER – CIACCHI – O'CALLAGHAN: i. m. 234.

bíróság határozatában nemzetközi dokumentumokban elismert emberi jogokra hivatkozik a nemzeti jogszabályok mellett. Ennek megfelelően a kapcsolattartási jogot érintő jogviták esetében az EJEE 8. cikkében rögzített – mind a gyermeket, mind pedig a szülőket megillető – magán- és családi élet tiszteletben tartásához fűződő jog gyakori hivatkozási alapot jelent.⁷⁰⁴ Anélkül tehát, hogy a bíróság konkrét személyiségi jogi sérelemre alapozná döntését, számos esetben a *magán- és családi élethez fűződő jog kontextusán belül* értelmezi a kapcsolattartás jogát.⁷⁰⁵

A kapcsolattartási jog *személyiségi jogi* volta sokkal *erőteljesebben* jelentkezik a *német* jogban. Ugyan a kapcsolattartási jog nem került rögzítésre a nevesített személyiségi jogok között, azonban a német jog az „*általános személyiségi jog*” – mint az ember teljes személyiségét átfogó absztrakt jogi kategória, egységes és oszthatatlan keretjog – intézményének bevezetésével lehetőséget biztosít egyéb, a személyiség lényegi részét képező értékek jogi oltalom alá helyezésére.

A BGB 253. § (2) bekezdése nem tartalmazza az általános személyiségi jogot mint védendő jogtárgyat, ez azonban nem eredményezi azt, hogy a személyiségi jogi sérelmek esetén pénzbeli kárpótlási igény ne lenne érvényesíthető.⁷⁰⁶ A bírósági gyakorlat ugyanis a GG rendelkezéseiből vezeti le a magánjogi⁷⁰⁷ jogkövetkezmények alkalmazhatóságát.⁷⁰⁸

Ez a kapcsolattartási jog esetében is tetten érhető, hiszen a polgári jogi bíróságok a kapcsolattartási jog magánjogi szabályait gyakran az alaptörvényi rendelkezésekkel összefüggésben értelmezik.

---

⁷⁰⁴ Lásd: Cour de cassation, Chambre civile 1, 24 janvier 2018, 17-13.017 17-13.400, Cour de cassation, Chambre civile 1, 1 février 2017, 16-11.979, Cour de cassation, Chambre civile 1, 21 septembre 2016, 15-28.941, Cour de cassation, Chambre civile 1, 22 juin 2016, 15-19.471 15-19.516.

⁷⁰⁵ Lásd: Cour de cassation, Chambre civile 1, 25 mai 2016, 15-50.063: „A szülői jogok korlátozása – különösen a szülői felügyelet elvesztése – a családi élethez való jog megsértését jelenti...” „A gyermek és az apa közötti – az apa szülői felügyeleti jogának megfosztása miatt bekövetkező – kapcsolattartás hiánya a családi élethez fűződő jog, továbbá EJEE 8. cikkének megsértését is jelenti.

⁷⁰⁶ A legfontosabb és legmarkánsabb minőségi változást az általános személyiségi jognak a BGB 823. §-nak tekintetében megnyilvánuló „egyéb jogként” való fel- és elismerése jelentette. Lásd: GÖRÖG Márta: *Az általános személyiségi jog megsértésének fájdalomdíjjal való orvoslása*. Jogelméleti Szemle, 2002/3. <http://jesz.ajk.elte.hu/gorog11.html> (2019. 04. 07.)

⁷⁰⁷ A magánjogi személyiségvédelem normatív alapját ma a BGB 823. §-a, valamint 826. §-a szolgáltatja. Lásd: SZILÁGYI Ferenc: *A személyiség magánjogi védelmének dogmatikája a német jogban*. In: *Medias Res*, 2013/2, 347-380.

⁷⁰⁸ GÖRÖG Márta: *A személyiség védelme a becsület és a jóhírnév vonatkozásában*. In: CSEHI Zoltán – KOLTAY András – NAVRATYIL Zoltán (szerk.): *A személyiség és a média a polgári és a büntetőjogban*. Wolters Kluwer, Budapest, 2014, 147.

A kölni bíróság elé került egyik ügyben⁷⁰⁹ a felperes kapcsolattartási jogának az alperes – a gyermekkel együtt élő szülő – magatartása általi ellehetetlenítése miatt kapcsolattartási jogának, mint az általános személyiségi jog egyik megnyilvánulásának sérelmére hivatkozva a BGB 823. §-a által biztosított kártérítési igényt terjesztett elő. Habár a bíróság a felperes számára a személyiségi jog súlyos sérelmének bizonyítása hiányában nem állapította meg a követelt 27 ezer euro összegű kártérítést, a kapcsolattartási jog személyiségi jogi mivoltát nem vitatta. Indokolásában rögzítette, hogy a kapcsolattartási jog megsértése elviekben az általános személyiségi jog megsértését is jelenti, összhangban a BGB 823. §-val és a GG vonatkozó 1. és 2. cikkével.

A bonni bíróság egy hasonló természetű ügyben – utalva az Alkotmánybíróság vonatkozó megállapítására – deklarálta, hogy a kártérítés megítélésének feltétele a személyiségi jog súlyos megsértése, amennyiben a jogsértés által okozott károsodást nem lehet kielégítő módon kompenzálni a kár megtérítésével.⁷¹⁰

A kapcsolattartási jog, mint személyiségi jog nem csupán a szülőket megillető jogosultságok körében értelmezhető, hiszen a gyermek kapcsolattartáshoz fűződő joga is személyiségi jogi ranggal bír; így a gyermek általános személyiségi jogából fakadóan a gyermek akaratát, annak legfőbb érdekét tiszteletben kell tartani a kapcsolattartási jog bírói úton történő rendezése során.⁷¹¹

---

⁷⁰⁹ OLG Köln, 16.10.2014 - I-19 U 45/14.

⁷¹⁰ LG Bonn, 19.09.2006 - 10 O 77/06.

⁷¹¹ FuR – Familie und Recht 2002, 11., Aus der Praxis, Die Entwicklung des Umgangsrechts bis Ende 2001, 492.

XI. 3. A kapcsolattartási jog, mint személyiségi jog az angolszász jogrendszerben

Az Egyesült Királyság szabályozása a kontinentális államok megoldásaihoz képest lényegesen eltérő vonásokat mutat fel a személyiségvédelem területén. Az angol jog nem a védett értékekre – általános vagy egyes személyiségi jogokra – összpontosít, hanem magát a jogsértést állítja a szabályozás fókuszába.⁷¹² A magánélet megsértésének legfőbb jogi alapját a méltányosság jogában gyökerező bizalomszegés – *breach of confidence* – fogalma jelenti.⁷¹³

A kialakult gyakorlaton az 1998-as Emberi jogi törvény – az EJEE nemzeti jogba történő implementálásával – eszközölt változást, mely lehetővé tette az abban rögzített jogokra történő közvetlen hivatkozással nem vagyoni kártérítés megállapítását.⁷¹⁴

A kapcsolattartási ügyek szempontjából az EJEE 8. cikke releváns, melyre a bíróságok több esetben is hivatkozási alapként tekintettek. Ennek ellenére nem személyiségi jogi jogvitaként bírálták el a kapcsolattartási ügyet, hanem az EJEE-ben foglalt jogok horizontális hatályára⁷¹⁵ hívták fel a figyelmet.⁷¹⁶

A kapcsolattartási jog tehát a magánjogi viszonyokban is kitüntetett szereppel bír, azonban személyiségi jogi jellege nem került megerősítésre a bírói joggyakorlat által.

Az Amerikai Egyesült Államok személyiségvédelmi szabályozása számos eltérő elemet mutat fel az eddig megismert megoldásokhoz képest. Az amerikai felfogás szerint az egyén mind személyében, mind pedig vagyonában teljes védelemre jogosult.⁷¹⁷ Jelen tanulmány szempontjából a magánülethez fűződő jog – a személyiségi jogok védelmének széles értelmezésben részesülő anyajog – bír relevanciával, amellyel a személyiség védelmének bármely aspektusa összefüggésbe hozható. A magánülethez való jog magától értetődően a családi viszonyok relációjában is értelmezhető, ennek megfelelően a szülő gyermeknevelési jogosultságába történő beavatkozás magánszférát érintő magatartás egyben. Egyes jogirodalmi nézetek szerint pont a szülők

---

⁷¹² Ken OLIPHANT – Zhang PINGHUA – Chen LEI: *The Legal Protection of Personality Rights: Chinese and European Perspectives*. Brill, Leiden–Boston, 2018, 89.

⁷¹³ BRÜGGEMEIER – CIACCHI – O'CALLAGHAN: i. m. 25-26.

⁷¹⁴ Lásd: *Mosley v News Group Newspapers Ltd* (2008) EWHC 1777 (QB).

⁷¹⁵ Lásd: *Payne v Payne* (2001) EWCA Civ 166.

Kezdetben az EJEE közvetlen alkalmazhatósága kizárt volt, azonban az EJEB jogfejlesztő tevékenysége folytán az EJEE-ben foglalt jogok magánjogi jogvitákban történő felhívása egyre elfogadottabbá vált.

⁷¹⁶ *Re C (Contact: Grandfather)* (2005) NIFam 15.

⁷¹⁷ WARREN – BRANDEIS: i. m. 193.

magánéletébe történő beavatkozás⁷¹⁸ az, amely létrehozta az alapjogként elismert szülői jogosítványokat.⁷¹⁹

A magánélet joga tehát közvetlen összefüggésbe hozható a családi kapcsolatok jogával, mely elsősorban az alkotmányos és a magánjogi jogvédelem szoros kapcsolatára vezethető vissza.⁷²⁰ Ennek ellenére a szülői jogosítványok – beleértve a kapcsolattartás jogát is – elsősorban alapjogként kerülnek feltüntetésre.

Összegezve megállapítható, hogy a kapcsolattartási jog személyiségi jogi minősége bizonytalan. A vizsgálat tárgyává tett jogrendszerek közül a kapcsolattartási jog helye egyedül a német jogban biztosított a személyiségi jogok katalógusában: meghatározott feltételek fennállása esetén a kapcsolattartási jog megsértése esetén lehetőség van személyiségi jogi igény érvényesítésére is. Merőben eltérő szemléletet mutat a vizsgálat tárgyává tett francia, angol és amerikai jogrendszer. Habár a jogintézmény ezen országokban a magánjogi kontextusban is létjogosultsággal rendelkező magán- és családi élet tiszteletben tartásához fűződő jogból közvetlenül levezethető, a bíróságok a polgári jogi jogvitákban elsődlegesen a családi jogi jogszabályokra hivatkozva döntenek, illetve a kapcsolattartási jog alapjogi vonatkozásait emelik ki.

---

⁷¹⁸ Meyer v. Nebraska, 262 U.S. 390 (1923), Pierce v. Society of Sisters, 268 U.S. 510 (1925).

⁷¹⁹ Leslie Friedman GOLDSTEIN: *Contemporary Cases in Women's Rights*. University of Wisconsin Press, Madison-Wisconsin, 1994, 152.

⁷²⁰ MENYHÁRD (2014): i. m. 34.

XI. 4. A kapcsolattartási jog, mint személyiségi jog a hazai jogrendszerben

A gyermek – házasság felbontását követő – családi környezetben való felnevelkedéséhez és korábbi kapcsolatai megőrzéséhez való joga a polgári jogban is elvi jelentőségű tétel,⁷²¹ amely már a XIX. századi polgári jogi jogforrásokban is fellelhető volt.

A jelenleg hatályos Ptk.⁷²² rögzíti a kapcsolattartás polgári jogi szabályait, mint a gyermek és a szülő oldalán fennálló jogot, és egyben a szülő oldalán fennálló kötelezettséget. Ennek megfelelően a Csjk. alapelvként rögzíti a gyermek korábbi családi kapcsolatai fenntartásához fűződő jogát,⁷²³ majd a szülői felügyeleti jogra vonatkozó szabályok körében részletezi a kapcsolattartásra vonatkozó főbb szabályokat.

A kapcsolattartás joga tehát a családi jogi szabályok által védett érték, kérdés azonban, hogy a polgári jog egyéb eszközökkel – személyiségvédelem útján – garantálja-e oltalmát.

A kapcsolattartás joga – a vizsgált külföldi államok jogrendszeréhez hasonlóan – a Ptk. személyiségi jogi katalógusában nem került rögzítésre, mégis alappal merülhet fel bennünk a kérdés, hogy más nevesített személyiségi jogból – továbbá az *általános személyiségi jogból* – levezethető-e.

A bírói gyakorlatot áttekintve számos igenlő válasszal találkozhatunk, melyek a gyermekkel való kapcsolattartásra a személyiségi lét alapvető megnyilvánulásaként tekintenek.⁷²⁴ A gyermek világra jöttével ugyanis az emberi minőség speciális formát, magasabb minőséget ölt. A szülőnek olyan újabb jogai és kötelezettségei keletkeznek, amelyek szorosan kötődnek emberi minőségéhez, függetlenül attól, hogy a szülők házassága fennáll-e. Ezen jogok – közöttük a szülőnek a gyermekkel való kapcsolatához fűződő joga – sérelmét okozó olyan magatartás, amely külső szemlélő számára is érzékelhető, egyértelműen személyiségi jogot is sért.⁷²⁵

A bírósági gyakorlat egy másik esetben a *családi élethez fűződő jogból* vezette le a kapcsolattartás jogát. A család alkotmányos védelme ugyanis nemcsak a házasságon

---

⁷²¹ BARZÓ (2017b): i. m. 48.

⁷²² Ptk. 4:178. § (1)-(2)

⁷²³ Ptk. 4:2 § (4)

⁷²⁴ Pécsi Ítélőtábla Pf.VI.20.037/2018/7.

⁷²⁵ Fővárosi Ítélőtábla 32.Pf.21.229/2017/5-II.

alapuló családra, hanem a szociológia értelemben vett családi életre is vonatkozik.⁷²⁶ Ebből az következik, hogy a szülők és a gyermekek nem csupán a teljes családok esetében rendelkeznek olyan, részletesen nem definiálható jogokkal, melyek a családi élethez fűződő jogok gyűjtőfogalma alá tartoznak. Ezek egyike az a jog, hogy a szülő a gyermekével a házastársak válása vagy új család alapítása esetén is a lehető legszélesebb körben tarthassa a kapcsolatot. Minden olyan magatartás, amely ezt a jogot jogellenesen korlátozza, ha csak időlegesen is vagy hosszabb időszakra ellehetetleníti, sérti az illető személyiségi jogát.⁷²⁷

Szintén a *családi- és magánélethez fűződő joggal* összefüggésben emelte ki a bíróság a nagyszülőket megillető kapcsolattartási jog személyiségi jogi voltát. Magától értetődő, hogy a családi és magánélet szerves része a közeli hozzátartozókkal személyes vagy nem személyes kapcsolatok megtartása vagy fejlesztése. Ebből kifolyólag a családi kapcsolatok zavartalan ápolása, megélése nem elkülönült, hanem az Alaptörvény által is védett, a Ptk. 2:42. § (1) bekezdése szerinti személyiségi jogok része. Az unokával való nagyszülői kapcsolat, annak megélése és kialakítása a nagyszülő személyiségének lényegi ismérvei közé tartozik. E családi kapcsolatba, ennek alakításába történő olyan beavatkozás, amely a vitás helyzetekkel együtt járó kisebb sérelmeket meghaladja, az emberi méltóságból, mint általános személyiségi jogból fakadó magánélethez és családi életéhez való jog sérelmét, ezáltal a személyiségi jog sérelmét is megvalósítja.⁷²⁸

Egy másik megközelítés szerint a kapcsolattartás joga a *teljes és egészséges családban éléshez fűződő személyiségi jogból* származtatható. Az emberi méltósághoz fűződő jog, mint általános személyiségi jog részét képezik a jogszabályokban nevesített, és a jogszabályokban nem nevesített, a bírói és alkotmánybírói gyakorlat által kidolgozott egyes személyiségi jogok. Ilyen, nem nevesített személyiségi jognak minősül a teljes és egészséges családban éléshez fűződő jog, mely magában hordozza a családtagokkal fenntartott kapcsolathoz fűződő személyiségi jogot.⁷²⁹

Az eddig bemutatott példák alapján kijelenthető, hogy a kapcsolattartás jogával összefüggésben számos bírói fórum lehetőséget lát személyiségi jogi igény érvényesítésére. Eltérő az álláspont azonban a tekintetben, hogy az igényérvényesítés a

⁷²⁶ Lásd: 14/1995. (III. 13.) AB határozat, 154/2008. (XII. 17.) AB határozat, 32/2010. (II. 25.) AB határozat.

⁷²⁷ Fővárosi Ítélőtábla 32.Pf.21.229/2017/5-II.

⁷²⁸ Fővárosi Ítélőtábla 32.Pf.20.412/2018/10-II.

⁷²⁹ Debreceni Törvényszék 6.P.20.791/2013/27.

családi jogi szabályok útján történő perindítás sikertelenségétől független, vagy feltételezi azt.

A Fővárosi Ítéltábla gyakorlata alapján a családi jogi szabályok útján történő igényérvényesítéstől *függetlenül* indokolt a kapcsolattartás személyiségi jogi perben történő érvényesítése. A Fővárosi Ítéltábla következetes álláspontja ugyanis az, hogy személyiségi jogi igényként azon igények érvényesíthetők, ahol a védendő érték közvetlenül az ember személyiségéből fakad.⁷³⁰ A szülő és a gyermek közötti kapcsolattartás ilyen igény, egyike az emberi individuumhoz legszorosabban kapcsolódó jognak,⁷³¹ hiszen a személyiség részét képezi az, hogy a szülő a gyermekével milyen kapcsolatot tud tartani.⁷³²

Ezt az álláspontot a Legfelsőbb Bíróság is megerősítette, megállapítva, hogy önmagában az, hogy a házastársak belső jogviszonyában a házastársak egymással szemben tanúsított, jogellenes magatartásával szemben a jogvédelmet elsősorban a családi jog intézményei biztosítják, nem zárja ki az okozott sérelem miatt a személyiségi jogvédelmi igény érvényesíthetőségét – amint azt a Legfelsőbb Bíróság a Pf.II.25.983/2001/7. számú határozatában⁷³³ a gyermek és a szülő közötti kapcsolattartás akadályozása miatti jogsérelem esetén megállapította.⁷³⁴

Némileg eltérő álláspont látszik kirajzolódni az egyik Bírósági Döntések Tárában 2018-ban közzétett határozatból, amely a *családi jogi szabályok körében történő igényérvényesítést teszi elsődlegessé*.

Ez alapján a szülő és a gyermek kapcsolattartásának zavartalansága – függetlenül a családi jog részletes szabályozásának tényétől – személyiségi jogi alapon is vizsgálható, ha az érintett szülő minden lehetséges jogorvoslatot igénybe vett,⁷³⁵ továbbá a másik szülő rendszeresen és tartósan akadályozza a jogának gyakorlását.⁷³⁶

---

⁷³⁰ BDT2015. 3337.

⁷³¹ Lásd: Fővárosi Ítéltábla 2.Pf.20.996/2016/4.

⁷³² Fővárosi Ítéltábla 32.Pf.21.094/2016/5-II, 2.Pf.20.272/2018/8, 2.Pf.21.473/2017/5/II.

⁷³³ Lásd: Legfelsőbb Bíróság Pf. II. 25.983/2001/7.: „A gyermek a különélő szülőjénél való kapcsolattartásának jogellenes korlátozása miatt, személyiségi jogai sérelmére hivatkozással nem vagyoni kártérítést a polgári jog általános szabályai alapján követelhet.”

⁷³⁴ Kúria Pfv.IV.21.171/2009/4.

⁷³⁵ Az irányadó tényállás szerint már a per során számtalan konfliktus adódott a gyermek kapcsolattartásával összefüggésben, amelyek *a jogerős ítéletet követően sem szűntek meg*. Jelen per felperese számos alkalommal fordult a gyámhivatalhoz annak megállapítása érdekében, hogy egyes kapcsolattartások az alperes hibájából hiúsultak meg, kérte azok pótlásának elrendelését. A gyámhivatal a kérelmek egy részét formai okokból elutasította, valamint azért, mert a felperes nem a bírósági döntéseknek megfelelő időben kívánta gyakorolni jogait. Több határozat azonban az alperest marasztalta.

Az eddig vázoltakkal ellenben számos olyan határozat született, mely elvi élel elveti a kapcsolattartási jog személyiségi jogi voltát. Ezen határozatokat hozó bíróságok álláspontja szerint a kapcsolattartási jog – a családi élet körében – kétségtelenül értelmezhető emberi jogi, illetőleg alkotmányos alapjogi dimenzióban, azonban nem illeszthető be a személyiségi jogok katalógusába.

A családi élet tiszteletben tartásához fűződő emberi-, illetve alapjoggal összeegyeztethetőnek tartják a kapcsolattartási jogot, a teljes és egészséges családban éléshez fűződő joggal való kapcsolódásukat azonban vitatják. Álláspontjuk szerint a bírói gyakorlat az egészséges családban élés jogát a fogyatékkal született gyermek szüleit ért immateriális sérelem, míg a – káresemény előtti állapothoz történő viszonyítás céljából használatos – teljes családban élés jogát a káresemény következtében megszűnő családi szerep, illetve családi funkció kompenzálhatósága végett dolgozta ki.⁷³⁷ Ebből kifolyólag a kapcsolattartási jogot nem tartják levezethetőnek a „teljes” és „egészséges” családi kapcsolatokhoz fűződő, nem nevesített személyiségi jogból.⁷³⁸

Meggyőződésük szerint a Ptk. az alkotmányos alapjogok és a polgári jog kapcsolata körül kialakult elméleti vita kapcsán azt az álláspontot követi, hogy a polgári jogi személyiségvédelem köre nem azonos az alapjogok katalógusával. Kétségtelen, hogy bizonyos alapjogok megsértése a személyiségi jogok magánjogi védelme körében is szankcionálható, de ezeknél is eltérőek az érvényesítésüket szolgáló jogi eszközök. Ennek megfelelően a törvény el kívánja kerülni, hogy az alkotmányos szabadságjogok, valamint a nemzetközi egyezményekbe foglalt emberi jogok közül azokat is a magánjogi kódex tartalmazza, amelyeknek érvényesülését az államnak közjogi eszközökkel kell biztosítani, s amelyeknek védelmére a polgári jogi eszközök egyáltalán nem, vagy csak kevésbé alkalmasak.⁷³⁹ A Kúria kialakult gyakorlata alapján a személyiségi jogi perek csak a jogrendszerben betöltött helyüknek, szerepüknek

---

A felek között olykor tettelegességgig fajuló konfliktusok voltak kifejezetten a kapcsolattartással, annak megvalósítási módjával összefüggésben. A gyermek átadása átvétele miatt támadt problémák rendezéséhez a felperes gyakran rendőri segítséget kért. Jól látható tehát, hogy az alperes a *közigazgatási jog* által nyújtott lehetőségeket igénybe vette – eredménytelenül.

⁷³⁶ BDT2018. 3822.

⁷³⁷ Lásd: EBH2009. 2043, Kúria Pfv.III.20.792/2011/5.

⁷³⁸ Debreceni Ítéltábla Pf.I.20.415/2014/6.

⁷³⁹ Kúria Pfv.IV.20.501/2017/3.

megfelelően alakíthatják az életviszonyokat.⁷⁴⁰

A személyiségi jog és a személyhez kötődő igény azonban nem esik egybe. Napjainkra egyre elterjedtebbé vált az a gyakorlat, mely alapján a perbeli felek a keresetlevelekben különböző tényelődáshoz személyiségi jogokat illesztenek, azok megsértésére hivatkoznak, és ennek megfelelően személyiségi jogi igényt kívánnak érvényesíteni. E gyakorlat ellenére a személyiségi jogok védelméhez kapcsolódó igények köre nem értelmezhető kiterjesztően, más jogterületen szabályozott jogok és kötelezettségek, és az ehhez kapcsolódó igények helyébe, mellé személyiségi jogi igény nem léphet. Amennyiben a hivatkozott jogsértés külön meghatározott jogterületre vonatkozó szabályozás körébe tartozik,⁷⁴¹ úgy a jogsértés nem minősül egyben személyiségi jogsértésnek is.⁷⁴²

Következetes és egyértelmű a gyakorlat abban, hogy a *személyiségi jogi per nem szolgálhat bármely más jogterületre tartozó jogvita eldöntésére*, de még véleményezésére sem. A láthatás és kapcsolattartás szabályozására egyértelműen a családi jogi jogintézmények szolgálnak, a végrehajtásról pedig – a közigazgatási jog szabályai szerint – a bíróság köteles gondoskodni. Ellenkező jogi álláspont elfogadása a Kúria megítélése szerint a jogrendszer egyfajta megkettőződéséhez vezetne.⁷⁴³

A személyiségi jogok az adott személyiség védelmére szolgálnak, a jogosult személyiségének lényegi vonásaihoz kötődnek. E jogok abszolút szerkezetű jogok, melyeket mindenki köteles tiszteletben tartani.⁷⁴⁴ A gyermek és a különélő szülő közötti kapcsolattartás, mint relatív személyiségi jogviszony a személyiségi jogok megsértésének jelenleg hatályos objektív szankciórendszerében nem értelmezhető, az objektív szankciók ugyanis felróhatóságtól függetlenül alkalmazandók, azaz a jogsértés ténye minden további vizsgálódás nélkül kiváltja a szankciót. A relatív személyiségi jogok esetében írt kölcsönösség ugyanakkor a jogviszonyban résztvevő valamennyi fél – a kapcsolattartási jog esetében a gyermek, a különélő és a gyermekkel együttélő szülő – magatartásának az együttes vizsgálatát tenné szükségessé, ezt a személyiségvédelem

---

⁷⁴⁰ Kúria Pfv.IV.20.445/2015/4.

⁷⁴¹ E megállapítás vitatható a Mavé. tv. tükrében. A törvény 14. §-a rögzíti, hogy az, akit magánélethez való jogában megsértenek, a személyiségi jogi igényeken kívül külön törvényben meghatározottak szerint egyéb igényeket is érvényesíthet. Álláspontom szerint ez a rendelkezés alapján – tekintettel arra, hogy a kapcsolattartás joga a magán- és családi élethez fűződő jog egyik szegmense – lehetővé teszi a többszörös igényérvényesítést.

⁷⁴² Győri Törvényszék P.20.629/2017/9.

⁷⁴³ Kúria Pfv.IV.20.445/2015/4.

⁷⁴⁴ Győri Törvényszék P.20.629/2017/9.

jelenlegi polgári jogi szankciórendszere nem teszi lehetővé.⁷⁴⁵

A családi jogi viták, így a különélő szülőnek a gyermekkel való kapcsolattartásának problémái tehát nem személyiségi jogi vitában rendezhetők,⁷⁴⁶ s az ezzel kapcsolatos esetleges szankciók alkalmazása is a családi jog körébe tartoznak.⁷⁴⁷

Mindent összevetve konstatálható, hogy a kapcsolattartási jog személyiségi jogi minősége vitatott. A Kúria egyik 2018-as döntése egyértelműen elveti a kapcsolattartási jog személyiségi jogi elismerését, s ezt az álláspontot képviselte több határozatában a Debreceni Ítélőtábla is. Ezzel szemben a Fővárosi Ítélőtábla azt hangsúlyozza, hogy a magánélethez fűződő jog alkotmányos és családi jogi határai egyre inkább összemosódnak, így a családi jogi viszonyok védelme belefér a magánélethez való jog széles körű fogalmába.⁷⁴⁸ Megjegyzendő, hogy a Fővárosi Ítélőtábla gyakorlatában is felmerült az az álláspont, mely szerint a kapcsolattartási jog személyiségi jogi minőségének elismerésére abban az esetben van lehetőség, amennyiben az érintett szülő *rendszeresen, visszaélésszerűen* nem biztosítja a másik szülő jogát a gyermekével való kapcsolattartásra.⁷⁴⁹ Ezzel egyezően a Fővárosi Törvényszék is megállapította, hogy a *gyermek tendenciózus elzárása* a különélő szülőtől sértheti annak személyhez fűződő jogát, azon belül is a magán- és családi élet zavartalanságához fűződő jogosultságát.⁷⁵⁰

Véleményem szerint indokolt a *kapcsolattartási jog személyiségi jogi* mivoltára vonatkozó *következetes bírói álláspont* mihamarabbi kialakítása, eloszlatva ezáltal a jogintézmény körüli jogbizonytalan állapotot. Egyetértek azon jogalkalmazói álláspontokkal, melyek a családi jogi eszközök által történő igényérvényesítést tartják elsődlegesen indokoltnak. A kapcsolattartási jog kikényszerítésének egyik tipikus családi jogi eszköze⁷⁵¹ a kapcsolattartásra vonatkozó határozatok végrehajtása iránti nemperes eljárás, mely 2020. március 1. napjától kezdődően a bíróságok hatáskörébe került át. A bíróságokhoz beérkezett nagy számú kérelmek jelentős hányadát – közel felét – visszatérő jelleggel ugyanaz a néhány család nyújtotta be, s ezen családok esetében jellemzően évek óta akadályozott a láthatás, a különélő szülő, vagy más

⁷⁴⁵ Debreceni Ítélőtábla Pf.I.20.677/2016/5.

⁷⁴⁶ Kaposvári Törvényszék 24.P.21.234/2015/29.

⁷⁴⁷ BH2018. 222.

⁷⁴⁸ SZABÓ Klára: i. m. 7.

⁷⁴⁹ Fővárosi Ítélőtábla 17.Pf.20.395/2017/6-I.

⁷⁵⁰ Fővárosi Törvényszék P.25.490/2013/116.

⁷⁵¹ A kapcsolattartási jog megsértéséből fakadó polgári jogi és családi jogi jogkövetkezményekért lásd: BARZÓ Tímea: *Szülők háborúja – személyiségi jogok csatája, avagy alkalmazhatók-e személyiségvédelmi eszközök a családjogi jogvitákban?* Opuscula Civila, 2021, 6-11.

jogosult hozzátartozó egyáltalán nem, vagy csak igen ritkán találkozhatott a gyermekkel. A gyámhatóság mindezen évek során rendkívül sok esetben bírságolta a kapcsolattartásra vonatkozó határozatot megszegő felet, azonban a gyámhatósági végzések közül csupán néhány emelkedett jogerőre a sorozatos jogorvoslati kérelmek miatt, és az elrendelt kapcsolattartások nem valósultak meg. Látható, hogy sok esetben az egyre emelkedő összegben kiszabott pénzbírság és igen nagy számú gyámhatósági határozat ellenére sem oldódott meg a kapcsolattartás biztosítása, a kérelmezőnek a mai napig végrehajtást kell kérnie.⁷⁵² Általános jelleggel megállapítható, hogy a kapcsolattartás végrehajtásával összefüggő ügyek éveken át folyamatosan, visszatérően jelennek meg, és a *végrehajtás során alkalmazott szankciók ritkán eredményeznek valódi jogkövetést.*⁷⁵³ Az, hogy a hatáskörváltozás milyen előnyökkel járhat, még közel sem egyértelmű, azonban semmiképp sem egyszerűsíti a helyzetet, hogy azon túlmenően, hogy a jogalkotó szerint hatékonyabb és eljárási garanciákkal jobban kiépített eljárás keretében nyílik lehetőség a kapcsolattartásra vonatkozó határozatok végrehajtására a bíróságokon, a jogalkotó semmilyen további eligazítást nem ad.⁷⁵⁴

Úgy vélem, hogy a fentebb vázolt, kapcsolattartást elrendelő határozat végrehajtásából eredő nehézségek, és az ezzel összefüggő, sokszor elégtelen családjogi szankcionálási lehetőségek is szükségessé teszik – adott esetben – a személyiségi jogvédelem igénybevételének biztosítását. Álláspontom szerint erre abban az esetben indokolt sort keríteni, amennyiben a családi jog által rendelkezésre bocsátott eszköztár kimerítése eredménytelennek bizonyul, a visszaélészerű magatartás pedig *rendszeresen, tendenciózusan* megvalósul. Barzó Tímea álláspontját osztva, véleményem szerint sem célszerű teljesen és karakteresen elzárkózni a személyiségi jogi kérdések vizsgálatától, ehelyett inkább határozott és egyértelmű útmutatással kellene meghatározni annak alkalmazási kereteit.⁷⁵⁵

---

⁷⁵² MÁRTON Andrea: *A gyermekkel való kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti új bírósági eljárás első gyakorlati tapasztalatai.* https://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/marton_andrea__kapcsolattartas_vh%5bjogi_forum%5d.pdf (2022. 05. 13.)

⁷⁵³ BARZÓ (2021): i. m. 6. Lásd továbbá: HARMAT Erika – VÖLCSEY Balázs: *Új nemperes eljárás a bíróságok hatáskörében: a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti eljárás.* Családi Jog, 2020/1, 23-31.

⁷⁵⁴ VARGA Nelli: *A gyermek és különélő szülő közötti kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti eljárás dilemmái.* Kézirat, 2022, 17.

⁷⁵⁵ BARZÓ Tímea: *A szülői kapcsolattartást ellehetetlenítő magatartás mint személyiségi jogsértés.* In: LAMM Vanda – SAJÓ András (szerk.): *Studia in honorem Lajos Vékás.* HVG-ORAC, Budapest, 2019, 29.

XI. 5. Következtetések

Összegezve megállapítható, hogy a fejezet központi kérdésével kapcsolatban – mely a kapcsolattartási jog személyiségi jogi minőségének elismerésére keresi a választ – sem a jogirodalom, sem pedig az ítélkezési gyakorlat nem képvisel egyértelmű álláspontot.

Mind a külföldi államok, mind pedig hazánk gyakorlata rámutat arra, hogy a kapcsolattartási jog személyiségi jogi rangra történő emelése ellentétes álláspontok keresztüztüében áll: nemcsak hazánkban, hanem – a német jog kivételével – a vizsgálat tárgyává tett külföldi államok jogrendszerében is. Ennek megfelelően, amennyiben a kapcsolattartási jog, mint alapjog individuális jogsértéssé transzformálódik, *elsődlegesen a családi jogi szabályok* útján indokolt az igényt érvényesíteni, a személyiségi jogi jogsérelem, mint hivatkozási alap – ahogyan az a polgári jogi bíróságok gyakorlatát áttekintve kirajzolódott – nem feltétlenül állja meg a helyét.

A jogi szabályozás sokrétűsége ellenére – meglátásom szerint – indokolt lenne a kapcsolattartási jog személyiségi jogi minőségére vonatkozó egységes jogirodalmi, és legfőképp bírói álláspont kialakítása, mely segítene elosztatni a kapcsolattartási jog érvényesítését övező, sokszor jogbizonytalan állapotot.

Az előző fejezet következtetéseinek megfelelően javaslom a *személyiségi jogi igényérvényesítés lehetőségének* biztosítását a családi jogi eszköztár teljes körű igénybevételének eredménytelensége esetén, amennyiben a visszaélésszerű magatartás – azaz a különélő szülő és a gyermek közötti kapcsolattartási jog ellehetetlenítése – nem egyszeri alkalommal, hanem *rendszeresen és tendenciózusan* megvalósul. Ahogyan az az egyik ítélőtáblai döntésben megfogalmazásra került, a különélő szülő és a gyermek közötti kapcsolattartásra vonatkozó *relatív szerkezetű jogviszony* szabályainak megsértése okozhat olyan sérelmet, melyre a *családi jog eszközrendszere már nem tud reagálni*.⁷⁵⁶ Meglátásom szerint ilyen esetekben helye van a személyiségvédelem alkalmazásának. Vitathatatlan, hogy a szülői minőség megélésének és kibontakoztatásának egyik alapvető feltétele a gyermekkel fennálló személyes kapcsolata. A jog által védendő érték az ember személyiségéből fakad, mely véleményem szerint mindenképp indokolttá teszi a személyiségi jogi védelem eszköztárának – meghatározott feltételek szerinti – biztosítását.

---

⁷⁵⁶ BDT2020. 4138.

Mindezek mellett a kapcsolattartási jog esetében is szükségesnek tartom hangsúlyozni a *jogon túli eszközök alkalmazásának fontosságát*, melyre a végrehajtási eljárások sikertelensége is rávilágít.⁷⁵⁷ A családi jogi szabályozásnak és jogalkalmazásnak ugyanis egyik legkényesebb területe a szülői jogköröket érintő viták megoldása,⁷⁵⁸ amely vonatkozásában véleményem szerint a nem jogi eszközök is hatványozott szereppel bírnak. A jogkövetkezmények kilátásba helyezése mellett a felek közötti kommunikáció helyreállítására⁷⁵⁹ kellene fektetni a hangsúlyt, s a kiskorú gyermekek érdekében egyéb alternatív konfliktuskezelő eljárások bevezetésére lenne szükség a kapcsolattartásra vonatkozó határozatok végrehajtása során. A szülők közötti elhúzódó konfliktusok nyomot hagynak a gyermek életében akkor is, ha a szülők már külön élnek, ezeket a nyomokat pedig – a gyermek érdekében tekintettel – nem szabad mélyíteni a kapcsolattartásra vonatkozó határozat sorozatos végrehajtásával.⁷⁶⁰

---

⁷⁵⁷ Barzó Tímea rávilágít arra, hogy a gyermek mindenképp álló érdeke érvényesülésének legnagyobb gátját a *közigazgatási hatóságok, de még inkább a bíróságok előtti eljárások elhúzódása* jelenti. Véleményem szerint e megállapításból is következik a jogon túli eszközök nélkülözhetetlen volta. Lásd: BARZÓ Tímea: *A gyermek alapvető jogainak védelme a magyar jogban*. Családi Jog, 2005/3, 2.

⁷⁵⁸ FILÓ Erika – KATONÁNÉ PEHR Erika: *Gyermekek jogai, szülői felelősség és gyermekvédelem*. HVG-ORAC, Budapest, 2015, 135.

⁷⁵⁹ Reiderné Bánki Erika véleménye szerint a kapcsolattartás kérdése az a pont, ahol a legnagyobb szükség lenne az életközösségüket megszüntető szülők együttműködésére, a felek konstruktív hozzáállására. Lásd: REIDERNE BÁNKI Erika: *A gyermek érdeke a felbomló családban*. Doktori értekezés, Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Győr, 2014, 200-202.

⁷⁶⁰ VARGA (2022): i. m. 17.

XII. A kiskorút megillető egészségügyi önrendelkezési jog problematikája, különös tekintettel a védőoltások beadatására⁷⁶¹

Napjainkban a gyógyítás és a betegellátás megkérdőjelezhetetlenül *összefonódik* az egészségügyi jogi kérdések megválaszolásának szükségességével.⁷⁶² A betegeket megillető jogok részletes szabályozásának követelményét számos elméleti és gyakorlati probléma hozta felszínre, különös tekintettel arra, hogy a gyógyítás számos olyan kérdése és területe, mely korábban mindössze orvosszakmai problémának minősült, ma már a társadalom széles rétegeit foglalkoztatja.⁷⁶³ Egyike ezen kérdéseknek az *egészségügyi önrendelkezési jog* érvényesülése.

A beteget megillető egészségügyi önrendelkezési jog és az orvos gyógyítási kötelezettsége közötti ellentét már több esetben – a társadalom egyes csoportjait élesen megosztó – morális és jogi diskurzus tárgyát képezte, kifejezetten az eutanázia, az abortusz, vagy épp a reprodukciós eljárások megengedhetőségével összefüggésben.

Mindezekkel szemben hazánkban lényegesen kevesebb figyelem irányult a *beteg gyermek* önrendelkezési jogának érvényesülési lehetőségeire és korlátaira, holott ezt a kérdést is érdemes *kellő súllyal* értékelni.

A napjaink jogalkotását és jogalkalmazását meghatározó tendenciákra, úgymint a gyermeki jogok felértékelődésére, a szülő-gyermek reláció koncepcionális átalakulására, és a szülői felügyeleti jogok merőben új etikai alapokra helyezésére tekintettel, joggal merülhet fel bennünk a kérdés, hogy *milyen módon és mértékben* érvényesül a szülőket megillető, szülői felügyeleti jogból fakadó *törvényes képviselési jogosultság* a kiskorú egészségügyi ellátásának igénybevételére vonatkozó döntéshozatal során? *Beleegyezhet-e* a szülő egy súlyos állapotú, gyógyíthatatlan betegségben szenvedő gyermek gyógykezelésének abbahagyásába? *Visszautasíthatja-e* a szülő az életmentő vagy életfenntartó kezelés formájában alkalmazni kívánt

---

⁷⁶¹ A szerző tárgyban megjelentetett tanulmánya: SZENDRŐI Anna: *Egy szúrás az egész?! Az életkorhoz kötött kötelező védőoltásokat övező személyiségi jogi kollíziók*. Miskolci Jogi Szemle, 2020/2, 186-199.

⁷⁶² FEITH Helga Judit: *Kiskorúak egészségügyi ellátása Magyarországon betegjogi aspektusból*. Egészségfejlesztés, 2018/2. különszám, 71.

⁷⁶³ TÖRÖK Erzsébet Zsuzsanna: *Betegjogok és egyes alapjogok kapcsolata*. Publicationes Universitatis Miskolcensis, Sectio Juridica et Politica, Tomus XXXII., 2014, 238.

vértranszfúziót vallási és lelkiismereti okokra hivatkozva? *Meddig* ér el a szülői kéz, azaz a jog nyelvén szólva: *hol* húzódik a szülői felügyeleti jogok gyakorlásának határa?

A felvetés *aktualitásához* nagymértékben hozzájárul – kifejezetten a *COVID-19* *pandémiával összefüggésben* – a gyermek számára kötelező jelleggel beadandó, valamint önkéntes alapon beadható *védőoltások* kérdésköre. Ennek megfelelően e fejezet sarkalatos pontját képezi a gyermekek számára beadható és beadandó védőoltások kapcsán felmerülő *személyiségi jogi kollíziók* vizsgálata.

Kiemelendő, hogy e fejezet a tágabb értelemben vett kutatáshoz kapcsolódó kérdéseket boncolgat, tekintettel arra, hogy az elemzés *közvetlen fókuszában* a kiskorú egészségügyi önrendelkezési jogának érvényesítéséhez kapcsolódó *jognyilatkozattételi képessége* áll. Mindezek ellenére indokoltnak tartom a téma jelen disszertáció keretei között történő tárgyalását, hiszen *számos alap- és személyiségi jogi kollíziót hoz felszínre*: a gyermek oldalán fennálló, az emberi méltóságból eredő önrendelkezési jog, testi integritáshoz való jog, és egészség joga konkurálhat adott esetben a szülő oldalán fennálló, magánszférához való jogból levezethető gyermeknevelés szabadságához, valamint ehhez kapcsolódóan felhívott lelkiismereti és a vallásszabadsághoz fűződő jogával.

XII. 1. A kiskorú egészségügyi önrendelkezési jogának érvényesülése nemzetközi kontextusban, különös tekintettel a common law gyakorlatra

Az elmúlt néhány évtizedben a korábbi *paternalisztikusnak* vélt orvos-beteg reláció jelentős mértékben átalakult. Az orvost „*nagy fehér varázslónak*” tekintő szemléletet⁷⁶⁴ felváltotta a *tájékozott beleegyezés* kora, így az önrendelkezési jog gyakorlásának keretében a páciens ma már a kapott információk függvényében saját maga döntheti el, hogy igénybe veszi-e az adott egészségügyi ellátást vagy sem.⁷⁶⁵ A beteg egészségügyi önrendelkezési joga mind *jogi*, mind pedig *bioetikai* diskurzusban elismerést nyert, így azt a vonatkozó nemzetközi egyezmények⁷⁶⁶ és nemzeti jogszabályok rendelkezései is rögzítik.

Magától értetődő, hogy a beteg fogalma alatt a *kiskorút* is érteni kell. Az azonban már közel sem egyértelmű, hogy az egészségügyi önrendelkezési jog gyakorlása milyen *feltételek* és *korlátok* mentén alakul a kiskorúak tekintetében.

A tradicionális jogi gondolkodás szerint a kiskorú fogalmának nélkülözhetetlen velejárója a *védelem*, így a kiskorú leginkább a rá vonatkozó döntések „tárgyát” képezi, nem pedig azok alanyaként szerepel.⁷⁶⁷ Ez az egészségügyi önrendelkezési jog vonatkozásában azt jelenti, hogy a kiskorú helyett – tekintettel arra, hogy nem rendelkezik azon fejlettséggel és intelligenciával, ami szükséges lenne ahhoz, hogy tájékozott és autonóm döntést hozzon az adott egészségügyi ellátás igénybevételével összefüggésben – az egészségügyi önrendelkezési jogot szülei gyakorolják.⁷⁶⁸

A kiskorú társadalmi szerepéről alkotott felfogás az elmúlt időszakban azonban markánsan megváltozott. A *kiskorú* egyre inkább az önrendelkezési jog gyakorlására képes *alannyá* vált, a szülői hatalom jogintézményét pedig a *szülői felelősség* váltotta fel. A koncepcionális változás következtében alapvető elvárássá vált a gyermek méltóságának és függetlenségének, egyszóval: *erkölcsi egyenlőségének* elismerése a

⁷⁶⁴ Az orvosi paternalizmus a *Hippokratészi esküre* vezethető vissza, melyben az orvos ígéretet tett arra, hogy azt az eljárást alkalmazza, amely legjobb tudása és megítélése szerint a beteg javát szolgálja. Lásd: Leroy C. EDOZIEN: *Self-determination in Health Care: A Property Approach to the Protection of Patients' Rights*. Routledge, London–New York, 2015, 1.

⁷⁶⁵ MÓCZIK Tímea: *Oltassunk vagy ne oltassunk?* <https://jogaszvilag.hu/a-jovo-jogasza/vedooltas-oltassunk-vagy-ne-oltassunk/> (2021. 05. 23.)

⁷⁶⁶ Lásd pl.: Oviedói Egyezmény 5. cikke.

⁷⁶⁷ Rosagemma CILIBERTI – Linda ALFANO – Iliaria BALDELLI – Francesco DE STEFANO – Alessandro BONSIGNORE: *Self-determination, healthcare treatment and minors in Italian clinical practice: ethical, psychological, juridical and medical-legal profiles*. Acta Biomed, 2018/1, 234.

⁷⁶⁸ Rowine Hayes BROWN – Richard B. TRUITT: *The Right of Minors to Medical Treatment*. DePaul Law Review, 1979/2, 290.

szülő részéről. A nemzetközi jogalkotás eredményeképp az egészségügyi ellátás vonatkozásában – csakúgy, mint a társadalmi élet más területein is – deklarálásra került a kiskorú joga arra vonatkozóan, hogy véleményét meghallgassák, és azt – érettsége fokához igazodóan – figyelembe vegyék.⁷⁶⁹ Az, hogy ez a gyakorlatban milyen módon és mértékben érvényesül, az egyes nemzeti jogrendszerek önálló szabályozásától függ.

A külföldi kitekintés fókuszában az *angolszász államok* gyakorlata⁷⁷⁰ áll, figyelemmel arra, hogy ezen országok olyan úttörőnek tekinthető, a hagyományosan életkorhoz kötött döntési jogra vonatkozó felfogástól eltérő jogi megoldást alkalmaznak, mely az ítélőképessége birtokában lévő kiskorúnak egyre szélesebb körben garantálja az egészségügyi önrendelkezési jog önálló érvényesítését.

Ennek megfelelően például az Amerikai Egyesült Államokban a bíró alkotta *common law* meghatározott kritériumrendszer mentén lehetővé teszi a serdülők – ún. *érett kiskorúak* – számára az egészségügyi önrendelkezési jog gyakorlását. Ez alapján a szülők kiskorú gyermekük egészségügyi ellátását érintő döntési, hozzájárulási joga bizonyos esetekben felülírható: az ún. „*érett kiskorú doktrínája*” alapján az a kiskorú, aki képes döntése következményeinek rövid és hosszú távú felmérésére, megalapozott beleegyezést, illetve elutasítást adhat az adott egészségügyi ellátás vonatkozásában. Az érett kiskorú doktrínájának elismerése és alkalmazása *növekvő tendenciát* mutat, rávilágítva az egyéni *autonómia* kitüntetett szerepére.⁷⁷¹

A gyakorlatban kiskorú egészségügyi önrendelkezési joga *alacsony kockázatú* beavatkozások kapcsán szinte problémamentesen érvényesíthető, mint például a kozmetikai műtéttel, a mandulaműtéttel⁷⁷² vagy a védőoltás beadatásával összefüggésben.⁷⁷³

Értelemszerűen más megítélés alá esik az kiskorú önrendelkezési jogának *életmentő*

---

⁷⁶⁹ CILIBERTI – ALFANO – BALDELLI – DE STEFANO – BONSIGNORE: i. m. 34-35.

⁷⁷⁰ A kontinentális európai államok nagy részében az egészségügyi önrendelkezési jog gyakorlása *életkorhoz*, jellemzően a *nagykorúság* eléréséhez kötött (például Franciaországban, Olaszországban vagy Horvátországban). Bizonyos országokban ez az életkori határ kevésbé szigorú, így pl. Dániában 15 év, Portugáliában, Spanyolországban vagy Hollandiában pedig 16. Vannak olyan országok, ahol nincs fix életkori határ a jog gyakorlására vonatkozóan, minden eset egyedi mérlegelést igényel (pl. Németországban, Ausztriában). Lásd: Olga Cvejić JANČIĆ: Rights of the Child in a Changing World. In: Olga Cvejić JANČIĆ (ed.): *The Rights of the Child in a Changing World: 25 Years after The UN Convention on the Rights of the Child*. Springer, New York, 2017, 28-30.

⁷⁷¹ Kathryn HICKEY: *Minors' Rights in Medical Decision Making*. JONA'S Healthcare Law, Ethics, and Regulation, 2007/3, 103.

⁷⁷² Lásd pl.: Bishop v. Shurly, 237 Mich. 76, 211 N.W. 75 (1926).

⁷⁷³ S. SIGMAN – O'CONNOR: i. m. 523.

beavatkozások és életfenntartó kezelések vonatkozásában történő alkalmazása, mely egyúttal az érett kiskorú doktrína határainak feszegetését jelenti. Ennek megengedhetősége a tagállamok eltérő szabályozásától függ, azonban az egyes tagállamok bírósági gyakorlatának áttekintése útján általános következtetések vonhatók le. A floridai bíróság megengedhetőnek találta például azt, hogy egy májátültetésen átesett 15 éves, megfelelő érettséggel rendelkező kiskorú *visszautasítsa* a számára felírt immunszuppresszív gyógyszereket, mindennapi életvitelét nehezítő mellékhatásokra hivatkozva.⁷⁷⁴ A massachusettsi bíróság szintén jogszerűnek találta azt, hogy egy Hodgkin-limfómával diagnosztizált 16 éves érett kiskorú két és félhónapnyi kemoterápiát követően *visszautasította a további kezeléseket*, tekintettel arra, hogy azok mérhetetlen fájdalmat jelentettek számára.⁷⁷⁵ Sőt, az ellátás visszautasítása kapcsán előállhat olyan eset is,⁷⁷⁶ amikor az érett kiskorú korábban kinyilvánított, egyértelmű akaratát jutattja érvényre, visszautasítva azon kezelést, amely az érintett kiskorú mesterséges eszközökkel történő életben tartását jelentené.⁷⁷⁷

A *vallási vagy lelkiismereti okokból* visszautasított kezelések még több jogi és erkölcsi-etikai dilemmát vonnak maguk után, így az egyes tagállami bíróságok sem feltétlenül jutnak konszenzusra abban a kérdésben, hogy az *életmentő vérátömlesztés* vallási meggyőződésre hivatkozással visszautasítható-e az érett kiskorú részéről.⁷⁷⁸ Az abortusz kapcsán eldöntendő erkölcsi és jogi kérdések szintén aggályosak, azonban az Egyesült Államok Legfelsőbb Bíróságának döntése alapján a szülők nem rendelkeznek abszolút vétóval a kiskorú lányuk abortuszra vonatkozó döntése miatt, tekintettel arra, hogy a legtöbb állami szabályozás alapján bírósági jóváhagyással, a szülők tudta nélkül dönthet az abortusz mellett.⁷⁷⁹

Összességében rögzíthető, hogy az életmentő beavatkozások és életfenntartó kezelések esetében a kiskorú önrendelkezési jogát szigorúbb feltételek mellett gyakorolhatja. Alapvető szabály, hogy világos és meggyőző bizonyítéknak kell rendelkezésre állnia

---

⁷⁷⁴ Joan-Margaret KUN: *Rejecting the Adage Children Should Be Seen and Not Heard – The Mature Minor Doctrine*. Pace Law Review, 1996/2, 423-424.

⁷⁷⁵ Paul ARSHAGOUNI: „*But I'm an Adult Now...Sort of*” *Adolescent Consent in Health Care Decision-Making and the Adolescent Brain*. Journal of Health Care Law and Policy, 2006/2, 337.

⁷⁷⁶ In Re Swan 569 A.2d 1202 (1990).

⁷⁷⁷ Ann Eileen DRIGGS: *The Mature Minor Doctrine: Do Adolescents Have the Right to Die?* Health Matrix, 2001/2, 699.

⁷⁷⁸ In re E.G. 133 Ill. 2d 98 (1989).

⁷⁷⁹ Stephanie SOBER – Courtney A. SCHREIBER: *Pregnancy Options Counselig*. In: Amy WHITAKER – Melissa GILLIAM (eds.): *Contraception for Adolescent and Young Adult Women*. Springer, New York, 2014, 211.

arra vonatkozóan, hogy a kiskorú érett, azaz teljes mértékben megérti cselekedetei következményeit. A bíróság megengedő(bb), amennyiben a kiskorú néhány hónapon belül betölti a 18. életévét, vagy ha legalább egyik szülője egyetért a döntésével.⁷⁸⁰

Az amerikai példához hasonló megoldással találkozhatunk az angol jog vonatkozó szabályait áttekintve. Az *Egyesült Királyság* egyes tagállamainak vonatkozásában – Angliában és Walesban – a 16. életévét betöltött kiskorú szabadon, mindennemű korlátozástól és szülői hozzájárulástól mentesen gyakorolhatja egészségügyi önrendelkezési jogát.⁷⁸¹ A 16 év alatti kiskorúak esetében a mérőföldkőnek tekinthető *Gillick v. West Norfolk Area Health Authority* ügyben hozott döntésben elvi élel megfogalmazottak az irányadók.⁷⁸² Ezen ügy kapcsán a bíróság bevezette a *Gillick-kompetens* kiskorú fogalmát: azon 16 évnél fiatalabb gyermeket jelenti, aki elég érett ahhoz, hogy megértse az adott egészségügyi beavatkozás vagy kezelés természetét és következményeit. Amennyiben az érintett kiskorú *Gillick-kompetens*, önállóan gyakorolhatja egészségügyi önrendelkezési jogát. A kompetencia megítélése a *kezelőorvos* feladata.⁷⁸³

A képlet akár egyszerű is lehetne, azonban a gyakorlatban a *Gillick-kompetens* kiskorú egészségügyi önrendelkezési joga – különösen annak ellátás visszautasítására vonatkozó komponense – számos esetben felülírható, mind a szülő, mind pedig a bíróság döntése alapján.⁷⁸⁴ Ilyen eset állt elő például akkor,⁷⁸⁵ amikor a bíróság felülbírált egy *Gillick-kompetens*nek minősített, mentális betegségben szenvedő 15 éves kiskorú azon döntését, mely alapján visszautasította a számára felírt antipszichotikum beszedését.⁷⁸⁶ Ugyanezen analógia mentén járt el a bíróság egy anorexia nervosában szenvedő, megfelelő érettségűnek ítélt 16 éves kiskorú esetében, aki az étkezési zavarát mesterséges táplálás útján gyógyító kezelést kívánt visszautasítani. Ez a két eset kitűnően példázza azt, hogy az adekvát érettséggel

---

⁷⁸⁰ DRIGGS: i. m. 702.

⁷⁸¹ Az 1969-es Family Law Reform Act vonatkozó rendelkezése alapján.

⁷⁸² Giulia BINATO: *Mature minors and self-determination in medical consent law: a comparison between the Italian legal system and the English legal system*. Interdisciplinary Journal of Family Studies, 2019/1, 81.

⁷⁸³ David HUNTER – Barbara K. PIERSCIONEK: *Children, Gillick competency and consent for involvement in research*. Journal of Medical Ethics, 2007/11, 659.

⁷⁸⁴ Mike SHAW: *Competence and consent to treatment in children and adolescents*. Advances in Psychiatric Treatment, 2001/2, 150.

⁷⁸⁵ Re R (A Minor) (Wardship; Consent to Treatment) (1992) Fam 11.

⁷⁸⁶ J. A. DEVEREUX – D. P. JONES – D. L. DICKENSON: *Can children withhold consent to treatment?* British Medical Journal, 1993/5, 1460.

rendelkező kiskorú döntése is felülírható, amennyiben az életveszélyes, vagy egyéb káros hatásokat idéz elő.⁷⁸⁷

A Gillick-kompetencia vizsgálata a *védőoltások* beadatása szempontjából is kiemelt jelentőséggel bír. A napjainkban rendkívüli aktualitással bíró COVID-19 oltás kapcsán hangsúlyozandó, hogy az Egészségügyi Biztonsági Hivatal és a Nemzeti Egészségügyi Szolgálat kiadványa explicit módon rögzíti, hogy a Gillick-kompetens kiskorúak szülői beleegyezés nélkül is dönthetnek az oltás felvétele mellett, tekintettel arra, hogy a szülő esetleges véleménykülönbség ellenére sem bírálhatja felül a Gillick-kompetens gyermekének döntését.⁷⁸⁸ A gyakorlatban ez úgy valósul meg, hogy a 16-17 éves kiskorúak maguk dönthetnek az oltás fel- vagy fel nem vételéről, 12-15 éves gyermekeknél pedig – amennyiben véleménykülönbség áll fenn a szülő és gyermeke között – egészségügyi szakemberek vizsgálat alá vonják a gyermeket annak megállapítás céljából, hogy az illető Gillick-kompetens-e. Amennyiben a vizsgálat eredménye igenlő, a kiskorú szabadon dönthet az oltás beadatásáról.

Megállapítható tehát, hogy az egyszerűbb megítélésű, *csekély kockázattal* járó esetekben – mint például egyes szájon át szedhető készítmények bevitelének elutasítása, gyógytornász igénybevitelének, műtéti altatásnak a megtagadása – a Gillick-kompetens kiskorúak szabadon dönthetnek az ellátás igénybeviteléről. Konstatálható továbbá az is, hogy a megfelelő érettséggel rendelkező kiskorú döntését a bíróságok műtéti, fogorvosi beavatkozások, illetve egyéb orvosi kezelések során sem szokták felülbírálni, amennyiben a döntés nem hordoz súlyos veszélyt a kiskorúra nézve. Sőt, a bíróság adott esetben a szülői akaratnak ellentmondó kiskorú döntését is támogatja. A kiskorú – és egyúttal a szülő – döntési lehetősége azonban nem tekinthető abszolútnak: amennyiben az adott kezelés vagy beavatkozás életveszélyes a kiskorúra nézve, a bíróság a gyermek legfőbb érdekének szem előtt tartásával, *parens patriae* jogkörénél fogva felülírhatja a döntést.⁷⁸⁹

A két ország példája kitűnően demonstrálja, hogy szigorú kritériumrendszer mentén a kiskorú még olyan kiemelt fontosságú eljárások kapcsán is érvényre juttathatja

---

⁷⁸⁷ Jessica Alice BIRCH: *Mature Minors and the Refusal of Medical Treatment: A Misuse of Gillick?* Durham theses, Durham University, 2017, 20.

⁷⁸⁸ UK Health Security Agency, NHS: *Coronavirus (COVID-19) Guidance for parents Vaccination programme for children and young people*, 5. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1020602/PHE_12073_COVID-19_parents_leaflet.pdf (2021. 10. 24.)

⁷⁸⁹ Robert WHEELER: *Clinical Law for Clinical Practice*. CRC Press, Boca Raton, 2020, 95-96.

véleményét és meggyőződését, mint az egészségügyi ellátásról történő döntéshozatal. Meglátásom szerint az angolszász államokra jellemző e tendencia a szülői felügyeleti jogok elsőbbségét hirdető doktrína *újraértelmezésével*, és a gyermeki jogok előtérbe helyezésével magyarázható. E gyakorlat álláspontom szerint megfelelő módon érvényre juttatja a gyermek – akár szülői állásponttal ellentétes – véleményét is. Mindemellett a jogalkotás és a jogalkalmazás az állam gyermekvédelmi kötelezettségéből fakadóan megfelelő garanciákkal veszi körül a gyermek véleménynyilvánítási jogát, így akár az eljáró bíróság vagy az érintett kezelőorvos is felülírhatja a kiskorú döntését, amennyiben az nem az ő legjobb érdekét szolgálja. A továbbiakban hazánk szabályozási megoldásait tekintem át, kiemelt hangsúlyt fektetve a szülőt szülői felügyeleti jogából eredően megillető törvényes képviseleti jogosultságának korlátaira, és a *gyermek érdekének* védelme elvéből fakadó követelményekre.

XII. 2. A kiskorú egészségügyi önrendelkezési jogára vonatkozó hazai szabályozás

XII. 2. 1. A kiskorú egészségügyi önrendelkezési joga gyakorlásának alapvető szabályai

Hazánkban a *szülői felügyeleti jogok* és kötelességek tartalma, terjedelme, gyakorlásának módja és annak rendezése – kifejezetten az elmúlt évszázadban, az előző pontban bemutatott nemzetközi tendenciákkal párhuzamban – jelentős mértékben *megváltozott*. A szülői szerepből eredő kiváltságok sokáig elsősorban jogokat jelentettek, melyek egyúttal a gyermek feletti szinte *korlátlan uralmat* is megjelenítették.⁷⁹⁰ Az utóbbi időszakban megfigyelhetők azon jogalkotást is érintő változások, melyek a szülői felügyelet során jelentkező *gyermeki jogok* hangsúlyosabbá tételét eredményezték. Ennek megfelelően a szülői hatalomból *szülői felügyelet* lett, amely már szülői kötelezettségként határozható meg, és kifejezetten a gyermek jólétét, érdekét kívánja biztosítani.⁷⁹¹ Ezzel összhangban alapvető követelményként jelenik meg, hogy a szülői felügyeleti jogok gyakorlása a gyermek megfelelő *testi, szellemi és erkölcsi fejlődésének* érdekében álljon.⁷⁹²

Az általános személyiségi jog részét képező egészségügyi önrendelkezési jog, mint *különös személyiségi jog*⁷⁹³ hazánkban is kitüntetett relevanciájú betegjog, különös tekintettel arra, hogy tágabb értelemben több önálló betegjogot – úgymint az egészségügyi ellátásba történő beleegyezés joga, az orvosi titoktartáshoz való jog és az egészségügyi dokumentáció megismeréséhez fűződő jog – is magában foglal.⁷⁹⁴

A hazai szabályozás nem tartalmaz speciális, explicit rendelkezéseket a kiskorú egészségügyi önrendelkezési jogára vonatkozóan, azonban magától értetődően e jog minden páciens – így a kiskorú beteget is – megilleti. A Ptk. és az Eütv. cselekvőképtelen és korlátozottan cselekvőképes jogalanyaira, valamit törvényes

---

⁷⁹⁰ VISONTAI-SZABÓ Katalin: *A szülői felügyelet tartalmának és rendezésének jogtörténeti fejlődése Magyarországon a 19-20. században*. DÍKÉ: A Márkus Dezső Összehasonlító Jogtörténeti Kutatócsoport Folyóirata, 2009/1, 131.

⁷⁹¹ FAZEKAS (2016a): i. m. 44.

⁷⁹² Ptk. 4:147. §

⁷⁹³ LÁPOSSY Attila: „*Beteg jogaink – Egészséges méltóság*” – projekt bemutatása In: BORZA Beáta (szerk.): „*Beteg jogaink – egészséges méltóság*” Betegjogi projekt. 2012/2, Alapvető Jogok Biztosának Hivatala, Budapest, 13.

⁷⁹⁴ BARZÓ Tímea: *A kiskorú egészségügyi önrendelkezési joga kapcsán felmerülő anomáliák*. Családi Jog, 2015/1, 10.

képviselőikre vonatkozó szabályai⁷⁹⁵ közvetett módon rendelkeznek az egészségügyi önrendelkezési jog kiskorúak általi eltérő érvényesítése kapcsán.

A továbbiakban a kiskorú döntési, valamint a rá vonatkozó döntésekben való – számos esetben mindössze véleménynyilvánításra korlátozódó – részvételi jogának szabályait tekintem át az egészségügyi ellátások igénybevételével és elutasításával összefüggésben.

Előljáróban is leszögezhető, hogy a vizsgálat megkerülhetetlen eleme a Ptk. cselekvőképességi szabályainak ismerete, figyelemmel arra, hogy *terminológiai differencia hiányában* az egészségügyi önrendelkezési jogra – különösen az ellátásba történő beleegyezésre, illetve annak visszautasítására – a Ptk. cselekvőképességi kategóriáit szükséges alkalmazni.

---

⁷⁹⁵ Lásd: Eütv. 16. § (2)-(5)

XII. 2. 2. A kiskorú jognyilatkozattételi képessége, különös tekintettel az egészségügyi ellátás igénybevétele kapcsán

A *cselekvőképtelen* – azaz a 14. életévét be nem töltött kiskorú⁷⁹⁶ – helyett főszabály szerint a *törvényes képviselő* jár el, önálló jognyilatkozata semmis. Ez alól a Ptk. egy kivételt ismer el, nevezetesen azon csekély jelentőségű szerződést, amelynek megkötése a mindennapi életben tömegesen fordul elő, és különösebb megfontolást nem igényel.⁷⁹⁷

A *korlátozottan cselekvőképes*⁷⁹⁸ jognyilatkozatának érvényességéhez a törvényes képviselőjének *hozzájárulása* szükséges. A kivételi kör ebben az esetben értelemszerűen tágabb, így például a korlátozottan cselekvőképes önállóan rendelkezhet a munkával szerzett keresményével, önállóan tehet személyes jellegű jognyilatkozatokat, vagy megkötheti a mindennapi élet szokásos szükségleteinek fedezése körébe tartozó, kisebb jelentőségű szerződéseket.⁷⁹⁹

A Ptk. cselekvőképességre vonatkozó szabályaiból levezethető, hogy sem a cselekvőképtelen, sem pedig a korlátozottan cselekvőképes kiskorú nem tehet önálló jognyilatkozatot egészségügyi ellátásával összefüggésben.

A Ptk. cselekvőképtelen és korlátozottan cselekvőképes személy jognyilatkozattételi képességére vonatkozó szabályai összhangban állnak az Eütv. vonatkozó rendelkezéseivel is, mely alapján a cselekvőképtelen, illetve a korlátozottan cselekvőképes kiskorú esetében a beleegyezés és visszautasítás jogát elsősorban a beteg törvényes képviselője – kiskorú esetén tehát főszabály szerint a szülő – gyakorolhatja.⁸⁰⁰

A Ptk. általános és az Eütv. speciális szabályai tehát egyértelművé teszik, hogy a hazai jog nem ismeri el az érett kiskorú fogalmát az egészségügyi ellátások igénybevétele kapcsán, így a kiskorú önálló döntési jogáról sem beszélhetünk. Ez nem jelenti azonban azt, hogy a kiskorút ne illethné meg az egészségügyi önrendelkezési jog: mindössze egy sajátos jogtechnikai megoldásról van szó, melyet az alkotmánybíróági gyakorlat „*helyette történő joggyakorlásként*” intézményesít.

A polgári jogi *cselekvőképtelenség* és *korlátozott cselekvőképesség* jogintézménye is –

---

⁷⁹⁶ Ptk. 2:13. §

⁷⁹⁷ Ptk. 2:14. §

⁷⁹⁸ Ptk. 2:11. §

⁷⁹⁹ Ptk. 2:12. § (2)

⁸⁰⁰ Eütv. 16. § (2)

többek között – ezt a célt szolgálja: a kiskorút óvja a meggondolatlan veszteségektől, és általában a kockázattól. E szempontból a *védelem* preventív: a gyermek jövője érdekében korlátozza jogait a kiskorúság alatt. A korlátozás nem hordoz értékítéletet arról, amiben a gyermeket akadályozza, illetőleg attól, amitől visszatartja. A döntés súlya az, ami a gyermek joggyakorlásának korlátozását indokolja mindaddig, amíg felelős döntésre nem képes.

Mindezeknek megfelelően az Eütv. a betegeket megillető önrendelkezési jog, így a beleegyezés és a visszautasítás jogának tekintetében *éles határt* húz a cselekvőképes betegek, a korlátozottan cselekvőképes, illetve cselekvőképtelen betegek között.⁸⁰¹

Habár az önrendelkezési jog, mint az emberi méltóságból fakadó cselekvési autonómia kifejeződése személyhez kötött, a jogi szabályozás az önrendelkezési jog elé bizonyos esetekben *korlátot* állít. Amikor az egyéni cselekvési autonómia körébe tartozóan a jog más személy fellépését intézményesíti, nem az önrendelkezési jogot „ruhazza át” másra: a „*helyette történő joggyakorlás*” az önrendelkezési jog egyidejű törvényi korlátozása mellett biztosít másnak döntési lehetőséget.⁸⁰²

A „helyette történő joggyakorlás” megengedhetősége sem lehet azonban abszolút, így mind a jogalkotás, mind pedig a bírói gyakorlat számos garanciális korlátot jelöl ki a kiskorút megillető egészségügyi önrendelkezési jog törvényes képviselő általi gyakorlása elé.

---

⁸⁰¹ 36/2000. (X. 27.) AB határozat, ABH 2000, 255.

⁸⁰² 36/2000. (X. 27.) AB határozat, ABH 2000, 256.

XII. 2. 3. A helyette történő joggyakorlás korlátai, különös tekintettel a kiskorú véleményének figyelembevételére a döntések meghozatala során

a.) A helyette történő joggyakorlás tárgya, az invazív beavatkozás⁸⁰³

Az elsődleges, explicit módon, törvényben lefektetett korlát az, hogy a törvényes képviselő a beleegyezés és a visszautasítás jogát *kizárólag* a kezelőorvos által javasolt *invazív* beavatkozásokra vonatkozó beleegyezéssel összefüggésben gyakorolhatja. Az Eütv. fogalommeghatározása alapján invazív beavatkozás a beteg testébe bőrön, nyálkahártyán vagy testnyíláson keresztül behatoló *fizikai beavatkozás*, ide nem értve a beteg számára *szakmai szempontból elhanyagolható kockázatot* jelentő beavatkozásokat.⁸⁰⁴

Magától értetődő, hogy egy műtéti beavatkozásnál, akár egy mandulakivételnél is, egy védőoltás beadásánál – kivéve a kötelező védőoltások körét, ahol az önrendelkezési jog gyakorlása eleve kizárt – vagy egy foggyökérkezelésnél a döntési jog a törvényes képviselőnél van. Joggal merülhet fel bennünk azonban a kérdés, hogy mit értünk pontosan *elhanyagolható kockázat* alatt? Elhanyagolható kockázatot jelent-e például egy benőtt köröm levétele vagy egy mozgó tejfog kihúzása?

Figyelemmel arra, hogy a definíció szerint csak a fizikai beavatkozás minősül invazívnak, így a gyermek vizsgálata, gyógyszeres kezelése szülői jóváhagyás nélkül is elvégezhető.⁸⁰⁵ Ennek megfelelően például egy szájon át adott gyógyszeres kezeléshez sem a kiskorú, sem törvényes képviselőjének hozzájárulása nem szükséges, bármilyen súlyos mellékhatásokkal is járjon az.⁸⁰⁶ Álláspontom szerint e rendelkezés rendkívül problematikus forgatókönyvhöz vezethet a kezelőorvos és a szülő közötti véleménykülönbség esetleges fennállása esetén.

Az invazív ellátásba történő szülői beleegyezés is rendkívül aggályos, ugyanis számos esetben nehéz, nem egyszerűen kezelhető probléma forrása lehet. A szülő elfogult a gyermekével kapcsolatban, ez az elfogultság pedig a kezelések, beavatkozások körüli döntésekben *torzulásokat* idézhet elő mindkét irányban. Ez alapján a szülő megtagadhat olyan beavatkozást, amelyre orvosilag feltétlenül szükség lenne, de az sem ritka, hogy a

---

⁸⁰³ Eütv. 16. § (4)

⁸⁰⁴ Eütv. 3. § m)

⁸⁰⁵ BARZÓ (2015): i. m. 10.

⁸⁰⁶ DÓSA Ágnes: *A nem teljesen cselekvőképes személyek jogai: rugalmasabb szabályozás felé.* Fundamentum, 2000/2, 86.

szülők megkísérelnek olyan döntéseket végrehajtani, amelyekre orvosi szempontból nem áll fenn megfelelő indok. Ezeket a problémákat az akut betegellátásban tetézi az is, hogy a helyzet átgondolására, a döntések fontolgatására sok esetben nincs sok idő, és nem biztos, hogy a szülő ugyanazt a döntést hozná, illetve támogatná néhány napos lehiggadást követő átgondolás után.⁸⁰⁷

b.) A gyermek egészségi állapota szempontjából előnyös szülői döntéshozatal kötelezettsége⁸⁰⁸

További korlátot jelent, hogy – még az invazív beavatkozások esetében is – a szülő nyilatkozata a beavatkozással felmerülő kockázatoktól eltekintve *nem érintheti hátrányosan* a beteg egészségi állapotát, így különösen nem vezethet *súlyos vagy maradandó egészségkárosodáshoz*. Másként fogalmazva: a szülő csak olyan döntést hozhat, amely a kezelőorvos orvosi megítélése szerint a kiskorú számára *előnyös*. Azt persze, hogy mi az előnyös vagy előnyösebb a betegnek, jelentős számú esetben kifejezetten nehéz eldönteni. Egy azonnali vakbélműtét szükségessége esetén nyilvánvaló, hogy a beteg érdeke a beavatkozás minél előbbi elvégzése, egy előrehaladott daganatos betegség esetében azonban már szinte lehetetlen megmondani, hogy a betegnek az-e a jobb, ha a súlyos mellékhatásokkal járó kezelést kapja, amely néhány hónappal meghosszabbítja az életét, vagy pedig az, ha kezelés nélkül éli le a hátralévő időt, jobb életminőségben, igaz, néhány hónappal megrövidítve.⁸⁰⁹

E jogszabályi rendelkezés tehát annak lehetőségét teremti meg, hogy az előző példához hasonlóan, azon esetekben, ahol végstádiumú gyógyíthatatlan betegség miatt a kiskorúnak csillapíthatatlan fájdalmai vannak, a kezelést vissza lehessen utasítani. Ebben az esetben azonban az egészségügyi szolgáltató köteles keresetet indítani a beleegyezés bíróság általi pótlása iránt, a kezelőorvos pedig köteles a bíróság jogerős határozatának meghozataláig az ellátások megtételére.⁸¹⁰

Az eddig ismertetettek mellett a szülői beleegyezés abban az esetben sem szükséges, amennyiben az adott beavatkozás *késedelmes* elvégzése a beteg egészségi állapotának

---

⁸⁰⁷ BÉKEFI Dezső: *A kórházban kezelt gyermek jogai. (Az egészségügyről szóló törvény betegjogi részeinek gyermekegészségügyi vonatkozásai)*. <http://acta.bibl.u-szeged.hu/id/eprint/18711/contents> (2021. 06. 04.)

⁸⁰⁸ Eütv. 16. § (4)

⁸⁰⁹ DÓSA Ágnes: *A szülők döntéshozatali joga a gyermek egészségügyi kezelése során*. Családi Jog, 2003/3-4, 16.

⁸¹⁰ BARZÓ Tímea: *A gyermek jogainak érvényesülése az egészségügyben – különös tekintettel az Ottawai Deklaráció alapelveire (1. Rész)*. Családi Jog, 2008/3, 15.

súlyos vagy maradandó károsodásához vezetne, valamint, ha a beteg közvetlen életveszélyben van.⁸¹¹ Ezzel összefüggésben problémaként merül fel a gyakorlatban, hogy a *sürgős szükség*, illetve az *életveszély* fogalma nehezen határozható meg. Az egyértelmű kategóriák az orvosi gyakorlatban is ritkák. Az orvosok számára nyilvánvaló, hogy mind szakmailag, mind etikailag megengedhetetlen, hogy várakozással, és ezen keresztül az állapot romlásával tegyék kétségtelenné a helyzetet, ezzel igazolva döntésük szükségességét. Amennyiben azonban a tiltás ellenére megteszik azokat a diagnosztikus vagy terápiás lépéseket, amelyeket szükségesnek tartanak, s ezek mellett – vagy úgy is fogalmazhatunk, hogy ezek hatására – a beteg állapota javul és gyógyul, akkor nincs bizonyíték utólag arra, hogy a tiltott beavatkozások elhagyása esetén kedvezőtlenül alakult volna a gyermek sorsa. Az orvos tehát a kényes döntési helyzetben egyedül marad. Vannak országok, ahol ilyen esetekben a folyamatosan működő ügyészi szolgálat veszi át a döntést a javaslattevő és végrehajtó orvostól, hazánkban jelenleg az ellátó orvost csak az segíti ez ügyben, ha lehetőleg több kollégájának véleménye tükröződik a döntésben, és mindez precízen dokumentálva van.⁸¹²

A védőoltások megtagadása kapcsán a szülői oldalról gyakori érvként merül fel, hogy az *oltóanyagban rejlő veszélyek*, és a védőoltás beadatását követő esetleges – enyhébb vagy súlyosabb – *szövődmények* a gyermek *egészségét veszélyeztetik*. Álláspontom szerint e kérdés megítélése az orvostudomány, nem pedig a szülő kompetenciájába tartozik, az uralkodó álláspont szerint pedig általános érvénnyel megállapítható, hogy a védőoltások *alkalmas és szükséges* eszköznek minősülnek egyfelől a gyermekek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődésének biztosításához, másfelől az egész társadalom fertőző betegségekkel, járványokkal szembeni védelméhez.⁸¹³

Külön problémát jelent, amikor a szülő vallási okokból akarja elutasítani a gyermek számára javallott kezelést. A Jehova tanúi vallási közösség tagjai⁸¹⁴ a Bibliára hivatkozva – amely az emberi vér felhasználását tiltja – elfogadhatatlannak tartják

---

⁸¹¹ Eütv. 17. § (1)-(2)

⁸¹² BÉKEFI Dezső: *Betegjogok, a beteg gyermekek jogai*. (XXXIX/1. fejezet) In: OLÁH Éva: *Gyermekgyógyászati kézikönyv II*. Medicina Könyvkiadó, Budapest, 2008, 1790.

⁸¹³ BDT2018. 3950.

⁸¹⁴ A Jehova tanúi közösség tagjai nemcsak a vértranszfúziót, hanem más vérrel kapcsolatos beavatkozásokat is elutasítanak, így például a gyakorlat azt mutatja, hogy a COVID-19 megbetegedés során alkalmazott kovalenscens plazma terápiát is.

emberi vércsízítmények gyógyításra történő igénybevételét.⁸¹⁵ Ennek megfelelően előfordulhat, hogy a Jehova Tanúi közé tartozó szülő meg akarja tagadni kiskorú gyermeke életmentő transzfúziójának engedélyezését, vagy szülés előtt álló terhes anya tagadja meg a más okból szükségessé váló életmentő transzfúziót saját maga számára. Ezekben az esetekben az angolszász jogrendszer egyedi bírói döntést hoz, általában azonban nem szokták megengedni, hogy valaki vallási meggyőződésből, saját meg nem született vagy már élő, de kiskorú gyereke életét veszélyeztesse.⁸¹⁶

Hazánkban az életveszélyes állapotban lévő gyermek számára a vértranszfúziót nem tagadhatja meg a szülő az Eütv. bemutatott jogszabályi rendelkezéseire tekintettel, és az egyéb életmentő beavatkozások és életfenntartó kezelések is hasonló megítélés alá esnek, amennyiben azok elmaradása egészségi állapotában súlyos vagy maradandó károsodást okozna. Álláspontom szerint az idézett jogszabályi rendelkezések alapján a kiskorút érintő, vérrel kapcsolatos kezelés visszautasítása csak a fentebb említett, igen szűk körben – tehát olyan súlyos betegség esetében, amely az orvostudomány mindenkori állása szerint rövid időn belül, megfelelő egészségügyi ellátás mellett is halálhoz vezet és gyógyíthatatlan – fogadható el.

c.) A 16. életévét betöltött kiskorúra vonatkozó speciális szabályok⁸¹⁷

A helyette történő joggyakorlás egyik sajátos korlátja az az életkorhoz kötött jogszabályi rendelkezés, mely alapján a 16. életévét betöltött kiskorú sajátos jogosítványokkal rendelkezik. Bár a polgári jog általános szabályai szerint ő ugyanúgy korlátozottan cselekvőképes, mint a 16. életévét még be nem töltött kiskorú, mégis, az egészségügyi jog szempontjából az általános szabályoktól eltérő jogosultságokkal rendelkezik. E többletjogosítványok egyike, hogy a 16. életévét betöltött kiskorú önállóan is lemondhat a tájékoztatásról. További lényeges különbség az általános szabályokhoz képest, hogy a 16. életévét betöltött kiskorú is megnevezhet helyettes döntéshozót, ugyanúgy, mint a cselekvőképes személyek. Helyettes döntéshozó megjelölése esetében a 16. életévét betöltött kiskorút érintő beavatkozás elvégzéséhez nem szükséges a törvényes képviselő hozzájárulása. Ezen túlmenően azt is megteheti, hogy a törvényes képviselőjét, illetve más hozzátartozóit kizárja azoknak a köréből,

---

⁸¹⁵ OBH 8619/1996.: Az állampolgári jogok országgyűlési biztosának jelentése.

⁸¹⁶ KOVÁCS József: *A cselekvőképesség megállapításának bioetikai elvei*. Fundamentum, 2000/2, 96.

⁸¹⁷ Eütv 16. § (1), 16. § (6)

akiket tájékoztatni kell.⁸¹⁸

Kiemelendő azonban, hogy e jogosultság valószínűsíthetően nem vonatkozik a terhességmegszakításra, mert a magzati élet védelméről szóló 1992. évi LXXIX. törvény 8. §-a értelmében a korlátozottan cselekvőképes személy nyilatkozatának érvényességéhez törvényes képviselőjének a terhességmegszakítási kérelmet tudomásul vevő nyilatkozata szükséges, a cselekvőképtelen személy terhességmegszakításra vonatkozó kérelmét pedig nevében törvényes képviselőjének kell előterjeszteni.⁸¹⁹

Megjegyzendő, hogy amíg a törvényes képviselő és a hozzátartozó beleegyezését kizárólag az invazív beavatkozásokhoz kell beszerezni, a meghatalmazott helyettes döntéshozó esetében minden beavatkozáshoz szükséges a beleegyezés, így azokhoz is, amelyek nem minősülnek invazívnak. Ez a gyakorlatban nehezen értelmezhető, hiszen eszerint például egy este szájon át bevehető altatóhoz vagy fájdalomcsillapítóhoz is kellene a meghatalmazott helyettes döntéshozó hozzájárulása, ami egyáltalán nem életszerű.⁸²⁰

d.) A kiskorú meghallgatáshoz és véleménynyilvánításhoz fűződő joga⁸²¹

Napjainkban a gyermeki jogok térhódítása, valamint a szülő-gyermek kapcsolat hangsúlyosabbá válása folytán előtérbe került a gyermek azon joga, mely alapján *véleményét* és álláspontját *szabadon* fejtheti ki.⁸²²

Hazánkban a gyermek véleménynyilvánításhoz és meghallgatáshoz való jogát a Ptk. normaszövege számos ponton garantálja.⁸²³ A Ptk. családi jogi szabályozásában egyértelműen megfigyelhetők azok a jogirodalom által megfogalmazott *paradigmaváltozások*, melyek elsősorban a szülő-gyermek viszony átalakulásával, illetve a gyermek szerepének, véleményének és álláspontjának fokozottabb figyelembevételével kapcsolatosak. Ezt támasztja alá a Ptk. szülői felügyelet gyakorlásával összefüggő azon rendelkezése is,⁸²⁴ mely szerint a szülőknek tájékoztatniuk kell a gyermeküket az őt érintő döntésekről, és biztosítaniuk kell, hogy az

⁸¹⁸ DÓSA Ágnes: *Az önrendelkezési jog*. (II. fejezet, II. cím) In: DÓSA Ágnes – HANTI Péter – KOVÁCSY Zsombor: *Kommentár az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvényhez*. Wolters Kluwer, Budapest, 2017, 56.

⁸¹⁹ BARZÓ (2015): i. m. 11.

⁸²⁰ DÓSA (2017): i. m. 55.

⁸²¹ Eütv. 16. § (5)

⁸²² FAZEKAS (2016a): i. m. 49.

⁸²³ A cselekvőképtelen kiskorúval összefüggésben lásd: Ptk. 2:14. § (3); a korlátozottan cselekvőképes kiskorúval összefüggésben lásd: Ptk. 2:12. § (4)

⁸²⁴ Ptk. 4:148. §

ítélőképessége birtokában lévő gyermekük a döntések előkészítése során véleményt nyilváníthasson, a törvényben meghatározott esetben pedig a szüleivel közösen dönthessen.⁸²⁵

Ezen általános rendelkezéssel összhangban áll az Eütv. vonatkozó speciális rendelkezése is, mely mindkét személyi körben – azaz a korlátozottan cselekvőképes és a cselekvőképtelen személyek vonatkozásában is – *formálisan* elismeri azt a lehetőséget, hogy a beteg véleményére adott esetben figyelemmel kell lenni a róla szóló döntés meghozatalakor.⁸²⁶ Az pedig magától értetődő, hogy a gyermek személyes joggyakorlásának lehetősége a joggyakorlás következményeit átfogó döntési képesség kibontakozásával együtt, a növekvő korrallal egyre szélesebb lesz.⁸²⁷ A csecsemők esetében értelemszerűen minden egészségügyi beavatkozás esetén kizárt az önrendelkezési jog gyakorlása. A 14. életév alatti gyermekek esetén azonban – bizonyos életkor felett – elvileg nem zárható ki az önrendelkezési jog érvényesülésének vizsgálata, például a kutatási, kísérleti célú beavatkozások esetében.⁸²⁸

Meglátásom szerint e *garanciális szabály* érvényesülése meglehetősen nehézkes, tekintettel arra, hogy a gyakorlatban az érintett szülő gyermeknevelési attitűdjétől függ, hogy a kiskorú véleményét egyáltalán meghallgatja-e, valamint, hogy kellő súllyal figyelembe veszi-e az adott döntés meghozatalánál. Előfordulhat ugyanis, hogy a szülők a *gyermeknevelés szabadságához* fűződő alkotmányos alapjogukat – mely a gyakorlatban annak polgári jogi megfelelőjében, a *szülői felügyeleti jogban* manifesztálódik – *tévesen* értelmezik. A *nevelési szabadság* a magánszférához fűződő joggal áll szoros kapcsolatban: az Alaptörvény átfogóan védi az emberi méltósághoz fűződő jog szegmensét jelentő magánszférát: az egyén magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírnevét. Az emberi méltósághoz, valamint ebből eredően a magánszféra – és komponenseinek – védelméhez fűződő jogokat a szülők vonatkozásában az Alaptörvény XVI. cikk (2)⁸²⁹ bekezdése bontja ki, megadva a gyermeknek adandó nevelés megválasztásához való jogot.⁸³⁰

Való igaz, hogy a magánszférában a gondoskodás és védelem joga és kötelessége

---

⁸²⁵ FAZEKAS (2016a): i. m. 50.

⁸²⁶ 36/2000. (X. 27.) AB határozat, ABH 2000, 256.

⁸²⁷ 21/1996. (V. 17.) AB határozat, ABH 1996, 79.

⁸²⁸ 39/2007. (VI. 20.) AB határozat, ABH 2007, 478.

⁸²⁹ Alaptörvény XVI. cikk (2)

⁸³⁰ 3018/2016. (II. 2.) AB határozat, ABH 2016, 783.

elsődlegesen a szülőket illeti meg,⁸³¹ azonban – osztva *Lenkovics Barnabás* álláspontját – úgy vélem, hogy a szülő saját személyét érintő önrendelkezési joga *nem azonosítható* gyermeke nevelése során gyakorolt szülői jogaival. Személyes meggyőződésen alapuló véleménynyilvánítása tehát nem terjedhet ki automatikusan arra, hogy gyermeke milyen gyógykezelésben részesüljön.⁸³²

A gyakorlatban ez a probléma gyakran a védőoltások beadatása kapcsán merül fel, tekintettel arra, hogy egyes szülők *lelkiismereti* meggyőződésükkel ellentétesnek tartják, hogy egészséges gyermeküket egy általuk veszélyesnek ítélt oltóanyaggal beoltassák. A kötelező védőoltásokkal összefüggésben főszabály szerint nincs lehetőség az önrendelkezési jog gyakorlására, a probléma azonban még inkább kiélesedik a *nem kötelező védőoltások* kapcsán.⁸³³ Joggal merülhet fel bennünk a kérdés, hogy a törvényes képviselő és az ítélőképessége birtokában lévő gyermek ellentétes álláspontja esetén a gyermek véleményét mennyiben kell figyelembe venni a védőoltás beadatása vagy esetleges be nem adatása kapcsán. E probléma merülhet fel például a COVID-19 vakcina kapcsán is: hazánkban – a hatályos jogszabályi rendelkezéseknek megfelelően – a kiskorú kizárólag szülői beleegyezéssel veheti fel az oltást.⁸³⁴

A szülők *vallási* meggyőződése is szerepet játszhat bizonyos egészségügyi beavatkozások igénybevételét és visszautasítását illetően, például a korábban említett vértranszfúzió kapcsán. A lelkiismereti és vallási meggyőződésre hivatkozás jellemzően azonban egyszerre merül fel, például az alapvető jogok biztosa elé került azon ügyben, amelyben a szülők lelkiismereti és vallási meggyőződésükkel ellentétesnek találták, hogy gyermekeiknek művi abortuszról származó sejtvonalak felhasználásával készült mumpsz-kanyaró-rubeola elleni védőoltást adjanak be.⁸³⁵

---

⁸³¹ 21/1996. (V. 17.) AB határozat, ABH 1996, 80.

⁸³² OBH 4902/2003.: Az állampolgári jogok országgyűlési biztosának állásfoglalása a kötelező védőoltás megtagadásával kapcsolatban.

⁸³³ *Nem kötelező*, azonban a téma szempontjából relevanciával bíró védőoltás például a *Human papilloma vírus* elleni vakcina, melyet a 12. életévüket betöltött, és az általános iskola 7. évfolyamát végző lánygyermek iskolai kampányoltás keretében térítésmentesen megkaphatnak. [Lásd: Eütv. 7. § (5).] Hasonló probléma merülhet fel a COVID-19 elleni védőoltás kapcsán is, melynek beadatása a gyermekeket illetően jelenleg önkéntes alapon történik.

⁸³⁴ A hozzájáruló nyilatkozaton a 12. életév feletti gyermek aláírásának is szerepelnie kell – álláspontom szerint ez az ítélőképessége birtokában lévő gyermek véleményének figyelembevételét, meghallgatáshoz fűződő jogának érvényre juttatását célozza. Lásd: https://koronavirus.gov.hu/sites/default/files/sites/default/files/imce/szuloi_hozzajarulo_nyilatkozat_vedo_oltashoz_12_es_18_ev_kozotti_szemelyek_reszere.pdf (2021. 10. 24.)

⁸³⁵ BARZÓ Tímea: *Felelősségtan. Az állam, illetve az állami szervek kártalanítási kötelezettsége. Kártalanítás az egészségügyben.* (Második rész, V. fejezet 7. pont) In: BARZÓ Tímea – PAPP Tekla (szerk.): *Civilisztika II. Dologi jog – Felelősségtan.* Dialóg Campus, Budapest, 2019, 397.

Meglátásom szerint ezek az esetek kitűnően demonstrálják azt a tényt, hogy a szülők akár még egy jogszabály által előírt, kötelezően beadandó védőoltás kapcsán is markánsan képviselik saját lelkiismereti és vallási meggyőződésükből fakadó álláspontjukat. Az pedig magától értetődő, hogy – a gyermeki jogok erősödése ellenére, e tradicionális szemlélet dominanciájára tekintettel – a kiskorú akaratát az őt érintő egészségügyi ellátás kapcsán kifejezetten nehéz érvényre juttatni.

XII. 3. Következtetések

Összességében konstatálható, hogy hazánk jogrendszere az egészségügyi önrendelkezési jog gyakorlását illetően nem ismeri el az angolszász jogban oly kitüntetett relevanciával bíró érett kiskorú fogalmát, rendkívül szűk teret biztosítva ezáltal a kiskorú számára az őt érintő egészségügyi ellátásról és beavatkozásról történő döntéshozatal során.

Meglátásom szerint a helyette történő joggyakorlás széles körben történő alkalmazása elsősorban a *paternalisztikus szemlélet* dominanciájára, valamint a szülő-gyermek kapcsolat hagyományosan *zárt felfogására* vezethető vissza. Mindezekre tekintettel hazánkban a gyermek egészségügyi ellátással kapcsolatos véleménynyilvánítási joga az esetek jelentős részében a gyakorlatban nehezen érvényesülő, mindössze *formális értékkdeklarációként* értelmezhető.

Álláspontom szerint indokolt az ítélőképessége birtokában lévő kiskorú véleménynyilvánítási jogának a szülőt és a gyermeket megillető *közös döntési jog*⁸³⁶ keretében történő szabályozása, biztosítva azt, hogy a megfelelő életkorral és érettséggel rendelkező gyermek véleménye valós mérlegelés tárgyát képezze. A közös döntési joggal összefüggő kérdések esetében ugyanis véleménykülönbségből fakadó vita esetén akár a kiskorú is a gyámhivatalhoz fordulhat, mely szerv az állam „*parens patriae*” hatalmát gyakorolva érvényre juttathatja a *gyermek legjobb érdekét*, akár a szülői álláspontnak ellentmondva is. Mindezen felül megoldást jelenthetne az amerikai joggyakorlatban megismert *érett kiskorú* jogintézményének hazai egészségügyi jogi szabályozásba történő bevezetése, lényegesen több jogosultságot biztosítva ezáltal legalább a korlátozottan cselekvőképes kiskorúak számára.

Végül, de nem utolsó sorban pedig nem szabad szem elől téveszteni azt, hogy a *vélemény* és a *tudományos igazság* kategóriái semmiképp sem azonosíthatók egymással. Így különösen a társadalom legkiszolgáltatottabb és legsebezhetőbb tagjainak esetében indokolt lenne a lehető legkiemeltebb figyelemmel kezelni, és kellően hatékony *jogi garanciákkal* körülbástyázni az orvostudomány nevében, a maga *hippokratészi határain* belül eljáró orvos szakmai álláspontját, nem megfélelkezve arról az *örökérvényű*

---

⁸³⁶ A gyermeknek és szüleinek közös döntéshozatali jogköréről a Ptk. mindössze az életpálya megválasztását illetően rendelkezik. Lásd: Ptk. 4:153. § (2)

állításról, miszerint „*tudományos igazságok kérdésében állást foglalni csak maga a tudomány lehet kompetens.*”⁸³⁷

---

⁸³⁷ 34/1994. (VI. 24.) AB határozat, ABH 1994, 182.

XIII. A gyermek magánélethez fűződő joga

Mind a magánélet, mind pedig a családi kapcsolatok rendszerére vonatkozó szabályozás *dinamikus*, a tudományos diskurzus homlokterében álló, a társadalmi, politikai és technológiai fejlemények hatására *folyamatosan változó terep* a jognak.⁸³⁸

Az egyre szofisztikáltabb elektronikus megfigyelési módok terjedése és megsokszorozódása megváltoztatta a családi kapcsolatok dinamikáját, valamint a családon belüli magánélet határait is jelentős mértékben megkérdőjelezte.⁸³⁹ A családi kapcsolatok rendszerében értelmezhető magánéletet övező dilemma a *szülő és a gyermek relációjában a leghangsúlyosabb*, hiszen ezt a kapcsolatot természeténél fogva szoros *összekapcsolódás és függőség* jellemzi.⁸⁴⁰

Különösen megbonyolítja a képletet az a tény, hogy a *technológiai vívmányok* rohamos terjedésével párhuzamosan egyre több behatás éri a gyermek magánéletét, így a digitális éra *újabb és újabb kihívások* elé állítja mind a szülőket, mind pedig a gyermekeket.

A kérdés magától értetődő: jelen körülmények között *hogyan* érvényesül, *milyen mértékben* bír létjogosultsággal a gyermek magánélethez fűződő joga a családi kapcsolatrendszeren belül? A továbbiakban e kérdés megválaszolására törekszem a gyermek magánéletét veszélyeztető leggyakoribb szülői magatartások áttekintése útján.

---

⁸³⁸ Georgina DIMOPOULOS: *Embracing Children's Right to Decisional Privacy in Proceedings under the Family Law Act 1975 (Cth): In Children's Best Interests or a Source of Conflict?* RAIS Conference Proceedings–The 11th International RAIS Conference on Social Sciences, 2018, 128.

⁸³⁹ Bryce Clayton NEWELL – Cheryl METOYER – Adam D. MOORE: *Privacy in the family*. In: Beate ROESSLER – Dorota MOKROSINSKA (eds.): *Social Dimensions of Privacy: Interdisciplinary Perspectives*. Cambridge University Press, Cambridge, 2015, 104.

⁸⁴⁰ Benjamin SHMUELI – Ayelet BLECHER-PRIGAT: *Privacy for Children*. Columbia Human Rights Law Review, 2011/3, 775.

XIII. 1. A gyermek magánélethez fűződő joga a gyermeki jogok égiszén

Elöljáróban megállapítható, hogy a gyermekről alkotott felfogás idő- és társadalomfüggő, eltérések adódhatnak benne a fennálló etnikai, nemzeti és vallási háttértől függően. Vajon a gyermek egy *kicsinyített felnőtt*, akit a felnőtt jogai illetnek meg, vagy egy *species sui generis*, azaz egy önálló lény?⁸⁴¹

A gyermek oldaláról tekintve a magánélethez fűződő jog – azaz az „*egyedül hagyáshoz*” jogának – korlátok nélküli biztosítása egyenlő lenne a „gyermek halálra ítélésével”. Nem szabad azonban arról sem megfeledkezni, hogy a gyermek is ember, aki *méltósággal* bír, így az emberi méltósághoz fűződő jog – és az abból fakadó részjogosultságok – őt is megilletik.⁸⁴²

Ennek megfelelően a szabályozás során figyelemmel kell lenni a gyermek helyzetét meghatározó *komplexitásra*: az életkorából fakadó *függősége* mellett nem szabad megfeledkezünk a *fejlődésre* való képességéről sem. Ilyen értelemben a *gyermekkor* nem más, mint az *autonómia felé vezető út*.⁸⁴³

A gyermek magánélethez fűződő joga az *emberi méltósághoz fűződő jogából ered*. Tekintettel arra, hogy a magánélethez fűződő jog nem abszolút, az a fentiekkel összhangban a gyermek életkorából fakadó érettségéhez és fejlettségéhez igazodik.⁸⁴⁴ A magánélet a gyermek életkorának előrehaladtával az egyéni függetlenség és önbecsülés egyik fontos jellemzőjévé válik.⁸⁴⁵ Ennek megfelelően a magánélethez fűződő jog sokkal nagyobb jelentőséggel bír az idősebb gyermekek fejlődése szempontjából, s annak esetleges megsértése is sokkal nagyobb károkat okoz a szülő-gyermek kapcsolatban.⁸⁴⁶

A gyermek magánélethez fűződő jogára vonatkozó jogi rendelkezések alapkövét a *Gyermejközi Egyezmény* 16. cikke jelenti. Emellett az EJE 8. cikke is magában foglalja a magánélet szabadságához fűződő jogot, mint minden embert, azaz a

⁸⁴¹ NÉMETH Ildikó: *A Családjogi Charta és a gyermekek jogainak nemzetközi védelme*. Iustum Aequum Salutare, 2014/1, 33.

⁸⁴² Barbara WOODHOUSE: *Children's rights*. University Of Pennsylvania Law School, Public Law Working Paper 2000/1-6, 2-3.

⁸⁴³ WOODHOUSE: i. m. 3.

⁸⁴⁴ SHMUELI – BLECHER – PRIGAT: i. m. 793.

⁸⁴⁵ ROSS A. THOMPSON: *Developmental Changes in Research Risk and Benefit: A Changing Calculus of Concerns*. In: Barbara STANLEY – Joan E. SIEBER (eds.): *Social Research on Children and Adolescents: Ethical Issues*. SAGE, Newbury Park–London–New Delhi, 1992, 49.

⁸⁴⁶ Kirsty HUGHES: *The Child's Right To Privacy And Article 8 European Convention on Human Rights*. In: Michael FREEMAN (ed.): *Law and Childhood Studies: Current Legal Issues*. Oxford University Press, Oxford, 2012, 457.

gyermeket is megillető jogosultságot.⁸⁴⁷ A hazai jogban a gyermek magánélethez fűződő jogának legitimálására a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvénnyel került sor. Külön szól a gyermeket megillető emberi méltóságról a Gyvt.-ben, mely mind gyermeki jogként,⁸⁴⁸ mind pedig szülői kötelezettségként⁸⁴⁹ deklarálja az emberi méltósághoz fűződő jogot.

Összegezve konstatálható, hogy a gyermek magánélethez fűződő joga mind a nemzetközi szintén, mind pedig a hazai jog szintjén legitim értéknek tekinthető. A gyermeket *általános emberi mivoltánál fogva megilleti*, s külön deklarálásra kerül a gyermeki jogok dimenziójában is. A magánélet a gyermek fejlődése szempontjából kardinális jelentőséggel bír, így mind a családi kontextuson belül, mind pedig azon kívül is érvényesülést kíván.

---

⁸⁴⁷ Eva LIEVENS: *Protecting Children in the Digital Era: The Use of Alternative Regulatory Instruments*. Martinus Nijhoff Publishers, Leiden–Boston, 2010, 402.

⁸⁴⁸ Gyvt. 6. § (5)

⁸⁴⁹ Gyvt. 12. § (4)

XIV. 2. A gyermek magánélethez fűződő joga és a szülői felügyeleti jog kapcsolata

A magánélet talán *legijesztőbb* fenyegetését az *információs technológia* területe képezi.⁸⁵⁰ Az online jelenlét térhódítása következtében a gyermek számos, nehezen ellenőrizhető veszélyforrásnak van kitéve, így nem meglepő, hogy a gondoskodó és odafigyelő „jó szülők” jogsértés árán is figyelemmel követik a gyermek internetes tevékenységét. A gyermek online tevékenységének ellenőrzése, szélsőséges esetekben annak „kukkolása” a gyermek biztonsága és védelme jegyében zajlik,⁸⁵¹ s a megfigyelés a modern gyermekkor központi jellemzőjévé nőtte ki magát.⁸⁵²

Tipikus magánéletet sértő magatartásként értékelhető a gyermek internet- és telefonhasználatának, online tevékenységének „szemmel tartása”, adott esetben mozgásának telefonjára telepített programmal vagy GPS készülékkel történő nyomon követése. A szülők szülői felügyeleti jogukra hivatkozással formálnak igényt arra, hogy megfigyelés útján gátat szabjanak az online tér adta veszélyeknek. A kérdés magától értetődő: *milyen módon és mértékben írhatja felül a szülői felügyeleti jog a gyermek magánélethez fűződő jogát?*

Egyetértés tárgyát képezi, hogy a szülők *elsődleges felelőssége* gyermekük *védelme*. A szülői felügyeleti jogot sem lehet azonban korlátlan módon gyakorolni, hiszen annak korlátlansága kvázi tulajdonosi jogosultságot jelentene.⁸⁵³ Szükséges tehát annak felismerése, hogy a gyermek családon belüli, a családi otthonban érvényesülő magánélete kardinális jelentőséggel bír az ő fejlődése szempontjából.⁸⁵⁴

A gyermek magánélethez fűződő jogának és a szülőt megilleti szülői felügyeleti jognak az egymáshoz való viszonya tisztázást kíván.

A római jogi gyökerekig visszanyúló *kontinentális* jogrendszerben a „*patria potestas*” *doktrína*⁸⁵⁵ – erős szülői felügyeleti jogban megtestesülő – hatása a mai napig tetten érhető.⁸⁵⁶

---

⁸⁵⁰ Ellen ALDERMAN – Caroline KENNEDY: *Magánéletünk védelmében*. Fordította: Oros Paulina. Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 2004, 278.

⁸⁵¹ SHMUELI – BLECHER – PRIGAT: i. m. 760.

⁸⁵² Trine FOTEL – Thyra Uth THOMSEN: *The Surveillance of Children's Mobility*. 2004/4, 535.

⁸⁵³ Samantha GODWIN: *Against parental rights*. Columbia Human Rights Law Review, 2015/1, 8.

⁸⁵⁴ SHMUELI – BLECHER – PRIGAT: i. m. 788.

⁸⁵⁵ Anne JACOBSON SCHUTTE: *By Force and Fear: Taking and Breaking Monastic Vows in Early Modern Europe*. Cornell University Press, Ithaca–London, 2011, 53.

⁸⁵⁶ Alison BRYSK: *Human Rights and Private Wrongs: Constructing Global Civil Society*. Routledge, New York–London, 2013, 31.

Ennek megfelelően például a francia jogban a szülők – szülői felügyeleti jogukból fakadóan – *kvázi-szuverén hatalommal* rendelkeznek gyermekeik felett. A francia jog elismeri a gyermek és a szülő között fennálló természetes kapcsolatot, és kifejezetten előírja, hogy a gyermek szülői felügyelet alatt álljon. A szülői felügyeleti jog magába foglalja a gyermek nevelésének jogát, valamint a gyermekről való gondoskodás kötelezettségét is. A szülői felügyeleti jog gyakorlása azonban *kizárólag* a *gyermek védelme* érdekében történhet: a szülőknek nevelniük, taníttatniuk kell gyermeküket, valamint – a gyermek születésétől kezdődően – gondoskodniuk kell morális és fizikai igényeiről. E jogosultság – és egyben kötelezettség – tehát a gyermek érdekeit kell, hogy szolgálja, így a szülő azt nem gyakorolhatja önkényesen, saját érdekeinek megfelelően.⁸⁵⁷

Ezzel összefüggésben következetes a bírói gyakorlat abban, hogy a szülői felügyeleti jogból fakadó viták eldöntése esetén a gyermek legfőbb érdekét tekinti irányadónak. Ennek főbb elemei: a gyermek életkora, fizikai, szellemi, erkölcsi és vallási szükségletei.⁸⁵⁸

Az *angolszász* jogrendszerhez tartozó *amerikai* felfogás szintén kitüntetett szerepet biztosít a szülői felügyeleti jogoknak, mely az ún. „*szülői felügyeleti jogok doktrínájában*” ölt testet. Kétségtelen, hogy a gyermek is ember, azaz a minden embert megillető emberi jogok és alkotmányos jogok címzettje, azonban – az amerikai koncepció szerint – az is magától értetődő, hogy az őt megillető jogok nem egyenlők a felnőtteket megillető jogosultságokkal.⁸⁵⁹ Ennek megfelelően a gyermek éretlenségére, józan ítélőképességének hiányára és sebezhetőségére hivatkozva⁸⁶⁰ szélesebb körben van lehetőség a gyermek jogainak korlátozására. Kétségtelen, hogy a gyermekekkel ellentétben a szülők azok, akik rendelkeznek mindazon képességgel és érettséggel, mellyel felelős döntéseket képesek hozni.⁸⁶¹ Mindezek mellett vélelem áll fenn arra vonatkozóan is, hogy a szülő-gyermek kapcsolat természetes, szereteten alapuló kötelékei arra ösztönzik a szülőket, hogy gyermekük legjobb érdekének megfelelően

---

⁸⁵⁷ Christopher L. BLAKESLEY: *Child Custody and Parental Authority in France, Louisiana and Other States of the United States: A Comparative Analysis*. University of Nevada, Las Vegas-William S. Boyd School of Law, 1981/2, 299-302.

⁸⁵⁸ BLAKESLEY: i. m. 319.

⁸⁵⁹ *Assessing the Scope of Minors' Fundamental Rights: Juvenile Curfews and the Constitution*. Harvard Law Review, 1984/5, 1163.

⁸⁶⁰ Bykofsky v. Borough of Middletown, 401 F. Supp. 1242 (M.D. Pa. 1975).

⁸⁶¹ Martha ALBERTSON FINEMAN: *What Place for Family Privacy?* George Washington Law Review, 1999/5-6, 1215.

járjanak el.⁸⁶²

A szülői jogok doktrínája *sem mindenható*: az utóbbi időben, a gyermeki jogok erősödésével párhuzamosan számos kritika érte, tekintettel arra, hogy jelentős mértékben előtérbe helyezi a szülők jogosítványait.⁸⁶³ Napjainkra a gyermek érdekei, egyéni szükségletei kerültek előtérbe, így a gyermek személyét, életvitelét érintő döntések során a szülő gyermeke igényeinek kielégítésére való alkalmassága, valamint a család életkörülményei is meghatározó szempontot jelentenek.⁸⁶⁴

Hazánkban a szülői felügyeleti jog új struktúrába foglalt, részletes szabályait a Csjk. tartalmazza, oly módon, hogy még inkább tekintetbe vegye a gyermek érdekének minél teljesebb érvényesülését.⁸⁶⁵

Alapvető szabályként került deklarálásra – a kontinentális hagyományokhoz híven – azon tétel, mely szerint a kiskorú gyermek szülői felügyelet vagy gyámság alatt áll.⁸⁶⁶ A szülői felügyeleti jog azonban hazánkban sem jelent korlátlan jogosultságot, az számos *garanciális szabály* mentén érvényesülhet csak, így például azt a szülők a gyermek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődésének érdekében jogosultak és egyben kötelesek gyakorolni.⁸⁶⁷ Álláspontom szerint e kritérium alkalmas arra, hogy az idősebb, érettebb gyermek magánéletébe történő beavatkozásnak korlátot szabjon.

Ez a felfogás összhangban áll a nemzetközi jogirodalomban megismert, a hazai Ptk.-ban is „*gyermek érdekeinek védelme*”⁸⁶⁸ elnevezés alatt rögzített tétellel, mely a gyermek érdekeinek fokozott védelmét⁸⁶⁹ írja elő.⁸⁷⁰ Meglátásom szerint ezen alapelv a szülői felügyeleti jog önkényes gyakorlásának kifejezett korlátját jelenti. Hazánkban tehát – külföldi példákkal párhuzamban – a gyermek – érettségének fokához igazodóan – szülői felügyelet alatt áll, azonban a jogosultság gyakorlása szigorú feltételek mentén, a gyermek érdekeinek megfelelően történhet.

---

⁸⁶² SHMUELI – BLECHER – PRIGAT: i. m. 762.

⁸⁶³ Martin GUGGENHEIM: *What's Wrong with Children's Rights*. Harvard University Press, Cambridge–London, 2009, 34.

⁸⁶⁴ Susan BOYAN – Ann Marie TERMINI: *The Psychotherapist as Parent Coordinator in High-conflict Divorce: Strategies and Techniques*. Routledge, New York–London, 2004, 87.

⁸⁶⁵ SZEIBERT Orsolya: *Az új Ptk. Családjogi Könyvének rendelkezései. II. rész*. Jegyző és Közigazgatás, 2013/5, 31.

⁸⁶⁶ Ptk. 4:146. § (1)

⁸⁶⁷ Ptk. 4:147. § (1)

⁸⁶⁸ Ptk. 4:2. §

⁸⁶⁹ BARZÓ (2017a): i. m. 44.

⁸⁷⁰ Ptk. 4:2. § (1)

A vizsgált példák alapján megállapítható, hogy – a gyermeki jogok utóbbi pár évtizedben tapasztalt térhódítása ellenére is – a *szülői autoritás* a mai napig kifejezetten *domináns*, ennek megfelelően a gyermek magánélete védelmének érvényesülése elé számos akadály gördül.

Nem elhanyagolható tény az sem, hogy míg a szülő-gyermek relációba harmadik személy vagy az állam részéről történő beavatkozás tárgyában számos perbeli döntés született, a gyermek-szülő kapcsolat vonatkozásában ez aligha mondható el.

Meglehetősen ritka és rendkívül *életszerűtlen* ugyanis, hogy egy *gyermek saját szüleit vonja perbe*: habár a gyermek számára kétséget kizáróan zavaró, hogy magánélete folyamatos ellenőrzés és megfigyelés alatt áll, a szülő-gyermek kapcsolat függőségen alapuló hagyományos felfogása, és a szülői felügyeleti jog fentebb vázolt sajátosságai alapján szinte elképzelhetetlen, hogy a gyermek magánéletének megsértésére hivatkozással pert indítson szülei ellen. A peres út igénybevételének hiányához hozzájárul továbbá a cselekvőképtelen kiskorú önálló perindítási lehetőségének kizártsága,⁸⁷¹ valamint a korlátozottan cselekvőképes kiskorú perindítási korlátozottsága⁸⁷² is.

A gyermek magánszférához fűződő jogának érvényesítése tehát a gyakorlatban nehezen realizálódik. Meglátásom szerint megoldási alternatívaként szolgálhatna a *szülői felügyeleti jog szigorúbb korlátok* közé szorítása. Általánosságban rögzíthető, hogy a szülői felügyelet gyakorlásának elvei és problémái világszerte jelentős változáson mentek keresztül. Ez az a terület, amellyel kapcsolatban hazánkban is alapvető gondok jelentkeznek: a szülők – főként a különélő szülők – közötti véget nem érő jogi viták, végrehajthatatlan és végrehajthatatlan hatósági határozatok, ismételten fellángoló személyi összetűzések teszik tönkre sok gyermek életét, azokét, akiket – mint koruknál, helyzetüknél fogva „gyengébb feleket” – a jogszabálynak és a joggyakorlatnak védenie kell.⁸⁷³ Az írott jog szintjén is szükséges lenne tehát annak felismerése, hogy a gyermek magánélethez fűződő joga ne csupán elvi jelleggel, jogi deklaráció formájában létezzen, hanem ténylegesen érvényesülő jogosultsággá váljon.

---

⁸⁷¹ Ptk. 2. 14. § (1)

⁸⁷² Ptk. 2. 12. § (1)

⁸⁷³ KÖRÖS András: *Az új Ptk. Családjogi Könyve – a 2013. évi V. törvény és a Szakértői Javaslat összevetése. Második rész: Rokonság, szülői felügyelet, tartás, gyámság.* Családi Jog, 2013/4, 4.

XIII. 3. A „sharenting” jelensége – a gyermek magánélethez fűződő joga és a szülő önkifejezéshez fűződő jogának kapcsolata

A gyermek magánéletét érő másik leggyakoribb behatás az ún. *sharenting*, azaz a szülők online tevékenysége a gyermek magánszférájába tartozó információk megosztását illetően. Jelen esetben is két jog összemérésére kerül sor: a gyermek *magánélethez fűződő joga* kerül kollízióba a szülőt megillető *önkifejezéshez, a vélemény- és szólásszabadsághoz fűződő joggal*.

A véleménynyilvánítási szabadság kitüntetett szereppel bír az alkotmányos alapjogok körében, tulajdonképpen „anyajoga” többféle szabadságjognak, az ún. „*kommunikációs alapjogoknak*.”⁸⁷⁴ A véleménynyilvánítás szabadságából vezethető le többek között a jelen téma szempontjából releváns *önkifejezéshez való jog* is. Az önkifejezés jelen esetben nem más, mint a „*szülői identitás*” kifejezése, nyilvánosság elé tárása⁸⁷⁵ – akár a közösségi médiában is.

A gyermeknevelés örömeinek és kihívásainak online felületen történő publikálása a közösségi média elterjedésével párhuzamosan egyre gyakoribb jelenség. Empirikus tanulmányok bizonyítják, hogy napjainkban egyre több szülő oszt meg információkat és fényképeket a gyermekéről online felületen, anélkül, hogy felmérné ennek magánszférát érintő következményeit.⁸⁷⁶

Joggal merülhet fel bennünk a kérdés, hogy a szülő önkifejezési és véleménynyilvánítási jogának gyakorlása során milyen mértékben avatkozhat be a gyermek magánélethez fűződő jogába? A szülő a képek, bejegyzések megosztásával információs alapjogait gyakorolja. Ez mindaddig nem vitás, ameddig ezek önmagára vonatkoztatva jelennek meg. Akkor merülnek fel a kérdések, ha ez már nem a saját képmása, személyes adatai feletti rendelkezés körébe esik, hanem a gyermek is megjelenik.⁸⁷⁷

A *sharenting* következményeképp a gyermek már *digitális identitással* rendelkezik azelőtt, hogy járni vagy beszélni tudna, sőt, extrém esetekben: mielőtt elhagyná az

---

⁸⁷⁴ 30/1992. (V. 26.) AB határozat, ABH 1992, 167.

⁸⁷⁵ EVELLEI – TAMÁS: i. m. 24.

⁸⁷⁶ Andra SIIBAK: *Digital parenting and the datafied child*. In: Tracey BURNS – Francesca GOTTSCHALK (eds.): *Educational Research and Innovation Educating 21st Century Children Emotional Well-being in the Digital Age: Emotional Well-being in the Digital Age*. OECD, 2019, 111.

⁸⁷⁷ EVELLEI – TAMÁS: i. m. 24.

anyaméhet.⁸⁷⁸ A sharenting által tehát a privátszféra már magzati korban, az anyaméhben is veszélynek van kitéve, például abban az esetben, amikor a leendő szülők ultrahangos fotókat töltenek fel a közösségi oldalukra. Később, a szülők bejegyzéseket készítenek és fórumbeszélgetéseket folytatnak gyermekük viselkedését, mentális egészségét vagy épp fizikai állapotát illetően.⁸⁷⁹ Egyes szülők számára ezen tevékenység az önmegvalósítás indirekt módja, mely lehetőséget biztosít szülői képességeik demonstrálására.⁸⁸⁰

A gyermek *digitális lábnyomokat* hagy az online térben azáltal, hogy szülei engedélye és beleegyezése nélkül posztolnak róla, vele kapcsolatban. Ezen jelenség következtében a gyermek magánéletéről alkotott felfogása a hagyományos elképzelésektől merőben eltér, s hosszú távon a magánszféra eltűnésének veszélyét is magában hordozza.⁸⁸¹

A témában releváns bírói gyakorlat – a gyermek perindítási lehetőségeinek korlátozottságára tekintettel – nemzetközi kontextusban is elhanyagolható.

Habár nem a digitális érában, de a gyermek privátszférájának védelmével összefüggésben a *Sidis v. FR Pub. Corporation*-ügyben⁸⁸² született döntés mérföldkőnek tekinthető a téma szempontjából.

William James Sidisről – akarata ellenére – a New Yorker magazin egy életrajzi tárgyú cikket közölt. Sidis gyermekkorában közéleti szereplőnek minősült, azonban felnőttként tudatosan próbálta levetni magáról ezt a szerepet. Ennek megfelelően Sidis a magánélethez fűződő jogának megsértésére hivatkozva keresetet terjesztett elő az ominózus lappal szemben.

Az eljáró bíróság megállapította, hogy mindenkinek biztosítani kell a magánélethez fűződő jogot, lehetőséget a „visszavonulásra”. Az egyéni érdeket azonban össze kell egyeztetni a közösség hírek iránti érdeklődésének igényével, különösen, ha az érintett politikus vagy egyéb állami szereplő. Habár Sidis egyik kategóriába sem sorolható, mégis olyan közszereplőnek minősül, aki éveken át a figyelem középpontjában állt, így

---

⁸⁷⁸ Maja Sonne DAMKJÆR: *Sharenting = Good Parenting? Four Parental Approaches to Sharenting on Facebook*. In: Giovanna MASCHERONI – Cristina PONTE – Ana JORGE (eds.): *Digital Parenting. The Challenges for Families in the Digital Age*. Nordicom, Göteborg, 2018, 209.

⁸⁷⁹ Stacey B. STEINBERG: *Sharenting: Children's Privacy in the Age of Social Media*. University of Florida, Levin College of Law, Legal Studies Research Paper Series, 2007/4, 849-853.

⁸⁸⁰ SIIBAK: i. m. 111.

⁸⁸¹ Anna BROSCH: *When the Child is Born into the Internet: Sharenting as a Growing Trend among Parents on Facebook*. The New Educational Review, 2016/1, 233.

⁸⁸² *Sidis v. FR Pub. Corporation*, 113 F.2d 806 (2d Cir. 1940).

a közvélemény továbbra is igényt formálhat életútjának nyomon követésére a róla megjelent hírek, cikkek folytán.

Kifejezetten egy szülő és gyermek közötti, a témában releváns jogvita⁸⁸³ került a figyelem középpontjába 2016 őszén Ausztriában. A jogi képviselő útján eljáró 18 éves karintiai lány azért perelte be szüleit, mert közösségi oldalukon körülbelül 500 darab fényképet osztottak meg róla gyermekkorától kezdődően, többek között, amelyek pelenkacsere vagy bilin ülés közben ábrázolták őt. A gyermek magánéletének megsértésére hivatkozással azt követően fordult bírósághoz, hogy szülei kifejezett kérése ellenére sem távolították el a vitás felvételeket.⁸⁸⁴

2020. májusában hasonló jogvita merült fel egy nagymama és unokái között.⁸⁸⁵ A Rechtbank Gelderland, a gelderlandi tartományi bíróság döntése alapján a nagymama unokáinak fotóit csak a lánya, a gyermekek anyja engedélyével oszthatja meg az interneten. Ennek hiányában a képek közösségi médiában történő közzététele a holland AVG – Általános Adatvédelmi Rendelet – és az UAVG – az Általános Adatvédelmi Rendelet Végrehajtási Rendelete – szabályaiba ütközik, hiszen 16 évnél fiatalabb kiskorúak fényképeinek közzététele csak a törvényes képviselő engedélyével lehetséges.⁸⁸⁶

A közösségi médiában történő szülői túlkapások kapcsán szükséges még megemlíteni egy Olaszországban indult jogvitát is: egy 16 éves fiú pert indított édesanyja ellen, mivel ő – az apjával történő válását követően – a gyermek magánéletéről készült fényképeit és részleteit szinte kényszeres módon osztotta meg közösségi oldalán. Az anya magatartása miatt már az is megfordult a gyermek fejében, hogy otthonától távol, külföldön folytassa további tanulmányait, egy olyan közösségben, ahol magánéletének intim részletei nem ismertek. A bíróság döntésében az anyát eltiltotta további fényképek megosztásától, valamint kötelezte a meglévő felvételek törlésére. A döntésben foglaltak nem teljesítése esetére 10 ezer eurós bírság kiszabását helyezte kilátásba.⁸⁸⁷

---

⁸⁸³ A legújabb sajtóhírek szerint az ügyben mégsem indult per. Lásd: <https://www.aljazeera.com/features/2020/10/11/facing-the-music-the-parents-who-share-too-much> (2021. 04. 13.)

⁸⁸⁴ <https://www.e-recht24.de/artikel/facebook/10277-kinderfotos-und-bilder-auf-facebook.html> (2020. 07. 27.)

⁸⁸⁵ Megjegyzendő, hogy a pert nem az unokák, hanem az anyjuk – törvényes képviselőjük – indította a nagymama ellen.

⁸⁸⁶ Rechtbank Gelderland C/05/368427.

⁸⁸⁷ Tribunale Di Roma Prima Sezione Civile R.G.39913/2015.

E legutóbbi példa meglátásom szerint úttörőnek tekinthető a téma szempontjából, hiszen bizonyítja azt, hogy adott esetben a szülői túlkapásokkal szemben is lehetőség nyílik sikeresen jogi úton fellépni. Jelen esetben a jogalkalmazó szerv egyértelműen állást foglalt abban a kérdésben, miszerint a szülő nem tekinthet a gyermekre csupán az önkifejezéséhez, szülői minőségének kinyilatkoztatásához szükséges „eszközként”. A gyermeki identitás és önértékelés kialakítása és fejlesztése szempontjából kardinális jelentősége van annak, hogy a gyermekről milyen információk kerülnek megosztásra a nagy nyilvánossággal.

A római bíróság döntése tehát mindenképpen örvendetesnek tekinthető – ennek ellenére a nemzetközi joggyakorlatban csekély, hazánkban pedig jelenleg egyáltalán nem lelhető fel a témában releváns bírói gyakorlat. Meglátásom szerint ez egyértelműen azzal magyarázható, hogy a jogsérelmet szenvedő gyermek képviseleti jogát főszabály szerint a szülőnek, azaz annak kéne ellátnia, aki a jogsérelmet jelen esetben okozta.

A digitális lábnyomokkal összefüggésben kiemelendő a GDPR⁸⁸⁸ 17. cikke által kifejezetten nevesített, ún. *törléshez vagy elfeledtetéshez való jog*, mely az információs társadalom egyik, a személyes adatok védelme szempontjából hangsúlyos problémájára kíván megoldást találni. Az uniós jogalkotó a GDPR megalkotása során kiemelt tekintettel volt arra, hogy az egyén védelme – különösen az online tevékenységek esetében – jelentős kockázatoknak van kitéve, és ezért célul tűzte ki az érintett jogainak online környezetben történő megerősítését. Az elfeledtetéshez való jog egyrészt az információs önrendelkezési jog integráns aspektusa, másrészt viszont azt garantálja, hogy az érintett személyes adatok védelméhez, illetve magánélet tiszteletben tartásához fűződő jogába történt beavatkozás csak a legszükségesebb mértékben és ideig valósuljon meg.⁸⁸⁹

E jogosultság azonban nem tekinthető „szuperjognak”, amely felülírná azon alapvető jogokat, mint a véleménynyilvánítás szabadsága, a tájékoztatáshoz való jog vagy az információs szabadság. Az adatok törléséhez való jog nem abszolút, hanem tisztán meghatározott keretek között, jogszabályban foglalt esetekben érvényesíthető, így a GDPR rendelkezéseiből adódóan is el lehet utasítani azon kérelmeket, amelyek esetében

---

⁸⁸⁸ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 rendelete (2016. április 27.) a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről.

⁸⁸⁹ BUZÁS Péter: *Az érintett jogai. A törléshez (elfeledtetéshez) való jog.* (7.2.2.) In: PÉTERFALVI Attila – RÉVÉSZ Balázs – BUZÁS Péter (szerk.): *Magyarázat a GDPR-ról.* Wolters Kluwer, Budapest, 2018, 180.

megállapítható, hogy közérdek fűződik ahhoz, hogy a személyes adatok továbbra is elérhetők és könnyen kereshetők maradjanak a nyilvánosság számára.⁸⁹⁰

Álláspontom szerint hosszú távon e jog alkalmas lehet arra, hogy jelen téma keretében tárgyalt privátszféra-sértéseket utólagosan orvosolni lehessen, különös tekintettel arra, hogy a gyermek magánéletébe tartozó felvételek illetéktelen hozzáférhetővé tétele tipikusan nem közérdekből történik. Jelenleg azonban a jogosultság a klasszikus személyiségi jogokhoz képest még jóval kisebb mértékben van jelen a köztudatban,⁸⁹¹ így érvényesülésének minél szélesebb körű biztosítása és tartalmának kibontása még várat magára.

---

⁸⁹⁰ SCHUBAUER Petra: Az elfeledtetéshez való jog az új Adatvédelmi rendelet tükrében. Infokommunikáció és jog, 2017/2, 88.

⁸⁹¹ A NAIH gyakorlatában már fellelhető, lásd pl.: NAIH/2019/2526.

XIII. 4. Következtetések

A gyermek explicit módon deklarált jogai ellenére továbbra is a *család legkiszolgáltatottabb tagja*,⁸⁹² bármely más jogalanynál alárendeltebb helyzetben van, és minél fiatalabb, annál kevesebb ráhatása van a saját életére; cselekvőképtelensége, korlátozott cselekvőképessége miatt jogérvényesítési lehetőséggel pedig csak közvetett formában rendelkezik.⁸⁹³

Habár mind a nemzetközi, mind pedig a hazai jogalkotás szintjén megerősítést nyert, hogy a gyermek *magánélete* legitim módon létező és *védendő érték*, ennek ellenére a gyakorlatban ez nem kifejezetten valósul meg. Meglátásom szerint a kiskorú perindítási lehetőségeinek korlátozottsága, valamint a római jogi gyökerekig visszanyúló „*patria potestas*” doktrína kitüntetett szerepéből eredő elvárások azok, amik a leginkább gátat szabnak a gyermek érdekérvényesítési lehetőségeinek, és amelyek a leginkább teret engednek a szülői rendelkezési jognak „álcázott” túlkapásoknak.

Álláspontom szerint a fent vázolt jelenségek közül a gyermek magánéletét illető legnagyobb veszélyt a – túlposztolással gyakran együtt járó – sharenting egyre elterjedtebbé váló gyakorlata jelenti. A probléma forrása leginkább az, hogy e néhány évtizede még ismeretlen jelenségből fakadó visszások *jogilag sem kerültek szabályozásra*. Habár a GDPR explicit módon hangsúlyozza a gyermek személyes adatait illető különös védelem szükségességét,⁸⁹⁴ ez azonban leginkább a marketingcélú felhasználásra vonatkozik. A GDPR⁸⁹⁵ a 16 éven aluli gyermek esetében a személyes adatok kezelésének jogszerűségét a szülői felügyeletet gyakorló személy hozzájárulásához köti, továbbá az otthoni tevékenység keretében végzett adatkezelés vonatkozásában kifejezetten rögzíti, hogy nem tartozik a hatálya alá.⁸⁹⁶

Úgy vélem, hogy a fenti szabályozás azon felfogásra vezethető vissza, mely szerint a szülő kétséget kizáróan a legjobbat akarja gyermeke számára, és meg is tudja ítélni,

---

⁸⁹² Álláspontom szerint a gyengébb fél védelme – mint jogszabályi szinten megfogalmazott elvárás – alkalmas kiindulópont lehet a gyermek érdekérvényesítési lehetőségeinek elősegítésére. Ezen elvárás családi jogi kontextusban a koránál, egészségi állapotánál, lehetőségeinél fogva segítségre szoruló kiszolgáltatott fél helyzetének megfelelő figyelembe vételét jelenti. Lásd: BARZÓ Tímea: *A méltányosság és gyengébb fél védelmének érvényesülése a családjogban*. In: SZIKORA Veronika – TÖRÖK Éva (szerk.): *Ünnepi tanulmányok Csécsy György 65. születésnapja tiszteletére*. Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Debrecen, 2017, 63-72.

⁸⁹³ BÉKY Ágnes Enikő: *A gyermekek szerepe a családi jogi mediációban, különös figyelemmel az ítélőképesség kérdésére*. Jogelméleti Szemle, 2013/1. http://jesz.ajk.elte.hu/2013_1.html (2021. 11. 13.)

⁸⁹⁴ GDPR Preambulum (38)

⁸⁹⁵ GDPR 8. cikk

⁸⁹⁶ GDPR Preambulum (8)

hogya mi a gyermek számára a legkedvezőbb. A sharenting jelensége is kitűnően példázta azt, hogy a *gyermek legjobb érdeke nem feltétlenül esik egybe a szülői akarattal*. A szabályozatlanságból fakadó szülői túlkapások be nem látható következménnyel járnak hosszú távon, hiszen mindannyian tudjuk, hogy „az internet nem felejt”. Mindenképp indokoltnak tartom a jogszabályi szinten történő szabályozást, a szülő *adatkezelésre vonatkozó hozzájárulási jogának szűkítésével*, esetlegesen *kivételi kör* meghatározásával.

Meglátásom szerint a jogi eszközök mellett a gyermek magánéletét övező problémák is kifejezetten rávilágítanak a *jogon túli, jogon kívüli eszközök* nélkülözhetetlen voltára.

*Hegedűs Andrea szavaival élve: „a családjog ott kezdődik, ahol a család végződik.”*⁸⁹⁷

Megítélésem szerint ez a mondat is megfelelően példázta azt, hogy önmagában a joghátrányok kilátásba helyezése nem oldja meg a gyermek magánéletét övező problémákat, hiszen a szankciók csak a jogsértés megállapítását követően bírnának relevanciával. Tekintettel a peres eljárások hiányára, vagy nemzetközi viszonylatban is csekély számára, a megelőzési lehetőségek szolgálhatnak a hatékonyabb, s a gyakorlatban is leginkább érvényesülő megoldásként. Ennek okán felértékelődik az egyén felelőssége, valamint a társadalmi eszközök szerepe a magánélet védelmével kapcsolatban.⁸⁹⁸ A gyermeki jogok és a szülői jogok és kötelezettségek között meghúzódó *vitathatatlan feszültségeket* ugyanis csupán a jog eszköztárával kezelni, kioltani – a fentebb felsorolt okok miatt – nem lehetséges.

A gyermeki jogok megvalósulásának a gyermekek közvetlen és aktív részvételén alapuló korszerű szemlélete akkor válhat *mindennapi realitássá*, ha a gyermeki jogok nemcsak a jogi normákban öltenek testet, hanem azok jelentéstartalma beépül a *kollektív tudatba*, illetve a jogi kultúrába, és a gyakorlati alkalmazás szintjén valódi tartalmukban ténylegesen megnyilvánulnak.⁸⁹⁹

---

⁸⁹⁷ HEGEDŰS Andrea: *A családjog, mint identitás*. In: GÖRÖG Márta – HEGEDŰS Andrea (szerk.): *Lege duce, comite familia: Ünnepi tanulmányok Tóthné Fábian Eszter tiszteletére, jogászai pályafutásának 60. évfordulójára*. Iurisperitus Bt., Szeged, 2017, 178.

⁸⁹⁸ EVELLEI – TAMÁS: i. m. 35.

⁸⁹⁹ BERCZKI Ildikó: *Gyermei jogok és szülői felelősség nemzetközi magánjogi perspektívából*. Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Doktori Iskola, Budapest, 2020, 185.

XIV. Záró következtetések, de lege ferenda javaslatok

Kétségtelen, hogy a mindennapok gyakorlatának és bírói jogalkalmazásának egyik kulcsfontosságú területe a családi jog, mint ahogy az egyén életének is egyik legmeghatározóbb komponense a családi származás és a családi kapcsolatok tudata, a vérvonal, a családi hagyományok továbbvitele. Gárdonyi gondolatait idézve: „*A család is... olyan valami az életben, ami becses... Olaj az élet lámpásában.*”

Vitathatatlan, hogy az egyéni öntudat és identitás egyik legfőbb forrása maga a család. S hogy mit is jelent a család valójában? Ahogyan a család fogalma és a családi kapcsolatok rendszere, úgy a családi jog is folytonos változásban lévő, kiismerhetetlen és megragadhatatlan terrénuma a jognak. Szent Pál szavaival élve, a családi élet „*nagy misztérium*”.

Felismerve és tiszteletben tartva a család részben érinthetetlen belső, normatív rendjét, szükséges belátni azt, hogy a *jogi szabályozás* a család *nélkülözhetetlen velejárója*. Az pedig magától értetődő, hogy a családi kapcsolatrendszer szövevényes, olykor kibogozhatatlan szálai a jog számára is példa nélküli kihívásokat rejtenek magukban. A disszertáció – a jogirodalom és a jogtudomány eredményeit és a joggyakorlat tapasztalatait összevetve – e kihívásokra keresi a megoldást, a családi jogi konfliktusokat a személyiségvédelem aspektusából megközelítve elemzi.

Az egyéni önmegvalósítás növekvő igénye és az individuális értékpreferenciák hangsúlyossá válása, valamint a családi kötelek szentsége között meghúzódo ellentmondás ugyanis számos, részben megoldott, részben pedig megoldásra váró problémákat hozott felszínre. Ezt a képletet tovább bonyolítják a tradicionális családmódel felbomlásában, a digitális-technológiai, valamint a küszöbön álló genetikai-biotechnológiai forradalomban rejlő, „embert” próbáló helyzetek, melyek még inkább az egyéni és a családi lét *törékenysége*re világítanak rá.

A kutatás kifejezett célja annak feltárása, hogy a relatív személyiségvédelem, és azon belül a családi jogi jogviszonyokban megvalósuló személyiségvédelem létjogosultsággal bír-e, illetve rendelkezik-e olyan speciális vonásokkal, melyek indokoltá teszik annak önálló vizsgálatát a jogtudományban, a jogalkotás szintjén vagy éppen a jogalkalmazásban. A disszertáció jelen fejezete a fenti célkitűzés mentén – a megválaszolásra váró kérdésekre kiemelt figyelemmel – *az alábbi megállapításokat és megoldási javaslatokat teszi:*

1. A személyiségvédelem dogmatikai és történeti áttekintése során megállapítást nyert, hogy a *nem vagyoni, erkölcsi sérelmek* jogi eszközökkel történő *oltalmazása* iránti társadalmi igény – korszakoktól függően több-kevesebb intenzitással – az államiság kezdeteitől fogva folyamatosan jelen van.

A személyiség magánjogi védelmének kezdetleges formái kártérítési szabályokban öltöttek testet. A XIX. századtól kezdődően a modern magánjog a mai értelemben vett személyiségi jogokat is védelme alá vette, s ennek megfelelően az immateriális javak megsértése esetén kilátásba helyezte a nem vagyoni kár megtérítésének szankcióját.

A XIX. század végétől tetten érhető *kodifikációs folyamatokban* a személyiségi jog élesebb kidomborítása volt tapasztalható, ezzel párhuzamban pedig a személyiségi jogok körében felmerülő kérdések megválaszolása elsősorban a joggyakorlatra hárult.

Habár a szocialista jog e prosperáló fejlődésnek gátat szabott, ezen ideológiai hozzáállás nem szüntette meg a nem vagyoni károk reparációja iránti szakmai, erkölcsi és társadalmi igényt, s a *rendszer váltással merőben új szemlélet* vette kezdetét hazánkban a személyiségvédelmet illetően is: ennek eredményeképp a *személyiségi jogok* *ténylegesen érvényesülő, törvényben rögzített jogosultságokká* váltak.

A rendszerváltást követően a személyiségvédelem egyre inkább eltávolodott a kárszemlélettől, s az *emberi méltóság* került az oltalom középpontjába. Jelen disszertáció szempontjából is jelentős fejlődési állomásnak tekinthető az *általános személyiségi jog emberi méltósággal való összeolvadása, valamint anyajogként történő meghatározása*. Az Alkotmánybíróság által kidolgozott, s a hatályos Ptk.-ban törvényerőre emelt generálklauzula legitim alapként szolgál a személyiségi jogok íratlan katalógusának bővítéséhez, amennyiben a *védendő érték és az emberi személyiség* között kellően szoros kapcsolat tapasztalható. E gyakorlat jegyében került sor a családi jogi jogviszonyokban tipikus személyiségi jogok elismerésére, értve ezalatt például a vérségi származás megismeréséhez fűződő jogot, a szülő gyermekének neveléséhez fűződő jogát, továbbá a hozzátartozói igények körében értelmezhető jogokat.

A történeti elemzés alapján konstatálható, hogy a családi jogi jogviszonyokban realizálódó személyiségvédelem sem a jogalkotás szintjén, sem pedig a bírói gyakorlatban nem különült el szignifikánsan. Megjegyzendő, hogy a bíróságok már az államiság kezdetétől fogva számos, családi jogi relevanciájú nem vagyoni kárigényt bíráltak el.

Egyes, családi jogban releváns relatív személyiségi jogok előképei már a XIX. században megjelentek, így például a vérségi származás megismeréséhez fűződő jog esetében az *anya- és apakeresési jog*, míg a kapcsolattartási jog vonatkozásában a Ht.-ben rögzített *érintkezési jog*.

2. A *dogmatikai elemzés alapján* megállapítható, hogy a *családi jogi jogviszonyokban realizálódó személyiségvédelem* figyelmet érdemel. Habár önálló kategóriaként nem kerül nevesítésre, a jogirodalom számos képviselője – például Meszlény Artur, Bozóky Alajos, Törő Károly; a kortárs jogelmélet képviselői közül pedig Lábady Tamás, Székely László és Görög Márta – *hangsúlyozza* a családi jogi jogalanyok vonatkozásában érvényesülő személyiségvédelem sajátosságait. A tartós, bizalmi kötelékből fakadóan ugyanis a felek – a klasszikus személyiségi jogi igényeken túl – olyan *további, erkölcsi-morális természetű elvárásokat* támaszthatnak egymás felé, melyeket – legalább – a joggyakorlat szintjén értékelni szükséges.

E felismerés következtében a részben családi jogi relevanciájú személyiségi jogi jogviszonyok önállóságának elismerése a jogirodalom és a jogtudomány színterén merült fel leginkább, melynek eredménye a *relatív személyiségi jogok kategóriájának* XIX. századi megjelenése volt. A személyiségi jogok e kategóriájának fő jellemzője, hogy bizonyos személyek ellen, meghatározott magatartás tanúsítására irányul, ellenben az abszolút személyiségi jogokra jellemző, általánosságban mindenkit mindenkivel szemben kötelező normával. Ezen jogviszonyok a *társadalom meghatározott tagjai között értelmezhetők*, alanyaik egyaránt jogosultak és kötelezettek, mint például a *házastársak*, valamint a *gyermekek és szülők* egymás közötti kapcsolataikban.

Álláspontom szerint nemcsak elvétve indokolt megemlíteni, hanem feltétlen szükséges *legitimálni és meghonosítani a jogászai köztudatban* a relatív személyiségi jogok kategóriáját, különös tekintettel arra, hogy a joggyakorlatban is számos esetben jelen van és megoldásra váró konfliktusokat produkál, nem csupán családi jogi vonatkozásban: tipikusan relatív személyiségi jogi jogviszony jön létre például az ügyvéd és ügyfele, vagy az orvos és betege között. A kérdéskör tehát jóval tágabb, mint ami jelen dolgozat keretei között bemutatásra kerülhet.

Véleményem szerint a családi jogi jogviszonyokban releváns személyiségvédelem a relatív személyiségi jogok körén belül is *viszonylagos elkülönültséggel* bír. Magától értetődő, hogy a morális-erkölcsi rendezőelveken nyugvó, tartós családi jogi

kapcsolatban eltérő módon érvényesülnek a fenti szabályok, mint kizárólag a „*pacta sunt servanda*” elvén nyugvó orvos-beteg vagy munkáltató-munkavállaló relációban.

Megítélésem szerint mind *dogmatikai*, mind pedig *történeti* aspektusból szemlélve megállapítható, hogy a családi jogi jogviszonyokban érvényesülő személyiségvédelem vizsgálata létjogosultsággal bír. Erre tekintettel a dolgozat a családi jogi személyiségi jogviszony speciális jegyeit külön fejezetben vizsgálja, melyek szintén *alátámasztják a családi jogi személyiségvédelem speciális voltát*.

3. Hangsúlyozandó, hogy a családi jogi kapcsolatból eredő *személyi jogok* – ahogyan azt például Bozóky és Szászy is érzékeltette – semmiképp sem azonosíthatók a relatív személyiségi jogokkal. A személyiségi jogi minőség megállapításához egy további kritérium teljesülése szükséges, mégpedig az, hogy a védendő érték közvetlenül az ember személyiségéből fakadjon. Meglátásom szerint a *házasságból eredeztethető erkölcsi természetű kötelezettségek* – úgymint a házastársi hűség, a kölcsönös együttműködési és támogatási kötelezettség, a közös döntési jog – esetében ez a feltétel nem áll fenn, így nem tartom indokoltnak a személyiségi jogok körébe történő bevonásukat.

Vitathatatlan tény, hogy a családi jog a polgári jog integráns részét képezi, mégis viszonylagos elkülönéssel rendelkezik a magánjogi normákon belül: ezt jól példázza a személyiségi *jogok sajátos megközelítése*. Magától értetődő, hogy a klasszikus személyiségvédelem a családi jogi jogviszonyokban is érvényesülést kíván, azonban a családi jogi jogalanyok között fennálló *erkölcsi normák* bizonyos esetekben a jog dimenziójába – jelen esetben a személyiségvédelem körébe – vonhatók. Pontosan ki kell jelölni a határt azonban arra vonatkozóan, hogy a családtagok egymás iránti, családi jogi kapcsolatból eredő, erkölcsi színezetű *felelőssége* mely esetekben értelmezhető a személyiségvédelem körében.

4. Úgy vélem, mind történeti, mind dogmatikai aspektusból szemlélve, mind pedig a jogviszony sajátosságait áttekintve megállapítást nyert, hogy családi jogi jogviszonyokban érvényesülő személyiségvédelem semmiképp *sem szűkíthető le* az abszolút szerkezetű személyiségi jogok megsértéséből eredő igényekre. Véleményem szerint az általános személyiségi jogi jogviszonyból fakadó kötelezettségek, a *klasszikus személyiségvédelmi szabályok betartása* a családi jogi jogviszonyok vonatkozásában feltétlenül *szükséges*, azonban *semmiképp sem elegendő*. A családi kapcsolatokból

számos olyan jog és kötelezettség fakad, mely – az általános személyiségvédelmen túl – *további jogi oltalmat* igényel. Amennyiben a védendő érték közvetlenül az egyén, az individuum személyiségéből származik, indokoltnak tartom a személyiségvédelmi eszköztár alkalmazását.

Álláspontom szerint a bírói gyakorlat által kimunkált jogok elismerése a jogalkalmazás szintjén szükségszerű, azonban a tételes joganyag szintjén történő rögzítésüket szükségtelennek tartom, hiszen ez rendkívül kazuisztikussá tenné az írott joganyagot. Megengedő szabályozás esetén ráadásul más jogterületek is hasonló igénnyel léphetnének fel. Mindezek mellett nem szabad megfeledkezni arról sem, hogy a generálklazula alkalmazása maga után vonja azt, hogy az egyes, nemzetközi kontextusban már elismert személyiségi jogok hazai legitimálása kizárólag az eljáró bíróságok mérlegelésétől függ.

5. A vonatkozó *alkotmánybírósági gyakorlat* ismerete elengedhetetlen a téma minél teljesebb körű megértéséhez: habár célszerűtlennek tartom az alapjogok és személyiségi jogok kategóriájának „összemosását”, úgy vélem, hogy az alapjogok és személyiségi jogok katalógusát *lehetetlen* zártan értelmezni és alkalmazni. Az Alkotmánybíróság jogfejlesztő munkájának eredményeképp számos alapjog tartalmi kibontására és bővítésére került sor, mely a kapcsolódó személyiségi jog értelmezését is jelentős mértékben elősegítheti, például a vérségi származás megismeréséhez vagy a kapcsolattartáshoz fűződő jog esetében. Erre tekintettel álláspontom szerint *jogértelmezés* céljából – vagy esetleges *joghézag* esetén – a vonatkozó alkotmánybírósági gyakorlat a rendes bíróságok számára is *iránytűként* kell, hogy szolgáljon, sőt, adott esetben a jogalkotás számára is *előremutató* lehet.

A házastársak viszonylatában érvényesülő jogok

A dolgozat a *családtagok közötti, kizárólag belső jogviszonyok* esetében értelmezhető személyiségi jogokat és jogsértéseket vizsgálja. A vizsgálat a klasszikus személyiségi jogok közül egyrészt azon jogokra terjed ki, melyek – a jogsértés módját és értékelését tekintve – speciális jellemvonásokat mutatnak a családtagok relációjában, másrészt azokra, melyek kizárólag a családi kapcsolatrendszerben érvényesülnek.

1. A joggyakorlat áttekintése kapcsán rögzíthető, hogy a *házastársak relációjában* leginkább a *klasszikus*, Ptk. személyiségi jogi katalógusába foglalt jogok bírnak relevanciával. Elemzésem fókuszában a magánélet egyes aspektusai álltak, így a

magánlakáshoz, a becsülethez és a jóhírnévhez, a magántitokhoz és a kapcsolattartáshoz, valamint a képmáshoz és a hangfelvételhez fűződő jogok.

Az elemzés során szembetűnővé vált, hogy a *magánélet*, a *magánszféra* és a *privátszféra* kifejezések szinonim fogalmakként élnek a köztudatban, holott ezek *közel sem azonosíthatók egymással*. Javaslom ezáltal – a jogirodalom és a joggyakorlat szintjén – a fogalmak egyértelmű elhatárolását és definiálását, valamint következetes használatát.

A vizsgálatot követően megállapítást nyert, hogy a fenti jogok a házastársak viszonylatában is érvényesülést kívánnak: a családi jogi jogalanyok magánélethez fűződő joga a felek közt fennálló, intim, bizalmas kapcsolatban is legitim, védendő értéket képvisel. Megállapítható azonban, hogy e személyiségi jogok a családi jogi jogviszonyokban speciális módon érvényesülnek, kellően alátámasztva a dolgot azon hipotézisét, mely szerint a *klasszikus személyiségvédelem* a családi jogban – a családi kapcsolatrendszerben – *kivételes módon* valósul meg. A házastársak közötti *tartós, bizalmi kötelék és az egymás iránt támasztott lojalitási kötelezettség sajátos helyzeteket generál* a joggyakorlat számára is.

Ennek megfelelően a felek között jellemzően hosszabb ideje fennálló, tartós viszonyra tekintettel maga a *jogsértés ténye is képlékeny*. A jogsértést elszenvedő fél beleegyezése, a felek között kialakult, tartósan fennálló jogosultságokkal és kötelezettségekkel meghatározott viszonyrendszer, a családi hagyományok, a megszilárdult kommunikációs normák alapján előfordulhat, hogy az a magatartás, mely harmadik személy irányában vagy más családi viszonyrendszerben jogsértő magatartásként értékelhető, az adott családi kapcsolatrendszerben nem alapoz meg jogsértést. Példával szemléltetve: egy becsületsértő magatartás megítélése függ az adott családban kialakult szokásos kommunikációtól, az egyes felek ingerküszöbétől. Előállhat azon eset, hogy az egyik családban jogsértésként értékelt magatartás a másik családban a hétköznapi kommunikáció korlátait nem lépi túl, így személyiségvédelmi igényt sem keletkeztet.

2. Általános tendenciaként – így a családi jogi jogviszonyokban tetten érhető magánéletet sértő magatartások kapcsán is – megállapítható, hogy a digitális éra soha nem tapasztalt fejlődése következtében, a közösségi média térhódításával és az online felületek terjedésével párhuzamosan egyre jelentősebb számban jelentkeznek a virtuális

térben elkövetett jogsértések.

A felhőalapú adattárolás, a telefonos nyomkövető programok, az újonnan megjelent és elterjedt elektronikus kommunikációs formák és eszközök csak néhány példát jelentenek a *digitális fejlődés vívmányai* közül, melyek alapjaiban új utakat nyitnak meg a magánélet védelmének vonatkozásában is. Az ily módon megvalósuló jogsértések a családtagok relációjában igen nagy számban fordulnak elő, hiszen a közös háztartás és a közös használatú tárgyak – úgymint a közös használatú laptop, bekamerázott családi ház, családi autóba felszerelt GPS nyomkövető – még inkább hozzájárulnak az egyéneket megillető *magánélet határainak elmosódásához*.

Erre a veszélyre a hazai jogalkotás a magánélet védelméről szóló 2018. évi LIII. törvény megalkotásával reagált. E törvény – mely preambulumban nyomatékosítja az infokommunikáció korszerű eszközeinek mindennapi kapcsolattartásra gyakorolt hatását – hangsúlyozza, hogy a magánélet védelme a fizikai és az interneten megvalósuló zaklatásra egyaránt kiterjed.

Meglátásom szerint a jogalkotó e törvény megalkotásával *szükséges és elegendő* mértékben biztosítja a magánélet hatékony és fokozott védelmét. Nem kizárt azonban, hogy a technológiai fejlődés által életre hívott újabb jogok és élethelyzetek e törvény módosítását vonják majd maguk után.

Álláspontom szerint azonban a jogosultság tényleges érvényre juttatása, valamint az újonnan megjelenő kommunikációs és információörögzítő eszközök adta kihívásokra való lehető leggyorsabb válaszadás elsősorban nem a jogalkotásra, hanem a *judikatúrára* hárul. Az pedig magától értetődő, hogy a napjainkat meghatározó rohamos digitális fejlődés csak bővíteni fogja a megválaszolásra váró kérdések körét.

3. A családi kapcsolatrendszer tagjait megillető magánélet védelméhez fűződő jog megsértésére jellemzően jogsértő bizonyítási eszközök felhasználása útján kerül sor. A vizsgált jogesetek kellőképpen demonstrálják, hogy a *gyermek érdekének védelmére* – szoros összefüggésben az igazság kiderítéséhez fűződő *közérdekkel* – történő hivatkozás adott esetben kellőképpen indokolhatja a jogsérelem útján készített vagy megszerzett bizonyítási eszközök perbeli felhasználhatóságát. Ezzel szemben – önmagában – a jogos magánérdekre hivatkozás – nem feltétlen legitimálja jogsértő bizonyítási eszközök felhasználását.

4. Mindent összevetve, álláspontom szerint a házastársak személyiségi jogi védelmét

illetően a hazai jogi szabályozás kielégítőnek tekinthető, a házastársi kapcsolatból fakadó sajátosságok, eltérések érvényre juttatása pedig a jogalkalmazás részéről szükségszerűen megvalósul.

A szülő-gyermek relációjában érvényesülő jogok

1. A gyermek oldalán fennálló személyiségi jogok körében hangsúlyos szempont volt az újonnan megjelenő, *bírói jogfejlesztő tevékenység* eredményeképp kimunkált személyiségi jogok górcső alá vétele, mely indokoltá tette a vonatkozó külföldi szakirodalom és joggyakorlat minél részletesebb bemutatását.

Általános tendenciaként megállapítható, hogy a *külföldi joggyakorlat* eredményei *előremutatóak és precedensértékűek* a hazai jog számára: gondoljunk csak például a vérségi származás megismeréséhez fűződő jogra, mely létjogosultságának deklarálására két évvel hamarabb került sor a német jogban a hazaihoz képest. Emellett a technológiai forradalom által életre hívott problémák, és az arra adott válaszok hamarabb jelentkeznek nemzetközi kontextusban. Ezen jelenségre példaként szolgál az elfeledtetéshez való jog, mely alapjainak lefektetése az ún. Google Spain ügyben az Európai Unió Bíróságának jogfejlesztő tevékenységéhez köthető.

Meglátásom szerint nemcsak az egyes, újonnan létrejött jogok legitimálása, hanem *tartalmi elemeik kibontása* vonatkozásában is megelőzi a külföldi jog a hazait. Példának okaként említhető a vérségi származás megismeréséhez fűződő jog, mely tartalma a genetikai-biotechnológiai forradalom következtében napjainkban is jelentős mértékű átalakuláson megy keresztül. Az ezzel összefüggő, újonnan felmerülő kérdések – melyek hazánkban még nem állnak a joggyakorlat fókuszában – számos nyugat-európai országban már megválaszolásra kerültek.

Mindezekre tekintettel, álláspontom szerint a *külföldi államok jogfejlődési tendenciái* és az egyes problémákra adott jogi megoldásai – különös tekintettel a kontinentális államok jogára – jelentős mértékben *meghatározzák a hazai jogfejlesztés irányait*, így indokolt ezeket – mind a jogalkotó, mind pedig a jogalkalmazó szervek oldaláról – kellő figyelemmel kísérni.

2. Általánosan megállapítható, hogy a gyermek oldalán fennálló, újonnan megjelent egyes jogok – különösen a kapcsolattartáshoz fűződő jog, és részben a vérségi származás megismeréséhez fűződő jog – személyiségi jogi minősége kapcsán *jogalkalmazói bizonytalanságnak* lehetünk tanúi. Egyes bíróságok következetesen

személyiségi jogként értelmezik e jogokat, míg más bíróságok mechanikusan megtagadják a személyiségvédelmi igényt arra hivatkozással, hogy e jogvita kizárólag a családi jog területére tartozik, a személyiségi jogi per pedig ezen elvek mentén – a jogrendszer megkettőződésének tilalmát szem előtt tartva – nem szolgálhat más jogterületre tartozó jogvita eldöntésére.

Meglátásom alapján ezen ellentétes bírói gyakorlatból fakadó ellentmondások feloldása, s ennek megfelelően egy konzekvens és egységes joggyakorlat kialakításának igénye meglehetősen *sürgető*, már csak a *jogbizonytalanság elkerülése* céljából is.

Úgy vélem, hogy a kérdéses jogok családi jogi eszközökkel történő védelme óhatatlanul *szükséges*, de önmagában *nem feltétlen elegendő*. Egyetértek azon jogalkalmazói állásponttal, miszerint a családi jogi jogvitákat elsősorban a családi jogi intézmények hivatottak rendezni, azonban szükségesnek tartom belátni azt is, hogy bizonyos esetekben a családi jogi eszköztár nem tud hatékonyan reagálni a jogsértő magatartásra.

Abban az esetben, amennyiben a peres fél a családi jogi eszközökkel történő igényérvényesítést kimerítette, azonban sérelme nem nyert orvoslást, indokolt lehet személyiségi jogi per indítása: arra való tekintettel is, hogy e jogok – habár elsődlegesen családi joghoz kapcsolódnak – az ember személyiségének, identitástudatának meghatározó elemeit jelentik. A családi jogi eszköztár használata már csak azért sem zárhatja ki a személyiségi jogi igény érvényesíthetőségét, mert a személyiségvédelem fókuszában maga az egyén áll, nem pedig a család.

A személyiségi jogi eszköztár igénybevételét természetesen csak azon esetekben tartom megengedhetőnek, amikor a védendő érték közvetlenül az egyén, az individuum *személyiségéből fakad*. Véleményem szerint önmagában egy konfliktus erősen családi jogi természete *nem zárhatja ki automatikusan* a személyiségvédelem eszközeinek alkalmazását: ez a rigorózus, a családi jog és a polgári jog éles elválasztását hirdető felfogás maradéktalan térnyerését eredményezné, megghiúsítva ezáltal a személyiség teljes körű, azaz az egyes jogterületeken és jogágakon *szükségszerűen átívelő* védelmének érvényre juttatását.

S hogy hogyan is valósulhat meg ez a gyakorlatban? Az elemzés tárgyává tett kapcsolattartási joggal összefüggésben javaslom a személyiségi jogi igényérvényesítési lehetőségek biztosítását abban az esetben, amennyiben a jogsérelmet elszenvedő fél a családi jog által kínált minden lehetséges eljárást és jogorvoslatot igénybe vett, teljes

körüen, a jogsértő magatartás azonban továbbra is rendszeresen és tendenciózan megvalósul. A kapcsolattartási jog személyiségi jogi rangra emelését indokoltnak tartom, a *magán- és családi élethez fűződő jogból levezetve*.

Szintén javaslom a vérségi származás megismeréséhez fűződő jog elismerését az *önrendelkezéshez fűződő jogból* eredeztetve. A vérségi származás tudata meglátásom szerint az önazonosság elengedhetetlen feltétele, a személyiség „magja.”

E két jog tételes joganyag szintjén törénő rögzítését nem tartom szükségesnek, azonban a fentiek szerinti igényérvényesítés alapfeltétele, hogy a bírói gyakorlat következetesen és egységesen személyiségi jogként kezelje e jogokat.

3. A gyermeket megillető személyiségi jogok kapcsán felmerülő másik tipikus probléma az *igényérvényesítési lehetőségek korlátozott volta*.

Véleményem szerint a vizsgált tárgykörök közül ez leginkább a magánélet egyes komponenseivel összefüggésben érhető tetten, hiszen ezen esetekben a gyermek törvényes képviselőtét főszabály szerint ellátó szülő leggyakrabban maga a jogsértő fél.

A gyermek magánéletének védelme ennek megfelelően leginkább *formális értékdeklarációnak* tekinthető, hiszen a szülő-gyermek kapcsolat tradicionálisan zárt felfogására, valamint a hierarchikus és tekintélyelvű nevelési modellre figyelemmel *életidegen*, hogy egy gyermek – akár egy 14. életévét betöltött korlátozott cselekvőképes is, aki jogszabály alapján önállóan indíthat személyiségi jogi pert – saját szülei ellen peres úton lépjen fel.

4. Hasonló problémakör merül fel a gyermeket megillető egészségügyi önrendelkezési jog érvényesítése kapcsán is. Meglátásom szerint ez – hasonlóan a magánélet védelmével összefüggésben kifejtettekhez – a hazánkra jellemző, erősen *paternalisztikus* felfogásra vezethető vissza.

Úgy vélem, hogy az *angolszász államok gyakorlata iránymutató* lehet hazánk számára is, hiszen ezen országok esete kitűnően demonstrálja azt, hogy szigorú kritériumrendszer mentén a kiskorú még olyan kiemelt fontosságú eljárások kapcsán is érvényre juttathatja véleményét és meggyőződését, mint az egészségügyi ellátásról történő döntéshozatal.

Ennek megfelelően javaslom az amerikai gyakorlatban megismert *érett kiskorú* fogalmának bevezetését a hazai egészségügyi jogi szabályozásba, lényegesen több

jogosultságot biztosítva ezáltal legalább a korlátozottan cselekvőképes kiskorúak számára. E megoldással – szigorú kritériumrendszer mentén – lehetőség nyílna arra, hogy a megfelelő érettséggel és belátási képességgel rendelkező kiskorú önállóan gyakorolja egészségügyi önrendelkezési jogát meghatározott egészségügyi ellátások vonatkozásában.

Amennyiben e javaslat nem akceptálható, megoldási alternatívaként szolgálhat az egészségügyi ellátással kapcsolatos döntéseket *közös döntési jog* keretében szabályozni, a Ptk. 4:153. §-ban foglaltak analógiájára. E megoldás garantálná azt, hogy az ítélőképessége birtokában lévő kiskorú véleménye valós mérlegelés tárgyát képezze. A közös döntési joggal összefüggő kérdések esetében ugyanis véleménykülönbségből fakadó vita esetén akár a kiskorú is a *gyámhatósághoz* fordulhat, mely szerv a szülői álláspontnak ellentmondva is érvényre juttathatja a gyermek legjobb érdekét.

Véleményem szerint a *jelenlegi szabályozás nem tekinthető kielégítőnek*: az Eütv. ugyan formálisan előírja mind a cselekvőképtelen, mind pedig a korlátozottan cselekvőképes kiskorú véleményének figyelembevételét a vele kapcsolatos egészségügyi döntés meghozatalakor. Álláspontom szerint – kellő jogi garanciák hiányában – e *kötelezettség* a gyakorlatban leginkább *lehetőségként* értelmezhető. Mindezekre tekintettel indokoltnak tartom a kiskorú egészségügyi önrendelkezési jogát a fentiek szerint szabályozni, hogy egy *feltétlen* – azaz nem elsősorban szülői állásponttól függő – és *tényleges érvényesülést kívánó* jogosultsággá válhasson.

5. A gyermeket megillető személyiségi jogok kapcsán is szükséges megemlíteni a *digitális technológia* soha nem látott fejlődésének mindennapi életre gyakorolt hatását: ez az elemzett jogok közül leginkább a magánélethez fűződő joggal összefüggő „*sharenting*” jelenségével, s az ennek eredményeképp létrejött „*digitális lábnyomokkal*” kapcsolatban említendő. Napjainkra a „*posztolás*” és a „*taggelés*” mindennapivá vált, s kellő *online tudatosság hiányában* az ultrahangképek és a félmeztelen csecsemőfotók Facebookon és Instagrammon történő megosztása a világ legtermészetesebb dolgává vált.

Amennyiben ez a generáció felnő, álláspontom szerint a magánéletet sértő, abba indokolatlanul bravatkozó magatartások miatti perindítások száma is jelentős mértékben megnő, újabb és újabb kihívások elé állítva mind a jogalkotó, mind pedig a jogalkalmazó szerveket. Előtérbe kerülhet a most még gyerekcipőben járó

elfeledtetéshez/törléshez való jog, s a magánélethez fűződő jog újradefiniálása sem kizárt.

Egy biztos: a szülői „*túlposztolás*”, s ennek következtében a magánélet és a nyilvánosság közötti határok elmosódása a jog számára is számos megoldandó helyzetet produkál. E jelenséggel kapcsolatban indokoltnak tartom a vonatkozó külföldi jogirodalom és joggyakorlat szoros figyelemmel követését, mely tapasztalattal szolgálhat, és megoldási javaslatokat vetíthet elő a hazai jogrendszer számára is.

A sharenting gyakorlatából eredő problémák megoldása véleményem szerint jogszabály módosítást igényel: A szülő (törvényes képviselő) GDPR-ban rögzített *adatkezelésre vonatkozó hozzájárulási jogának szűkítésével*, esetlegesen *kivételi kör meghatározásával*.

6. Kifejezetten a gyermeket megillető személyiségi jogok vizsgálata kapcsán tapasztalható az interdiszciplináris megközelítés fontossága, a jogon kívüli, jogon túli eszközök alkalmazásának szükségessége. A különélő szülőt és gyermekét megillető kapcsolattartási jog, a gyermek egészségügyi önrendelkezési joga, valamint a gyermek magánéletének tiszteletben tartásához fűződő joga kapcsán felmerülő aggályok is demonstrálják, hogy önmagában a joghátrány kilátásba helyezése a *szülő nevelési attitűdjének, szemléletmódjának markáns változtatása nélkül* nem elegendő a gyermeket megillető jogok, valamint a szülői felügyeletből eredő jogok és kötelezettségek között feszülő *ellentétek megnyugtató feloldásához*. Megítélésem szerint ebben az esetben *komplex tudományos* – a jogi nézőpontra túl többek között pedagógiai, pszichológiai – *megközelítésre* van szükség.

7. A gyermek oldalán fennálló valamennyi jogosultság kapcsán megállapítható, hogy azok tényleges érvényesülése jelentősebb *jogalkotói és jogalkalmazói aktivitást* igényel. A gyermeki jogok elismerése és védelme – a gyermek érdekének védelme jegyében – a jogirodalom és a jogalkotás szintjén ugyan explicit elismerést nyert, azonban a gyermeket megillető jogok gyakorlati érvényesülése elé jelenleg számos, a fenti pontokban említett akadály gördül. Meglátásom szerint a gyermeket megillető személyiségi jogok szabályozása nem tekinthető kielégítőnek. Úgy vélem, hogy a legtöbb veszélynek a gyermek magánélethez fűződő joga van kitéve, így annak védelmét indokolt lehet garanciális szabályokkal körülbástyázni, s a jogsértő szülői magatartások esetére megfelelő szankciót kilátásba helyezni.

Véleményem szerint a külföldi államokban sem került kidolgozásra olyan kiforrott megoldás, mely teljes körűen orvosolná a gyermek igényérvényesítési lehetőségeit övező gyakorlati problémákat. Ily szabályozási modell hiányában jelenleg, annak kidolgozásáig megoldást jelenthet a *gyermek érdekének* védelemére hivatkozás, akár személyiségi jogi perekben is.

Bibilográfia

HAZAI SZAKIRODALOM

1. ALMÁSI Antal: *A légi járók kártérítő felelőssége és kényszer-biztosítása.* Jogtudományi Közlöny, 1918/7, 50-52.
2. ALMÁSI Antal: *A személyiségi jog elhatárolása és tartalma.* Jogtudományi Közlöny, 1927/15, 133-135.
3. ALMÁSI Antal: *A bírói gyakorlat jelentősége a magyar magánjogban.* Királyi Közjegyzők Közlönye, 1935/9, 349-361.
4. ALMÁSI Antal: *A bírói gyakorlat jelentősége a magyar magánjogban.* Jogállam Kiadóhivatala, Budapest, 1935
5. ASZTALOS László: *Az általános kártérítés.* Jogtudományi Közlöny, 1957/7-9, 274-283.
6. ÁRKOVITS Amaryl: *Mindenkinek van családja.* In: KOVÁCS Gusztáv – VÉRTESI Lázár (szerk.): *Család és fenntarthatóság.* Szociáletikai tanulmányok. Pécsi Püspöki Hittudományi Főiskola, Pécs, 2013, 80-87.
7. BACSÓ Jenő: *Műszaki adatrögzítések mint bizonyító eszközök a polgári eljárásban.* Magyar Jog, 1974/6, 364-367.
8. BALÁS P. Elemér: *A nem-vagyoni kár megtérítése.* Jogtudományi Közlöny, 1913/12, 99-100.
9. BALÁS P. Elemér: *Személyiségi jog.* In: SZLADITS Károly (szerk.): *Magyar magánjog. Első kötet, Általános rész, Személyi jog.* Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1941, 635-674.
10. BARZÓ Tímea: *A családjog és a polgári jogi kodifikáció.* Magyar Jog, 2000/5, 288-292.
11. BARZÓ Tímea: *A személyiségi jogok. Egyes nevesített jogok. (III. rész 2. fejezet)* In: BARZÓ Tímea – BÍRÓ György – JUHÁSZ Ágnes – LENKOVICS Barnabás – PUSZTAHELYI Réka (szerk.): *Új magyar polgári jog. Általános tanok és személyek joga.* I. kötet, Novotni Kiadó, Miskolc, 2004, 235-310.
12. BARZÓ Tímea: *A gyermek alapvető jogainak védelme a magyar jogban.* Családi Jog, 2005/3, 1-6.

13. BARZÓ Tímea: *A gyermek jogainak érvényesülése az egészségügyben – különös tekintettel az Ottawai Deklaráció alapelveire (1. Rész)*. Családi Jog, 2008/3, 12-16.
14. BARZÓ Tímea: *A családok védelmének megjelenési formái a 2013-as Ptk. Családjogi Könyvében*. In: SZALMA József (szerk.): *A magyar tudomány napja a Délvidéken 2013*. Újvidék, Vajdasági Magyar Tudományos Társaság, 2014, 241-270.
15. BARZÓ Tímea: *A kiskorú egészségügyi önrendelkezési joga kapcsán felmerülő anomáliák*. Családi Jog, 2015/1, 10-15.
16. BARZÓ Tímea: *A családjog alapelvei és érvényesülésük nehézségei*. Miskolci Jogi Szemle, 2017. évi különszám, 37-57.
17. BARZÓ Tímea: *A családi jog rendje*. Patrocinium, Budapest, 2017
18. BARZÓ Tímea: *A méltányosság és gyengébb fél védelmének érvényesülése a családjogban*. In: SZIKORA Veronika – TÖRÖK Éva (szerk.): *Ünnepi tanulmányok Csécsy György 65. születésnapja tiszteletére*. Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Debrecen, 2017, 63-72.
19. BARZÓ Tímea: *A gyermek érdekének védelmét erősítő családjogi alapelv érvényesülésében felmerülő ellentmondások*. Opuscula Civila, 2017/2, 1-15.
20. BARZÓ Tímea: *A polgári jogi jogviszony*. (Első rész, IV. fejezet) In: BARZÓ Tímea – PAPP Tekla (szerk.): *Civilisztika I. Általános tanok, Személyek joga, Szellemi alkotások joga*. Dialóg Campus, Budapest, 2018, 69-84.
21. BARZÓ Tímea: *Személyiségvédelem. A személyiségvédelem általános kérdései*. (Harmadik rész, I. fejezet) In: BARZÓ Tímea – PAPP Tekla (szerk.): *Civilisztika I. Általános tanok, Személyek joga, Szellemi alkotások joga*. Dialóg Campus, Budapest, 2018, 173-184.
22. BARZÓ Tímea: *Személyiségvédelem. Egyes nevesített személyiségi jogok*. (Harmadik rész, II. fejezet) In: BARZÓ Tímea – PAPP Tekla (szerk.): *Civilisztika I. Általános tanok, Személyek joga, Szellemi alkotások joga*. Dialóg Campus, Budapest, 2008, 185-230.
23. BARZÓ Tímea: *A magán-és a családi élethez, az otthonhoz való jog abszolút érvényesülése valóban csak egy „papíron” múlik?* In: SZALMA József (szerk.): *A Magyar Tudomány Napja a Délvidéken (2016)*. Dialóg Campus, Budapest, 2018, 185-197.

24. BARZÓ Tímea: *Felelősségtan. Az állam, illetve az állami szervek kártalanítási kötelezettsége. Kártalanítás az egészségügyben.* (Második rész, V. fejezet 7. pont) In: BARZÓ Tímea – PAPP Tekla (szerk.): *Civilisztika II. Dologi jog – Felelősségtan.* Dialóg Campus, Budapest, 2019, 393-413.
25. BARZÓ Tímea: *A szülői kapcsolattartást ellehetetlenítő magatartás mint személyiségi jogsértés.* In: LAMM Vanda – SAJÓ András (szerk.): *Studia in honorem Lajos Vékás.* HVG-ORAC, Budapest, 2019, 21-39.
26. BARZÓ Tímea: *A különélő szülő kapcsolattartási jogát ellehetetlenítő szülői magatartás polgári jogi és büntetőjogi következményei.* Miskolci Jogi Szemle, 2019/2. különszám, 83-95.
27. BARZÓ Tímea: *A képmás és hangfelvétel védelméről dióhéjban.* In: BOÓC Ádám – CSEHI Zoltán – HOMICSKÓ Árpád Olivér – SZUCHY Róbert (szerk.): *70 Studia in Honorem Ferenc Fábián.* Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2020, 45-54.
28. BARZÓ Tímea – HALÁSZ Csenge: *Elmosódott magánélet? A privátszféra érvényesülése és határai az online közösségi térben.* Miskolci Jogi Szemle, 2020/1, 33-48.
29. BARZÓ Tímea: *Szülők háborúja – személyiségi jogok csatája, avagy alkalmazhatók-e személyiségvédelmi eszközök a családjogi jogvitákban?* Opuscula Civila, 2021, 1-15.
30. BECK Salamon: *A személyiségi jog magánjogi oltalma.* Polgári Jog: a hazai és külföldi magánjog és hitel jog szemléje. 1927/3, 238.
31. BÉKEFI Dezső: *A kórházban kezelt gyermek jogai. (Az egészségügyről szóló törvény betegjogi részeinek gyermekegészségügyi vonatkozásai).* <http://acta.bibl.u-szeged.hu/id/eprint/18711/contents> (2021. 06. 04.)
32. BÉKEFI Dezső: *Betegjogok, a beteg gyermekek jogai.* (XXXIX/1. fejezet) In: OLÁH Éva: *Gyermekegészségügyi kézikönyv II. Medicina Könyvkiadó, Budapest, 2008*
33. BÉKY Ágnes Enikő: *A gyermekek szerepe a családi jogi mediációban, különös figyelemmel az ítélőképesség kérdésére.* Jogelméleti Szemle, 2013/1. http://jesz.ajk.elte.hu/2013_1.html (2021. 11. 08.)

34. BERECKZI Ildikó: *Gyermei jogok és szülői felelősség nemzetközi magánjogi perspektívából*. Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Doktori Iskola, Budapest, 2020
35. BERGER Miksa: *Néhány észrevétel a tiltott cselekmény szabályozásához a Tervezetben*. Jogtudományi Közlöny, 1913/40, 339-341.
36. BÍRÓ Vilmos: *Jegyzetek a magyar polgári magánjog tervezetéhez. Első Rész. Személyjog*. Jogtudományi Közlöny, 1903/19, 157-159.
37. BÍRÓ Vilmos: *Jegyzetek a magyar polgári magánjog tervezetéhez. Befejező közlemény*. Jogtudományi Közlöny, 1903/20, 168-169.
38. BLEUER Samu: *A sajtójog reformja*. Jogtudományi Közlöny, 1909/8, 61-65.
39. BODNÁR Béla – BODNÁR Zoltán: *Lehet-e az anya személye kérdéses? Adalékok az in vitro fertilisatio és embryo transfer jogi szabályozásához de lege ferenda*. Magyar Jog, 1985/12, 1088-1100.
40. BÓNIS Gabriella: *Eszmei kártérítés*. Jogtudományi Közlöny, 1977/8, 461-467.
41. BOYTHA György: *A személyiségi jogok megsértésének vagyoni szankcionálása*. Polgári Jogi Kodifikáció, 2003/1, 3-6.
42. BOZÓKY Alajos: *A személyjogokról*. In: FODOR Ármin (szerk.): *Magyar Magánjog Általános rész, Személyjog*. Singer és Wolfner, Budapest, 1899-1905, 455-541.
43. BUSCH Béla: *A személyiség büntetőjogi védelme, különös tekintettel a fegyveres testületek keretében megvalósuló deliktumokra. I. rész*. Rendészet és emberi jogok, 2011/1, 11-19.
44. BUSCH Béla: *A személyiség büntetőjogi védelme, különös tekintettel a fegyveres testületek keretében megvalósuló deliktumokra. III. rész*. Rendészet és emberi jogok, 2011/2, 31-57.
45. BUZÁS Péter: *Az érintett jogai. A törléshez (elfeledtetéshez) való jog. (7.2.2.)* In: PÉTERFALVI Attila – RÉVÉSZ Balázs – BUZÁS Péter (szerk.): *Magyarázat a GDPR-ról*. Wolters Kluwer, Budapest, 2018, 180-189.
46. CZINE Aliz: *A családtag által érvényesített kárigények megítélése*. Jogi tanulmányok, 2016/1, 489-500.
47. CZINE Aliz: *Az asszisztált reprodukciós eljárások kapcsán felmerülő kárigények*. Themis, ELTE Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, 2015, 55-75.

48. DÓSA Ágnes: *A nem teljesen cselekvőképes személyek jogai: rugalmasabb szabályozás felé.* Fundamentum, 2000/2, 83-90.
49. DÓSA Ágnes: *A szülők döntéshozatali joga a gyermek egészségügyi kezelése során.* Családi Jog, 2003/3-4, 15-19.
50. DÓSA Ágnes: *Az önrendelkezési jog.* (II. fejezet, II. cím) In: DÓSA Ágnes – HANTI Péter – KOVÁCSY Zsombor: *Kommentár az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvényhez.* Wolters Kluwer, Budapest, 2017, 49-59.
51. DÖME Attila: *A bizonyítás általános szabályai. A bizonyítás módjai és eszközei. A Jogsértő bizonyítási eszközök.* (XVII. fejezet, 79.) In: VARGA István (szerk.): *A polgári perrendtartás és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja. II/III.* HVG-ORAC, Budapest, 2018, 1134-1149.
52. EVELLEI Evelin Molli – TAMÁS Bianka: *A gyermek és a szülő alapjogi versenye online közegben.* Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar Alkotmányjogi Tanszék, Budapest, 2016
53. FAZEKAS Ágota: *A gyermeki jogok érvényesülése az új Polgári Törvénykönyv Családjogi könyvében.* Pro Futuro, 2016/2, 39-59.
54. FAZEKAS Ágota: *A gyermeki jogok érvényesülésének új tendenciái a családjogban.* Családi Jog, 2016/2, 39-59.
55. FEITH Helga Judit: *Kiskorúak egészségügyi ellátása Magyarországon betegjogi aspektusból.* Egészségfejlesztés, 2018/2. különszám, 71-77.
56. FÉZER Tamás: *Gondolatok az erkölcsi károkhoz kapcsolódó hozzátartozói igények megengedhetőségéről.* Debreceni Jogi Műhely, Debreceni Jogi Műhely internetes folyóirat, 2005. évi október.
<https://ojs.lib.unideb.hu/DJM/article/view/6539/6128> (2021. 09. 02.)
57. FÉZER Tamás: *A nem vagyoni (erkölcsi) sérelmek megítélése a polgári jogban.* HVG-ORAC, Budapest, 2011
58. FILÓ Erika – KATONÁNÉ PEHR Erika: *Gyermei jogok, szülői felelősség és gyermekvédelem.* HVG-ORAC, Budapest, 2015
59. FRIVALDSZKY János: *Az emberi személy és annak méltósága jogfilozófiai megközelítésben. Tanulmányok a jog erkölcsi alapjairól.* Pázmány Press, Budapest, 2015
60. GADÓ Gábor: *Alapjogok védelme az új Polgári Törvénykönyvben.* Fundamentum, 2010/1, 21-38.

61. GÁL Dezső: *Kártérítés ideális károkért*. Jogtudományi Közlöny, 1910/39, 332-333.
62. GÁRDOS-OROSZ Fruzsina: *Alkotmányos polgári jog? – Az alapvető jogok alkalmazása a magánjogi jogvitákban*. Dialóg Campus, Budapest–Pécs, 2011
63. GÁRDOS-OROSZ Fruzsina: *A bíróságok sajátos kötelezettségei és ennek korlátai az alapjogérvényesítésben*. De iurisprudencia et iure publico, 2011/2, 76-95.
64. GÖRÖG Márta: *Az általános személyiségi jog megsértésének fájdalomdíjjal való orvoslása*. Jogelméleti Szemle, 2002/3. <http://jesz.ajk.elte.hu/gorog11.html> (2019. 04. 07.)
65. GÖRÖG Márta: *Egyetemes eszmei kártérítési alapok*. Jogtudományi Közlöny, 2004/5, 191-197.
66. GÖRÖG Márta: *A nem vagyoni kártérítés kiterjesztése az általános személyiségi jog megsértésének eseteire*. Acta Universitatis Szegediensis, Acta Juridica et Politica. Tomus LXVI, Fasc. 7, 2004, 1-33.
67. GÖRÖG Márta: *A kegyeleti jog gyakorlásának jogosultjairól és az érvényesíthetőség időbeli korlátairól*. Polgári Jogi Kodifikáció, 2005/2, 15-19.
68. GÖRÖG Márta: *A személyiség védelme a becsület és a jóhírnév vonatkozásában*. In: CSEHI Zoltán – KOLTAY András – NAVRATYIL Zoltán (szerk.): *A személyiség és a média a polgári és a büntetőjogban*. Wolters Kluwer, Budapest, 2014, 143-176.
69. GÖRÖG Márta: *Gondolatok a személyiség magánjogi védelme körében*. In: MENYHÁRD Attila – GÁRDOS-OROSZ Fruzsina (szerk.): *Személy és személyiség a jogban*. Wolters Kluwer, Budapest, 2016
70. GÖRÖG Márta: *Néhány gondolat a sérelemdíj iránti igény jogutódlása kapcsán*. Biztosítás és Kockázat, 2018/1, 14-19.
71. HADHÁZI Edit: *Apa csak egy van? – avagy a vélelmezett apa vérségi származás kiderítéséhez fűződő joga*. OTDK dolgozat. Debrecen, 2020
72. HAJNAL Henrik: *A Kúria újabb házasságjogi gyakorlatából*. Jogtudományi Közlöny, 1933/11, 65-67.
73. HALÁSZ Csenge: *Alapjogok a közösségi médiában, avagy a véleménynyilvánítási szabadság és a tovatűnő magánélet nyomában*. Közigazgatás-Tudomány, 2021/2, 104-113.

74. HALÁSZ Csenge: „Védelmes pánclázat” vagy illúzió? *A magánélethez való jog értelmezésének jogi keretei*. PhD értekezés, Miskolci Egyetem Állam-és Jogtudományi Kar Deák Ferenc Állam-és Jogtudományi Doktori Iskola, Miskolc, 2022
75. HALMAI Gábor – TÓTH GÁBOR Attila: *Emberi jogok*. Osiris, Budapest, 2008
76. HÁMORI Vilmos: *Tárgyi bizonyítékok a polgári perben*. Jogtudományi Közlöny, 1970/2-3, 102-109.
77. HARMAT Erika – VÖLCSEY Balázs: *Új nemperes eljárás a bíróságok hatáskörében: a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti eljárás*. Családi Jog, 2020/1, 23-31.
78. HAVASI Péter: *A személyek polgári jogi védelmére vonatkozó szabályozás kritikai elemzése, javaslat az új szabályozásra*. Polgári Jogi Kodifikáció, 2002/1, 10-18.
79. HEGEDŰS Andrea: *A magyar családi jog az új Ptk.-ban: A jogterületet érintő főbb változások*. In: SZALMA József (szerk.): *A Magyar Tudomány Napja a Délvidéken*. Újvidék, Szerbia: Vajdasági Magyar Tudományos Társaság, 2012, 233-252.
80. HEGEDŰS Andrea: *Polgári jog. Családjog*. R.I.M.Á.K., Szeged, 2015
81. HEGEDŰS Andrea: *A családjog, mint identitás*. In: GÖRÖG Márta – HEGEDŰS Andrea (szerk.): *Lege duce, comite familia: Ünnepi tanulmányok Tóthné Fábrián Eszter tiszteletére, jogász pályafutásának 60. évfordulójára*. Iurisperitus Bt., Szeged, 2017, 176-187.
82. HEGEDŰS Andrea: *Családjog*. In: JAKAB András – KÖNCZÖL Miklós – MENYHÁRD Attila – SÜLYÖK Gábor (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia*. PPKE JÁK, Budapest, 2019, 1-16.
<http://ijoten.hu/szocikk/csaladjog> (2022. 02. 07.)
83. ILOSVAI Gábor: *Klasszikus szabályok. A korlátok*. (I. Rész, III. fejezet) In: JÁNY János – ILOSVAI Gábor – BÖLCSKEI János (szerk.): *Médiajogi kézikönyv. I.* Osiris, Budapest, 2000, 20-42.
84. JAKAB András: *Közjog, magánjog, polgári jog – a dogmatikatörténet Próteuszai*. Állam- és Jogtudomány, 2007/1, 3-27.
85. JOBBÁGYI Gábor: *Személyi és családi jog*. Szent István Társulat, Budapest, 2012
86. JOBBÁGYI Gábor: *Magyar Polgári Jog I.* Szent István Társulat, Budapest, 2013

87. KATONÁNÉ PEHR Erika: *Kommentár a 7. §-hoz.* (Első rész, Második Fejezet) In: MATTENHEIM Gréta (szerk.): *Kommentár a gyermekvédelmi törvényhez.* Wolters Kluwer, Budapest, 2017, 81-83.
88. KELEMEN Frigyes Ottó: *Az eszmei javak jogi oltalma a magyar polgári törvénykönyv javaslatában.* [írta: Fazekas Oszkár]. Jogtudományi Közlöny, 1915/9, 111-113.
89. KIPP Tivadar: *A német magánjog hatása a magyar általános polgári törvénykönyv tervezetére.* Jogtudományi Közlöny, 1903/4, 29-30.
90. KISFALUDI András: *A Kodifikációs Szerkesztőbizottság a személyhez fűződő jogok törvényi szabályozásának módosításáról szóló törvénytervezetről.* Polgári Jogi Kodifikáció, 2000/4, 22-24.
91. KISS György: *Alapjogok kollíziója a munkajogban.* JUSTIS, Pécs, 2010
92. KISS Tibor: *A személyiségi jogok érvényesülése az ügyvédi tevékenység gyakorlása során.*
 Debreceni Jogi Műhely, 2002/4
http://www.debrecenijogimuhely.hu/archivum/4_2012/a_szemelyisegi_jogok_ervenyesulese_az_ugyvedi_tevekenysegy_gyakorlasi_soran/ (2020. 04. 06.)
93. KNORR Alajos: *A magyar magánjog, különös tekintettel a gyakorlati élet igényeire is.* Eggenberg-féle akadémiai könyvkereskedés, Pest, 1873
94. KOLOSVÁRY Bálint: *A magyar magánjog tankönyve.* II. Kötet. Politzer-féle Könyvkiadóvállalat, Budapest, 1907
95. KOLOSVÁRY Bálint: *Megjegyzések a magánjogi codex-javaslatához.* Polgári Jog: a hazai és külföldi magánjog és hiteljog szemléje, 1929/7, 305-316.
96. KOLTAY András: *Az emberi jogok, az emberi méltóság és az alkotmányos rend védelme a magyar médiaszabályozásban.* In Medias Res, 2012/1, 37-66.
97. KOLTAY András: *Az emberi méltóság védelme a médiajogban.* Jogelméleti Szemle, 2016/4, 38-80.
98. KOLTAY András: *Az „általános személyiségi jog” azonosítása felé.* In: KOLTAY András – TÖRÖK Bernát (szerk.): *Sajtószabadság és médiajog a 21. század elején 4.* Wolters Kluwer, Budapest, 2018, 267-296.
99. KOVÁCS József: *A cselekvőképesség megállapításának bioetikai elvei.* Fundamentum, 2000/2, 91-96.

100. KOVÁCS Kriszta: *Emberi jogaink – magánjogi viszonyokban*. Fundamentum, 1998/4, 85-90.
101. KÖRÖS András: *Az új Ptk. Családjogi Könyve – a 2013. évi V. törvény és a Szakértői Javaslat összevetése. Második rész: Rokonság, szülői felügyelet, tartás, gyámság*. Családi Jog, 2013/4, 1-8.
102. KÖRÖS András: *A családjog jövője – I. rész*. Családi Jog, 2013/3, 1-8.
103. KÖRÖS András: *A gyermek vérségi származása megismeréséhez fűződő joga az új Ptk. Családjogi könyvében*. In: CSEHI Zoltán – KOLTAY András – LANDI Balázs – POGÁCSÁS Anett (szerk.): *(L)ex Cathedra et Praxis: Ünnepi Kötet Lábady Tamás 70. születésnapja alkalmából*. Pázmány Press, Budapest, 2014, 389-399.
104. KRISTON Edit: *A de facto élettársi kapcsolat elmélete és gyakorlata – fogalmi nehézségek (I. rész)*. Advocat, 2018/4, 3-7.
105. LÁBADY Tamás: *Alkotmányjogi hatások a készülő Ptk. szabályaira*. Polgári Jogi Kodifikáció, 2000/2, 13-19.
106. LÁBADY Tamás: *A magyar magánjog (polgári jog) általános része*. Dialóg Campus, Budapest–Pécs, 2000
107. LÁBADY Tamás: *Féületlen gondolatok az új polgári törvénykönyv javaslatának negyedik, Családjog című könyvéhez és a családok védelméről szóló sarkalatos törvénytervezethez*. In: POGÁCSÁS Anett – MOLNÁR Sarolta (szerk.): *Pro Vita et Scientia. Ünnepi kötet. Jobbágyi Gábor 65. születésnapja alkalmából*. Szent István Társulat, Budapest, 2012, 155-161.
108. LÁBADY Tamás: *A magánjog alaptörvényi árnyalatairól*. In: POGÁCSÁS Anett (szerk.): *Quaerendo et Creando. Ünnepi kötet Tattay Levente 70. születésnapja alkalmából*. Szent István Társulat, Budapest, 2014, 353-360.
109. LÁBADY Tamás: *Az emberi személy az új Polgári Törvénykönyvben*. Iustum Aequum Salutare, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar, 2015/3, 141-153.
110. LÁBADY Tamás: *A magánjog általános tana*. Szent István Társulat, Budapest, 2016
111. LÁBADY Tamás: *A házasság és a család jogi környezete*. In: LÁBADY Tamás: *Megtartott szó: válogatott jogi tanulmányok*. Wolters Kluwer, Budapest, 2018, 95-114.

112. LANDI Balázs: *Emberkép, magatartásmérték, felelősség*. Iustum Aequum Salutare, 2016/1, 49-64.
113. LANDI Balázs: *Az emberi méltóság, mint polgári jogi személyiségi jog az emberi élet ellenében, sőt azon is túl? Gondolatok a halál és a kegyeleti jog kapcsán*. Iustum Aequum Salutare, 2020/2, 59-70.
114. LÁPOSSY Attila: „*Beteg jogaink – Egészséges méltóság*” – projekt bemutatása In: BORZA Beáta (szerk.): „*Beteg jogaink – egészséges méltóság*” Betegjogi projekt. 2012/2, Alapvető Jogok Biztosának Hivatala, Budapest, 11-24.
115. LENKOVICS Barnabás: *A polgári jog vázlata*. ELTE Jogi Továbbképző Intézet, Osiris Budapest, 2001
116. LENKOVICS Barnabás – SZÉKELY László: *A személyi jog vázlata*. Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 2001
117. LENKOVICS Barnabás – SZÉKELY László: *A személyi jog vázlata*. Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 2008
118. LENKOVICS Barnabás: *A magánjog ember- és társadalomképe*. In: KISFALUDI András (szerk.): *Liber amicorum: studia L. Vékás dedicata, 2009: ünnepi dolgozatok Vékás Lajos tiszteletére*. ELTE ÁJK, Budapest, 2009, 197-208.
119. LENKOVICS Barnabás: *Jogelvek és alkotmányjogi panaszok*. Alkotmánybírósági Szemle, 2015/2, 63-70.
120. LENKOVICS Barnabás: *Személy, személyiség, alkotó ember*. In: GRAD-GYENGE Anikó – KABAI Eszter – MENYHÁRD Attila (szerk.): *Liber Amicorum - Studia G. Faludi Dedicata: Ünnepi tanulmányok Faludi Gábor 65. születésnapja tiszteletére*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2018, 254-263.
121. LENKOVICS Barnabás: *A magánjog rétegződése*. In: TÓTH J. Zoltán (szerk.): *A jog többrétegűsége*. Acta Caroliensia Conventorum Scientiarum Iuridico-Politicarum XXX. Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2020, 151-159.
122. LENKOVICS Barnabás: *Ember és jog*. Dialóg Campus, Budapest, 2018
123. MÁDL Ferenc: *Magyarország első polgári törvénykönyve – az 1959. évi IV. törvény – a polgári jogi kodifikáció történetének tükrében*. In: SZABÓ Imre (szerk.): *A Magyar Tudományos Akadémia Társadalmi–Történeti Tudományok Osztályának Közleményei. X. Kötet*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1960, 3-88.

124. MAJTÉNYI László: *Az információs szabadságok: adatvédelem és a közérdekű adatok nyilvánossága*. Budapest, Wolters Kluwer, 2006
125. MÁRTON Andrea: *A gyermekkel való kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti új bírósági eljárás első gyakorlati tapasztalatai*.
https://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/marton_andrea__kapcsolattartas_vh%5bjogi_forum%5d.pdf (2022. 05. 13.)
126. MEGYERI Nóra: *Család és jog – hol vannak a határok?* Családi Jog, 2015/2, 49-55.
127. MENYHÁRD Attila: *Az új Polgári Törvénykönyv*. In: JAKAB András – GAJDUSCHEK György (szerk.): *A magyar jogrendszer állapota*. MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, Jogtudományi Intézet, Budapest, 2016, 322-343.
128. MENYHÁRD Attila: *A magánélethez való jog elméleti alapjai*. In Medias Res, 2014/2, 384-406.
129. MESZLÉNY Artur: *Magánjog-politikai tanulmányok. Különös tekintettel a magyar általános polgári törvénykönyv tervezetére*. Pátria, Budapest, 1901
130. MESZLÉNY Artur: *A személyiség védelme a polgári törvénykönyv tervezetében. Magyar Jogászegyleti Értekezések, XXVI. kötet/7. füzet*. Franklin, Budapest, 1903
131. MESZLÉNY Artúr: *Újabb törvényhozásunk és a magánjog*. Jogtudományi Közlöny, 1922/5, 33-35.
132. MOLNÁR Sarolta Judit: *A házasság intézményének perspektívái. A köteléket, a tartalmat és az alanyi kört érő kihívások tükrében*. PhD értekezés, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Budapest, 2018
133. NAGY Andrea: *Bővülő keretek – A kapcsolattartás szabályozása az új Ptk-ban*.
<http://www.mabie.hu/index.php/cikkek-tanulmanyok/105-dr-nagy-andrea-bovulo-keretek-a-kapcsolattartas-szabalyozasa-az-uj-ptk-ban> (2019. 04. 06.)
134. NAVRATYIL Zoltán: *Az asszisztált reprodukciós eljárások a jogi szabályozás tükrében – különös tekintettel az in vitro embrió helyzetére*. Debreceni Jogi Műhely, 2005. évi különszám, 1-66.
http://www.debrecenijogimuhely.hu/archivum/otdk_kulonszam/az_asszisztalt_re

- produkcios_eljarasok_a_jogi_szabalyozas_tukreben_kulonos_tekintettel_az_in_vitro_embrio_helyzeterere/ (2021. 09. 03.)
135. NAVRATYIL Zoltán: *Rendhagyó recenzió Sajó András Alkotmányosság a magánjogban című művéről.* Iustum Aequum Salutare, 2008/4, 199-222.
  136. NAVRATYIL Zoltán: *Észrevételek az új Polgári Törvénykönyv tervezetével összefüggésben.* Magyar Jog, 2012/11, 690-694.
  137. NAVRATYIL Zoltán: *Szemelvények a névjog köréből a sajtószabadság tükrében.* In Medias Res, 2013/2, 313-331.
  138. NAVRATYIL Zoltán: *A gyermek mint „kár”?* Pázmány Press, Budapest, 2019
  139. NÉMETH Ildikó: *A Családjogi Charta és a gyermekek jogainak nemzetközi védelme.* Iustum Aequum Salutare, 2014/1, 33-40.
  140. NÉVAI László: *A személyiségi jogok védelme a magyar polgári eljárásban.* Jogtudományi Közlöny, 1982/1, 22-33.
  141. PAPP Zsuzsanna: *Az illegális eredetű illetve a felhasználásukkal személyiségi jogot sértő információk a polgári perbeli bizonyításban című doktori értekezésének tézisei.* Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Budapest, 2011, 11.
http://www.ajk.elte.hu/file/AJKDI_PappZsuzsanna_tez.pdf (2019-04-19)
  142. PÁL Szilvia: *A kapcsolattartási jog a személyiségi jogok egén – csillag vagy fecske?* Családi jog, 2014/2, 11-17.
  143. PÁL Szilvia: *A kötelemragasztó házastársi hűségről családjogon innen és családjogon túl.* Jogi tanulmányok, 2014. év, 598-608.
  144. PETHŐ András: *A hozzátartozói igény megítélésének aktuális kérdései az orvosi jog tükrében.* Polgári Jog, 2019/11-12.
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1900605.poj> (2022. 01. 28.)
  145. PETRIK Ferenc (szerk): *Polgári jog I. Kommentár a gyakorlat számára.* 2. kiadás, HVG-ORAC, 2002- (legutóbb frissítve: 2016), Budapest
  146. PETRIK Ferenc: *A személyiség jogi védelme. A sajtó-helyreigazítás.* HVG-ORAC, Budapest, 2001
  147. Charles D. RAAB: *A magánszféra mint biztonsági érték.* Replika: szociológiai viták és kritikák: társadalomtudományi folyóirat. 2017/3, 81-95.
  148. RAFFAY Ferencz: *A magyar magánjog kézikönyve.* Pannonia Könyvnyomda és Könyvkiadóhivatal, Győr, 1909

149. REIDERNÉ BÁNKI Erika: *A gyermek érdeke a felbomló családban*. Doktori értekezés, Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Győr, 2014
150. REIDERNÉ BÁNKI Erika: *A házastársi lakáshasználat*. In: JAKAB András – KÖNCZÖL Miklós – MENYHÁRD Attila – SÜLYÖK Gábor (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia*. PPKE JÁK, Budapest, 2019, 1-18. <http://ijoten.hu/szocikk/a-hazastarsi-lakashasznalat> (2022. 01. 28.)
151. REINER János: *A jogok. A magánjogok különböző nemei és azok osztályozása*. Jogtudományi Közlöny, 1898/38, 262-264.
152. RÓZSÁS Eszter: *A gyermekjogok tartalma, érvényesülése és védelme*. Doktori (PhD) értekezés, Pécs, 2008
153. SÁNDOR István: *A képmáshoz való jog és a sérelemdíj bírósági gyakorlatának tendenciái*. Belügyi Szemle, 2020/4, 53-69.
154. SCHUBAUER Petra: *Az elfeledtetéshez való jog az új Adatvédelmi rendelet tükrében*. Infokommunikáció és jog, 2017/2, 87-89.
155. SCHUSTER Rudolf: *A védjegyjog reformja*. Polgári Jog: a hazai és külföldi magánjog és hiteljog szemléje, 1930/2-3, 49-58.
156. SCHULTZ Márton: *Gondolatok a személyiségi jogok generálklausulájáról és az emberi méltóságról*. Magyar Jog, 2016/12, 685-697.
157. SCHULTZ Márton: *Valós alakok megjelenítése szerzői művekben: névortalom, életképtalom vagy a magánszféra oltalma? Jogösszehasonlítás a magánszféra védelmének elméleti és gyakorlati kérdéseiről*. In: GÖRÖG Márta – MENYHÁRD Attila – KOLTAY András (szerk.): *A személyiség és védelme Az Alaptörvény VI. cikkelyének érvényesülése a magyar jogrendszeren belül*. ELTE Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2017, 65-82.
158. SCHULTZ Márton: *A férj joga felesége nevében*. Családi Jog, 2017/4, 14-24.
159. SIMON Éva: *Egy XIX. századi tanulmány margójára*. Információs Társadalom, 2005/2, 32-43.
160. SÓLYOM László: *A személyiségi jogok elmélete*. Közgazdasági és Jogi Kiadó, Budapest, 1983
161. SÓLYOM László: *Polgárjog és polgári jog*. Jogtudományi Közlöny, 1984/12, 663-669.

162. SOMFAI Balázs: *Kapcsolattartás, mint a gyermek emberi joga*. HVG-ORAC, Budapest, 2009
163. SONNEVEND Pál: *Az alapjogi bíráskodás és korlátai*. Fundamentum, 1998/4, 79-84.
164. SUHAYDA János: *A magyar polgári anyagi magánjog rendszere az országbírói értekezlet által megállapított szabályokhoz és az azóta legújabb időig hozott törvényekhez alkalmazva*. Hatodik átnézett és bővített kiadás, Magyar Királyi Egyetemi Könyvnyomda, Buda, 1874
165. SÜLYÖK MÁRTON: *Magánszféravédelem a tisztességes eljárásban – Az alapjogsértő bizonyítás összehasonlító alkotmányjogi vizsgálata*. PhD értekezés, Szeged, 2017
166. SÜLYÖK Márton: *Az alapjogsértő bizonyítás összehasonlító alkotmányjogi összefüggései és a magánszféravédelem*. Eljárásjogi Szemle, 2017/1, 3-18.
167. SÜLYÖK Márton: *A bizalmi kapcsolattartás bizonyítási védelme a magyar polgári eljárásban – alkotmányjogi szempontok*. Eljárásjogi Szemle, 2017/2, 3-15.
168. SÜLYÖK Márton: *Bizonyíték vagy ígéret? – Magánszféra-védelem, „leplezett eszközök” és bizonyítékkizárás a polgári eljárásban*. Acta Humana, 2018/1, 83–121.
169. SÜLYÖK Márton: *Egy indítvány nyomában...Alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdések a polgári eljárásjogi magánszféravédelem köréből*. Ars Boni, 2018/1–2, 3-18.
170. SZABÓ Klára: *Az új Ptk. a Fővárosi Ítéltábla gyakorlatában (A tanulmány a IV. Wolters Kluwer Jogi Konferencián elhangzott előadás szerkesztett változata.)* Polgári Jog, 2018/11-12. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1801101.POJ> (2021. november 6.)
171. SZABÓ Máté Dániel: *Kísérlet a privacy fogalmának meghatározására a magyar jogrendszer fogalmaival*. Információs Társadalom, 2005/2, 44-54.
172. SZÁSZY István: *A magyar magánjog általános része, különös tekintettel a külföldi magánjogi rendszerekre. I. Kötet*. Egyetemi Nyomda, Budapest, 1947
173. SZEIBERT Orsolya: *Az új Ptk. Családjogi Könyvének rendelkezései, II. rész*. Jegyző és Közigazgatás, 2013/5, 30-32.

174. SZÉKELY László: *Kritikai észrevételek az új Polgári Törvénykönyv koncepciója Első Könyv IV. (A személyiségi jogok) fejezetéhez.* Polgári Jogi Kodifikáció, 2003/3, 29-35.
175. SZÉKELY László: *A személyiségi jogok hazai elmélete.* A forrásvidék. ELTE–Eötvös Kiadó, Budapest, 2011
176. SZÉKELY László: *Személyhez fűződő jogok.* (Második könyv, harmadik rész) In: VÉKÁS Lajos (szerk.): *Szakértői Javaslat az új Polgári Törvénykönyv tervezetéhez.* Complex, Budapest, 2008, 157-176.
177. SZÉKELY László: *Kommentár a Ptk. 2:48. §-hoz.* (Második könyv, Harmadik rész, XI. cím). In: VÉKÁS Lajos – GÁRDOS Péter (szerk.): *Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez.* Wolters Kluwer, Budapest, 2014, 182-187.
178. SZEMÉLYI Kálmán: *A névjog. Tanulmány a személyiségi jogok köréből.* Franklin, Budapest, 1915
179. SZENDRŐI Anna: *A szülő és a gyermek közötti kapcsolattartás alapjogi és személyiségi jogi vetülete.* Pro Futuro, 2019/2, 82-99.
180. SZENDRŐI Anna: *A jogsértő bizonyítási eszközök felhasználhatósága a családjogi perben.* Miskolci Jogi Szemle, 2019/2, 154-174
181. SZENDRŐI Anna: *A vér nem válik vízzé, avagy a vérségi származás megismeréséhez fűződő jog problematikája.* Magyar Jog, 2020/6, 321-331.
182. SZENDRŐI Anna: *Egy szűrés az egész?! Az életkorhoz kötött kötelező védőoltásokat övező személyiségi jogi kollíziók.* Miskolci Jogi Szemle, 2020/2, 186-199.
183. SZIGETI László ifj.: *Házasfelek jogviszonya a házasság felbontása után.* Polgári Jog: a hazai és külföldi magánjog és hiteljog szemléje, 1928/9-10, 204-205.
184. SZIGETI László ifj.: *Joggyakorlat: Becsületsértés gyermekkel szemben.* Polgári Jog: a hazai és külföldi magánjog és hiteljog szemléje, 1929/1, 86-87.
185. SZIGETI László ifj.: *Erkölcsei kár.* Polgári Jog: a hazai és külföldi magánjog és hiteljog szemléje, 1930/7, 335-338.
186. SZIGETI László ifj.: *A nem vagyoni érdekek védelme.* Polgári jog: a hazai és külföldi magánjog és hiteljog szemléje, 1930/10, 521-526.
187. SZIGETI László ifj.: *A nem vagyoni kártérítés gyakorlatából.* Polgári Jog: a hazai és külföldi magánjog és hiteljog szemléje, 1931/3, 126-129.

188. SZIGETI László ifj.: *Becsületvédelem és sajtószabadság*. Polgári Jog: a hazai és külföldi magánjog és hiteljog szemléje, 1935/9, 525-534.
189. SZIKORA Veronika: *Civilisztika*. Nemzeti Közszerológati Egyetem, Budapest, 2014
190. SZIKORA Veronika: *Az új Polgári Törvénykönyv kodifikációjának folyamata*. <http://docplayer.hu/6652375-Szikora-veronika-az-uj-polgari-torvenykonyv-kodifikaciojanak-folyamata-tansegedlet-1-az-1959-es-ptk-tol-az-uj-ptk-kodifikaciojanak-kezdeteg.html> (2019. 08. 13.)
191. SZILÁGYI Ferenc: *A személyiség magánjogi védelmének dogmatikája a német jogban*. In Medias Res, 2013/2, 347-380.
192. SZIVESY László: *A Matlekovits-ügy. – Mit várhatunk az intési eljárásról szoló törvényjavaslattól?* Ügyvédek Lapja, 1889/46, 1.
193. SZLADITS Károly: *A polgári törvénykönyv tervezetének második szövege*. Jogtudományi Közlöny, 1913/22, 185-186.
194. SZLADITS Károly: *A magyar magánjog vázlatja. I. rész*. Grill Kiadó, Budapest, 1933
195. TAKÁCS József: *Alkotmányunk hatása a családjogra*. Jogtudományi Közlöny, 1950/1-2, 6-12.
196. TÖRŐ Károly: *A személyiség polgári jogi védelme bíróságaink gyakorlatában*. Magyar Jog, 1971/11–12, 667-683.
197. TÖRŐ Károly: *Személyiségvédelem a polgári jogban*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1979
198. TÖRÖK Erzsébet Zsuzsanna: *Betegjogok és egyes alapjogok kapcsolata*. Publicationes Universitatis Miskolcensis, Sectio Juridica et Politica, Tomus XXXII., 2014, 237–249.
199. TREBITS Herbert: *A személyiségi jogok dologi jogi mivolta*. Polgári Jog: a hazai és külföldi magánjog és hiteljog szemléje. 1935/3, 185-187.
200. VADÁSZ Lajos: *Magánjogunk főbb elvei és az új jogfejlődés. Első kötet*. Endrényi Lajos Nyomda és Hírlapkiadó Vállalat Rt., Szeged, 1926
201. VARGA Nelli: *Sérelemdíj a bírói gyakorlatban*. HOMICSKÓ Árpád Olivér – SZUCHY Róbert (szerk.): *60: Studia in honorem Péter Miskolczi-Bodnár*. Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2017

202. VARGA Nelli: A gyermek és különélő szülő közötti kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti eljárás dilemmái. Kézirat, 2022, 1-17.
203. VÉKÁS Lajos: *A Kodifikációs Főbizottság 2000. június 1-jei határozatai*. Polgári Jogi Kodifikáció, 2000/2, 3-4.
204. VÉKÁS Lajos: *Az új Polgári Törvénykönyv előkészítése. Polgári Jogi Kodifikáció – korszerűsítés vagy korszakováltás (IV. Tudományos Diákköri Konferencia 2000. november 10-12.)*, ELTE, Budapest, 2001
205. VÉKÁS Lajos: *Az új Polgári Törvénykönyv koncepciójából*. Polgári Jogi Kodifikáció, 2002/4, 3-10.
206. VINCZE Attila: *Az Alkotmány rendelkezéseinek érvényre juttatása a polgári jogviszonyokban*. Polgári Jogi Kodifikáció, 2004/3, 3-13.
207. VIRÁGH Gyula: *A házastársak tartási kötelezettsége*. Ügyvédek Lapja, 1907/14, 11-14.
208. VIRÁGH Gyula: *A házastársaknak egymás irányában való némely viszonyáról*. Ügyvédek Lapja, 1906/45, 5-6.
209. VISONTAI-SZABÓ Katalin: *A szülői felügyelet tartalmának és rendezésének jogtörténeti fejlődése Magyarországon a 19-20. században*. DÍKÉ: A Márkus Dezső Összehasonlító Jogtörténeti Kutatócsoport Folyóirata, 2009/1, 130-141.
210. VISONTAI-SZABÓ Katalin: *A családok védelme egykor és most*. In: VEREBÉLYI Imre (szerk.): *Az állam és jog alapvető értékei a változó világban*. Széchenyi István Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskolája, Győr, 2012
211. ROLF H. WEBER – ULRIKE I. HEINRICH: *Az új médiakörnyezet szabályozási kérdései*. In Medias Res, 2014/2, 273–289.
212. WEISS Emília: *A törvény célja (1.§)*. In: PETRIK Ferenc: *A családjogi törvény magyarázata. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1988, 17-33.*
213. WEISS Emília: *Az új Polgári Törvénykönyv és a családjogi viszonyok szabályozása*. Polgári Jogi Kodifikáció, 2000/2, 4-13.
214. WEISS Emília: *A származás megismeréséhez való jog és e jog korlátai*. Jogtudományi Közlöny, 2002/1, 1-12.
215. WEISS Emília: *Néhány kérdés a készülő Polgári Törvénykönyv Családjogi Könyve Koncepciója köréből*. GYEKICZKY Tamás (szerk.): *Ami a múltból elkísér. A családjogi törvény 50 éve*. Gondolat – Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2005, 20-42.

216. WENCZEL Tivadar: *Magyar magánjog*. A magyar királyi udvar egyetemi könyvnyomdája, Buda, 1868
217. WENZEL Gusztáv: *Néhány szó a törvénytelen származású gyermekek jogi állapotának rendezéséről*. Jogtudományi Közlöny, 1870/43, 301-304.
218. ZAKARIÁS Kinga: *Az emberi méltósághoz való alapjog. Összehasonlító jogi elemzés a német és magyar alkotmánybírósági gyakorlat tükrében*. Pázmány Press, Budapest, 2019
219. ZELLER Judit: *A testen kívül létrejött embriók morális és jogi státusa a reprodukcióhoz való jog és a tudományos kutatás tükrében*. PhD értekezés, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának Doktori Iskolája, Pécs, 2009
220. ZLINSZKY Imre: *A magyar magánjog mai érvényében, különös tekintettel a gyakorlat igényeire*. Franklin, Budapest, 1899
221. ZLINSZKY János: *Iktassák Alkotmányba a lakhatáshoz való jogot?* Magyar Jog, 2010/11, 669-673.
222. Ellen ALDERMAN – Caroline KENNEDY: *Magánéletünk védelmében*. Fordította: Oros Paulina. Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 2004
223. *Párbaj és becsület*. Ügyvédek Lapja, 1908/24, 1.
224. *Szemle*. Jogtudományi Közlöny, 1920/23, 182-184.
225. *Jogászegyleti vita a Magánjogi Törvénykönyvről*. Jogtudományi Közlöny, 1929/9, 87.
226. *A nyíregyházi megyei- és járásbírók munkaközössége: Csábítási kárigény*. Jogtudományi Közlöny, 1950/5-6, 180.
227. *Háttéranyag a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény hatálybalépéséhez kapcsolódóan feltett kérdésekre*. (belső munkaanyag).
228. I. Könyv: *A személyek, III. rész: A személyhez fűződő jogok*. Polgári Jogi Kodifikáció, 2005/3, 3-15.
229. *Szerkesztőbizottsági javaslat: Családjogi Könyv: A házastársi közös lakás használatának rendezése*. Polgári Jogi Kodifikáció, 2006/3, 3-8.
230. *A magántitokhoz való jog és a know-how*. Polgári Jogi Kodifikáció, 2006/5, 15-16.

KÜLFÖLDI SZAKIRODALOM

1. Martha ALBERTSON FINEMAN: *What Place for Family Privacy?* George Washington Law Review, 1999/5-6, 1207-1224.
2. Paul ARSHAGOUNI: „*But I'm an Adult Now...Sort of*” *Adolescent Consent in Health Care Decision-Making and the Adolescent Brain*. Journal of Health Care Law and Policy, 2006/2, 315-364.
3. Samantha BESSON: *Comment humaniser le droit privé sans commodifier les droits de l'homme*. In: Franz WERRO: *Droit civil et Convention européenne des droits de l'homme*. Schulthess, Zurich, 2006, 1-51.
4. Samantha BESSON: *Enforcing the Child's Right to Know Her Origins: Contrasting Approaches Under the Convention on the Rights of the Child and the European Convention on Human Rights*. International Journal of Law, Policy and the Family, 2007/2, 137-159.
5. Giulia BINATO: *Mature minors and self-determination in medical consent law: a comparison between the Italian legal system and the English legal system*. Interdisciplinary Journal of Family Studies, 2019/1, 72-88.
6. Jessica Alice BIRCH: *Mature Minors and the Refusal of Medical Treatment: A Misuse of Gillick?* Durham theses, Durham University, 2017
7. William BLACKSTONE: *Commentaries on the laws of England...The twentieth edition, incorporating the alterations down to the present time* (ed.: James STEWART). I. Kötet, S. Sweet, London, 1844, 442.
8. Christopher L. BLAKESLEY: *Child Custody and Parental Authority in France, Louisiana and Other States of the United States: A Comparative Analysis*. University of Nevada, Las Vegas-William S. Boyd School of Law Paper, 1981/2, 285-389.
9. Susan BOYAN – Ann Marie TERMINI: *The Psychotherapist as Parent Coordinator in High-conflict Divorce: Strategies and Techniques*. Routledge, New York–London, 2004
10. Anna BROSCHE: *When the Child is Born into the Internet: Sharenting as a Growing Trend among Parents on Facebook*. The New Educational Review, 2016/1, 225-235.
11. Rowine Hayes BROWN – Richard B. TRUITT: *The Right of Minors to Medical Treatment*. DePaul Law Review, 1979/2, 289-320.

12. Gert BRÜGGEMEIER – Aurelia Colombi CIACCHI – Patrick O'CALLAGHAN: *Personality Rights in European Tort Law*. Cambridge University Press, Cambridge, 2010
13. Alison BRYSK: *Human Rights and Private Wrongs: Constructing Global Civil Society*. Routledge, New York–London, 2013
14. Kathleen CASWELL: *Opening The Door To The Past: Recognizing The Privacy Rights Of Adult Adoptees And Birthparents In California's Sealed Adoption Records While Facilitating The Quest For Personal Origin And Belonging*. *Golden Gate Law Review*, 2002/2, 271-310.
15. Victoria CHIU: *Le secret des origines en droit constitutionnel des États de l'Europe occidentale: vers l'émergence d'un droit de connaître ses origines?* *Revue internationale de droit comparé*, 2014/1, 67-97.
16. Olha O. CHEREDNYCHENKO: *Fundamental rights and private law: A relationship of subordination or complementarity?* *Utrecht Law Review*, 2007/2, 1-25.
17. Rosagemma CILIBERTI – Linda ALFANO – Ilaria BALDELLI – Francesco DE STEFANO – Alessandro BONSIGNORE: *Self-determination, healthcare treatment and minors in Italian clinical practice: ethical, psychological, juridical and medical-legal profiles*. *Acta Biomed*, 2018/1, 230-248.
18. Gary CLAPTON: *The birth certificate, 'father unknown' and adoption*. *Adoption & Fostering*, 2014/3, 209-222.
19. Marie CRESP – Jean HAUSER – Marion HO-DAC – Sandrine SANA – Chaillé de NÉRÉ: *Droit de la famille: Droits français, européen, international et comparé*. Bruylant, Bruxelles, 2018
20. Maja Sonne DAMKJAER: *Sharenting = Good Parenting? Four Parental Approaches to Sharenting on Facebook*. In: Giovanna MASCHERONI – Cristina PONTE – Ana JORGE (eds.): *Digital Parenting. The Challenges for Families in the Digital Age*. Nordicom, Göteborg, 2018, 209-218.
21. J. A. DEVEREUX – D. P. JONES – D. L. DICKENSON: *Can children withhold consent to treatment?* *British Medical Journal*, 1993/5, 1459-1461.
22. Georgina DIMOPOULOS: *Embracing Children's Right to Decisional Privacy in Proceedings under the Family Law Act 1975 (Cth): In Children's Best Interests or a Source of Conflict?* RAIS Conference Proceedings–The 11th International RAIS Conference on Social Sciences, 2018, 128-138.

23. Janet L. DOLGIN: *Defining the Family: Law, Technology, and Reproduction in an Uneasy Age*. New York University Press, New York–London, 1999
24. Gillian DOUGLAS: *Obligation and Commitment in Family Law*. Hart Publishing, Oxford, 2018
25. Dieter DÖRR – Eva AERNECKE: *A Never Ending Story: Caroline v. Germany*. In: Dieter DÖRR – Russell L. WEAVER (eds.): *The Right to Privacy in the Light of Media Convergence: Perspectives from Three Continents*. Walter De Gruyter, Buecherhof, 2012, 114-124.
26. Ann Eileen DRIGGS: *The Mature Minor Doctrine: Do Adolescents Have the Right to Die?* Health Matrix, 2001/2, 687-717.
27. Leroy C. EDOZIEN: *Self-determination in Health Care: A Property Approach to the Protection of Patients' Rights*. Routledge, London–New York, 2015
28. John EEKELAAR: *Are Parents Morally Obligated to Care for Their Children?* Oxford Journal of Legal Studies, 1991/3, 340-353.
29. John EEKELAAR: *Self-Restraint: Social Norms, Individualism and the Family*. Theoretical Inquiries in Law, 2012/1, 75-95.
30. Julia FEAST: *Using and not losing the messages from the adoption experience for donor-assisted conception*. Human Fertility, 2003/1, 41-45.
31. Helen FENWICK: *Civil Liberties and Human Rights*. Cavendish Publishing Limited, London, 2002
32. Elizabeth FOX-GENOVESE: *The legal status of families as institutions*. Cornell Law Review, 1992/5, 992-996.
33. Trine FOTEL – Thyra Uth THOMSEN: *The Surveillance of Children's Mobility*. 2004/4, 535-554.
34. Stephen GARDBAUM: *The Horizontal Effect of Constitutional Rights*. Michigan Law Review, 2003/3, 388-458.
35. Kenneth J. GERGEN: *Relational Being: Beyond Self and Community*. Oxford University Press, Oxford, 2009
36. Barbara GLESNER FINES: *Fifty Years of Family Law Practice The Evolving Role of the Family Law Attorney*. American Academy of Matrimonial Lawyer, 2012/2, 392-410.
37. Samantha GODWIN: *Against parental rights*. Columbia Human Rights Law Review, 2015/1, 1-83.

38. Leslie Friedman GOLDSTEIN: *Contemporary Cases in Women's Rights*. University of Wisconsin Press, Madison-Wisconsin, 1994
39. Chryssa GRYLLI – Ian BROCKINGTON – Christian FIALA – Mercedes HUSCSAVA – Thomas WALDHOER – Claudia M. Klier: *Anonymous birth law saves babies – optimization, sustainability and public awareness*. *Women's Mental Heal*, 2016/2, 291–297.
40. Martin GUGGENHEIM: *What's Wrong with Children's Rights*. Harvard University Press, Cambridge MA, 2009
41. Bruce C. HAFEN: *Individualism and Autonomy in Family Law–The Waning of Belonging*. *Brigham Young University Law Review*, 1991/1, 1-42.
42. Jonathan HERRING: *Family Law*. Pearson Education Limited, Edinburgh Gate, Harlow, Essex, 2007
43. Jonathan HERRING: *Relational Autonomy and Family Law*. Springer, New York, 2014
44. Anne HEURTEL: *Le secret et l'enfant [Deuxième partie]*. *Revue juridique de l'Ouest*, 1997/2, 129-151.
45. Kathryn HICKEY: *Minors' Rights in Medical Decision Making*. *JONA'S Healthcare Law, Ethics, and Regulation*, 2007/3, 100-104.
46. Patrice HILT: *Le couple et la convention européenne des droits de l'homme. Analyse du droit français*. Presses universitaires d'Aix-Marseille, Aix-Marseille, 2004
47. Thomas HOCHMANN – Jörn REINHARDT: *L'effet horizontal, la théorie de l'état et la dogmatique des droits fondamentaux*. In: Johannes MASING: *L'effet horizontal des droits fondamentaux*. Editions A. Pedone, Paris, 2018, 23-42.
48. Kirsty HUGHES: *The Child's Right To Privacy And Article 8 European Convention on Human Rights*. In: Michael FREEMAN (ed.): *Law and Childhood Studies: Current Legal Issues*. Oxford University Press, Oxford, 2012, 456-486.
49. Wilson R. HUHNS: *The state action doctrine and the principle of democratic choice*. *Hofstra Law Review*, 2006/4, 1380-1460.
50. David HUNTER – Barbara K. PIERSCIONEK: *Children, Gillick competency and consent for involvement in research*. *Journal of Medical Ethics*, 2007/11, 659–662.

51. Myriam HUNTER-HENIN: *Horizontal Application of Human Rights in France: The Triumph of the European Convention on Human Rights*. In: D. OLIVER – J. FEDTKE (eds.): *Human Rights and the Private Sphere – A Comparative Study*. Routledge, London–New York, 2007, 98-124.
52. Abigail Campbell: *Home, Human Rights and Horizontal Effect: An English Approach to Article 8 of the European Convention on Human Rights*. *Human Rights Law Review*, 2017/1, 1-21.
53. Anne JACOBSON SCHUTTE: *By Force and Fear: Taking and Breaking Monastic Vows in Early Modern Europe*. Cornell University Press, Ithaca–London, 2011
54. Olga Cvejić JANČIĆ: *Rights of the Child in a Changing World*. In: Olga Cvejić JANČIĆ (ed.): *The Rights of the Child in a Changing World: 25 Years after The UN Convention on the Rights of the Child*. Springer, New York, 2017, 491-512.
55. Sanford KATZ: *Individual Rights and Family Relationships*. In: Sanford N. KATZ – John EEKELAAR – Mavis MACLEAN: *Cross Currents: Family Law and Policy in the United States and England*. Oxford University Press, Oxford, 2000, 619-636.
56. Richard KAY: *The State Action Doctrine, the Public–Private Distinction, and the Independence of Constitutional Law*. *Faculty Articles and Papers*, 1993/10, 330-360.
57. Ebrahim J. KERMANI – Bonnie A. WEISS: *Biological Parents Regaining Their Rights: A Psycholegal Analysis of a New Era in Custody Disputes*. *Bull Am Acad Psychiatry Law*, 1995/2, 261-267.
58. Nadia KESTEMAN: *Actualité du droit civil de la famille. Recherches et Prévisions. Les dirigeants de la branche*. *Famille de la Sécurité sociale*, 2003/8, 95-100.
59. Joan-Margaret KUN: *Rejecting the Adage Children Should Be Seen and Not Heard – The Mature Minor Doctrine*. *Pace Law Review*, 1996/2, 423-462.
60. Julie LARUELLE: *Vie privée des (ex-)partenaires affectifs versus droit à la preuve*. *Revue Générale de Droit Civil Belge*, 2013/3, 118-128.
61. Saskia LETTMAIER: *Adoption and Assisted Reproduction in Germany: Legal Framework and Current Issues*. Brill, Leiden–Boston, 2019
62. Doron TEICHMAN – Eric TALLEY – Stefanie EGIDY – Christoph ENGEL – Krishna P. GUMMADI – Kristin HAGEL – Stephan LEWANDOWSKY – Robert J. MACCOUN

- Sonja UTZ – Eyal ZAMIR: *Institutions Promoting or Countering Deliberate Ignorance*. In: Ralph HERTWIG – Christoph ENGEL (eds.): *Deliberate Ignorance: Choosing Not to Know*. MIT Press, Cambridge MA, 2021
63. Eva LIEVENS: *Protecting Children in the Digital Era: The Use of Alternative Regulatory Instruments*. Martinus Nijhoff Publishers, Lieden–Boston, 2010
64. David LINDSAY – Sam RICKETSON: *Copyright, privacy and DRM*. In: Andrew T. KENYON – Megan RICHARDSON (eds.): *New Dimensions in Privacy Law: International and Comparative Perspectives*. Cambridge University Press, Cambridge, 2006, 121-153.
65. Marc-Noël LOUVET: *Le juge des référés et la protection de la vie privée*. Legicom, 1999/4, 27-33.
66. Meg LUXTON: *Changing Families, New Understandings*. Contemporary Family Trends, 2011/6, 1-39.
67. Carlos MARTINEZ DE AGUIRRE: *The Evolution of Family Law: Changing the Rules or Changing the Game*. Brigham Young University Journal of Public Law, 2016/2, 231-249.
68. David D. MEYER: *The Constitutionalization of Family Law*. Family Law Quarterly, 2008/3, 529-572.
69. Victoria MI MATHER: *Evolution and Revolution in Family Law*. St. Mary's Law Journal, 1993/25, 405-433.
70. Marie-Thérèse MEULDERS-KLEIN: *Vie privée, vie familiale et droits de l'homme*. Revue internationale de droit comparé, 1992/4, 767-794.
71. Clémence MIELLE: *L'accouchement sous le secret: rôle et ressenti des sages-femmes de la maternité du CHU de Caen*. Gynécologie et obstétrique, 2019/6, 1-59.
72. Peter-Christian MÜLLER-GRAFF: *Direct Horizontal Effect of the Basic Freedoms of the EU Internal Market*. Kyiv-Mohyla Law and Politics Journal, 2015/1, 21-37.
73. Jennifer NEDELSKY: *Reconceiving Autonomy: Sources, Thoughts and Possibilities*. Yale Journal of Law and Feminism, 1989/7, 7-36.
74. Bryce Clayton NEWELL – Cheryl METOYER – Adam D. MOORE: *Privacy in the family*. In: Beate ROESSLER – Dorota MOKROSINSKA (eds.): *Social Dimensions*

- of Privacy: Interdisciplinary Perspectives. Cambridge University Press, Cambridge, 2015, 104-121.
75. Hans NIEUWENHUIS: *The Core Business of Privacy Law: Protecting Autonomy*. In: Katja S. ZIEGLER (ed): *Human Rights and Private Law: Privacy as Autonomy*. Hart Publishing, Oxford, 2007, 15-20.
  76. Ken OLIPHANT – Zhang PINGHUA – Chen LEI: *The Legal Protection of Personality Rights: Chinese and European Perspectives*. Brill, Leiden–Boston, 2018
  77. MURIEL PARQUET: *Introduction générale au droit*. Bréal, Rosny-sous-Bois, 2007
  78. Katherine O’ DONOVAN: *A right to know one’s parentage?* International Journal of Law and the Family, 1988/1, 27-45.
  79. Peter E. QUINT: *Free Speech and Private Law in German Constitutional Theory*. Maryland Law Review, 1989/2, 248-349.
  80. Peter E. QUINT: *A Return to Luth*. Roger Williams University Law Review, 2011/3, 73-85.
  81. Frank RANIER: *La signification différente attachée à la filiation par le sang en droit allemand et français de la famille*. Revue internationale de droit comparé, 1993/3, 635-655.
  82. Alexandra RENGEL: *Privacy in the 21st Century*. Martinus Nijhoff Publishers, Leiden–Boston, 2013
  83. Felicitas RIEDEL: *‘Luth’ case. Case Law Examples. Personality Rights*. In: Christoph BUSCH–Hans SCHULTE-NÖLKE (eds.): *EU Compendium – Fundamental Rights and Private Law. A Practical tool for Judges*. Sellier: European Law Publishers, Munich, 2011, 41.
  84. Saleh SHARARI – Raed S. A. FAQIR: *Protection of Individual Privacy under the Continental and Anglo-Saxon Systems: Legal and Criminal Aspects*. Beijing Law Review, 2014/5, 184-195.
  85. Mike SHAW: *Competence and consent to treatment in children and adolescents*. Advances in Psychiatric Treatment, 2001/2, 150 – 159.
  86. Aliya SHAIN: *A Veil of Anonymity: Preserving Anonymous Sperm Donation While Affording Children Access to Donor-Identifying Information*. Cuny Law Review, 2016/2, 316-336.

87. Benjamin SHMUELI – Ayelet BLECHER-PRIGAT: *Privacy for Children*. Columbia Human Rights Law Review, 2011/3, 759-796.
88. Andra SIIBAK: *Digital parenting and the datafied child*. In: Tracey BURNS – Franceska GOTTSCHALK (eds.): *Educational Research and Innovation Educating 21st Century Children Emotional Well-being in the Digital Age: Emotional Well-being in the Digital Age*. OECD, 2019
89. Stephanie SOBER – Courtney A. SCHREIBER: *Pregnancy Options Counselig*. In: Amy WHITAKER – Melissa GILLIAM (eds.): *Contraception for Adolescent and Young Adult Women*. Springer, New York, 2014 205-216.
90. Daniel SOLOVE: *Understanding Privacy*. Harvard University Press, Cambridge, MA London, England, 2008
91. Stacey B. STEINBERG: *Sharenting: Children's Privacy in the Age of Social Media*. University of Florida, Levin College of Law, Legal Studies Research Paper Series, 2007/4, 840-883.
92. Jon R. STONE: *The Routledge Dictionary of Latin Quotations: The Illiterati's Guide to Latin Maxims, Mottoes, Proverbs and Sayings*. Routledge, New York–London, 2005
93. Ross A. THOMPSON: *Develpomental Changes in Research Risk and Benefit: A Changing Calculus of Concerns*. In: Barbara STANLEY–Joan E. SIEBER (eds.): *Social Research on Children and Adolescents: Ethical Issues*. SAGE, Newbury Park–London–New Delhi, 1992, 31–64.
94. Horst TSCHERNITSCHKE: *Familienrecht: Studienbuch*. Walter de Gruyter, Buecherhof, 2018
95. Ilke TURKMENDAG: *The Donor-conceived Child's 'Right to Personal Identity': The Public Debate on Donor Anonymity in the United Kingdom*. Journal of Law and Society, 2012/1, 58-75.
96. Rafael VALE REIS: *The Right to Know One's Genetic Origins: Portuguese Solutions in a Comparative Perspective*. European Review of Private Law, 2008/5, 779-799.
97. Marian A. VERKERK: *The care perspective and autonomy*. Medicine, Health Care and Philosophy, 2001/4, 289-294.
98. Ariane VIDAL-NAQUET: *Principe du secret v. droit d'accès aux origines*. Chut: c'est un secret, 2015, Marseille, 1-8.

99. Geraldine VAN BUEREN: *Children's Access to Adoption Records—State Discretion or an Enforceable International Right?* *Ike Modern Law Review*, 1995/1, 37-53.
100. Wenceslas J. WAGNER: *The Development of the Theory of the Right to Privacy in France*. *Washington University Law Review*, 1971/1, 45-70.
101. Marshall W. WALLER – Ryan C. WALLER: *California Family Law*. Wolters Kluwer Law & Business, New York, 2021
102. Samuel D. WARREN – Louis D. BRANDEIS: *The Right to Privacy*. *Harvard Law Review*, 1890/5, 193-220.
103. Robert WHEELER: *Clinical Law for Clinical Practice*. CRC Press, Boca Raton, 2020
104. James Q. WHITMAN: *The Two Western Cultures of Privacy: Dignity Versus Liberty*. *Yale Law Journal*, 2004/6, 1153-1221.
105. Barbara WOODHOUSE: *Children's rights*. University Of Pennsylvania Law School, Public Law Working Paper 2000/1-6, 1-39.
106. Alison L. YOUNG: *Mapping horizontal effect*. In: David HOFFMAN (ed.): *The Impact of the UK Human Rights Act on Private Law*. Cambridge University Press, Cambridge, 2011, 16-47.
107. Katja S. ZIEGLER: *Introduction: Human Rights and Private Law – Privacy as Autonomy*. In: Katja S. ZIEGLER (ed.): *Human Rights and Private Law: Privacy as Autonomy*. Hart Publishing, Oxford, 2007, 1-10.
108. *Developments in the Law: The Constitution and the Family*. *Harvard Law Review*, 1980/6, 1156-1383.
109. *European Court of Human Rights: Guide on Article 8 of the European Convention on Human Rights. Right to respect for private and family life, home and correspondence*. Council of Europe/European Court of Human Rights, 2020
110. *Assessing the Scope of Minors' Fundamental Rights: Juvenile Curfews and the Constitution*. *Harvard Law Review*, 1984/5, 1163-1181.
111. *Rapport de Madame Brigitte Barèges Député de Tarn-et-Garonne Parlementaire en mission sur l'accouchement dans le secret*. https://www.cnaop.gouv.fr/IMG/pdf/RP_19_01_2011_VERSION_imprimable_2_couleurs.pdf (2021. 11. 14.)
112. UNICEF: *COVID-19 and the impact on children's rights: the imperative for a human rights-based approach* UNICEF Programme Division, Human Rights

Unit.

https://d3n8a8pro7vhmx.cloudfront.net/childrightsconnect/mailings/851/attachments/original/UNICEF__COVID-19_and_Child_Rights_Imperative_for_a_Human_Rights_Approach__Final_April_2020.pdf?1588854658 (2021. 01. 25)

EGYÉB, INTERNETES HIVATKOZÁSOK

1. MÓCZIK Tímea: *Oltassunk vagy ne oltassunk?* <https://jogaszvilag.hu/a-jovo-jogasza/vedooltas-oltassunk-vagy-ne-oltassunk/> (2021-05-23)
2. SÓLYOM László: *Alkotmány és alkotmányos kultúra Magyarországon. Elhangzott a Történelemtanárok 21. Országos Konferenciáján – 2011. október 8., Kossuth Klub.* <https://tte.hu/solyom-laszlo-alkotmany-es-alkotmanyos-kultura-magyarorszagon/> (2021. 01. 25.)
3. *A Békés Megyei Kamara Hírlevele – 2015. január 5.* <https://www.bmugyvedikamara.hu/hirlevel-2015-01-05/> (2020. 05. 14.)
4. *Alapjogok labirintusa: hova vezet Ariadné fonala?* <https://arsboni.hu/alapjogok-labirintusa-hova-vezet-ariadne-fonala/> (2021. 01. 25.)
5. <https://ptk2013.hu/interjuk/az-uj-ptk-csaladjogi-konyve-interju-koros-andras-kuriai-biroval/1669> (2021. 04. 02.)
6. *UK Health Security Agency, NHS: Coronavirus (COVID-19) Guidance for parents Vaccination programme for children and young people.* https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1020602/PHE_12073_COVID-19_parents_leaflet.pdf
7. <https://www.aljazeera.com/features/2020/10/11/facing-the-music-the-parents-who-share-too-much> (2021. 04. 13.)
8. <https://www.e-recht24.de/artikel/facebook/10277-kinderfotos-und-bilder-auf-facebook.html> (2020. 07. 27.)
9. <https://sites.google.com/site/coursdroit11/Home/premier-semestre/introduction-au-droit/chapitre-1--classification-des-droits-subjectifs?tmpl=%2Fsystem%2Fapp%2Ftemplates%2Fprint%2F&showPrintDialog=1> (2019. 04. 06.)
10. Az alapvető jogok biztosának jelentése az AJB-5441/2012. számú ügyben
11. <https://www.nnk.gov.hu/index.php/egeszsegugyi-igazgatasi-foosztaly/csaladvedelmi-szolgalatok/ujszulottmento-inkubatorok-cimlistaja> (2022. 04. 26.)

ALKOTMÁNYBÍRÓSÁGI HATÁROZATOK

1. 4/1990. (III. 4.) AB határozat
2. 8/1990. (IV. 23.) AB határozat
3. 46/1991. (IX. 10.) AB határozat
4. 22/1992. (IV. 10.) AB határozat
5. 30/1992. (V. 26.) AB határozat
6. 34/1992. (VI. 1.) AB határozat
7. 57/1991. (XI. 8) AB határozat
8. 879/B/1992. AB határozat
9. 34/1994. (VI. 24.) AB határozat
10. 36/1994. (VI. 24.) AB határozat
11. 14/1995. (III. 13.) AB határozat
12. 1115/B/1995. AB határozat
13. 21/1996. (V. 17.) AB határozat
14. 982/B/1998. AB határozat
15. 36/2000. (X. 27.) AB határozat
16. 36/2005. (X. 5.) AB határozat
17. 39/2007. (VI. 20.) AB határozat
18. 154/2008. (XII.17.) AB határozat
19. 32/2010. (II. 25.) AB határozat
20. 19/2013. (VII. 19.) AB határozat
21. 32/2013. (XI. 22.) AB határozat
22. 8/2014. (III. 20.) AB határozat
23. 11/2014. (IV. 4.) AB határozat
24. 17/2014. (V. 30.) AB határozat
25. 13/2016. (VII. 18.) AB határozat
26. 3018/2016. (II. 2.) AB határozat
27. 3312/2017. (XI. 30.) AB határozat
28. 13/2020. (VI. 22.) AB határozat
29. 3067/2021. (II. 24.) AB határozat

BÍRÓSÁGI HATÁROZATOK

1. Kúria P. III. 5838/1926.
2. Kúria P. III. 6417/925.
3. Kúria B. T. 5991/1928.
4. Kúria 1920. P. III. 2388.
5. Kúria P. III. 4395/1925.
6. Kúria P. VI. 4490/1928.
7. Kúria P. III. 7720/1929.
8. Kúria P. III. 1681/1930.
9. Legfelsőbb Bíróság 4946/1951.
10. Legfelsőbb Bíróság IV.20.427/1997.
11. Legfelsőbb Bíróság Pf. II. 25.983/2001/7.
12. Kúria Pfv.IV.21.171/2009/4.
13. Kúria Pfv.III.20.792/2011/5.
14. Kúria Pfv.III.21.819/2011/6.
15. Kúria Pfv.IV.20.791/2012/8.
16. Kúria Pfv. II. 21.532/2013.
17. Kúria Pfv.II.20.875/2013/7.
18. Kúria Pfv.IV.20.726/2014/4.
19. Kúria Pfv.IV.21.003/2014/4.
20. Kúria Pfv.IV.20.445/2015/4.
21. Kúria Pfv.IV.21.044/2016/3.
22. Kúria Pfv.II.20.936/2016/3.
23. Kúria Pfv.IV.21.243/2017/5.
24. Kúria Pfv.IV.20.501/2017/3.
25. Kúria Pfv.IV.21.733/2017/8.
26. Debreceni Ítéltábla Pf.I.20.018/2008/5.
27. Debreceni Ítéltábla Pf.I.20.241/2011/3.
28. Debreceni Ítéltábla Pf.I.20.108/2013/5.
29. Debreceni Ítéltábla Pf.I.20.415/2014/6.
30. Debreceni Ítéltábla Pf.I.20.677/2016/5.
31. Debreceni Ítéltábla Pf.I.20.208/2018/3.
32. Debreceni Ítéltábla Pf.I.20.781/2018/4.

33. Debreceni Ítéltábla Pf.I.20.401/2018/5.
34. Debreceni Ítéltábla Pf.I.20.321/2019/8.
35. Fővárosi Ítéltábla 2Pf.21.545/2008/6.
36. Fővárosi Ítéltábla 2.Pf.20.339/2009/5.
37. Fővárosi Ítéltábla 2.Pf.20.521/2010/5.
38. Fővárosi Ítéltábla 2.Pf.21.030/2011/8.
39. Fővárosi Ítéltábla 2.Pf.20.890/2012/4.
40. Fővárosi Ítéltábla 2.Pf.21.436/2013/6.
41. Fővárosi Ítéltábla 2.Pf.20.677/2013/10.
42. Fővárosi Ítéltábla 7.Pf.20.385/2016/3.
43. Fővárosi Ítéltábla 32.Pf.21.200/2016/4-II.
44. Fővárosi Ítéltábla 2.Pf.20.996/2016/4.
45. Fővárosi Ítéltábla 32.Pf.21.094/2016/5-II.
46. Fővárosi Ítéltábla 17.Pf.21.198/2016/9-II.
47. Fővárosi Ítéltábla 2.Pf.21.473/2017/5/II.
48. Fővárosi Ítéltábla 32.Pf.21.229/2017/5-II.
49. Fővárosi Ítéltábla 32.Pf.20.096/2017/3-II.
50. Fővárosi Ítéltábla 17.Pf.20.395/2017/6-I.
51. Fővárosi Ítéltábla 32.Pf.20.412/2018/10-II.
52. Fővárosi Ítéltábla 2.Pf.20.272/2018/8.
53. Fővárosi Ítéltábla 2.Pf.20.343/2018/7/II.
54. Fővárosi Ítéltábla Pf.32.20190/2019/08.
55. Fővárosi Ítéltábla 32.Pf.20.467/2020/5-II.
56. Győri Ítéltábla Pf.V.20.010/2011/3.
57. Győri Ítéltábla Pf.I.20.133/2014/4.
58. Győri Ítéltábla Pf.I.20.159/2018/5.
59. Pécsi Ítéltábla Pf.I.20.316/2008/3.
60. Pécsi Ítéltábla Pf.VI.20.492/2013/3.
61. Pécsi Ítéltábla Pf.III.20.206/2017/13.
62. Pécsi Ítéltábla Pf.VI.20.037/2018/7.
63. Szegedi Ítéltábla Pf.II.20.511/2014/4.
64. Szegedi Ítéltábla Pf.II.20.030/2015/4.
65. Szegedi Ítéltábla Pf.II.20.316/2018/4.

66. Budapest Környéki Törvényszék P.28145/2004/49.
67. Budapest Környéki Törvényszék 12.P.25.743/2008/26.
68. Budapest Környéki Törvényszék 12.P.20.880/2011/11.
69. Budapest Környéki Törvényszék 15.P.23.337/2012/99.
70. Budapest Környéki Törvényszék 21. P.24.434/2012/20.
71. Budapest Környéki Törvényszék 12.P.21.549/2012.
72. Budapest Környéki Törvényszék 22.P.23.756/2013/9.
73. Budapest Környéki Törvényszék 27.P.20.160/2014/15.
74. Budapest Környéki Törvényszék 27.P.20.727/2014/28.
75. Budapest Környéki Törvényszék 16.P.20.791/2016/12.
76. Budapest Környéki Törvényszék 10. P. 20.686/2017/11.
77. Debreceni Törvényszék 6.P.20.791/2013/27.
78. Egri Törvényszék 27.P.20.315/2017/10.
79. Fővárosi Törvényszék P.24138/2010/80.
80. Fővárosi Törvényszék P.23873/2012/55.
81. Fővárosi Törvényszék P.24.459/2013/46.
82. Fővárosi Törvényszék P.25.490/2013/116.
83. Fővárosi Törvényszék 40.P.23.128/2014/19.
84. Fővárosi Törvényszék 24.P.22.052/2014/8.
85. Fővárosi Törvényszék P.21934/2014/16.
86. Fővárosi Törvényszék P.20430/2015/11.
87. Fővárosi Törvényszék P23.909/2015/30.
88. Fővárosi Törvényszék 35.P.20.489/2016/10.
89. Fővárosi Törvényszék P.24578/2016/38.
90. Fővárosi Törvényszék P.24482/2016/26.
91. Fővárosi Törvényszék P23.854/2017/32.
92. Fővárosi Törvényszék 22.P.22.915/2019/8.
93. Győri Törvényszék 31.P.20.913/2010/87.
94. Győri Törvényszék P.20.629/2017/9.
95. Kaposvári Törvényszék 19.P.20.425/2013/3.
96. Kecskeméti Törvényszék 8.P.21.291/2013/18.
97. Kecskeméti Törvényszék 6.P.21.998/2016/45.
98. Kaposvári Törvényszék 8.P.20.374/2014/77.

99. Kaposvári Törvényszék 24.P.21.234/2015/29.
100. Miskolci Törvényszék 13.P.20.769/2014/23.
101. Miskolci Törvényszék 21.P.21.586/2016/33.
102. Nyíregyházi Törvényszék P.22071/2009/61.
103. Nyíregyházi Törvényszék 2.Pf.21.200/2015/4.
104. Pécsi Törvényszék P.21.164/2016/25.
105. Szegedi Törvényszék 7.P.22.552/2011/22.
106. Szegedi Törvényszék 7.P.22.178/2017/6.
107. Székesfehérvári Törvényszék 27.P.20.922/2011/37.
108. Szolnoki Törvényszék 6.P.20.994/2014/11.
109. Tatabányai Törvényszék 10.P.21.269/2013/19.
110. Veszprémi Törvényszék 5.P.21.228/2017/6.
111. Veszprémi Törvényszék 5.P.20.905/2017/14.
112. Veszprémi Törvényszék 7.P.21.078/2018/21/I.
113. Fejér Megyei Bíróság 27.P.20.386/2010/17.
114. Hajdú-Bihar Megyei Bíróság 5.P.21.552/2010/35.
115. Komárom-Esztergom Megyei Bíróság 4.P.21.280/2008/37.
116. Nógrád Megyei Bróság 15.P.20.372/2008/28.
117. Pest Megyei Bíróság 12.P.28.145/2004.
118. Pest Megyei Bíróság 11.P.25.699/2009/17.
119. Budakörnyéki Bíróság 8.P.20.677/2012/76.
120. Fővárosi Bíróság 28.P.23.093/2009/6.
121. Szegedi Járásbíróság P.20.985/2014/98.
122. Szegedi Járásbíróság P.20153/2014/32.

ELVI BÍRÓSÁGI HATÁROZATOK, ELVI BÍRÓSÁGI DÖNTÉSEK

1. BH1953.3.118.
2. BH1975. 212.
3. BH1980. 243.
4. BH1985. 57.
5. BH1993. 233.
6. BH1993. 365.
7. BH1997. 53.
8. BH1989. 480.
9. BH1998. 169.
10. BH1998. 330.
11. BH2000. 485.
12. BH2011. 104.
13. BH2001. 110.
14. BH2001. 3.
15. BH 2001/7/323.
16. BH2001. 462.
17. BH2001. 469.
18. BH2002. 3.89.
19. BH2002. 2.50.
20. BH2002. 50.
21. BH2002. 89.
22. BH2002. 223.
23. BH2004. 103.
24. BH2004. 170.
25. BH2004. 357.
26. BH2007. 117.
27. BH2008. 266.
28. BH2010. 294.
29. BH2015. 38.
30. BH2017. 366.
31. BH2018. 222.
32. BH2018. 189.

33. EBH2001. 514.
34. EBH2002. 624.
35. EBH2007. 1599.
36. EBH2009. 2043.
37. EBH2010. 2228.
38. EBH2011. 2394.
39. BDT2001. 349.
40. BDT2006. 1429.
41. BDT2006. 1375.
42. BDT2008. 1776.
43. BDT2009. 1963.
44. BDT2009. 2092.
45. BDT2009. 2126.
46. BDT2010. 2249.
47. BDT2011. 2442.
48. BDT2011. 2548.
49. BDT2012. 2742.
50. BDT2014. 3076.
51. BDT2015. 3337.
52. BDT2016. 3489.
53. BDT2017. 3710.
54. BDT2018. 3822.
55. BDT2018. 3950.
56. BDT2020. 4138.
57. EBD2013. P.18.
58. 320/2000. számú polgári elvi határozat

EGYÉB BÍRÓSÁGI DOKUMENTUMOK

1. Legfelsőbb Bíróság PK.12. sz. állásfoglalás (A sajtóhelyreigazítás érvényesülési köre és az elbírálásnál irányadó szempontok.)
2. A Legfelsőbb Bíróságnak a gyermek elhelyezésével kapcsolatos szempontokról szóló 17. számú irányelve
3. A Fővárosi Ítéltábla Polgári Kollégiuma 1/2013. (VI.17.) számú határozatával elfogadott kollégiumi véleménye
4. OBH 8619/1996.: Az állampolgári jogok országgyűlési biztosának jelentése
5. OBH 4902/2003.: Az állampolgári jogok országgyűlési biztosának állásfoglalása a kötelező védőoltás megtagadásával kapcsolatban
6. Az elhunyt emlékéhez fűződő jogok a személyhez fűződő jogok rendszerében. A Fővárosi Ítéltábla Polgári Kollégiumának előterjesztése https://fovarosiitelotabla.birosag.hu/sites/default/files/field_attachment/2008_-_az_elhunyt_emlekehez_fuzodo_jogok_a_szemelyhez_fuzodo_jogok_rendszereben.pdf (2021. 01. 25.)
7. A hozzátartozói nem vagyoni kártérítés egyes kérdései. A Fővárosi Ítéltábla Polgári Kollégiumának 2008-as előterjesztése https://fovarosiitelotabla.birosag.hu/sites/default/files/field_attachment/2008_-_a_hozzatartozoi_nem_vagyoni_karterites_egyes_kerdesei.pdf (2021. 01. 25.)

KÜLFÖLDI BÍRÓSÁGI, ALKOTMÁNYBÍRÓSÁGI DÖNTÉSEK

NÉMET ALKOTMÁNYBÍRÓSÁGI, BÍRÓSÁGI DÖNTÉSEK

1. BGH, Beschluss vom 29. 10. 2014 – XII ZB 20/14.
2. BGH, Urteil vom 28. 1. 2015 – XII ZR 201/13.
3. BVerfG, 15.01.1958 - 1 BvR 400/51.
4. BVerfG, 31.01.1989 - 1 BvL 17/87.
5. BVerfG, 06.05.1997 - 1 BvR 409/90.
6. OLG Köln, 16.10.2014 - I-19 U 45/14.
7. LG Bonn, 19.09.2006 - 10 O 77/06.
8. FuR – Familie und Recht 2002, 11., Aus der Praxis, Die Entwicklung des Umgangsrechts bis Ende 2001., 492.

FRANCIA ÁLLAMTANÁCSI, ALKOTMÁNYTANÁCSI, BÍRÓSÁGI DÖNTÉSEK

1. Conseil d'État Décision no. 362981.
2. Conseil d'État Décision no. 372121.
3. Conseil Constitutionnel Décision no. 2012-248 QPC du 16 mai 2012.
4. Cour de Cassation, civile, Chambre civile 1, du 7 avril 2006, 05-11.285.
5. Cour de cassation, Chambre civile 1, 15 mai 2013, 12-16.243.
6. Cour de Cassation, Chambre civile, 25 juin 1902, Inédit.
7. Cour de cassation, Chambre civile 1, 21 septembre 2016, 15-28.941.
8. Cour de cassation, Chambre civile 1, 1 février 2017, 16-11.979.
9. Cour de cassation, Chambre civile 1, 24 janvier 2018, 17-13.017 17-13.400.
10. Cour de cassation, Chambre civile 1, 25 mai 2016, 15-50.063
11. Cour de cassation, Chambre civile 1, 22 juin 2016, 15-19.471 15-19.516
12. Cour de cassation, Chambre civile 1, 5 octobre 2016, 15-25.507.
13. Cour de cassation, Chambre civile 1, 3 octobre 2018, 17-13.113.

ANGOLSZÁSZ (AMERIKAI, ANGOL) BÍRÓSÁGI DÖNTÉSEK

1. Meyer v. Nebraska, 262 U.S. 390 (1923)
2. Pierce v. Society of Sisters, 268 U.S. 510 (1925)
3. Bishop v. Shurly, 237 Mich. 76, 211 N.W. 75 (1926)
4. Sidis v. FR Pub. Corporation, 113 F.2d 806 (2d Cir. 1940)
5. Griswold v. Connecticut, 381 U.S. 479 (1965)
6. Eisenstadt v. Baird, 405 U.S. 438 (1972)

7. Roe v. Wade, 410 U.S. 113 (1973)
8. Bykofsky v. Borough of Middletown, 401 F. Supp. 1242 (M.D. Pa. 1975)
9. Smith v. Organization of Foster Families, 431 U.S. 816 (1977)
10. Mills v. Atlantic City Dept. of Vital Statistics 148 N.J. Super. 302 (1977).
11. Alma Soc. Inc. v. Mellon, 459 F. Supp. 912 (S.D.N.Y. 1978)
12. Massey v. Parker, 369 So. 2d 1310 (1979)
13. Parham v. J.R., 442 US 584 (1979)
14. Carey v. Brown, 447 U.S. 455 (1980)
15. Santosky v. Kramer, 455 U.S. 745 (1982)
16. Lehr v. Robertson, 463 U.S. 248 (1983)
17. Bowers v. Hardwick, 478 U.S. 186 (1986)
18. In Re Assalone, 512 A.2d 1383 (1986)
19. Frisby v. Schultz, 487 U.S. 474 (1988)
20. In re E.G. 133 Ill. 2d 98 (1989)
21. In Re Swan 569 A.2d 1202 (1990)
1. Re R (A Minor) (Wardship; Consent to Treatment) (1992) Fam 11
2. Re F (A Minor) (Blood Test: Parental Rights) (1993) Fam 314
3. Re H (A Minor) (Paternity: Blood Tests) (1996) 2 FLR 65
4. Payne v Payne (2001) EWCA Civ 166
5. Re T (Paternity: Ordering Blood Tests) (2001) 3 F.C.R. 577
6. Campbell v Mirror Group Newspapers Ltd. (2004) UKHL 22
7. Re C (Contact: Grandfather) (2005) NIFam 15
8. In Re G (Children) (FC) (2006) UKHL 43
9. Mosley v News Group Newspapers Ltd (2008) EWHC 1777 (QB)
10. Tchenguiz & Ors v Imerman (Rev 4) (2010) EWCA Civ 908
11. Rose & Anor v Secretary of State for Health Human Fertilisation and Embryology Authority (2002) EWHC 1593
12. Re Human Fertilisation and Embryology Act 2008 (Cases P, Q, R, S, T, U, W and X) (2017) EWHC 49 (Fam).
13. M & N (Twins: Relinquished Babies: Parentage) (2017) EWFC 31

EGYÉB KÜLFÖLDI BÍRÓSÁGI DÖNTÉSEK

1. Tribunale Di Roma Prima Sezione Civile R.G.39913/2015.
2. Rechtbank Gelderland C/05/368427.

FELHASZNÁLT JOGANYAG

1. Magyarország Alaptörvénye
2. A Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény
3. A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény
4. A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény
5. A házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény
6. A házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény módosításáról szóló 1995. évi XXXI. törvény
7. A Gyermekek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvény
8. A magzati élet védelméről szóló 1992. évi LXXIX. törvény
9. Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény
10. Az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény
11. A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény
12. A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény
13. A magánélet védelméről szóló 2018. évi LIII. törvény
14. A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény módosításáról szóló 2016. évi LXXVII. törvény
15. T/1032. sz. törvényjavaslat: 2013. évi ... törvény egyes törvényeknek a kórházi anonim szülés lehetővé tételéhez szükséges módosításáról.
16. Az állami anyakönyvekről szóló 1894. évi XXXIII. törvénycikk
17. A házassági jogról szóló 1894. évi XXXI. törvénycikk
18. A bünvádi perrendtartásról szóló 1896. évi XXXIII. törvénycikk
19. Magyarország Magánjogi Törvénykönyvének 1928. évi magánjogi törvényjavaslata
20. A Magyar Népköztársaság Polgári Törvénykönyvéről szóló 1959. évi IV. törvény módosításáról és egységes szövegéről szóló 1977. évi IV. törvény
21. A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény
22. A polgári jogi kodifikációról szóló 1050/1998. (IV. 24.) Korm. hat.
23. A Gyermekek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény

24. Egyezmény az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről (Emberi Jogok Európai Egyezménye)
25. Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya
26. Az Európai Unió Alapjogi Chartája
27. Az Európa Tanácsnak az emberi lény emberi jogainak és méltóságának a biológia és az orvostudomány alkalmazására tekintettel történő védelméről szóló, Oviedóban 1997. április 4-én kelt Egyezménye (Oviedói Egyezmény)
28. A gyermekeknek a nemzetközi örökbefogadások terén való védelméről és az ilyen ügyekben történő együttműködésről szóló, 1993. május 29. napján kelt Hágai Egyezmény
29. Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 rendelete (2016. április 27.) a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről (általános adatvédelmi rendelet)
30. Bürgerliches Gesetzbuch (Németország Polgári Törvénykönyve)
31. Grundgesetz (Németország Alaptörvénye)
32. Code Civil (Franciaország Polgárjogi Törvénykönyve)
33. Human Rights Act (1998)
34. A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény indokolása
35. Magyarország Alaptörvénye hetedik módosításának indokolása